

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ»

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ»

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису

КОРОЛЬОВА ЛАРИСА ВІКТОРІВНА

УДК 378.147:81'243(498)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У
ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ РУМУНІЇ**

01 Освіта/Педагогіка
015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії.
Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

(підпис)

Л.В. Корольова
(ініціали та прізвище здобувача)

Науковий керівник: **Сапожников Станіслав Володимирович**,
доктор педагогічних наук, професор

ДНІПРО – 2025

АНОТАЦІЯ

Корольова Л.В. Професійна підготовка викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). – Вищий навчальний заклад «Університет імені Альфреда Нобеля», Дніпро, 2025.

Дисертаційна робота присвячена дослідженню професійної підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти (ЗВО) Румунії та виявленню позитивного досвіду з метою його впровадження в українську систему вищої освіти. Актуальність дослідження зумовлена євроінтеграційними, глобалізаційними та інноваційними процесами сучасного етапу розвитку вищої освіти України, що вимагають її модернізації з урахуванням тенденцій розвитку в єдиному європейському освітньому просторі.

У дисертації здійснено ґрунтовний аналіз наукових джерел і організаційно-змістових аспектів професійної підготовки майбутніх викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії. Проведено порівняльний аналіз етапів становлення та розвитку вищої педагогічної освіти Румунії й України, а також виокремлено основні напрями дослідження сучасних тенденцій її розвитку.

Встановлено, що румунська та українська моделі професійної підготовки викладачів іноземних мов мають як відмінні риси, зумовлені історичними чинниками, національними особливостями та рівнем соціально-економічного розвитку, так і спільні характеристики, що визначаються процесами глобалізації, демократизації суспільства, інтеграцією вищої освіти в європейський освітній простір і постійним реформуванням освітньої сфери.

Проаналізовано сутність понять «викладач», «вчитель», «profesor». З'ясовано, що в румунському науково-педагогічному дискурсі поняття «profesor» вживається як стосовно викладачів закладів вищої освіти, так і щодо вчителів

загальноосвітніх шкіл, що й зумовило вибір терміна «викладач» у назві дисертаційної роботи.

Доведено, що поняття «підготовка вчителя» у педагогічній літературі вживається як у вузькому, так і в широкому значенні. У вузькому значенні воно розглядається як організація навчання у відповідних закладах вищої освіти; у широкому – як система спеціальних знань, умінь, навичок, компетентностей і якостей, що забезпечують здатність фахівця успішно здійснювати професійну діяльність в освітніх закладах, а також підвищувати кваліфікацію шляхом проходження курсів, стажування, професійного навчання, самоосвіти та саморозвитку.

Огляд широкого кола наукових праць з досліджуваної проблематики як українських, так і румунських учених засвідчив відсутність цілісного визначення поняття *«професійна підготовка викладача іноземної мови»*. У результаті аналізу румунської та української науково-довідкової літератури було уточнено це поняття, яке може бути однаково застосованим у контексті обох країн.

Охарактеризовано особливості сучасної професійної підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії у порівнянні з українською системою. Для наочного подання спільних і відмінних рис у підготовці майбутніх викладачів обох країн було використано порівняльні таблиці.

Розглянуто структуру національної системи педагогічної освіти Румунії з метою формування цілісного уявлення про особливості сучасної професійної підготовки викладачів іноземних мов у румунських ЗВО.

Встановлено, що підготовка майбутніх викладачів у румунських закладах вищої освіти здійснюється не за єдиною програмою, а за двома окремими – педагогічною та філологічною, які реалізуються різними департаментами або кафедрами, що функціонують незалежно один від одного.

Педагогічна підготовка здійснюється у департаменті підготовки педагогічних кадрів (ДППК), а філологічна – на факультетах філології та кафедрах іноземних мов. Існують *дві* траєкторії, за якими здобувач освіти може стати викладачем. *Перша* передбачає, що студент проходить філологічну підготовку та

одночасно здобуває педагогічну освіту в ДППК. Друга – передбачає вступ до ДППК після завершення навчання у закладі вищої освіти.

Відзначено, що структура професійної підготовки викладачів іноземних мов (як педагогічна, так і філологічна) охоплює три кваліфікаційні рівні: *бакалавр, магістр і доктор наук*, що відповідає загальноєвропейським стандартам.

Стверджується, що функції підготовки викладачів іноземних мов в університетах Румунії спрямовані на: набуття фундаментальних психолого-педагогічних знань та їх застосування у професійній діяльності; формування професійних знань, умінь і навичок; розвиток умінь планування педагогічного процесу та організації самостійної діяльності студентів; оволодіння навичками проведення наукових досліджень.

Детально описано *методику сценарного прогнозування* основних тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні.

Розроблено алгоритм застосування сценарного прогнозування, який дає змогу ухвалювати стратегічні рішення щодо розвитку системи професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні.

Виокремлено основні тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні й розкрито їхню сутність. До них належать: *історичні, змістові, організаційно-управлінські та методичні*. Ці тенденції зумовлені як суб'єктивними, так і об'єктивними чинниками, є спільними для обох країн і свідчать про прагнення Румунії та України до *осучаснення змісту, функцій, управління, а також до оновлення підходів в організації навчального процесу, методів, форм і технологій навчання майбутніх викладачів іноземних мов*.

Визначення зазначених тенденцій дало змогу провести експертизу, здійснити сценарне прогнозування напрямів подальшого розвитку системи професійної підготовки викладачів іноземних мов та сформулювати ймовірні сценарії її трансформації як складової вищої педагогічної освіти Румунії та України.

У дисертації представлено результати експертизи та сценарного прогнозування напрямів розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні. На основі цих результатів виокремлено три основні типи

сценаріїв розвитку системи професійної підготовки викладачів як складової вищої педагогічної освіти: оптимістичний, нейтральний і песимістичний.

Покроково описано процес побудови сценаріїв:

Крок 1 – обробка результатів експертного опитування з використанням методів статистичного аналізу;

Крок 2 – визначення типових кластерів, які склалися на сучасному етапі й віддзеркалюють перспективи та тенденції розвитку вищої педагогічної освіти в галузі професійної підготовки викладачів іноземних мов (застосовано метод кластерного аналізу).

Обчислення результатів здійснювалося із застосуванням *R Studio* (“*Statistical Package for the Social Sciences*”) – відкритого програмного середовища для мови програмування *R*, призначеного для статистичної обробки даних та візуалізації. Отримані результати подано у вигляді рисунків і таблиць у підрозділі 3.2.

Встановлені румунськими та українськими експертами тенденції розвитку стали основою для формування сценаріїв *«Оптимістичний» (Румунія) та «Нейтральний» (Україна)*, які мають перспективне значення для вдосконалення професійної підготовки викладачів іноземних мов у зазначених країнах. З огляду на зростання актуальності цих сценаріїв, саме вони, за прогнозами, відіграватимуть провідну роль у наступному десятилітті.

Установлено, що ці тенденції можуть стати базою для створення нових концепцій, стратегій і програм модернізації професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні.

Спираючись на результати експертного аналізу та позитивний досвід організації професійної підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії, запропоновано три основні напрями модернізації такої підготовки у ЗВО України: 1. Осучаснення професійної підготовки викладачів іноземних мов. 2. Посилення взаємодії із закладами вищої освіти Європи. 3. Удосконалення професійної підготовки викладачів іноземних мов.

У межах третього напрямку модернізації розроблено авторський курс «Професійна підготовка вчителів іноземних мов (практичні аспекти)» тривалістю

один рік. Курс орієнтований на філологічні факультети та кафедри іноземних мов у закладах вищої освіти України й призначений для здобувачів двох освітніх рівнів – бакалаврського та магістерського.

Програму курсу можна реалізовувати як паралельно з основним навчанням на відповідному факультеті або кафедрі, так і після завершення навчання у ЗВО.

Курс передбачає проходження педагогічної практики у закладах середньої та вищої освіти відповідно до рівня підготовки слухача. По завершенні бакалаврського рівня передбачено складання кваліфікаційного іспиту; магістерський рівень завершується захистом кваліфікаційної науково-дослідної роботи та отриманням відповідного сертифіката.

Водночас проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів означеної проблематики, що засвідчує потребу в її подальшій науковій розробці за такими напрямками: організація освітнього процесу професійної підготовки викладачів іноземних мов і контроль його якості; методологія та методика розробки стандартів професійної підготовки; формування змісту освітніх програм; організація та проведення педагогічної практики; функціонування системи післядипломної педагогічної освіти; реалізація цілісного виховного процесу в закладах вищої освіти.

Ключові слова: іноземна мова, викладачі іноземних мов, вчителі іноземних мов, викладання іноземних мов, підготовка майбутніх вчителів, освіта, професійна підготовка, іншомовна педагогічна освіта, ЄС, Європейський освітній простір, європейська інтеграція, інноваційні технології навчання, тенденції розвитку.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

*Статті у наукових фахових виданнях України, які входять
до міжнародних наукометричних баз даних*

1. **Корольова Л.В.** Становлення і розвиток системи підготовки викладачів іноземної мови в Румунській Республіці. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія Педагогіка і психологія*, 2017 № 1(13). С. 27–31. URL: <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2017/1/5.pdf>
2. **Корольова Л.В.** Сучасні проблеми системи вищої освіти Румунії. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля Серія «Педагогіка і психологія»*, 2017. № 2(14), С. 18–21. DOI 10.32342/2522-41-5-2017-0-14-18-21
3. **Корольова Л.В.** Сучасні аспекти підготовки вчителя іноземної мови у Румунії в загальноєвропейському вимірі. *Науково-педагогічний журнал «Молодь і ринок»*, 2019. № 1 (168), С. 152–155. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.158769>
4. **Корольова Л.В.** Впровадження крос-культурного компоненту у підготовку вчителів іноземної мови в університетах Румунії. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*, 2020. № 1(19). С. 188–194. DOI: 10.32342/2522-4115-2020-1-19-22
5. **Корольова Л.В.** Порівняльний аналіз етапів розвитку вищої педагогічної освіти Румунії та України. *Науково-педагогічний журнал «Молодь і ринок»*, 2020. № 3 (182), С. 172–177. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2020.216811>
6. **Корольова Л.В.** Використання методики прогнозування для визначення основних тенденцій розвитку систем професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*, 2023. № 1(25), С. 43–50. DOI: 10.32342/2522-4115-2023-1-25-5
7. **Koroliova L.** The influence of the European union multilingualism policy on the training of foreign language teachers in Romanian universities. *Англїстика та Американистика*, 2019. № 16, С. 75–79. DOI: <https://doi.org/10.15421/381909>

8. Сапожников С., **Корольова Л.** Фундаментальні педагогічні технології в професійній підготовці викладачів іноземних мов. *Педагогічна Академія: наукові записки*, 2025. (19). Article ID 1095. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15873873>

Статті у наукових виданнях інших держав, які входять до міжнародних наукометричних баз даних

9. Rudenko Y., Naboka O., **Korolova L.**, Kazakevych O., Kozhukhova K., Semenikhina O. Online Learning with the Eyes of Teachers and Students in Educational Institutions of Ukraine. *TEM Journal*, 2021. 10 (2), 922–931 (eng). – **Scopus**

10. Yurchenko A., Drushlyak M., Sapozhnykov S., Teplytska A., **Koroliova L.**, Semenikhina O. Using Online IT-Industry Courses in Computer Sciences Specialists' Training. *International Journal of Computer Science and Network Security*, 2021. Vol. 21 (11), 97–104. (eng). – **Scopus**

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

11. **Корольова Л.В.** Сучасна система вищої педагогічної освіти Румунської республіки: реалії сьогодення. *Роль і місце психології і педагогіки у формуванні сучасної особистості*: збірн. тез Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 13-14 січня 2017 р.). Харків: СУО «Центр педагогічних досліджень», 2017. С. 58–62.

12. **Корольова Л.В.** Становлення та розвиток сучасної системи підготовки викладачів у Румунській республіці. *Освітні стратегії розвитку духовної та світоглядної культури особистості громадянського суспільства*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 20–21 квітня 2017 р.). Дніпро: СПД «Охотнік», 2017. С. 94–96.

13. **Корольова Л.В.** Підготовка вчителів іноземної мови в університетах Румунії. Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2017: *Освітні трансформації у контексті Європейської інтеграції і глобалізації*: матер. I Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 14-15 червня 2017 р.), Київ: Педагогічна думка, 2017. С. 113–115. URL: <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/pedagogichna-komparatyvistyka-2017.pdf>

14. **Корольова Л.В.** Історичні передумови становлення системи підготовки викладачів у Румунії. *Філософія, теорія і практика випереджаючої освіти для сталого розвитку*: матер. III Всеукр. наук.-прак. конф. (м. Дніпро, 14 грудня 2017р.). Дніпро: СПД «Охотнік». 2017. ч. I, С. 68–70.

15. **Корольова Л.В.** Європейські інноваційні освітні проекти та навчальні програми у підготовці вчителів іноземної мови у вищих навчальних закладах. *Сучасна освіта: методологія, теорія, практика*: матер. Всеукр. наук.-прак. конф. (м. Дніпро, 12 квітня 2018 р.). Дніпро: Акцентт ПП. 2018. ч. I, С. 12–17. URL: https://www.bethana.org.ua/files/ugd/e1452f_c447490bccd6495789da42d5c8ea76c2.pdf

16. **Корольова Л.В.** Використання європейських сучасних інтернет-ресурсів у підготовці вчителів іноземної мови в університетах Румунії. *Актуальні проблеми філологічної науки та педагогічної практики*: матер. VII Всеукр. наук.-прак. конф. (м. Дніпро, 14 грудня 2018 р.). Дніпро: Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара. 2018. С. 86–89.

17. **Корольова Л.В.** Насамперед – підготовка вчителя (сучасні аспекти підготовки вчителя іноземних мов). *Pedagogy in EU countries and Ukraine at the modern stage: materials of the International Scientific and Practical Conference* (Baia Mare (Romania) December 21-22, 2018 p.), Baia Mare: North University Centre of Baia Mare 2018. С. 16–19.

18. **Корольова Л.В.** Використання цифрових технологій у підготовці вчителів іноземних мов у вищих навчальних закладах Румунії. *Педагогіка і психологія: напрямки та тенденції розвитку в Україні та світі*: матер. Міжнар. наук.-прак. конф. (м. Одеса, 19-20 квітня 2019 р.). Одеса: ГО Південна фундація педагогіки, 2019. С. 64-66.

19. **Корольова Л.В.** Професійна підготовка вчителів іноземної мови в університетах Румунії: використання автентичних матеріалів. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2019: інтернаціоналізація та інтеграція в освіті в умовах глобалізації*: матер. III матер. Міжнар. наук.-прак. конф. (м. Київ, 30 травня 2019р.). Київ: ТзОВ «Трек-ЛТД», 2019. С. 194-197.

20. **Корольова Л.В.** (2020) Професійна підготовка вчителів іноземних мов в умовах цифрової трансформації суспільства. *Педагогіка і психологія: актуальні проблеми досліджень на сучасному етапі*: збірн. тез наук. робіт учасників матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 03-04 квітня 2020 р.), С. 19-21. Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології».

21. **Корольова Л.В.** Професійний профіль викладача іноземної мови в системі освіти в Румунії. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2020: глобалізований простір інновацій*: матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 28 травня 2020). Біла Церква: Авторитет, 2020. С. 361-362. URL: <https://doi.org/10.32405/978-966-97763-9-6-2020-361-362>

22. **Корольова Л.В.** Професійна підготовка майбутніх вчителів іноземних мов на основі використання технологій критичного мислення. *Актуальні проблеми філологічної науки та педагогічної практики*: матер. VIII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро 26-27 листопада, 2020). Дніпро: Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, 2020. С. 131-133.

23. **Корольова Л.В.** Сучасні тенденції розвитку систем професійної підготовки викладачів іноземних мов Румунії та України. *Гуманітарно – педагогічна освіта: здобутки, проблеми, перспективи*. Всеукр. наук.-практ. конф.(з між народ. уч.) (м. Дніпро, 18 листопада 2021 р.). Дніпро: Акцент ПП, 2021. С. 59-65. URL: https://www.bethana.org.ua/_files/ugd/de9706_d47a98b828434bbfa46bdd31fa9893e8.pdf

24. **Корольова Л.В.** Сучасні аспекти професійної підготовки викладачів іноземних мов в Румунії. *Актуальні проблеми філологічної науки та педагогічної практики*: матер. IX Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 24-25 листопада 2022 р.). Дніпро: Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, 2022 р. С. 110-113.

25. **Корольова Л.В.** Модернізація професійної підготовки викладачів іноземних мов з урахуванням позитивного досвіду Румунії. *Сучасна освіта: методологія, теорія, практика*: матер. VI Всеукр. наук.-практ. конф. (з між народ. уч.). (м. Дніпро, 25 квітня 2023 р.). Дніпро: Акцент ПП, 2023. С. 58-61.

26. **Корольова Л.В.** Основні засади функціонування системи професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2024: інтеграційні процеси в освіті у науковому дискурсі*: збірник матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 30 травня 2024р.). Київ: НАПН України, 2024. С. 175-178. DOI: <https://doi.org/10.32405/978-617-7990-72-6-2024-367>

27 Сапожников С.В., **Корольова Л.В.** Виклики професійної підготовки викладачів іноземних мов Румунії. *Теорія і практика професійного становлення фахівця в інноваційному соціокультурному просторі*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. науково-педагогічних працівників і молодих учених (м. Дніпро, 17-18 квітня 2025 р.) Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2025. С. 177-181

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

28. Сапожников С. В., Теплицька А. О., **Корольова Л.В.**, Теоретико-методологічні основи дослідження проблеми вищої педагогічної освіти у світовому і національному контексті. У Н. П. Волкова. (Ред.), *Моделювання компетентнісної професійної освіти в контексті євроінтеграції*. м. Дніпро, 2021. [Електронне видання] <https://doi.org/10.31812/123456789/4690>

29. **Koroliova L.** Professional training of foreign language teachers: today's global realities. *Англїстика та Американїстика*, 2020. № 17 С. 74–80. DOI: <https://doi.org/10.15421/382009>

30. **Koroliova L.**, Sapozhnikov S., Sapozhnikova D. “The role of “psycho-logical defense” in ensuring the “security” and “defenselessness” of future teachers in daily and professionally pedagogical communication”. *Theory and Practice of Future Teacher's Training for Work in New Ukrainian School*. In I. F. Prokopenko, I. M. Trubavina. (Edit.). Prague: OKTAN PRINT s.r.o. <https://doi.org/10.46489/TAPOFT>, 2020. С. 274-283.

31. **Korolova L.** The specifics of the language barrier in first-year students of philological faculties of higher education institutions: ways to overcome it. *Англїстика та Американїстика*, 2022. № 19. С. 80-86. DOI: <https://doi.org/10.15421/382209>

32. **Korolova L.** The Challenges of Training Future English Teachers. *Англїстика та американїстика*, 2023. № 20, С. 67-71. DOI: <https://doi.org/10.15421/382312>

33. **Korolova L.** The Role of Cross-Cultural Approach and its Implementation in the training of prospective English Teachers Based on Romanian Experience. *Англїстика та Американїстика*, 2024. No. 21, P. 79-83. DOI: <https://doi.org/10.15421/38242101>

34. **Koroleva L.** The importance of teaching correct English pronunciation to first-year philology students. *Актуальні проблеми філологічної науки та педагогічної практики: матеріали X Міжнародної наук.-прак. конф., (Дніпро, 28-29.12.2024р.)*, Дніпро: ДНУ ім. ОлесяГончара, 2024С. 114-116.

ABSTRACT

Korolova L.V. Professional Training of Foreign Language Teachers in Higher Education Institutions of Romania. – Qualification research work presented on the rights of the manuscript.

The primary research question is professional training of foreign language teachers at the Higher Education Institutions of Romania and the identification of positive experience in order to implement it into the Ukrainian system of higher education. The relevance of the thesis is determined by the European integration, globalization and progressive processes at the current stage of the development of higher education in Ukraine, which requires the modernization of the higher education system taking into account the trends of its development in the European Higher Education Area.

In the research work, a thorough analysis of scientific sources, organizational and content aspects of the professional training of future teachers of foreign languages in Higher Education Institutions of Romania was carried out, several research directions of modern trends in the development of professional training of foreign language teachers in Romania were identified; a comparative study of the stages of formation and development of higher pedagogical education in Romania and Ukraine was conducted.

It was established that the Romanian and Ukrainian models of professional training of foreign language teachers have both distinctive features, which are objectively

determined by historical aspects, national characteristics, the level of socio-economic development, and common ones, which are determined by the processes of globalization and democratization of society; aimed at the integration of higher education into the European educational space and constant reform of higher education.

An analysis of the essence of the concepts “Teacher”, “Lecturer”, “Professor” was carried out. It is proved that in the Romanian scientific and pedagogical discourse, the concept of “Professor” is used for university lecturers and for teachers of secondary education institutions, which led us to the choice regarding the use of the term “Lecturer” (in Ukrainian “викладач”) instead of “Teacher” in the title of the research paper.

It has been proven that the concept of “teacher training” is used in the pedagogical literature in narrow and broad meanings, namely: as the organization of training in relevant institutions of higher education (in the narrow sense); a system of special knowledge, abilities and skills, competencies, qualities that ensure the possibility of successful work in educational institutions and the improvement of his professional qualifications with the help of appropriate courses, internships, professional training, self-education and self-development (in a broad sense).

The review of a wide range of scientific works on the studied problem by both Ukrainian and Romanian researchers proved the absence of a coherent concept of “professional training of a foreign language teacher”. Thus, after conducting an analysis of the Romanian and Ukrainian scientific reference literature, the concept of “professional training of a foreign language teacher” was singled out, which can equally be used for both countries under study.

Features of modern professional training of foreign languages in Romania in relation to Ukrainian, which were provided in the tables, are characterized, in order to present common and distinctive features in the training of future teachers in both countries.

The structure of the national system of pedagogical education in Romania is considered, in order to comprehend of the features of the modern system of professional training of foreign language teachers in Romanian Higher Education Institutions. During the study of the content of the professional training of foreign language teachers in

Romanian Higher Education Institutions, it was revealed that the training of future teachers is not carried out by a single program, but by two separate ones: pedagogical and philological in different departments.

Pedagogical training takes place in the Department of Pedagogical Staff Training (DPST), and philological training at the Faculties of Literature, Departments of Foreign Languages. There are two trajectories by which an education seeker can become a teacher: the first: a student undergoes philological training and simultaneously obtains an education at the faculty or in the department of teaching staff training; the second: enters the DPST training program after graduating from the Higher Education Institution.

It was determined that the structure of professional training of foreign language teachers (both pedagogical and philological) consists of three qualification levels (“Bachelor”, “Master”, “Doctor of Philosophy”), which corresponds to European standards.

It is claimed that the functions of training foreign language teachers in Romanian Higher Education Institutions are aimed at: obtaining fundamental psychological and pedagogical knowledge and using them in future professional activities; formation of professional knowledge, abilities and skills; acquiring skills in planning the pedagogical process, organizing students’ independent activities; conducting scientific research.

The technique of *scenario forecasting* of the main trends in the development of professional training of teachers of foreign languages in Romania and Ukraine is carefully described, which, together with the system approach, was used to determine three scenarios: optimistic, neutral and pessimistic. An algorithm for scenario forecasting was developed during decision-making about the development strategy of professional training systems for foreign language teachers in Romania and Ukraine.

The main trends in the development of professional training of foreign language teachers in Romania and Ukraine are highlighted and their essence is revealed: historical, content development systems of professional training, organizational and managerial, methodical, which are determined by subjective and objective connections, are characteristic for both Ukraine as well as for Romania, and show the desire of both countries to modernize the content, functions, management and renewal of approaches to

the organization of the educational process, methods, forms and technologies of training future foreign language teachers. Determining the trends in the development of professional training of foreign language teachers in Romania and Ukraine made it possible to carry out an examination and scenario forecasting of the directions of the development of professional training of foreign language teachers and to present probable scenarios of the development of systems of professional training of foreign language teachers as a component of higher pedagogical education in Romania and Ukraine.

The results of the examination and scenario forecasting of directions for the development of systems of professional training of foreign language teachers in Romania and Ukraine are presented. Based on these results, three main types of scenario forecasting of the directions for the development of professional training of foreign languages teachers in Romania and Ukraine, as a component of higher pedagogical education in these countries, are presented: *optimistic*, *neutral* and *pessimistic*. The work on identifying these stages is described step by step: Step 1 - processing the results of an expert survey using methods of statistical analysis; Step 2 - definition of typical clusters that have formed today, reflecting the perspective and trends of the development of higher pedagogical education in the field of professional training of foreign language teachers, using the method of cluster analysis. The calculation of the results was carried out using R Studio (Statistical Package for the Social Sciences) - a free software development environment with open source code for the R programming language, which is designed for statistical data processing and work with graphics. The results of the calculation in the dissertation work are presented in the form of figures and tables in point 3.2 of the third section of this study.

The dissertation claims that the trends identified by Romanian and Ukrainian experts became the basis for determining the “Optimistic” (Romania) and “Neutral” (Ukraine) scenarios, which are of perspective importance for the development of professional training of foreign language teachers in Romania and Ukraine, based on the first plan in connection with increasing their relevance and significance for the coming decade. These trends will become the basis for the formation of new concepts, strategies,

programs for the development of professional training of foreign language teachers in Romania and Ukraine.

Based on the results of expert analysis, taking into account the positive experience of the organization of professional training of foreign language teachers, three main directions of modernization of education are proposed: 1. Modernization of the system of professional training of foreign language teachers; 2. Strengthening cooperation with higher education institutions in Europe; 3. Improvement of professional training of foreign language teachers.

As part of the third direction of modernization, the author's Course "Professional Training of Foreign Language Teachers" has been developed with a duration of 1 year at philological faculties and departments of foreign languages in higher education institutions of Ukraine. The course is provided for 2 educational levels for Bachelors and Masters and can be taken in parallel with studies at the Faculty of Philology or after graduation a higher education institution. The Professional Training of Foreign Language Teachers Course involves the completion of pedagogical practice in secondary and higher education institutions in accordance with the level. The bachelor's level ends with the passing of the qualifying exam, the master's level with the defense of the qualifying scientific research work, followed by awarding of a certificate for its successful completion.

At the same time, the conducted research does not exhaust all aspects of the issue under consideration and highlights the need for its further development in the following directions: the organisation of the educational process in the professional training of foreign language teachers and the quality assurance mechanisms; the methodology and methods for developing training standards; the design of educational content; the implementation of teaching practice; the functioning of the system of postgraduate pedagogical education; and the integration of a comprehensive educational and upbringing process.

Keywords: foreign language, foreign language lecturers, foreign language teachers, foreign language teaching, initial teacher education, education, professional

education, foreign language teacher education, EU, European Education Area, European integration, innovative educational technologies, development trends.

REFERENCES

Articles in scientific professional editions of Ukraine:

1. **Korolova, L. V.** (2017). *Stanovlennia i rozvytok systemy pidhotovky vykladachiv inozemnoi movy v Rumunskii Respubliky*. [Formation and Development of the System of Training Foreign Language Teachers in the Romanian Republic] *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia Serii. Pedahohika i psykholohiia*. [Bulletin of Alfred Nobel University. Pedagogy and psychology series], 1(13), 27 – 31. <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2017/1/5.pdf> [in Ukrainian].
2. **Korolova, L. V.** (2017). *Suchasni problemy systemy vyshchoi osvity Rumunii*. [Modern Issues of the Romanian Higher Education System]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia Serii. Pedahohika i psykholohiia*. [Bulletin of Alfred Nobel University. Pedagogy and psychology series], 2(14), 18-21. <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2017/2/4.pdf> [in Ukrainian].
3. **Korolova, L. V.** (2019). *Suchasni aspekty pidhotovky vchytelia inozemnoi movy u Rumunii v zahalnoievropeiskomu vymiri* [Modern Aspects of Training the Foreign Language Teachers in Romania in Conformity with European Dimension]. *Naukovo-pedahohichniy zhurnal «Molod i rynok»* [Scientific and pedagogical journal “Youth and Market”], 1(168), 152-155. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.158769> [in Ukrainian].
4. **Korolova, L. V.** (2020). *Vprovadzhennia kros-kulturnoho komponentu u pidhotovku vchyteliv inozemnoi movy v universytetakh Rumunii*. [Implementation of a Cross-Cultural Component in the Training of Foreign Language] *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia Serii. Pedahohika i psykholohiia*. [Bulletin of Alfred Nobel University. Pedagogy and psychology series], 19, 188-194. DOI: 10.32342/2522-4115-2020-1-19-22 [in Ukrainian].

5. **Korolova, L. V.** (2020). Porivnialnyianalizetapivrozvytkuvyshchoipedahohic hnoiosvityRumuniitaUkrainy [Comparative Analysis of the Stages of Development of Higher Pedagogical Education in Romania and Ukraine]. *Naukovo-pedahohichniy zhurnal «Molod i rynek»* [Scientific and pedagogical journal “Youth and Market”], 3 (182), 172 – 177. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2020.216811> [inUkrainian].

6. **Korolova, L. V.** (2023). Vykorystannia metodyky prohnozuvannia dlia vyznachennia osnovnykh tendentsii rozvytku system profesiinoi pidhotovky vykladachiv inozemnykh mov u Rumunii ta Ukraini [The Use of Forecasting Methods for Determining the Main Trends the Development of Professional Training System for Second Language Teachers of Romania and Ukraine.]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia Serii. Pedahohika i psykholohiia*[Bulletin of Alfred Nobel University. Pedagogy and psychology series], 1(25), 43-50.DOI: 10.32342/2522-4115-2023-1-25-5 [in Ukrainian]

7. **Koroliova, L.** (2019). The influence of the European union multilingualism policy on the training of foreign language teachers in Romanian universities. *Anhlistyka ta Amerykanistyka* [Anglistics and Americanistics], 16, 75-79. <https://doi.org/10.15421/381909> [in English]

8. Sapozhnykov S. V, **Korolova L.** (2025) Fundamentalni pedahohichni tekhnolohiyi v profesiyniy pidgotovtsi vykladachiv inozemnykh hmov.[Fundamental Educational Technologies in the Professional Training of Foreign Language Teachers.]. *Pedahohichna Akademiia: naukovy zapysky*, 2025 (19) [Pedagogical Academy: Scientific Notes], 1(29), Article ID 1095. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15873873> [in Ukrainian]

Articlesinscientific publicationsof other countries

9. Rudenko, Y., Naboka, O., **Korolova, L.**, Kozhukhova, K., Kazakevych, O., Semenikhina, O. (2021). Online Learning with the Eyes of Teachers and Students in Educational Institutions of Ukraine. *TEM Journal*, 10 (2), 922–931 https://www.temjournal.com/content/102/TEMJournalMay2021_922_931.pdf (*Scopus*)

10. Yurchenko, A., Drushlyak, M., Sapozhnykov, S., Teplytska, A., **Koroliova, L.**, Semenikhina, O. (2021) Using Online IT-Industry Courses in Computer Sciences Specialists' Training. International Journal of Computer Science and Network Security, 21 (11), 97-104. <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2021.21.11.13> (Scopus)

Publications certifying the approval the dissertation materials

11. **Korolova, L.V.** (2017). Suchasna systema vyshchoi pedahohichnoi osvity Rumunskoi respubliky: realii sohodennia [The Modern System of Higher Pedagogical Education of the Romanian Republic: the Realities of Today]. *Rol i mistse psykholohii i pedahohiky u formuvanni suchasnoi osobystosti: zbirnyk tez Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (Kharkiv, 13-14 sichnia 2017) [The role and place of psychology and pedagogy in the formation of a modern personality: collection of theses of the International Scientific and Practical Conference, (Kharkiv, 13-14January,2017)], Kharkiv: SUO «Tsentr pedahohichnykh doslidzhen», 58-62.[in Ukrainian].

12. **Korolova, L.V.** (2017). Stanovlennia ta rozvytok suchasnoi systemy pidhotovky vykladachiv u Rumunskii respublitsi [Formation and Development of the Modern Teacher Training System in the Republic of Romania] *Osvitni stratehii rozvytku dukhovnoi ta svitohliadnoi kultury osobystosti hromadianskoho suspilstva: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (Dnipro,20-21 kvitnia2017), [Educational strategies for the development of the spiritual and world view culture of the personality of the civil society: materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (Dnipro,20-21April, 2017). Dnipro: SPD «Okhotnik», 94-96. [inUkrainian].

13. **Korolova, L.V.** (2017). Pidhotovka vchyteliv inozemnoi movy v universytetakh Rumunii. Pedahohichna komparatyvistyka i mizhnarodna osvita – 2017 [Training of Foreign Language Teachers in Romanian Universities.]. *Osvitni transformatsii u konteksti Yevropeiskoi intehtatsii i hlobalizatsii: materialy I Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (Kyiv, 14-15 chervnia, 2017) [Educational transformations in the context of European integration and globalization: materials of the 1st International Scientific and Practical Conference (Kyiv,14-15June,

2017)], 113-115. [in Ukrainian]. URL: <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/pedagogichna-komparatyvistyka-2017.pdf>

14. **Korolova, L.V.** (2017). Istorychni peredumovy stanovlennia systemy pidhotovky vykladachiv u Rumunii [Historical Prerequisites for the Formation of the Teacher Training System in Romania]. *Filosofii, teoriia i praktyka vyperedzhaiuchoi osvity dlia staloho rozvytku*: (Dnipro, 14 hrudnia, 2017), ch I [*Philosophy, theory and practice of anticipatory education for sustainable development*: materials of the 3rd All-Ukrainian scientific and practical conference (Dnipro, 14 December, 2017), part I], 68-70 [in Ukrainian].

15. **Korolova, L.V.** (2018). Yevropeiski innovatsiini osvitni proekty ta navchalni prohramy u pidhotovtsi vchyteliv inozemnoi movy u vyshchych navchalnykh zakladakh. [European Innovative Educational Projects and Training Programs in the Training of Foreign Language Teachers in Higher Educational Institutions] *Suchasna osvita: metodolohiia, teoriia, praktyka*: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Dnipro, 12 kvitnia, 2018), ch. I [*Modern education: methodology, theory, practice*: materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference (Dnipro, 12 April, 2018), part I], 12-17.[in Ukrainian].URL:

https://www.bethana.org.ua/_files/ugd/e1452f_c447490bccd6495789da42d5c8ea76c2.pdf

16. **Korolova, L.V.** (2018). Vykorystannia yevropeiskykh suchasnykh internet-resursiv u pidhotovtsi vchyteliv inozemnoi movy v universytetakh Rumunii [Using of Modern European Internet Resources in the Training of Foreign Language Teachers in Romanian Universities] *Aktualni problemy filolohichnoi nauky ta pedahohichnoi praktyky: materialy VII Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (Dnipro, 14 hrudnia, 2018) [*Actual problems of philological science and pedagogical practice*: materials of the VII All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (Dnipro, 14 December, 2018)], 86-89.[in Ukrainian].

17. **Korolova, L.V.** (2018). Nasampered – pidhotovka vchytelia (suchasni aspekty pidhotovky vchytelia inozemnykh mov) [First of All, Teacher Training (Modern Aspects of Foreign Language Teacher Training).]. *Pedagogy in EU countries and Ukraine at the*

modern stage: materials of the International Scientific and Practical Conference (Baia Mare (Romania), 21-22December, 2018), 16-19. [in Ukrainian].

18. **Korolova, L.V.** (2019). Vykorystannia tsyfrovyykh tekhnolohii u pidhotovtsi vchyteliv inozemnykh mov u vyshchykh navchalnykh zakladakh Rumunii. [Using of Digital Technologies in the Training of Foreign Language Teachers in Higher Educational Institutions in Romania] *Pedahohika i psykholohiia: napriamky ta tendentsii rozvytku v Ukraini ta sviti: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (Odesa, 19-20kvitnia, 2019,) [Pedagogy and psychology: directions and trends of development in Ukraine and the world: materials of the International Scientific and Practical Conference (Odessa, April 19-20, 2019)], 64-66. [inUkrainian].

19. **Korolova, L.V.** (2019). Profesiina pidhotovka vchyteliv inozemnoi movy v universytetakh Rumunii: vykorystannia avtentychnykh materialiv. [Professional Training of Foreign Language Teachers in Romanian Universities: Using Authentic Materials] *Pedahohichna komparatyvistyka i mizhnarodna osvita – 2019: internatsionalizatsiia ta intehratsiia v osviti v umovakh hlobalizatsii: materialy III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (Kyiv, Traven 30, 2019) [Pedagogical comparative studies and international education - 2019: internationalization and integration in education in conditions of globalization: materials of the 3rd International Scientific and Practical Conference (Kyiv, May 30, 2019)] 194-197 [in Ukrainian].

20. **Korolova, L.V.** (2020). Profesiina pidhotovka vchyteliv inozemnykh mov v umovakh tsyfrovoy transformatsii suspilstva [Professional Training of Foreign Language Teachers in the Conditions of Digital Transformation of Society] *Pedahohika i psykholohiia: aktualni problemy doslidzhen na suchasnomu etapi: zbirnyk tez naukovykh robit uchasykyv mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (03-04 kvitnia 2020 r., m. Kyiv)* [Pedagogy and psychology: current problems of research at the current stage: a collection of theses of scientific works of participants of the International Scientific and Practical Conference (Kyiv, April 03-04, 2020)], 19-21. [in Ukrainian].

21. **Korolova, L.V.** (2020) Profesiinyi profil vykladacha inozemnoi movy v systemi osvity v Rumunii. [Professional Profile of a Foreign Language Teacher in the Romanian Education System] *Pedahohichna komparatyvistyka i mizhnarodna osvita –*

2020: *hlobalizovanyi prostir innovatsii: materialy IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (Kyiv, Traven 28, 2020) [*Pedagogical comparative studies and international education - 2020: the globalized space of innovation: materials of the 4th International Scientific and Practical Conference* (Kyiv, May 28, 2020)], 361-362. URL: <https://doi.org/10.32405/978-966-97763-9-6-2020-361-362> [in Ukrainian].

22. **Korolova, L.V.** (2020) Profesiina pidhotovka maibutnikh vchyteliv inozemnykh mov na osnovi vykorystannia tekhnolohii krytychnoho myslennia [Professional Training of Future Teachers of Foreign Languages Based on the Using Critical Thinking Technologies] *Aktualni problemy filolohichnoi nauky ta pedahohichnoi praktyky* (Dnipro, Lystopad 26-27, 2020) [*Actual problems of philological science and pedagogical practice: materials of the VIII All-Ukrainian scientific and practical conference* (Dnipro, November 26-27, 2020)], 131-133. [in Ukrainian].

23. **Korolova, L.V.** (2021) Suchasni tendentsii rozvytku system profesiinoi pidhotovky vykladachiv inozemnykh mov Rumunii ta Ukrainy. [Modern Trends in the Development of Systems of Professional Training of Teachers of Foreign Languages in Romania and Ukraine] *Humanitarno – pedahohichna osvita: zdobutky, problemy, perspektyvy: materialy II Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (z mizhnarodnoiu uchastiu)* (Dnipro, Lystopad 18, 2021, Dnipro) [*Humanitarian – pedagogical education: achievements, problems, prospects: materials of the 2nd All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (with international participants)* (Dnipro, November 18, 2021)], 59-65. [in Ukrainian]

URL: https://www.bethana.org.ua/_files/ugd/de9706_d47a98b828434bbfa46bdd31fa9893e8.pdf

24. **Korolova, L.V.** (2022) Suchasni aspekty profesiinoi pidhotovky vykladachiv inozemnykh mov v Rumunii. [Modern Aspects of Professional Training of Teachers of Foreign Languages in Romania] *Aktualni problemy filolohichnoi nauky ta pedahohichnoi praktyky: materialy IX Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. (Dnipro, Lystopad 24-25, 2022) [*Actual problems of philological science and pedagogical practice: materials of the 9th All-Ukrainian Scientific and Practical Conference* (Dnipro, November 24-25, 2022)], 110-113. [in Ukrainian]

25. **Korolova, L.V.** (2023) Modernizatsiia profesiinoi pidhotovky vykladachiv inozemnykh mov z urakhuvanniam pozytyvnoho dosvidu Rumunii [Modernization of the Domestic System of Professional Training Foreign Language Teachers, taking into account the positive experience of Romania] *Suchasnaosvita: metodolohiia, teoriia, praktyka: materialy VI Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (z mizhnarodnoiu uchastiu)* (Dnipro, Kviten 25 2023) [*Modern education: methodology, theory, practice: materials of the 6th All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (with international participants)*]. (April 25, 2023, Dnipro)], 58-61. [in Ukrainian].

26. **Корольова, Л.В.** (2024) Osnovni zasady funktsionuvannia systemy profesiinoi pidhotovky vykladachiv inozemnykh mov u Rumunii. [Basic principles of the functioning of the professional training system for foreign language teachers in Romania] *Pedahohichna komparatyvistyka i mizhnarodna osvita – 2024: intebratsiini protsesy v osviti u naukovomu dyskursi: zbirnyk materialiv VIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (Kyiv, Traven 30, 2024) [*Pedagogical comparative studies and international education - 2024: integration processes in education in scientific discourse: collection of materials of the 8th International Scientific and Practical Conference* (Kyiv, May30, 2024)], 175-178. DOI: <https://doi.org/10.32405/978-617-7990-72-6-2024-367> [in Ukrainian].

27. Sapozhnykov S.V., **Korolova L.V.** (2025) Vykylyky profesiinoi pidhotovky vykladachiv inozemnykh mov Rumunii [Challenges of Professional Training for Foreign Language Teachers in Romania]. Teoriia i praktyka profesiinoho stanovlennia fakhivtsia v innovatsiinomu sotsiokulturnomu prostori: materialy III Mizhnar. nauk.-prak. konf. naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv i molodykh uchenykh (m. Dnipro, 17-18 kvitnia 2025 r.) Dnipro: Universytet imeni Alfreda Nobelia, 2025. 177-181 [in Ukrainian].

Scientific works that additionally reflect the research findings of dissertations

28. Sapozhnykov, S.V., Teplytska, A.O., **Korolova, L.V.** (2021) Teoretyko-metodolohichni osnovy doslidzhennia problem vyshchoi pedahohichnoi osvity u svitovomu i natsionalnomu konteksti. [Theoretical and Methodological Foundations of the Study of the Problem of Higher Pedagogical Education in the World and National

Context.] Modeliuvannia kompetentnisnoi profesiinoi osvity v konteksti yevrointehratsii: monohrafiia [Elektronne vydannia] / zazah.red. N.P. Volkova. Dnipro [Modeling of professional competence education in the context of European integration: monograph [Electronic edition] edited by N.P. Volkova. Dnipro], 56 – 73. [in Ukrainian].

29. **Koroliova L.**, (2020) Professional training of foreign language teachers: today's global realities. *Anhlistyka ta Amerykanistyka* [Anglistics and Americanistics], no. 17, 74 – 80. <https://doi.org/10.15421/382009> [in English].

30. Sapozhnikov, S., **Koroliova, L.**, Sapozhnikova, D. (2020) “The role of “psychological defense” in ensuring the “security” and “defenselessness” of future teachers in daily and professionally pedagogical communication”. Theory and Practice of Future Teacher's Training for Work in New Ukrainian School: monograph / Edit. I. F. Prokopenko, I. M. Trubavina. 274-283. [in English].

31. **Korolova, L.** (2022) The specifics of the language barrier in first-year students of philological faculties of higher education institutions: ways to overcome it. *Anhlistyka ta Amerykanistyka* [Anglistics and Americanistic]. 19, 80-86 <https://doi.org/https://doi.org/10.15421/382209> [in English].

32. Korolova, L. (2023) The Challenges of Training Future English Teachers. *Anhlistyka ta Amerykanistyka* [Anglistics and Americanistic], 20, 94-100. <https://doi.org/10.15421/382312> [in English].

33. Korolova L. (2024) The Role of Cross-Cultural Approach and its Implementation in the training of prospective English Teachers Based on Romanian Experience. *Anhlistyka ta Amerykanistyka* [Anglistics and Americanistic], 21, 79-83. DOI: <https://doi.org/10.15421/38242101> [in Ukrainian].

34. **Koroleva, L.** The importance of teaching correct English pronunciation to first-year philology students. *Aktualni problemy filolohichnoi nauky ta pedahohichnoi praktyky*: materialy X Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. (Dnipro, 28-29 Lystopad, 2024) [Actual problems of philological science and pedagogical practice: materials of the 10th International Scientific and Practical Conference (Dnipro, November 28-29, 2024)], 114-116. [in English].

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	2
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	27
ВСТУП	28
РОЗДІЛ 1. ГЕНЕЗА СТАНОВЛЕННЯ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У РУМУНІЇ	43
1.1. Методологічні орієнтири дослідження вищої педагогічної освіти у Румунії	43
1.2. Порівняльний аналіз етапів розвитку вищої педагогічної освіти у Румунії та Україні	52
1.3. Особливості сучасної професійної підготовки викладачів іноземних мов як підсистеми вищої педагогічної освіти у Румунії	72
Висновки до першого розділу	94
РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ, СТРУКТУРА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ РУМУНІЇ	97
2.1. Зміст, структура і функції професійної підготовки викладачів іноземних мов як складової вищої педагогічної освіти у Румунії	97
2.2. Організація освітнього процесу професійної підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії	133
2.3. Педагогічні технології підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії	140
Висновки до другого розділу	148
РОЗДІЛ 3. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У РУМУНІЇ ТА УКРАЇНІ	150
3.1. Методика прогнозування основних тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні	150

3.2. Результати експертизи та сценарного прогнозування напрямів розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні	176
3.3. Напрями модернізації професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні на основі врахування позитивного досвіду Румунії	227
Висновки до третього розділу	234
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	236
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	242
ДОДАТКИ	281

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

- ARACIS (Agency for Quality Assurance in Higher Education) – Агентство із забезпечення якості вищої освіти
- DPPD – Departamentul Pentru Pregătirea Personalului Didactic
- ДППК – Департамент підготовки педагогічних кадрів
- ENQA (The European Association for Quality Assurance in Higher Education) – Європейська асоціація із забезпечення якості вищої освіти
- EQAR (European Quality Assurance Register for Higher Education) – Європейський реєстр забезпечення якості вищої освіти
- ЄПВО – Європейський простір вищої освіти
- ЄДБО – Єдина державна електронна база (України)
- ЗВО – Заклади вищої освіти
- FLLS (Facultateade Limbi și Literaturi Străine) – Факультет іноземних мов та літератур
- ISCED (Clasificarea Internațională Standarda Educației) – Міжнародна стандартна класифікація освіти
- МСКО – Міжнародна стандартна класифікація освіти
- OMECTS (Ordin Ministerul Educației Naționale) – Наказ міністерства національної освіти
- RNCIS (Registrul Național al Calificărilor din Învățământul Superior) – Національний реєстр кваліфікацій у сфері вищої освіти

ВСТУП

Актуальність дослідження. Розширення міжнародних зв'язків України, вступ країни до Світової організації торгівлі, приєднання до Болонського процесу, інтеграція до європейського освітнього простору в рамках підписання Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС і набуття Україною статусу кандидата на вступ до ЄС актуалізують міжнародний вимір національної освіти. Можна стверджувати, що трансформації сьогодення обумовлюють потребу інтенсифікації використання іноземних мов в українському суспільстві. Сьогодні, як ніколи, виникає необхідність підготовки громадян, які вільно володіють іноземними мовами, обізнаних у суміжних дисциплінах та ерудованих в різних галузях науки, тобто компетентних професіоналів. Таким чином, логічно припустити, що для підготовки компетентного і конкурентоспроможного фахівця необхідно забезпечити підготовку професійних викладачів. Саме процес професійної підготовки майбутніх викладачів іноземних мов, здатних підготувати висококваліфікованого спеціаліста, стає вагомою науковою проблемою у глобалізованому суспільстві.

Подібна проблема є актуальною не тільки для України, а й для усього глобалізованого світу. У наш час сучасні політичні, соціально-економічні та культурні реалії підвищують статус іноземних мов як засобу міжкультурного спілкування. Для сучасної України, як і для європейських країн, питання професійної підготовки майбутніх викладачів іноземних мов також актуальне. Сьогодні Європейський Союз проводить однозначну політику щодо імплементації мультилінгвізму (багатомовності) та полікультурності в країнах Європи, і його основною метою є сприяння вивченню мов та мовному різноманіттю в Європі. Тому на сучасному етапі процесу глобалізації системи вищої педагогічної освіти і утворення єдиного європейського освітнього простору відбуваються значні зміни у всіх системах вищої освіти європейських країн – оновлюються її структури, здійснюється осучаснення місту і методів підготовки викладачів іноземних мов.

З 70-х років XX ст. в рамках проєкту Ради з культурного співробітництва Ради Європи проводилася активна робота з обґрунтування моделі іншомовної

комунікативної компетенції і на цій основі розроблялися порогові рівні (threshold levels) володіння іноземною мовою. Результатом цієї роботи стало прийняття документа «Сучасні мови: вивчення, викладання, оцінка. Загальноєвропейська компетенція володіння іноземною мовою» (*Modern Languages: Learning, Teaching, Assessment: A Common European Framework of Reference: Guide for Learners in Upper Secondary Education: Draft 1*, Страсбург, 1996) [254]. Вищезазначений документ з деякими доповненнями та редакціями у подальші роки [178] став моделлю, яка являє собою інструмент планування, що забезпечує загальну основу і термінологію для опису цілей, методів і підходів, навичок, вправ і оцінки викладанн мов (керівник проєкту Дж. Трім). Прийнятий Радою Європи документ і сьогодні використовується для складання навчальних програм, розробки навчальних матеріалів, планування іспитів і програм підготовки викладачів у країнах Європи.

Особливого значення набуває проблема якості підготовки фахівців педагогічних спеціальностей у зв'язку з їх майбутньою багатофункціональною діяльністю в умовах загальноєвропейського освітнього простору. Актуальність дослідження визначається соціальним замовленням щодо інноваційних підходів, які реально існують у системах вищої зарубіжної педагогічної освіти з метою їх реалізації у професійній підготовці студентів педагогічних спеціальностей у вітчизняних університетах в сучасних соціально-економічних умовах, що буде сприяти позитивним змінам у системі професійної підготовки майбутніх викладачів іноземних мов в Україні.

Ми вважаємо, що вивчення історичних особливостей і тенденцій розвитку зарубіжної і вітчизняної систем професійної підготовки викладачів іноземних мов, які базовані на традиціях та сучасному досвіді, полягає також у проведенні порівняльного аналізу даних аспектів. Саме це і дозволить визначити перспективи розвитку досліджуваної галузі в Україні.

Звідси випливає висновок, що саме порівняльний аналіз змісту, структури, функцій, організаційних форм і технологій навчання майбутніх викладачів іноземних мов за кордоном і в Україні стає сьогодні одним з важливих напрямів

реформування вітчизняної вищої педагогічної освіти. Результатом такого аналізу має стати обґрунтування і реалізація нових підходів до навчання, виховання, розвитку майбутніх викладачів іноземних мов, сформованості їхніх різнобічних професійних якостей, що дозволить їм успішно брати участь в освітньому, науковому, культурному та в духовному житті суспільства.

За останні роки, після підписання Болонської декларації та інших нормативних актів, які забезпечують функціонування європейського освітнього простору, прогресивні ідеї та практичні здобутки європейських країн, що досягли значних успіхів у реформуванні своїх освітніх систем, стали стратегічними орієнтирами для модернізації системи вищої педагогічної освіти України. Однією з таких країн сьогодні є Румунія.

Сучасна Румунія – це країна, яка динамічно розвивається і головним чинником цього факту є високий рівень освіченості населення, оскільки одним з пріоритетних напрямів румунського уряду є якість освіти на всіх рівнях та її відповідність європейським стандартам. Так, серед першорядних завдань економіко-соціального розвитку суспільства румунський уряд ставить створення гнучкої системи вищої освіти, яка забезпечує високу якість підготовки фахівців в різних галузях науки, освіти, соціального життя та культури. Особлива увага приділяється професійній підготовці майбутніх викладачів іноземних мов. Оскільки всі заходи румунського уряду в галузі вищої освіти спрямовані на реалізацію освітніх інтересів громадян, то в країні постійно відбувається активне залучення інвестицій в сектор освіти і науки та спостерігається тісна співпраця з Європейським Союзом та міжнародними організаціями. Ці заходи сприяють підвищенню міжнародного статусу Румунії і зміцненню репутації її системи вищої освіти. Реалізація нової парадигми університетської освіти в Румунії – «вчення через все життя» [336], розвиток інформаційних технологій, участь у становленні глобального інформаційно-педагогічного простору, підвищення рівня професійної компетентності викладачів – всі ці завдання передбачають зміни у змісті та технологіях підготовки викладачів середньої та вищої школи Румунії.

Актуальність дослідження посилюється ще й тим, що українська та румунська педагогічні освіти мають спільну мету: підготувати професійного викладача іноземних мов, спрямованого на безперервне вдосконалення професійно-особистісних якостей.

На сьогодні в Україні функціонує достатньо детально розроблена нормативна база вищої педагогічної освіти, що містить низку загальнодержавних і галузевих нормативно-правових актів, серед яких Конституція України, закони України «Про вищу освіту» (2014) [34], «Про освіту» (2017), «Про наукову та науково-технічну діяльність», «Про державне прогнозування та розробку програм економічного і соціального розвитку України» (2000), Національна стратегія розвитку освіти (2002) [94], Концепція «Нова українська школа» (2017) [97], Стратегія розвитку вищої освіти на 2021–2031 роки [135], Указ Президента України «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» (2019), «Про повну загальну середню освіту» (2020) [35] тощо [92; 93; 109; 110].

Соціальна затребуваність дослідження аргументується такими документами ЄС: Угода про асоціацію між Україною та ЄС (2014), Рекомендації Ради Європи «Створення спільного європейського простору безперервної освіти» (2001) (Making a European Area of Lifelong Learning a Reality), Рекомендації Ради Європи «Переосмислення ролі освіти: розвиток умінь для соціально-економічного розвитку» (2012) (Rethinking Education: Investing in Skills for Better Socio-Economic Outcomes), Рекомендації Європейської комісії «Нові пріоритети співробітництва у сфері освіти і навчання» (2015) (New priorities for European cooperation in education and training), Стандарти забезпечення якості в загальноєвропейському просторі вищої освіти (2015) (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG)).

Аналіз досліджень та публікацій показав, що протягом останніх років предметом активної уваги багатьох провідних українських науковців є теорія і практика зарубіжного освітнього процесу (Н. Абашкіна [1; 2], К. Біницька [16], О. Голотюк [23], С. Гринюк [24], Ю. Грищук [25], О. Заболотна [32], В. Кемінь [39], Ю. Короткова [63; 64], Т. Кошманова [69], Т. Кристопчук [72],

П. Кряжев [71], О. Кузнєцова [73], О. Локшина [79; 80; 81; 82; 83], Л. Мовчан [89], Н. Ничкало [95], О. Огієнко [98], М. Олійник [99], В. Попіжук [103], О. Проценко [111], Є. Процько [112], Л. Пуховська [113], І. П'яновська [115], С. Сапожников [118], І. Сілютіна [123], І. Соколова [132], М. Тадеєва [138; 139], Ю. Янісів [153], О. Ярова [153]), а також було виявлено науковий інтерес зарубіжних (Blair R. [167], M. Celce-Murcia [170], H. Stern [327], M-J. Wallace [340] та ін.) румунських (V. Negrea [257], A. Surlea [333], A. Coman [177], C. Bonciu [177] та ін.) та українських (О. Биндас [17], В. Безлюдна [12; 13], І. Костікова [65], О. Мисечко [88], Л. Мовчан [89; 90; 91], І. П'яновської [115], І. Сілютіна [123] та ін.) дослідників до питання професійної підготовки викладачів іноземних мов в системі вищої освіти.

У той же час зазначені напрями досліджень не є вичерпними у питаннях професійно-педагогічної підготовки майбутніх викладачів іноземних мов у Румунії. Ця сфера вищої педагогічної освіти в Румунії до теперішнього часу не була предметом комплексного дослідження. Мало вивченими є також історичні аспекти підготовки вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії з часу їх заснування до наших днів і питання сучасного стану педагогічної освіти. У теоретичних дослідженнях, на наш погляд, проведено недостатньо цілісний аналіз системи професійної підготовки викладачів іноземних мов у державних і приватних ЗВО Румунії, а також порівняльний аналіз етапів розвитку вищої педагогічної освіти в Україні та Румунії. На нашу думку, не повною мірою охарактеризовано особливості професійно-педагогічної підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії та України через відсутність перекладених українською мовою румунських першоджерел. У зв'язку з цим, можливо, найважливіші положення означеної теми залишилися поза увагою провідних вчених, що і зумовило наш науковий інтерес.

Усе вищезазначене визначило проблему дослідження. Вона полягає у вирішенні *суперечностей* між:

– необхідністю подальшої інтеграції системи вищої освіти України до європейського простору вищої освіти та недостатньою готовністю українських

вишів до імплементації основних принципів організації європейської педагогічної освіти.

- постійним зростанням суспільних вимог до професійної кваліфікації викладачів іноземних мов та реальним рівнем їх фахової підготовки, що, своєю чергою, знижує рівень їх готовності до реалізації власних професійних функцій;

- науково-практичною потребою в удосконаленні професійної підготовки майбутніх викладачів іноземних мов в Україні та недостатнім рівнем імплементації перспективного зарубіжного досвіду, зокрема практики закладів вищої освіти Румунії;

- необхідністю творчого використання в національній освітній практиці тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та відсутністю ефективних напрямів модернізації цієї системи в Україні.

Актуальність проблеми та її недостатня розробка в теорії і методиці професійної освіти зумовили вибір теми дисертаційного дослідження **«Професійна підготовка викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Розробка теми дослідження пов'язана з реалізацією головних напрямів наукових досліджень. Дисертація відповідає основній проблематиці досліджень науково-дослідної лабораторії інноваційних методів навчання та кафедри психології та педагогіки ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», проведених у межах комплексних наукових тем «Теоретичні та методичні засади моделювання компетентнісної професійної освіти у контексті євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0717U004331) та «Модернізація професійно-педагогічної освіти в Україні в умовах інтеграції до світового освітнього простору» (державний реєстраційний номер 0112U002287). Тема дисертації затверджена вченою радою Університету імені Альфреда Нобеля (протокол № 10 від 29. 12. 2016 р.), узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень в галузі педагогіки і психології НАПН України (протокол № 4 від 25. 06. 2019 р.) і уточнена вченою радою Університету імені Альфреда Нобеля (протокол № 6 від 24. 06. 2025 р.).

Об'єктом дослідження є процес професійної підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії.

Предмет дослідження – тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов Румунії.

Мета дослідження. На підставі цілісного наукового аналізу й узагальнення історичного соціокультурного контексту, теоретичних засад системи професійної підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії виявити тенденції її розвитку в Румунії та Україні відповідно до розробленої авторської методики прогнозування і визначити напрями модернізації професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні.

Концептуальна ідея дослідження. Провідною концептуальною ідеєю дослідження є положення про те, що функціонування професійної підготовки викладачів іноземних мов буде ефективним за умови реалізації науково обґрунтованих і розроблених методологічних, теоретичних та практичних засад професійно-педагогічної підготовки студентів, що враховують історичний досвід діяльності закладів вищої освіти зарубіжних країн, їхні освітні та культурні традиції, особливості сучасного стану і напрямів розвитку.

Дослідження закономірних тенденцій професійної підготовки викладачів іноземних мов стає можливим за умов її розгляду в процесі порівняльного аналізу як системи професійної підготовки педагогічних кадрів, що має специфічний зміст, структуру і функції. З цією метою необхідно розкрити основні інституціональні й інтелектуальні характеристики, що визначають розвиток вищої педагогічної освіти в Україні та Румунії, акцентуючи увагу на зіставленні різних етапів педагогічної освіти, розглянути процеси формування регіональних відмінностей, змін, що відбувалися в житті педагогічних закладів вищої освіти. Важливим є порівняльний аналіз концепцій та моделей, у яких виявляється загальне та особливе у системах вищої педагогічної освіти досліджуваних країн.

Для досягнення поставленої мети та перевірки концептуальної ідеї, сформульовано такі **завдання дослідження**:

1. Обґрунтувати методологічні засади вивчення проблеми професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії.

2. Дослідити генезу розвитку системи вищої педагогічної освіти в Україні та Румунії.

3. Проаналізувати зміст, структуру, функції професійної підготовки викладачів іноземних мов та розкрити особливості організації освітнього процесу у закладах вищої освіти Румунії.

4. Виокремити, класифікувати та проаналізувати основні тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії.

5. На підставі визначених тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов та досвіду функціонування системи професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії презентувати основні напрями модернізації цієї системи в Україні.

Для розв'язання завдань, досягнення мети та перевірки гіпотези використано комплекс таких **методів дослідження**:

– *теоретичні*: аналіз, порівняння, класифікація та систематизація теоретичних даних, теоретичне моделювання. концептуально-порівняльний аналіз, методи міждисциплінарного синтезу, системно-структурний і системно-функціональний методи для отримання інформації про сутність концепцій педагогічної освіти в Румунії, зміст, структуру та функції національної системи підготовки викладачів іноземних мов;

– *емпіричні*: діагностичні (опитування, анкетування, бесіда, інтерв'ю, контент-аналіз) з метою отримання інформації про особливості освітнього процесу в закладах вищої освіти Румунії, які готують майбутніх викладачів іноземних мов;

– *праксиметричні*: моніторинг та аналіз досвіду діяльності провідних педагогічних закладів вищої освіти України та Румунії з метою виявлення та дослідження тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов;

– *статистичні*: кількісний і якісний аналіз та оцінка статистичної інформації закладів вищої освіти Румунії; експертний аналіз, сценарне прогнозування для

виокремлення напрямів модернізації системи професійної підготовки викладачів іноземних мов України; кластерний аналіз для виявлення ідентифікаторів перспективності тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні;

– *графічні*: використовувалися для унаочнення та порівняння результатів експериментальної роботи: графічні зображення, таблиці.

Теоретико-методологічною основою дослідження є наукові положення *історичного* (Т. Кристопчук [72]), О. Локшина [82]), Л. Пуховська [113]), С. Сапожников [118] та ін.), *системного* (Т. Кочубей [70], К. Іващенко [70], В. Кушнір [74], Ю. Шабанова [151], L. Bertalanffy [164], P. Checkland [173], C. Churchman [175], M. Jackson [230; 231], P. Keys [230], G. Jenkins [232], J. Mingers, J. Rosenhead [248]), *порівняльного* (В. Вакуленко [18], Т. Кристопчук [72]), О. Локшина [82], Л. Пуховська [113]), С. Сапожников [118], А. Штепура [152], О. Ярова [153] та ін.), *амбівалентного* (О. Дубасенюк [28], М. Євтух [29], Н. Терентьева [29], М. Тадеєва [139] та ін.), *цивілізаційного* (О. Дубасенюк [28], М. Євтух [29], Н. Терентьева [29], М. Тадеєва [139] та ін.), *аксіологічного* (В. Вакуленко [18], Т. Кошманова [69], С. Сапожников [118] та ін.), В. Кушнір [74], Ю. Шабанова [151] та ін.) *підходів*; *концептуальні положення порівняльної педагогіки* (Н. Абашкіна [1; 2], К. Бініцька [16], В. Вакуленко [18], О. Заболотна [32], В. Кремінь [39], Ю. Короткова [63; 64], Т. Кошманова [69], П. Кряжев [71], Т. Кристопчук [72], О. Кузнєцова [73], О. Литовченко, Н. Несин [75], О. Лобода [76], О. Локшина [79; 80; 81; 82; 83], Л. Мовчан [89; 90; 91], Н. Ничкало [95; 96], О. Огієнко [98], М. Олійник [99], В. Папіжук [103], О. Першукова [106] О. Проценко [111], Є. Процько [112], Л. Пуховська [113; 114], С. Сапожников [118; 119; 120; 121; 122], Ю. Янісів [153], О. Ярова [153] та ін.; історії розвитку вищої педагогічної освіти в Україні: С. Бабій [4; 5], С. Вітвицька [20], Н. Волкова [21], Н. Дем'яненко [26], В. Майборода [86], І. Бацуровська, Н. Ручинська [10] та ін.; наукові розвідки щодо історії розвитку та становлення вищої педагогічної освіти в Румунії (І.А. Рор [108; 294], I. Bolovan [294], I. Маріуц [85], N. Iorga [225], R. Iucu [226; 227; 228],

R.A.N. MacGregor-Hastie [243], V. Negrea [257], J. Zsigmond [340]) та її реформування (Ş. Bumbuc [167], A. Curaj, L.D.E. Egron-Polak, J. Salmi [183], C. Cuscoş [186;188], V. Negrea [257]); загальні положення професійної підготовки викладачів в Україні (А. Анісімова [3;156; 158], В. Безлюдна [12; 13; 14], М. Євтух [29], В. Лукашук [84], Л. Мовчан [89; 90; 91], О. Сисоєва [126], І. Соколова [132; 133; 134], Н. Сура [136], Н. Терентьєва [29], Д. Трубачова [144] та в Румунії: F. Alexandru [160], G. Bădescu, O. Negru-Subțirică, D. Angi, C. Ivan [163], R. Iucu [226; 227; 228], M. Călin [169], N. Mitrofan [251; 252], M. Mocan, A. Turî, C. Feniser [253], I. Neascu [258; 259], L. Şerbănescu [318; 319], A. Solcan [324], E-A Tomuleţu [334] та ін.); особливості організації професійно-педагогічної підготовки викладачів іноземних мов в Україні: В. Безлюдна [13], О. Бескороса [14], О. Биндас [17], Т. Гарбуза [21], О. Голотюк [23], С. Гринюк [24], С. Деркач [27], О. Жижко [31], Л. Йовенко [36], І. Козаченко [40], Ю. Короткова [63; 64], І. Костікова [65], О. Мілютіна, Н. Лавриченко, І. Заремська [87], О. Місечко [88], О. Першукова [106], Є. Процько [112], О. Русанова [117], І. Сілютіна [122], М. Тадеєва [138; 139], А. Штепура [152] та в Румунії: L. Şerbănescu [318; 319], M. Mocan, A. Turî, C. Feniser [253].

Джерела бази дослідження становлять:

– Нормативно-правові акти, державні документи, програмно-методичні матеріали та офіційні електронні ресурси, що регламентують функціонування системи вищої педагогічної освіти Румунії: Національний закон про освіту Румунії (Legea Educației Naționale Nr. 1/2011) [242]; Наказ № 4316/2008 про навчальну програму для отримання свідоцтва про закінчення DPPD; Наказ 3850/02.05.2017 «Про затвердження основної методики організації програм психолого-педагогічної підготовки через спеціалізовані відділи акредитованих вищих навчальних закладів з метою сертифікації компетентностей педагогічної професії» [268] та ін., які регулюють ключові аспекти професійної підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії.

– Законодавчі акти України: Закон України «Про освіту» (2017) Закон України «Про вищу освіту» (2014) [34]; Закон України «Про наукову і науково-

технічну діяльність»; Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020) [35]; Стратегія розвитку вищої освіти на 2021–2031 роки (2020) [135] Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» (2019), що описують стратегії та концепції розвитку освіти й допомагають зрозуміти актуальні виклики та пріоритети в професійній підготовці майбутніх викладачів іноземних мов в Україні.

– Програмно-методична та навчально-методична документація закладів вищої педагогічної освіти Румунії та України, зокрема: освітні програми, навчальні плани, типові та авторські навчальні програми, описові характеристики освітніх компонентів, дисертаційні дослідження.

– Офіційні інтернет-ресурси закладів вищої освіти обох країн, а також сайти міністерств Румунії та України, що оприлюднюють актуальні документи та інформаційні матеріали.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що, *вперше*:

– *визначено та охарактеризовано тенденції* розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов Румунії, а саме: *історичні* (глобалізаційні, демократизація та відкритість, мобільність викладачів та здобувачів освіти, збільшення контингенту іноземних студентів, полікультурність, мультилінгвальність, зниження престижності педагогічної професії, зменшення контингенту магістерських програм, відтік майбутніх абітурієнтів на навчання за кордон); *розвитку змісту* (гуманітаризація професійної підготовки, підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів іноземних мов, розвиток неперервної професійної підготовки, забезпечення сталого розвитку професійної підготовки в ЗВО Румунії та України); *організаційно-управлінські* (глобалізаційно-управлінські, державно-організаційний супровід професійної підготовки, дистанційне управління професійною підготовкою, децентралізація управління професійною підготовкою), *методичні* (інтенсифікація освітнього процесу, цифровізація освітнього процесу, дистанційне навчання, оновлення іміджевих ролей викладача);

– виокремлено та обґрунтовано етапи розвитку вищої педагогічної освіти у Румунії та Україні: I етап (20-ті рр. XIX – 90-ті рр. XX ст.). – виникнення перших закладів вищої освіти та централізованої системи професійної освіти; II етап (90-ті рр. XX ст. – початок XXI ст.) – створення національних систем вищої освіти у пострадянський період; III етап (2005–2020 рр. XXI ст.) – етап глобалізаційно-цивілізаційних трансформацій в системі професійної освіти;

– проведено порівняльний аналіз теоретичних положень вітчизняних і румунських науковців щодо сутності, структури та завдань професійної підготовки викладачів іноземних мов (установлено, що *спільним* є: двоїстість підготовки, яка передбачає поєднання філологічної та психолого-педагогічної складових; триступенева структура підготовки – бакалавр, магістр, доктор філософії/доктор наук; модульна побудова навчальних планів з обов’язковими і вибірковими компонентами; комплексність функцій, що включають освітню, дидактичну, дослідницьку, соціально-виховну, мультилінгвальну та комунікативну функції; *відмінним* є: в Румунії можливість паралельного навчання на філологічному факультеті та у департаменті підготовки педагогічних кадрів або вступ до ДППК після завершення філологічного бакалаврату; в Україні психолого-педагогічна підготовка інтегрується переважно в програму філологічного напрямку або реалізується через окремі магістерські програми; у Румунії функції професійної підготовки детально диференційовані за освітнім рівнем (зокрема соціоінтеграційна, координаційна, консультативна, системно-моделююча); в Україні поділ функцій менш структурований, з акцентом на загальнодидактичні та виховні аспекти; у Румунії чітко розмежовані блоки педагогічної (спеціалізована дидактика) та філологічної підготовки (теоретичний, практичний, професійно орієнтований, особистісний сегменти); в Україні ці компоненти частіше інтегруються в одну програму без чіткої блокової ієрархії);

– розроблено модель організаційно-педагогічного забезпечення професійної підготовки викладачів іноземних мов Румунії та алгоритм сценарного прогнозування стратегій її розвитку, який дозволив спрогнозувати перетворення в

галузі підготовки викладачів іноземних мов та запропонувати передбачений сценарій розвитку освітньої політики у цій галузі;

– *уточнено* основні поняття дослідження («професійна підготовка», «професійна підготовка вчителя іноземних мов», «професійна підготовка викладача іноземних мов»);

– *подальшого розвитку набули* алгоритм визначення напрямів модернізації системи професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні та практичні рекомендації щодо використання позитивного досвіду Румунії у професійній підготовці викладачів іноземних мов України.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що розроблено авторський курс «Професійна підготовка вчителів іноземних мов (практичні аспекти)» для першого (бакалаврського) освітнього рівня та «Професійна підготовка викладачів іноземних мов (практичні аспекти)» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, орієнтований на здобувачів спеціальності А4 «Середня освіта (за предметними спеціальностями)»; підготовлено науково-методичні рекомендації щодо творчої реалізації прогресивних ідей румунського досвіду в контексті української освітньої практики.

Теоретичні положення, фактичний історико-педагогічний матеріал дослідження можуть бути корисними: для розв'язання наукових питань і практичних завдань щодо реформування системи професійної підготовки викладачів/вчителів іноземних мов України; вдосконалення навчальних планів і освітньо-професійних програм підготовки викладачів/вчителів іноземних мов України, навчально-методичних комплексів (курсів лекцій, планів семінарських і практичних занять, контрольних завдань, дидактичних матеріалів) з порівняльної педагогіки; розширення й поглиблення історико-педагогічних та спеціальних знань студентів-філологів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти, підвищення рівня їхньої кваліфікації.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Університету Штефан чел Маре (м. Сучава, Румунія) (Universitatea «Stefan cel Mare», Suceava) (акт про впровадження № 22 від 06.06.2021 р.), ПУ ЗВО

«Міжнародний гуманітарно-педагогічний інститут «Бейт-Хана» (довідка про впровадження № 18 від 10.11.2022 р.), Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Тараса Шевченка (довідка про впровадження № 9 від 25.10.2022 р.), Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка про впровадження № 1371 від 29.11.2025 р.), ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (довідка про впровадження № 01-10-218/1 від 21.09.2022 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні результати досліджень доповідалися і обговорювалися на наукових, науково-практичних і науково-методичних конференціях різних рівнів: *міжнародних*: «Роль і місце психології і педагогіки у формуванні сучасної особистості» (Харків, 2017), «Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта» (Київ, 2017), «Pedagogy in EU countries and Ukraine at the modern stage» (Румунія, 2018), «Педагогіка і психологія: напрямки та тенденції розвитку в Україні та світі» (Одеса, 2019), «Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2019: інтернаціоналізація та інтеграція в освіті в умовах глобалізації» (Київ, 2020). «Педагогіка і психологія: актуальні проблеми досліджень на сучасному етапі» (Київ, 2020), «Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2020: глобалізаційний простір інновацій» (Київ, 2020), «Актуальні проблеми філологічної науки та педагогічної практики» (Дніпро, 2024), «Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2024: інтеграційні процеси в освіті у науковому дискурсі» (Київ, 2024), «Теорія і практика професійного становлення фахівця в інноваційному соціокультурному просторі» (Дніпро, 2025); *всеукраїнських*: «Освітні стратегії розвитку духовної та світоглядної культури особистості громадянського суспільства» (Дніпро, 2017), «Філософія теорія і практика випереджаючої освіти для сталого розвитку» (Дніпро, 2017), «Актуальні проблеми філологічної науки та педагогічної практики» (Дніпро, 2018), «Актуальні проблеми філологічної науки та педагогічної практики» (Дніпро, 2020), «Гуманітарно-педагогічна освіта: здобутки, проблеми, перспективи» (Дніпро, 2021), «Актуальні проблеми філологічної науки та педагогічної практики»

(Дніпро, 2022), «Гуманітарно-педагогічна освіта: здобутки» (Дніпро, 2023), «Актуальні проблеми філологічної науки та педагогічної практики» (Дніпро, 2024).

Результати й висновки виконаної роботи обговорено й позитивно оцінено на засіданнях кафедри психології та педагогіки, щорічних звітних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу Університету імені Альфреда Нобеля (упродовж 2017–2025 рр.).

Публікації. Основні результати дослідження висвітлено у 34 наукових публікаціях, з яких: 8 статей – у провідних наукових фахових виданнях України (одноосібні), 2 статті – у виданнях, внесених до наукометричної бази Scopus (у співавторстві); 18 праць апробаційного характеру – в збірниках матеріалів науково-практичних конференцій; 6 публікацій, що додатково відображають наукові результати дисертації, з яких 2 статті – у колективних монографіях (у співавторстві).

Особистий внесок у працях, опублікованих у співавторстві, полягає в аналізі педагогічних засад використання інформаційно-технологічних онлайн-курсів у процесі професійної підготовки фахівців [340], порівняльному аналізі ефективності загальнопедагогічних технологій у системі вищої педагогічної освіти Румунії [123].

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (342 найменування, з них 188 іноземною мовою), 10 додатків. Дисертація містить 45 таблиць, 17 рисунків і 3 формули. Загальний обсяг дисертації – 349 сторінок, з них основного тексту – 207 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ГЕНЕЗА СТАНОВЛЕННЯ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ РУМУНІЇ

1.1. Методологічні орієнтири дослідження вищої педагогічної освіти Румунії

Вивчення системи професійної підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії потребує чіткого окреслення методологічних орієнтирів дослідження. Такий підхід дозволяє не лише систематизувати наукові підходи до аналізу освітніх явищ, а й виявити глибинні закономірності становлення та функціонування підготовки педагогічних кадрів у румунському освітньому просторі.

Теоретичне осмислення сучасного етапу розвитку вищої педагогічної освіти в Румунії неможливе без ґрунтовного аналізу її історичних передумов, які зумовлюють сучасні підходи до підготовки фахівців з викладання іноземних мов.

У цьому контексті методологічна база дослідження є не лише аналітичним інструментом, а й засобом глибшого осмислення процесів, що впливають на якість професійної підготовки майбутніх викладачів іноземних мов. Методологічною основою вивчення системи вищої педагогічної освіти в Румунії є системний підхід до аналізу історичних процесів, який базується на принципах об'єктивності та історизму. Історію вищої педагогічної освіти розглянуто як невід'ємну частину загальної історії освіти, що дає змогу інтерпретувати підготовку педагогічних кадрів як систему взаємопов'язаних і взаємозалежних елементів.

Комплексне дослідження процесу підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії передбачає необхідність розгляду історичного минулого, особливостей сучасного стану системи вищої освіти Румунії з позицій змісту, структури і функцій підготовки педагогів, а також визначення перспектив розвитку цієї системи в умовах інтеграції в європейський освітній простір. Основою такого дослідження стали *історичний* та *системний підходи*. Однак використання у дослідженні ще низки методологічних підходів (*порівняльний*,

амбівалентний, цивілізаційний та аксіологічний) дозволило уникнути однобічного погляду на досліджувану проблему

Історичний підхід до дослідження вищої педагогічної освіти Румунії в сфері підготовки викладачів іноземної мови передбачає історичний опис виникнення і становлення окремих закладів вищої освіти у хронологічній послідовності, їх становлення та розвиток залежно від політичних, економічних та соціальних умов, аналіз специфіки функціонування порівняно із ЗВО України.

Історія розвитку будь-якої педагогічної теорії характеризується тенденцією до розробки певного концептуального апарату, за допомогою якого можна досліджувати й описувати все розмаїття педагогічних явищ. В останні десятиліття склався досить продуктивний для досліджень і перетворень складних педагогічних об'єктів науковий *інструментарій*, що ґрунтується на *системному підході*. Положення системного підходу, розроблені зарубіжними та вітчизняними вченими (L. Bertalanffy [164], P. Checkland [173], M. Jackson [230; 231], C. Churchman [175], P. Keys [230], G. Jenkins [232], J. Mingers, J. Rosenhead [248], В. Кушнір [74], Т. Кочубей, К. Іващенко [70], Ю. Шабанова [151]), дозволяють визначити межі його застосування в педагогіці вищої школи, впроваджувати основні принципи при конструюванні та апробації різних педагогічних систем.

Ґрунтуючись на узагальненні наукових праць з питань системного підходу у дослідженні педагогічних явищ, можемо виокремити такі його характеристики:

1. Будь-яка система складається з компонентів, які безпосередньо утворюють ціле. При системному дослідженні визначення компонентів досліджуваного явища відбувається у зв'язку з урахуванням їх «місця» в цілому. Для обґрунтування системи навчання у вищій школі до основних компонентів навчального процесу відносять зміст освіти, навчальну та наукову діяльність викладачів, кошти, форми, методи навчання та навчальну роботу студентів. Вважається, що будь-яка педагогічна система включає такі п'ять основних структурних і функціональних компонентів: 1) педагогічна мета, 2) навчальна та 3) наукова інформація, 4) засоби педагогічної діяльності, 5) учні та педагоги. Щоб сказати, наскільки одна

педагогічна система відрізняється від іншої або для з'ясування спільних рис, потрібно провести порівняння одночасно п'яти структурних компонентів.

2. Уявлення про цілісність системи конкретизується через поняття зв'язку. Система – це не просто сукупність або сума компонентів, а їх цілісна безліч, що характеризується системоутворюючими зв'язками. Через ці зв'язки комплекс компонентів перетворюється на органічне ціле, коли всі елементи пов'язані між собою, і зміна одного з них веде до зміни всіх інших.

3. Сукупність зв'язків дає поняття структури і організації системи, що відображають її будову і внутрішню форму, комплекс специфічних відносин між компонентами цілого.

4. Різноманіття елементів, їх системних зв'язків передбачає ієрархічну будову системи, «впорядковану послідовність її різних компонентів і рівнів взаємозв'язку між собою». Ієрархічність проявляється в тому, що всі компоненти системи відчують вплив не одного, безпосередньо пов'язаного з ними компонента, а й безліччі інших, які прямо з ними не пов'язані. Стверджується, що заклад вищої освіти та процес навчання і виховання у світлі системного підходу є динамічною інформаційною системою, що включає в себе різні елементи [121, с. 27–28].

5. Засобом регулювання системи як багаторівневої ієрархії виступає управління, характерними для якого є різні форми і засоби зв'язку рівнів, що забезпечують системі оптимальне функціонування і розвиток. Функціонування – джерело і спосіб життєдіяльності системи. Саме в процесі функціонування виникають передумови для переходу системи на вищий щабель її вдосконалення. Виконуючи своє призначення, компоненти системи сприяють досягненню насамперед специфічних системних цілей, які, своєю чергою, є засобом досягнення спільної мети.

6. Наявність управління робить необхідним пошук і формулювання системоутворюючого компонента, що об'єднує безліч в єдине ціле. Під системоутворюючими факторами розуміють всі явища, сили, речі, зв'язки і відносини, які приводять до утворення системи.

Системне уявлення про вищу педагогічну освіту створюється з позицій поліфункціонального змісту освіти, її цілей, багаторівневої структури, комплексу організаційних форм, методів, засобів і технологій навчання, специфіки побудови освітнього процесу, механізму відбору абітурієнтів, особливостей освіти дорослих. Саме такий інтегративний розгляд елементів в їх взаємозв'язку та взаємодії дозволяє досліджувати педагогічну освіту у закладах вищої освіти як систему.

Однак внаслідок того, що системний аналіз є науковим методом пізнання, який являє собою послідовність дій щодо встановлення структурних зв'язків між змінними або постійними елементами досліджуваної системи, одного лише розгляду сучасного стану вищої педагогічної освіти без її зв'язків з минулим та майбутнім для нашого дослідження є недостатнім. Педагогічна освіта у закладах вищої освіти має свою власну історію, традиції та перспективи. Протягом усього періоду розвитку професійна підготовка викладачів функціонувала як певна цілісність з властивими їй певними характеристиками. Зміна одного з її компонентів призводила до реорганізації всієї системи. У той же час реформи та реорганізація вищої школи, які відбувалися в ході історичних перетворень, впливали на зміну змісту, структури і функцій вищої педагогічної освіти. Розкрити особливості цих змін, розглянути позитивні і негативні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти, зв'язок її змісту, структури і функцій сьогодні набувають універсального характеру і, на нашу думку, є найважливішими завданнями, які необхідно вирішити.

Оскільки підготовка викладачів іноземних мов у Румунії здійснюється в умовах закладів вищої освіти, вона має обґрунтовану, взаємопов'язану систему структурних та функціональних компонентів. Тому надзвичайно важливим є ґрунтовне дослідження організації та координації циклів навчальних дисциплін, видів, методів, форм і технологій професійної підготовки викладачів іноземних мов в університетах Румунії.

Особливий інтерес для дослідження становить структура і організація системи вищої педагогічної освіти у закладах вищої освіти як багаторівневої системи, що включає пропедевтичний етап до навчання у ЗВО, безпосередньо

теоретичну, наукову, методичну, філологічну і професійно-практичну підготовку майбутніх викладачів іноземних мов та неперервне підвищення кваліфікації. Комплекс зв'язків, які склалися між цими рівнями професійної підготовки, відображають якість та ефективність діяльності майбутніх викладачів іноземних мов.

Таким чином, імплементація системного підходу дозволяє виявити основи наукової теорії вищої педагогічної освіти в досліджуваній країні та здійснити вивчення базових компонентів її системи. Такі базові компоненти системи вищої педагогічної освіти в університетах Румунії відображено на рис. 1.1.

Виклики сьогодення і проблеми, з якими стикається сучасна вища педагогічна освіта під час трансформування окремих її підсистем, є проявом її еволюції. Педагогічна освіта у закладах вищої освіти перебуває в постійному русі, відображаючи реальність соціально-економічних та культурно-освітніх подій, які відбуваються у сучасному суспільстві. Рівень розвитку підсистеми впливає на поступовий рух самої системи. Тому розгляд особливостей становлення та розвитку вищої педагогічної освіти у Румунії в різні періоди історії буде пов'язаний з певними характерними змінами, які відбуваються з кожною з підсистем і системою в цілому. Такі зміни і визначають тенденції становлення та розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов Румунії, що розглядатимуться в третьому розділі дисертаційного дослідження.

Вище наведені основні ознаки дають підставу обґрунтувати необхідність використання системного підходу для здійснення аналізу професійної підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії. Результатом проведеного системного аналізу підсистем та компонентів системи професійної підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії має стати синтез знань та подальша їх імплементація на більш високому рівні.

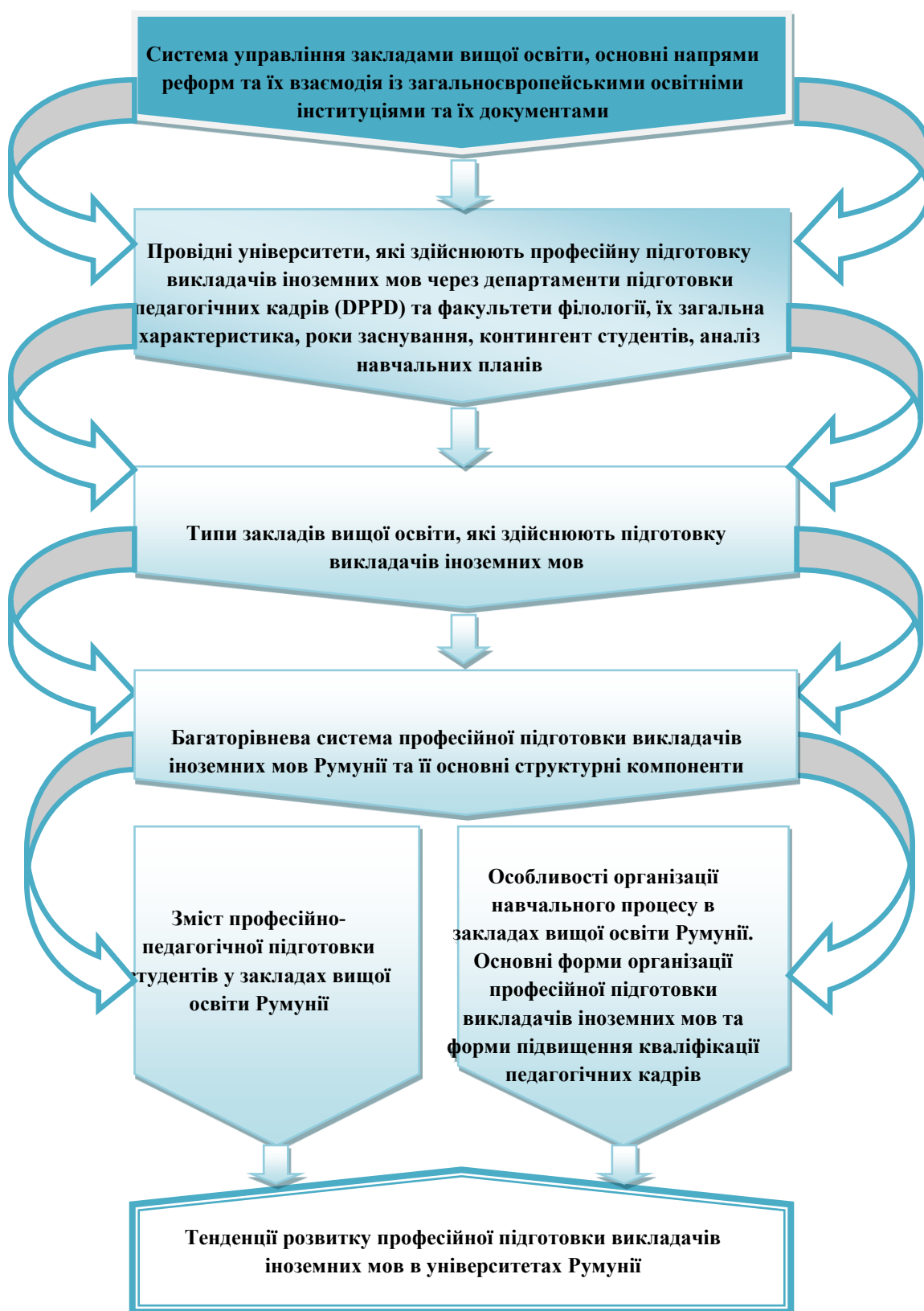

Рис. 1.1. Базові компоненти професійної підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії

Таким чином, *системний підхід* до аналізу проблеми, що вивчається, дозволяє методологічно та теоретично розкрити три важливих вектори (пласти) дослідження:

– *перший вектор* – ретроспективний. Відкриття цього пласту дозволяє дослідити етапи розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії як складової румунської вищої педагогічної освіти у ретроспективі, її функціонування у різні періоди історії. Найважливішим завданням є аналіз кожного конкретного періоду та його відображення у загальному історичному полотні;

– *другий вектор* – цілісний. Другий пласт – це цілісне дослідження навчального феномена, яким є процес підготовки викладачів іноземної мови в університетах Румунії, його основних компонентів у взаємозв'язку та взаємодії. З найважливіших елементів, необхідних для системного аналізу, виділяємо мету, принципи, зміст професійно-педагогічної освіти, структуру професійної підготовки викладачів іноземних мов, методи, форми і технології навчання, способи співпраці суб'єктів педагогічного процесу. Тобто маємо на увазі аналіз всіх елементів, що характеризують вищу педагогічну освіту Румунії у сфері підготовки викладачів іноземної мови як цілісну комплексну систему;

– *третій вектор* – прогностичний. Цей пласт – прогнозування та моделювання різних варіацій, передбачення шляхів розвитку вищої педагогічної освіти у напрямі професійної підготовки викладачів іноземних мов, її функціонування як цілісної комплексної системи.

Порівняльний підхід передбачає дослідження всіх компонентів освітнього процесу у різних країнах на основі порівняльного аналізу. Використовуючи порівняльний підхід, дослідник отримує можливість аналізувати системи освіти різних країн у цілісності з урахуванням єдності та взаємозв'язку різноманітних її складових (зміст, форми, методи, педагогічні технології [119, с. 115–123]. Використання порівняльного підходу у дослідженні дозволило виявити тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії та України.

Так, *амбівалентний підхід*, за О. Дубасенюк, у педагогіці виник унаслідок зустрічі полярних феноменів педагогічної практики (хаосу і порядку, свободи і відповідальності, автономності і залежності, моральності й аморальності тощо) та філософсько-психологічного поняття «амбівалентність» як здатності людини осмислювати будь-яке явище через дуальну опозицію – з двох протилежних сторін, які суперечать одна одній та взаємно виключають одна одну, що дозволяє досягти цілісного статусу мислення через взаємну зміну, доповнення протилежностей, їх взаємопроникнення, постійне «переплавлення» смислу через кожний з протилежних полюсів. Такий підхід передбачає розгляд педагогічних явищ і процесів на основі врахування їх суперечливих сторін, які, на перший погляд, взаємовиключені [28, с. 75–76].

Отже, амбівалентний підхід у дослідженні реалізовувався при *вивченні суперечливих тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в університетах Румунії та України*, що, своєю чергою, дозволило *охарактеризувати процес їх професійної підготовки з урахуванням недоліків та переваг, до того ж як у статистиці, так і у розвитку*.

Цивілізаційний підхід у дослідженні пов'язаний з історичним підходом. За О. Дубасенюк, цивілізаційний підхід потребує врахування умов природи та організації середовища (суспільного, освітнього, групового, інформаційного та ін.) з метою ефективного й оптимального впливу його чинників на формування особистості суб'єктів освіти і виховання. Він передбачає розгляд педагогічних процесів як цивілізаційних явищ, тобто такий підхід дозволяє аналізувати педагогічну діяльність як прояв найбільш загальних чинників та детермінант розвитку людської цивілізації. Загалом окреслений підхід означає використання законів та особливостей соціально-економічного, історичного розвитку людської цивілізації у сфері аналізу конкретної педагогічної проблематики, зокрема в історико-педагогічному контексті вивчення процесу становлення педагогічної професії та особистісно-професійного розвитку педагога [28, с. 68–69]. Використання цивілізаційного підходу дозволило визначити *особливості сучасної системи професійної підготовки викладачів іноземних мов як підсистеми вищої*

педагогічної освіти Румунії. Від самого початку ідея цивілізаційного підходу належала А. Тойнбі – англійському філософу та соціологу, який вважав його конче необхідним для аналізу важливих соціальних явищ, безпосередньо пов'язаних із цивілізаційними змінами у суспільстві. Крім того, цей підхід спрямовано на формування міжкультурних компетенцій в освіті, оскільки є обов'язковим у навчанні представників різних етносів та культур в освітньому закладі. У сучасних умовах зростання міграційних потоків цей підхід стає досить актуальним.

Аксіологічний підхід дозволив проаналізувати процес професійної підготовки майбутніх викладачів іноземних мов у контексті їх орієнтованості на головні цінності та сенси, які використовуються у процесі передавання соціального досвіду від одного покоління до іншого. Аксіологічний підхід до вивчення проблеми професійної підготовки викладача (Г. Васянович, І. Зязюн, Г. Локарева, В. Огнев'юк, О. Сухомлинська, Л. Хомич та ін.) ґрунтується на засадах педагогічної аксіології як напряму наукових досліджень, що стосуються ціннісного аналізу змісту педагогічних ідей, теорій і концепцій з огляду на їх відповідність чи невідповідність потребам індивіда та суспільства, а також його морально-ціннісним імперативам [28]. Ми погоджуємося з О. Дубасенюк, яка вважає, що професійна підготовка з погляду педагогічної аксіології – неперервний процес набуття та привласнення особистістю морально-ціннісних імперативів, що становлять ядро й підґрунтя професіоналізму. Педагогічний аспект аналізованого підходу висвітлюють В. Андрущенко, І. Бех, Г. Васянович, О. Вишневський, В. Гриньова, І. Зязюн, Л. Рибалко, О. Сухомлинська, Н. Ткачова. Слід зазначити, що аксіологія як вчення про цінності протягом століть фіксувала найбільш значущі для розвитку людини і суспільства фактори. Такі фактори стали підґрунтям для оцінки якості освіти та її відповідності соціальному замовленню на формування особистості певного типу. У дослідженні ми спиралися на визначення О. Дубасенюк, яка професійну підготовку майбутнього педагога розглядає як привласнення особистістю вищих духовних цінностей, що відображають «реальний масштаб духовного Я» (І. Бех), наповнення суб'єкта професійними ідеалами, завдяки яким педагог піднімається над сферою реальної життєдіяльності,

тим самим символізуючи безкінечність розвитку особистості професіонала. Тобто зазначені духовні цінності стають і мотивом, і потребою, і складовою цілісного духовного «Я» педагога [28, с. 101].

Системне дослідження різноманітних підходів до організації освітнього процесу дає змогу виявити структурні й функціональні особливості освітніх моделей, які склалися в Румунії. Такий підхід дозволяє не лише інтегрувати цінний зарубіжний досвід, а й адаптувати його до потреб вітчизняної педагогічної практики.

У дослідженні системний підхід є методологічною основою, що забезпечує цілісне осмислення професійної підготовки викладачів іноземних мов як взаємопов'язаної сукупності освітніх компонентів: змісту навчання, дидактичних технологій, організаційних форм, практичної підготовки та нормативно-правового забезпечення.

Зважаючи на зазначене, теоретичне осмислення розвитку вищої педагогічної освіти Румунії в історичній ретроспективі стає необхідною умовою для об'єктивного аналізу сучасного стану та перспектив удосконалення професійної підготовки майбутніх викладачів іноземних мов.

1.2. Порівняльний аналіз етапів розвитку вищої педагогічної освіти Румунії та України

Для розуміння загальної цілісної картини процесу розвитку вищої педагогічної освіти в Україні та Румунії, яка дозволить виявити закономірності та тенденції цього процесу, важливим інструментом є порівняльно-педагогічні дослідження, що спрямовані на аналіз, інтерпретацію історичних подій і традицій, сучасного стану, напрямів становлення та розвитку різних систем професійної підготовки, вивчення їх взаємодії та взаємозв'язку. Метою такого аналізу є використання зарубіжного досвіду у вітчизняному освітньому просторі.

Аналіз науково-дослідних і науково-практичних розробок (В. Базова [6], В. Базуріна [7; 8; 9], В. Безлюдна [12; 13; 14], Т. Гарбуза [21], С. Гринюк [24],

Ю. Грищук [25], С. Деркач [27], О. Жижко [31], І. Козаченко [40], І. Костікова [65], Н. Кошарна [68], О. Місечко [88], Л. Мовчан [89; 90], В. Папіжук [103], О. Першукова [106], О. Проценко [111], Є. Процько [112], О. Русанова [117], І. Соколова [133], М. Тадєєва [139], Ю. Шабанова [151]) показав, що професійна підготовка викладачів іноземних мов ще не стала предметом комплексного дослідження.

Виникнення професії педагога було об'єктивно зумовлено появою людини на планеті. Процес передавання знань від покоління до покоління став рушійною силою розвитку людської цивілізації. Слід відзначити, що зміцнення держави й забезпечення її безпеки апріорі неможливе без збереження та розвитку науки й культури, національних традицій, і визначальна роль у даному концепті відводиться учителеві, викладачеві, педагогу.

На початку становлення педагогічної професії роль вчителя брало на себе старше покоління. Такий вид передавання знань мав наставницьку, виховну функцію. Однак з розвитком людства, технічного прогресу, сфери послуг, способів пізнання й здобуття знань через відкритий доступ в Інтернеті з'явилася потреба в спеціальному передаванні професійних знань, умінь і навичок. Таке передавання знань набуває ще однієї функції – навчальної.

Становлення і розвиток освіти як невід'ємні частини розвитку суспільства були пронизані наскрізними лініями певних історично-політичних подій, а завдання, функції, роль і місце вчителя, а також вимоги до його професійної підготовки постійно змінювалися. Передові мислителі й педагоги всіх часів (Я. Коменський, Д. Дідро, А. Дістервег, К. Каліновський, О. Духнович, А. Макаренко, К. Ушинський, В. Сухомлинський) розглядали професіоналізм учителів з позиції їх підготовки, оцінки діяльності, особистісних якостей і рівня майстерності. Сучасні ж науковці (Н. Абашкіна, О. Локшина, О. Огієнко, Л. Пуховська, С. Сапожников та ін.) масштабніше вивчають проблемні питання, пов'язані з професійною підготовкою вчителів у системі вищої освіти, використовуючи порівняльно-історичну методику дослідження для аналізу досвіду різних країн.

Під час проведення компаративного аналізу важливим фактором є використання системного підходу, що дозволяє виявити теоретичний базис вищої педагогічної освіти та дослідити такі головні характеристики вищої педагогічної освіти кожної досліджуваної країни: систему управління вищими навчальними закладами, основні законодавчі акти, документи, поточні реформи з організації навчального процесу, типи навчальних закладів, які здійснюють професійну підготовку вчителів, провідні заклади вищої освіти в галузі підготовки педагогічних кадрів (загальні характеристики, контингент студентів, навчальні програми).

Аналіз науково-дослідних і науково-практичних розробок вітчизняних (В. Базова [6], В. Базуріна [7; 8; 9], В. Безлюдна [12;13;14], О. Биндас [17], С. Вітвицька [20], Т. Гарбуза [21], О. Голотюк [23], С. Гринюк [24], Ю. Грищук [25], Н. Дем'яненко [26], С. Деркач [27], О. Жижко [31], І. Козаченко [40], Ю. Короткова [63], І. Костікова [65], Т. Кристопчук [72], О. Литовченко [75], О. Місечко [88], Л. Мовчан [89; 90; 91], О. Огієнко [98], В. Папіжук [103], О. Першукова [106], О. Проценко [111], Є. Процько [112], Л. Пуховська [113], І. П'янковська [115], О. Русанова [117], С. Сапожников [122], І. Соколова [133; 134], М. Тадєєва [139], [144], Ю. Шабанова [151], Ю. Янісів [153], О. Ярова [153]) та зарубіжних науковців (F. Alexandru [160], A. Bondrea [165], R. Blair [167], A. Clinciu [176], A. Coman [177], I. Dumitru [202], M. Nicolae [260], C. Petrovici [287], A. Solcan [324], I. Stanciu [325], A. Surlea [333]) показав, що питання системного порівняння підготовки не тільки викладачів іноземних мов, а взагалі педагогічних працівників в Україні та Румунії висвітлено недостатньо. Тому одним з найпріоритетніших завдань нашого дослідження є визначення теоретичних підстав для коректного порівняльного аналізу. Таким чином, перш за все необхідно розглянути генезу педагогічної освіти та визначення її ролі в сучасній соціокультурній ситуації України та Румунії.

У контексті дослідження професійної підготовки викладачів іноземних мов вважаємо доцільним виокремити основні етапи становлення вищої освіти Румунії. Це дозволяє здійснити їх порівняльний аналіз з аналогічними періодами розвитку вищої освіти в Україні в межах ретроспективного підходу.

У межах дисертаційної роботи було проаналізовано зародження та подальший розвиток вищої освіти на території сучасної Румунії.

Румунські науковці I. Chindriș [174], S. Cristescu [185], N. Iorga [225], I. Petrescu, C. Anghelache, E. Gogu, M.C. Anghel [286], I-A. Pop, I. Bolovan [294], D. Protase [301], J. Zsigmond [340] поділяють історію своєї країни на декілька періодів: VIII ст. до н. е. – II ст. н. е. – Доримська Дакія; II–VIII ст. – період зародження румунської мови; IX–XIV ст. – Раннє Середньовіччя румунського суспільства; XIV–XVI ст. – період «від християнської республіки до відновлення Дакії»; II половина XVII – початок XVIII ст. – розвиток освіти, культури книгодрукарства, мистецтва, освіти Валахії, Молдови, та Трансильванії; епоха Просвітництва; початок – середина XIX ст. – період реформ та демократичних революцій; середина XIX – початок XX ст. – період становлення національних держав; початок – середина XX ст. (1918–1937) – міжвоєнний період; середина – кінець XX ст. – період комуністичного режиму в Румунії; новітній період.

Історія становлення вищої освіти у Румунії, яка розвивалася у загальному контексті розвитку країни, має досить багатовимірний характер, тому що доля цієї країни була досить тісно пов'язана з долею сусідніх країн: Угорщини (потім Австрії та Австро-Угорщини), Болгарії, Київської і Галицько-Волинської держав, а пізніше Великого князівства Литовського і Польщі, а з XVIII ст. – Російської і Османської імперій. Протягом віків Румунія частково, а інколи і повністю належала їм або була під їхнім протекторатом.

На територіях Румунії проживало багато етносів, зокрема фракійців, гето-даків, які у I ст. до н. е. воювали з Римом, але були підкорені римлянами у II ст., які зробили їх своєю провінцією під назвою Дакія. Наприкінці III ст. до н. е. римляни залишили румунські землі. Після цього через територію Румунії з III – VII ст. пройшли та осіли племена готів, гунів, гепідів, аварів, а з VI по VII ст. – слов'яни (анти, склавини). У XI та XIII ст. її спустошували кочівники (торки, половці, монголи).

У XIV ст. виникло дві держави – Волощина та Молдова, котрі якийсь час перебували під Угорщиною та Польщею, а через 2 століття опинилися у васальній залежності від Османської імперії.

Під час першого середньовічного періоду, який закінчився приблизно на початку 20-х років XVII ст., освіта не викликала великий інтерес з боку правителів Румунії. Привілей на здобуття освіти мало обмежене коло елітної верхівки правителів, бояр і духовних осіб. У цей період переважна кількість румунського населення була практично неписьменною.

Освіта у середні віки на теренах тогочасної Румунії не була поширеною. Однак вже у XIV ст. з'явилися перші сільські школи. Вони давали переважно релігійну освіту і деякі поняття елементарної природничо-наукової освіти (читання, письмо, основи арифметичної грамоти, деякі мови, географія і т. ін.), в основному це була просто грамота і церковні співи. Мовами навчання у цих установах були грецька і слов'янська в Румунії та Молдові і латинська – у Трансільванії. Були також навчальні установи і більш високого порядку, такі як Слов'янська школа при церкві Св. Миколи в Шкейському передмісті Брашова, яка згодом стала першою школою, у якій викладання предметів велося румунською мовою. У Фелеаке, Прислопе, Дялу, Нямце, в Бухаресті при церкві Св. Георгія, у Сучаві, Яссах при монастирях і церквах були школи з викладанням слов'янською. Там готували вчителів, дяків і священників.

Реформація початку XVI ст. дала потужний поштовх розвитку освіти. Трансільванський вчений Йоханнес Хонтерус (1498–1549) заснував у Брашові гуманітарний ліцей, а пізніше подібні навчальні заклади з'явилися у Сібіу, Сігішоарі, Клужі, Бистрице, Алба-Юлії Таргу-Муреше і Ораде, вищі школи Карансебеша, Хагеца і Лугожа. Протягом нетривалого часу діяли вищі школи в Сібіу (*Studium generale*, 1525 р.) і в Котнар (1563 р., при Деспоте Воде, з викладачами з Німеччини). У 1579–1581 рр. було створено католицький університет в Алба-Юлія за підтримки польських та італійських єзуїтів. Там було відкрито теологічний, філософський і юридичний факультети [294, с. 289].

Наприкінці XVI ст. згадуються заклади, які готували майстрів з інкрустації сріблом книг, ікон, катапетасми, або музичні школи, де навчали вокального співу та гри на музичних інструментах, тобто це були перші навчальні заклади професійної освіти. Справжніми просвітителями того часу були правителі румунських земель. Історичні дослідження показали, що перші румунські правителі і кнезі Мармуреша говорили та писали слов'янською мовою.

Найбільші успіхи у сфері освіти були досягнуті під час правління молдовського господаря Василя Лупу (1634–1654), у 1640 р. в Яссах за сприяння Київського митрополита Петра Могили було відкрито Слов'яно-греко-латинську Василевську колегію з викладанням латинською мовою. Через 6 років господар Валахії Матей Басараб (1632–1654) за тим же зразком у 1646 р. заснував у Тирговіште *Schola Graeca et Latina*, де навчання проводилося грецькою та латинською. Учні навчалися там п'ять курсів.

У 1680 р. господар Валахії Шербан Кантакузіно (1678–1688) заснував у Бухаресті колегію, яку у 1694 р. Костянтин Бринковяну (1688–1714) перетворив на Академію св. Сави, де навчання було можливим тільки грецькою мовою. Ця академія стала відомою не тільки у Валахії, але також на Балканах і православному Сході. У Молдові традицію створення колегій продовжив господар Молдавського князівства Антіох Кантемир, який відновив у 1707 р. роботу господарської академії в Яссах. На той час багато молоді боярського роду навчалася за кордоном, у константинопольських школах, університетах Венеції і Риму, у Києві та Львові, Оксфорді, Парижі і у вищих навчальних закладах Відня. Ініціатором здобуття зарубіжної освіти був господар Костянтин Бринковяну. Таким чином, в румунських князівствах стали з'являтися європейські ідеї.

Інтерес до вивчення іноземних мов на території Румунії став поширюватися завдяки друкарству. Перші книги були релігійні, оскільки друкарство було під патронатом церкви та господарів.

Ще у XIV ст. за правління саксів у Трансільванії стали відкриватися початкові школи, і на початку XVI ст. така школа була майже у кожному поселенні.

У 1541 р. було створено першу загальноосвітню школу, а у 1722 р. було введено обов'язкову освіту [207; 208].

У Трансільванії відповідно до австрійських правил навчання проходило в основному німецькою або латинською мовами, але швидко розповсюджувалися ідеї Яна Амоса Коменського, який пропагував навчання дітей рідною мовою. Суспільний лад середньовіччя дійшов до XIX ст., тому загальна грамотність була досить низькою у всіх провінціях Румунії. Освіта була або релігійною, або за робітничою професією.

Революція Тюдора Владіміреску 1821 р. зумовила початок формування сучасної румунської держави, що призвело до ініціювання побудови системи освіти, процесу, який впроваджувався протягом усього XIX ст. Таким чином, виникли різні типи навчальних закладів (початкові школи, середні школи, коледжі, пансіони, університети і т. ін.). Освіта в цей період все ще була досить «елітарною».

Кінець XIX та початок XX ст. – це період, який був відзначений організацією освіти на територіях, які надалі стали великою Румунією. У 1786 р. у Сібіу створено Школу Богослов'я. З 1844 р. вона була приєднана до Академії права, яка проіснувала майже до 1867 р., коли Трансільванія увійшла до складу Австро-Угорської імперії.

Після приходу влади Угорщини (як частини Австро-Угорської імперії), більшість німецьких і російських шкіл, румунських культурних організацій були закрито, угорська стала основною мовою. Протягом 1870-х і 1880-х рр. з великими труднощами відкривалися національні навчальні заклади, значною мірою приватні (і то тільки за підтримки культурних груп румунів, таких як «ASTRA»).

У Валахії та Молдові освіта була більш доступною, особливо у містах, і часто надавалася при церквах та монастирях. Розвиток системи безперервної освіти проявився в організації перших курсів вищої освіти російською мовою. Так у 1813 р. історик Георге Асаки відкрив у Яссах першу школу інженерів *hotarnici*, а з 1818 по 1822 рр. дві академії у Бухаресті та Яссах були реорганізовані у Коледж Святого Сави. Навчання там стали впроваджувати румунською мовою.

Згодом ці установи мали складати основу створення перших двох сучасних університетів у Румунії, Університету в Яссах (1860) і Університету в Бухаресті (1864). У 1864 р. господар об'єднаних Принципатів Олександр Йоан Куза (1820–1873) приймає Закон про народну освіту (листопад, 1864), яким введено обов'язкову і безкоштовну початкову освіту на території всієї країни.

Під час Першої світової війни (1914–1918 рр.) розвиток системи освіти досягнув високого рівня завдяки інтеграції значного числа населення в організовану форму навчання для всіх громадян Румунії. Після Другої світової війни період з 1948 по 1990 рр. можна умовно поділити на три основних етапи відповідно до трьох освітніх реформ:

- 1948–1972 – перший етап. Реформа 1948–1949 рр. була розпочата указом №175 від 3 серпня 1948 р. У результаті система ліберальної освіти в школах Румунії була замінена системою радянського типу, що ґрунтувалася на ідеології, яка перебувала під постійним контролем Комуністичної Партії Румунії за підтримки Радянського Союзу;

- 1958–1972 – другий етап. Реформа 1958 р. зробила більш ліберальними декілька складових системи освіти, але ідеологічна лінія все ж таки зберігалася;

- 1972–1989 – третій етап. Реформа 1972 р., яка була затверджена після візиту Ніколає Чаушеску до Китаю та Північної Кореї, зробила вивчення іноземних мов обмеженим, а навчання за межами Румунії майже неможливим, вищу освіту було орієнтовано на її технічний аспект [55, с.29].

Після революції 1989 р. система освіти Румунської Республіки перебувала у довгому процесі реорганізації, який включав у себе, по-перше, декомунізацію; по-друге, відмову від політичної ідеології; по-третє, разом із державними закладами вищої освіти стали з'являтися приватні. У 1989 р. модель підготовки педагогічних кадрів базується на навчальному плані, який передбачав навчання студентів протягом чотирьох років. Того ж року було ухвалено введення проміжного етапу між університетським навчанням (отриманням диплома) і докторантурою. Університетські курси магістратури тривали один-два роки і були невід'ємною складовою вищої освіти країни на той час.

У 1997 р. Румунія стала учасником Болонського процесу, підписавши Лісабонську конвенцію про взаємне визнання європейськими країнами академічних кваліфікацій. Протягом 1998–1999 рр. впроваджено державну децентралізовану систему визнання залікових одиниць на добровільній основі, сумісну з ECTS: один семестр був еквівалентним 30 заліковим одиницям [129; 166; 337].

Реформа вищої освіти 2002 р. зумовила розробку нових законодавчих актів, державних освітніх програм та стандартів, що підтримують такі міжнародні організації, як ЮНЕСКО та її спеціальний підрозділ – Європейський центр з вищої освіти (CEPES).

З 2011 р. організація освіти у країні регламентується прийнятим Міністерством освіти, досліджень та інновацій законом «Про національну освіту» № 1/2011 від 5 січня 2011 р. Відповідно до закону кожний рівень має свою власну форму організації, вища освіта інтегрується в ЄПВО, і по закінченні закладу вищої освіти надаються дипломи бакалавра, магістра, кандидата наук та доктора наук [242].

За останні десять років система вищої педагогічної освіти Румунії відкрила можливості для мобільності студентів як всередині держави, так і за її межами. Це зумовлено участю університетів Румунії, зокрема тих, що навчають майбутніх викладачів іноземних мов, у програмах Європейського Союзу з обміну студентами (Erasmus, ErasmusMundus, Erasmus +, CEEPUS тощо).

Таким чином, проаналізувавши історичний аспект розвитку і реформування системи вищої освіти Румунії, можна спостерігати певний вплив соціально-політичної ситуації країни на розвиток вищої педагогічної освіти Румунії. Необхідно також зазначити, що саме період кінця XX та початку XXI ст. став найважливішою віхою сучасних досягнень у сфері румунської вищої освіти, адже він є періодом повномасштабних освітніх трансформацій, відкриття нових можливостей розвитку взаємодії, обміну досвідом, академічною мобільністю в європейському освітньому просторі.

Застосування системного підходу на підставі досліджень з історії педагогіки, науково-педагогічної літератури з історії розвитку суспільства, системи середньої та вищої освіти в Румунії та Україні дозволило дослідити *етапи розвитку вищої педагогічної освіти*, які є характерними для обох країн. Вважаємо, що їх можна подати як три основні етапи історії розвитку вищої педагогічної освіти Румунії та України: *I етап (20-ті рр. XIX – 90-ті рр. XX ст.)* – Етап виникнення перших закладів освіти і централізованої системи освіти; *II етап (90-ті рр. XX ст. – початок XXI ст.)* – Етап створення національних систем вищої освіти у пострадянський період; *III етап (2005–2020 рр. XXI ст.)* – Етап глобалізаційно-цивілізаційних трансформацій у системі вищої педагогічної освіти.

Порівняльну характеристику основних етапів розвитку педагогічної освіти в Україні та Румунії наведено у табл. 1.1, хронологію появи закладів вищої освіти в Румунії та Україні відображено у дод. А.

Таблиця 1.1

Порівняльна характеристика основних етапів розвитку педагогічної освіти в Румунії та Україні

Основні етапи розвитку	Спільне	Відмінне
I етап (20-ті рр. XIX – 90-ті рр. XX ст.). Етап виникнення перших навчальних закладів і централізованої системи освіти	Етап виникнення передумов появи педагогічної думки, наставницького навчання, спеціальних закладів освіти для підготовки вчителів. Обидві країни перебували під впливом Австро-Угорської та Російської імперій. Початок цілеспрямованої підготовки вчителів: семінарії, педагогічні класи, вчительські курси, учительські інститути. Підготовка вчителів відбувалася переважно для початкових класів та середньої школи у семінаріях, на педагогічних курсах, у жіночих гімназіях, на педагогічних класах	Рік відкриття перших вчительських семінарій: Українські землі під владою Російської імперії – 1860 р. Українські землі під владою Австро-Угорської імперії – 1869 р. Курси з підготовки вчителів на базі вищих начальних закладів: Румунія – Перша школа для сільських вчителів – 1495 р. Вчительські курси – 1864 р.
II етап – 90-ті рр. XX ст. – початок XXI ст. Етап створення національних систем вищої освіти у пострадянський період	Створення системи педагогічної освіти. Перебудова та реформування у національному контексті педагогічних навчальних закладів освіти (педагогічні курси, педагогічні коледжі, педагогічні інститути).	Реорганізація учительських курсів у педагогічні курси, а потім у педагогічні технікуми та учительських інститутів у педагогічні інститути в Україні.

Продовження табл. 1.1

	Відкриття педагогічних університетів, з можливістю подальшого навчання для студентів в аспірантурі та докторантурі. Поява приватних ВНЗ. Виникнення платних форм навчання	1991 р. — Закон «Про освіту» 2002 р. — Закон «Про вищу освіту» (два окремих документи) Процес реформування освітньої системи в Румунії відбувався у постійному процесі реорганізації. 1995 р. — Закон про національну освіту, до якого включено всі ланки системи освіти Румунія: утворення науково-дослідних інститутів педагогіки. Відкриття обласних і республіканських інститутів підвищення кваліфікації
III етап – 2005–2020 рр. XXI ст. Етап глобалізаційно-цивілізаційних трансформацій в системі вищої педагогічної освіти	Інтеграція в глобалізаційні процеси єдиного європейського простору. Реформування національної системи освіти. Перехід до неперервної освіти згідно з Рекомендаціями Ради Європи. Становлення міжнародної дистанційної системи освіти в епоху цифровізації суспільства	Україна: 2005 р. – підписує спільний план дій з Євросоюзом. 2017 р. – реорганізація загальної середньої освіти за реформою «Нова українська школа» (НУШ). Румунія: 2007 р. стає членом Євросоюзу

I етап (20-ті рр. XIX – 90-ті рр. XX ст.). Етап виникнення перших навчальних закладів і централізованої системи освіти.

У Румунії на зламі століть відбувалися значні геополітичні, економічні та соціальні перетворення. Вищезазначений етап характеризується початком революції Тюдора Владіміреску 1821 р.

Саме ця подія стала відправною точкою щодо формування сучасної румунської держави і привела до початку процесу побудови національної системи освіти, яка відбувалася протягом усього XIX ст. У цей період було відкрито різні типи навчальних закладів (розвинуті початкові школи, гімназії, коледжі, пансіони, університети і т. ін.), ухвалено цілу низку законів з організації та функціонування системи освіти (Regulamentul Organic, legea lui Cuza, legile lui Spiru Haret та ін.), відкрито заклади зі спеціальної підготовки вчителів, переважно для початкових класів та середньої школи: семінарії, педагогічні класи, вчительські курси, учительські інститути. Незважаючи на це, система освіти була досить обмеженою, тобто елітарною, тому що доступ до її вищої і навіть базової форм був практично тільки у людей з великим достатком, у той же час рівень грамотності у сільській місцевості був низьким. Постійні територіальні перерозподіли румунських земель,

нав'язування угорської та російської мов, визвольний рух – все це зумовлювало об'єктивне гальмування розвитку педагогічної освіти на території Румунії.

У 1864 р. володарем Олександру Іоан Куза було затверджено перший Закон про публічне навчання, який регулював організацію та функціонування системи освіти. Відповідно до закону державне навчання поділялося на три основних цикли навчання: початкова, середня і вища освіта. Початковий цикл включав в себе «початкові школи в сільських і міських комунах». Середній цикл включав в себе «середні школи, гімназії, семінарії, реальні школи, витончені мистецтва, професійні училища та середні школи для дівчаток». У верхній цикл входили «факультети літератури, математичних і фізичних наук, права і медицини» [294, с. 402–409].

Через два роки, у 1866 р., урядом було видано першу Постанову про порядок і дисципліну для середніх шкіл і гімназій, а в 1870 р. – для початкових шкіл. Правила встановлювали права і обов'язки як учнів, так і вчителів, правила поведінки в школі і за її межами, систему покарань і заохочень і т. ін. [294, с. 678].

У 1880-ті рр. реформування освітньої системи Румунії продовжив міністр освіти Спіру Харет. Він створив амбітну програму реформування і модернізації освіти. Його програма була сумішню освіти і національного будівництва, яка виявилася дуже ефективною у навчанні грамоти в сільській місцевості. Програма Спіру Харета включала в себе відкриття великої кількості шкіл в сільській місцевості (інколи то була не більше, ніж кімната з учителем, дошкою, картою і прапором). Така реорганізація модернізувала систему освіти Румунії і підняла на новий щабель розвитку педагогічну освіту.

Період з 1918 по 1944 рр. видався для румунської системи освіти непростим. Після 1918 р. відбулося об'єднання чотирьох історичних провінцій Румунії, Буковини, Трансільванії і Бессарабії, що сприяло вирішенню проблеми інтеграції чотирьох різних систем освіти. Завдяки стрімкій індустріалізації та модернізації країни в румунській системі освіти відбувається реформування. Але модель Спіру Харета було збережено, а моделі австрійської і угорської систем, які були поширені у Трансільванії та Буковині, скасовуються. Тогочасний Міністр Костянтин

Анжелеску сприяв розвитку і формуванню міжвоєнної системи освіти Румунії. Старші школи також модернізовано – класичну освіту в старшій школі було спрощено (сучасні мови і класичні мови об'єднали в навчальну програму із суспільних наук). Технічну освіту було значно покращено, щоб забезпечити робітників і техніків для фабрик і заводів, які будувалися по всій країні. Однак, незважаючи на прогрес освітніх процесів, середня освіта в сільських і міських школах сильно відрізнялася, якщо дитина переїжджала до міста, їй необхідно було проходити повторно навчальний рік, щоб адаптуватися до програми.

За часів фашистської окупації у Другій світовій війні значку кількість професорсько-викладацького складу було або знищено, або відправлено до Німеччини, а всі освітні процеси майже припинилися, але після визволення Румунії Радянським Союзом їх було поновлено, проте вони стали радикально іншими.

Постановою № 175 від 3 серпня 1948 р. в школах Румунії вводиться система єдиного підручника. Спочатку то були просто переклади радянських підручників, але згодом з пропагандистською складовою їх почали писати румунські науковці. У період з 1949 по 1958 рр. вся система освіти країни перебувала під контролем Комуністичної партії Румунії за підтримки Радянського Союзу. Традиційний поділ між технічними школами, класичними і професійно-технічними школами було повністю ліквідовано: усі школи поділялися на три рівні (шкільні групи, середні школи та університети), які пропонували однакову освіту для всіх. Більшість університетів реорганізовано у технічні інститути. Усі приватні і більшість релігійних шкіл ліквідовано. На зміну християнській релігії прийшла релігія наукового атеїзму. Вивчення французької мови скасовано, а російська мова стає обов'язковою на всіх рівнях. Обов'язкову шкільну освіту було збільшено до 7 років. Позитивними досягненнями комуністичного правління в Румунії стали: масова грамотність населення; впровадження різноманітних програм навчання дорослих (за цей період грамотність населення країни складала понад 90%); здійснення освітнього процесу мовами меншин (особливо угорською).

Схожі риси можемо простежити і в становленні української педагогічної освіти під час першого етапу. Початок XIX ст. для України також ознаменувався

новими освітніми реформами, виникненням Міністерства народної освіти, відкриттям установ управління освітою і навчальних закладів, які стають ієрархічно підпорядковані, відбувається розподіл країни на навчальні округи, навчальні заклади поділяються на розряди (губернські, повітові, приходські та університети); з'являються нові типи навчальних закладів середнього й вищого, загальноосвітнього та професійного рівнів.

Наприкінці XVIII – на початку XIX ст. в Україні спеціальною підготовкою педагогів займалася лише Києво-Могилянська академія, але, починаючи з 1811 р., настає час розвитку національної педагогічної освіти. І новітнім історичним кроком в цьому напрямку було відкриття першого педагогічного інституту при Харківському університеті. Згодом відкрилися Рішельєвський (1817), Кременецький (1819) ліцеї, Ніжинська гімназія вищих наук кн. Безбородька (1820), яку було реорганізовано у фізико-математичний (1832) та юридичний (1840) ліцеї. Для підготовки учителів початкових шкіл за проєктом К. Ушинського відкриваються учительські семінарії (відповідно до «Положення про учительські семінари» (1870) та Інструкції для учительських семінарій (1875).

Кінець XIX – початок XX ст. ознаменувався відкриттям цілої низки інститутів для підготовки учителів: Феодосійський (1872), Глухівський (1874) Київський (1909), Катеринославський (1910), Вінницький (1912), Миколаївський (1913), Полтавський (1914) та Чернігівський (1916) учительські інститути.

У радянський період професійну підготовку педагогічних кадрів у межах педагогічної освіти здійснювали: для початкової школи педагогічні технікуми, педкласи середніх шкіл, короткотривалі курси, для середньої та старшої школи – педагогічні інститути та університети.

Під час Другої світової війни, навчальні заклади всіх рівнів було частково евакуйовано до безпечних місць (наприклад у східні райони СРСР, республіки Середньої Азії та Закавказзя). Низка закладів вищої освіти частково припинила освітню діяльність, а деякі продовжували працювати навіть під час окупації. Головна мета політики нацистів під час окупації у галузі освіти полягала в утвердженні «нового порядку» на підконтрольних територіях України. Основними

характеристиками системи освіти залишалася її ідеологічна спрямованість та расистський характер.

На вільних або визволених від окупантів територіях навчання було продовжено, але навчальні плани і програми переглянуто. Терміни навчання скорочувалися до трьох років у педагогічних інститутах, і до трьох з половиною років – в університетах. У 1943 р. в умовах війни 13 педагогічних і вчительських інститутів поновили свою роботу, незважаючи на нестачу викладачів і незадовільний стан приміщень (кабінети і лабораторії було пограбовано за повної відсутності навчально-методичної літератури тощо). Умови навчання були дуже важкими, а успішність – низькою.

Наприкінці 1943 р. у звільнених містах України вже працювало 25 педагогічних закладів вищої освіти (3 університети, 10 педагогічних і 12 вчительських інститутів), в яких навчалося 6966 студентів, в тому числі 3935 – на першому курсі. Професорсько-викладацький склад того часу становив 518 чоловік. У зв'язку з браком кадрів було відкрито курси: чотиримісячні – для підготовки вчителів I–IV класів (21100) і шестимісячні – для викладачів V–VII класів (4 470) [20, с.308].

Зазначимо, що за воєнні роки у країні функціонувала найбільша кількість історичних, філологічних та фізико-математичних факультетів. Одним із найпроблемніших питань того часу було комплектування професорсько-викладацькими кадрами педагогічних навчальних закладів. У 1944/1945 навчальному році у звільнених районах України поновили роботу 6 університетів, 20 педагогічних і 17 вчительських інститутів, де навчалися 23792 студенти [20, с. 309]. Післявоєнний час можемо охарактеризувати як період відбудови і розвитку вищої педагогічної освіти України (1945–1961 рр.). У цей період система підготовки педагогічних кадрів в Україні набула сталого розвитку. Педагогічну підготовку майбутніх вчителів здійснювали педагогічні інститути та університети за єдиними навчальним планом Міністерства вищої і середньої освіти СРСР. Було удосконалено систему вищої заочної і вечірньої педагогічної освіти, розширено мережу консультаційних пунктів для вчителів-заочників. Питання з

комплектування педагогічних ЗВО професорсько-викладацьким складом все ще залишалося проблемним.

У 1968 р. підготовку вчителів здійснювали 33 педагогічні заклади за 24 спеціальностями. Процес удосконалення вищої педагогічної освіти продовжувався, але після прийняття реформи загальноосвітньої і професійної школи (1984 р.) посилилася тенденція фінансування ЗВО за залишковим принципом. Матеріальна база педагогічних закладів вищої освіти роками не відновлювалася, а план прийому студентів до педагогічних ЗВО Держпланом України невпинно збільшувався. Саме в цей період здійснюється перехід загальноосвітніх закладів середньої освіти на навчання дітей з шести років, на одинадцятирічний термін здобуття середньої освіти, поділ груп на підгрупи на уроках української мови і літератури, іноземної мови, зменшення граничної наповнюваності класів.

Політична криза, часта зміна керівництва та загальна нестабільність управлінських процесів у другій половині 1980-х рр. стали передумовами розпаду Радянського Союзу та проголошення незалежності України. У нових умовах державотворення перед Україною постало актуальне завдання – побудова національної системи освіти, що відповідала б потребам суверенної держави та сприяла формуванню її інтелектуального потенціалу.

II етап – 90-ті рр. XX – початок XXI ст. Етап створення національних систем вищої освіти у пострадянський період.

Наприкінці XX ст. Румунія і Україна стали незалежними державами, і водночас перед ними постав ряд проблемних питань з державотворення. Усі сфери діяльності обох країн підлягали реформуванню. Системи освіти обох країн стали одним зі стратегічних об'єктів реформування, основним завданням якого було створення нормативно-правової бази діяльності закладів вищої освіти.

Початок глобалізаційних процесів в освіті, створення Європейського Союзу, підписання Лісабонської декларації, приєднання Румунії та України до Болонського процесу стають характерною рисою другого етапу.

У Румунії після 1990 р. система освіти змінилася докорінно (рис. 1.2). Процес реформування системи освіти розпочався саме з університетів («Закон про

національну освіту», 1995 р.). Першим, вжитим румунським урядом кроком в цьому напрямку, стала автономія, яку отримали всі заклади вищої освіти, на відміну від доуніверситетського сектора. Кожен університет мав право вирішувати абсолютно будь-які питання в межах своєї установи, від призначення адміністрації до вибору курсів. Більше того, згодом у багатьох університетах автономними стали і факультети. Таким чином, існують величезні відмінності не тільки між університетами, а й навіть між окремими факультетами всередині університету. Основним напрямом у сфері вищої освіти румунський уряд вважав адаптацію до європейської системи вищої освіти, тому Румунія брала участь у чисельних програмах і проєктах, які пропонував Європейський Союз: Tempus, CEEPUS, Socrates, Erasmus, Copernicus, Monet, eLearn.

Усі програми передбачали тісну співпрацю в галузі вищої освіти для зміцнення зв'язків і відносин між народами Європи, дозволяли плідно обмінюватися досвідом, сприяли мультинаціональній діяльності в науковій, культурній, мистецькій, економічній і соціальній сферах. Темпус також надавав викладачам гранти на індивідуальну мобільність (IMG) для стажування за кордоном, що підвищує рівень професіоналізму. CEEPUS, Центральноєвропейська програма з обміну дослідженнями і досвідом в університетах Європи була заснована в 1994 р. країнами – кандидатами в ЄС і Європейським Союзом.

Проєкт eLearn розроблено європейськими країнами для прискорення і поширення своїх стратегій електронного навчання. Monet – це проєкт, спрямований на сприяння впровадженню досліджень європейської інтеграції в університетах. Термін «дослідження європейської інтеграції» визначає побудову європейського співтовариства і його інституційних, правових, політичних, економічних і соціальних зв'язків. Erasmus Mundus – це програма співпраці, розроблена для підтримки високоякісних європейських магістерських курсів. Практично всі проєкти в дії і дотепер.

У 1999 р. Румунія серед 29 інших країн Європи стає учасником Болонського процесу, підписавши Болонську декларацію і тим самим беручи на себе зобов'язання інтегрувати поставлені цілі в пріоритети румунської вищої освіти.

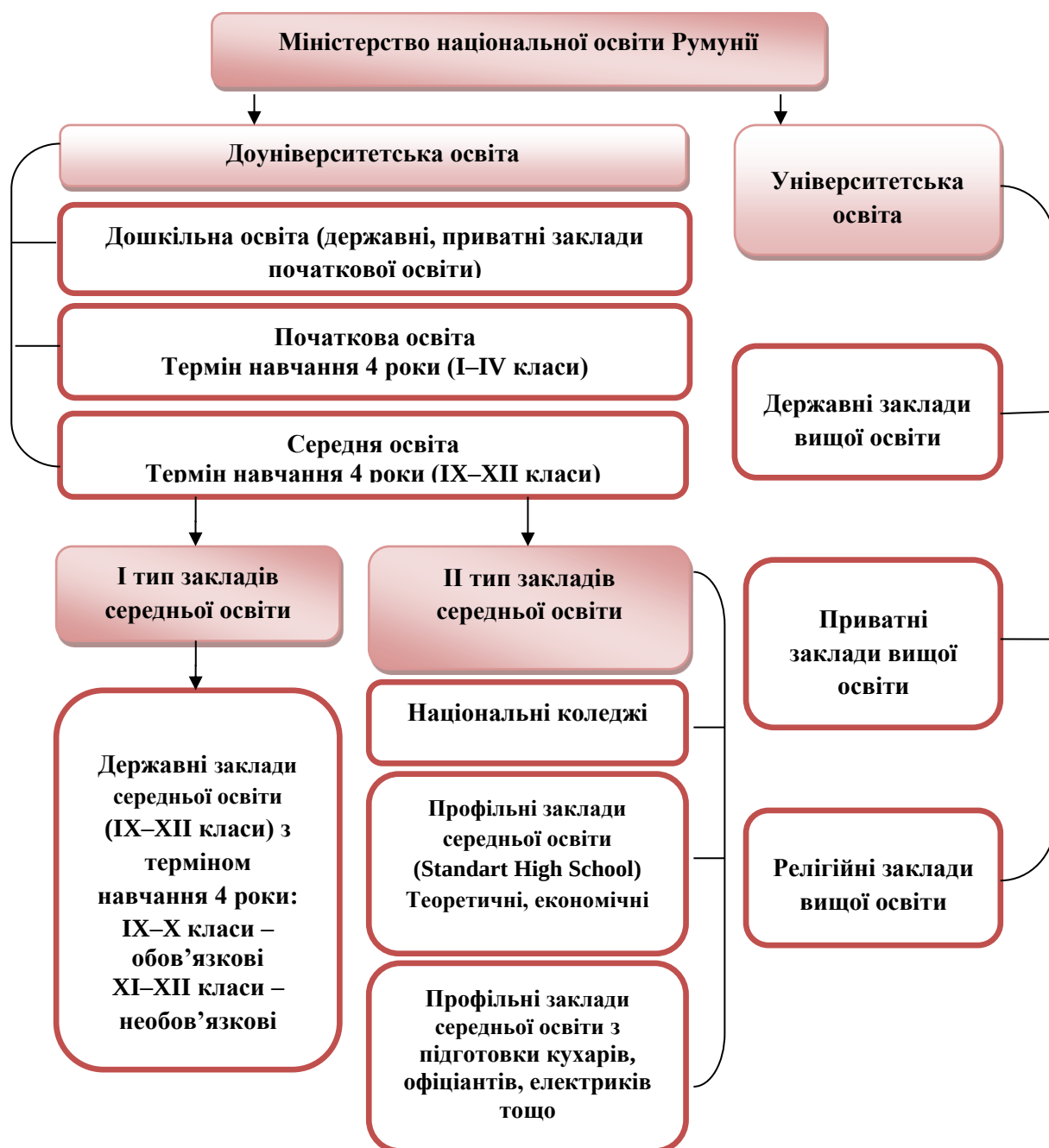

Рис. 1.2. Система освіти Румунії наприкінці XX – на початку XXI ст.

У результаті підписання Болонської декларації було створено європейський простір вищої освіти в рамках Лісабонської конвенції про визнання, яка була розроблена Радою Європи і ЮНЕСКО та прийнята національними представниками в Лісабоні 11 квітня 1997 р.

Що стосується України, то переосмислення законів майже у всіх сферах українського суспільства наприкінці XX ст. було характерною ознакою прагнення до набуття самоідентичності молодій державі. Однак прийнятий 26 травня 1991 р. ВР УРСР Закон «Про освіту», ще до проголошення Незалежності (24 серпня

1991 р.), залишався діючим до 2020 р., і протягом цього часу він постійно коригувався і змінювався. У період з 1992 по 1995 рр. знизилася фінансування закладів вищої освіти, почали створюватися перші приватні виші. З 1996 по 2000 рр. нормативно-правову базу вищої освіти було розширено. У 2002 р. українським Урядом було видано Закон «Про вищу освіту», який став самостійним документом та визначав організацію і діяльність закладів вищої освіти. З 2000 до 2005 рр. відбувався активний пошук нових шляхів та підходів щодо вдосконалення організації системи вищої освіти, в тому числі через дослідження зарубіжного досвіду. Україна вступила в фазу інтеграційних процесів, відповідно до яких відбувся перехід до ступеневого навчання (чотири ступені підготовки спеціалістів: молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр).

III етап – 2005–2020 рр. XXI ст. Етап глобалізаційно-цивілізаційних трансформацій в системі вищої педагогічної освіти.

Третій етап розвитку педагогічної освіти в Румунії та Україні характеризується подальшою інтеграцією до світових глобалізаційних процесів та єдиного європейського простору вищої освіти відповідно до підписаної Болонської декларації, основними характеристиками якої є: мобільність студентів і викладачів вищої освіти; безперервність і гнучкість освіти, яка сприяє задоволенню індивідуальних освітніх потреб кожної людини; інтернаціональна та міжкультурна комунікація, обмін досвідом із зарубіжними освітніми та науковими закладами; єдині норми оцінювання та визнання дипломів в межах країн, які підписали Декларацію.

Європейські освітні глобалізаційно-цивілізаційні тенденції зумовили зміну пріоритетів в освітній діяльності. Акцент робиться на студоцентризмі (розвиток індивідуальних задатків і нахилів кожного студента), відбувається модифікація форм, прийомів та методів навчання, оновлюється його зміст. Також можна виокремити й інші спільні характеристики в розвитку вищої педагогічної освіти обох країн: наскрізне навчання в напрямі сталого розвитку, інформатизація освітнього процесу, ІКТ-компетентність, розвиток критичного мислення, впровадження інтернет-ресурсів і хмарних технологій в освітню діяльність. З

вищезазначеного можна зробити висновок, що під час третього етапу розвитку педагогічної освіти все більше з'являється спільних рис і тенденцій у становленні вищої освіти в галузі професійної підготовки майбутніх педагогів як в Румунії, так і в Україні.

У контексті нашого дослідження вважаємо за доцільне розглянути відмінності в історичній ретроспективі третього етапу розвитку вищої педагогічної освіти в Румунії та Україні:

Україна підписала Болонську декларацію на шість років пізніше Румунії, тільки у 2005 р., доєднуючись, таким чином, до вже створеного єдиного загальноєвропейського простору вищої освіти. Фактично в Україні реалізація основних положень декларації була тривалою і не дала очікуваних результатів.

Євросоюз у 2014 р. уклав з Україною Угоду про Асоціацію, а в 2022 р. країна отримала статус кандидата на вступ до ЄС, в рамках чого відбувається синхронізація законодавчих та інших норм зі стандартами ЄС. Румунія стала членом Євросоюзу вже у 2007 р. Україна та Румунія є повноправними учасниками низки освітніх європейських програм (Tempus, Erasmus, Monnet), але на різних умовах, що впливає на кількість учасників і формат участі. Румунія як член Євросоюзу має більше можливостей щодо участі в цих програмах завдяки підтримці різноманітними фінансовими інституціями Євросоюзу.

Третій етап розвитку вищої педагогічної освіти в Румунії та Україні охарактеризувався знаковою подією: обидві країни вступили в епоху цифровізації суспільства, розвитку і становлення міжнародної дистанційної системи освіти. Стимулюючим фактором виникнення цього феномена є низка об'єктивних причин, таких як: стрімкий, швидкоплинний та інтенсивний технологічний прогрес; масова цифровізація світового суспільства; міжнародне інтернет-навчання (профільні курси, інтернет-школи, групові та індивідуальні заняття, тренінги); пандемія COVID-2019.

Останній фактор, на нашу думку, став одним з основних чинників виникнення ідеї створення міжнародної системи вищої дистанційної освіти, над якою на даний момент інтенсивно працюють майже всі цивілізовані країни світу.

Таким чином, проведений порівняльний аналіз етапів розвитку педагогічної освіти в Румунії та Україні виявив, що за період її становлення від часів виникнення педагогічної думки до сьогодення, обидві країни зазнали значних трансформацій: від відкриття перших вчительських семінарій, педагогічних курсів, перших закладів вищої освіти до створення університетів. Усі ці трансформації відбувалися під впливом зовнішніх і внутрішніх соціально-політичних та економічних факторів, і саме вони здійснювали основний вплив на тенденції розвитку систем вищої педагогічної освіти як у Румунії, так і в Україні.

Однак для подальшого виявлення основних тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та визначення позитивного досвіду, який може бути адаптований в українському контексті, доцільно розглянути особливості сучасної професійної підготовки викладачів іноземних мов у системі вищої педагогічної освіти Румунії.

1.3. Особливості сучасної професійної підготовки викладачів іноземних мов як підсистеми вищої педагогічної освіти Румунії

Одним з найпріоритетніших завдань сучасної вищої професійної школи є підвищення якості підготовки майбутніх викладачів іноземних мов, яке зумовлене інтенсифікацією процесів глобалізації та посиленням мультілінгвістичних тенденцій. Проблема професійної підготовки викладачів іноземних мов була предметом досліджень багатьох вітчизняних науковців.

Розкриття сутності концептів «професійна підготовка вчителя» та «загальнопедагогічна підготовка» наведено у працях Н. Дем'яненко [26], Л. Йовенко [36], І. Костікової [65], Н. Кошарної [67; 68], Т. Кристопчук [72], О. Місечко [88] та ін. Аспекти професійної підготовки вчителів іноземних мов в Україні висвітлюються в наукових працях В. Безлюдної [13], О. Бескорсої [14], І. Костікової [65], О. Мілютіної, Н. Лавриченко, І. Заремської [87], О. Місечко [88], О. Русанової [117], І. Соколової [132; 134], Н. Сури [136], Д. Трубачова [144] та ін. Здійснення професійної підготовки вчителів іноземних мов у країнах

європейського освітнього простору стали предметом дослідження таких сучасних науковців, як: О. Биндас [17] – Австрія; В. Базуріна [7; 8; 9], І. Козаченко [40], Т. Гарбуза [21] – Велика Британія; О. Жижко [31] – Мексика; В. Базова [6], В. Безлюдна [12], І. П'янковська [115] – Німеччина; С. Деркач [27], А. Штепура [152] – Польща; В. Безлюдна [12], О. Голотюк [23] – Франція; Л. Мовчан [89; 90; 91], І. Сілютіна [122] – Швеція; С. Гринюк [24] – Фінляндія; Ю. Короткова [63; 64] – Греція; Є. Процько [112] – Бельгія; Т. Кристопчук [72], О. Першукова [106], І. Соколова [133], М. Тадеєва [138; 139] – країни Європи та ін.

Розкриємо сутність концептів «професійна підготовка», «професійна підготовка вчителя іноземних мов», «професійна підготовка викладачів іноземних мов». Сучасні словники визначають концепт «професійна підготовка» як: систему професійного навчання, метою якої є прискорене набуття студентами навичок, необхідних для виконання певної роботи, групи робіт; процес формування фахівця для однієї з галузей трудової діяльності, пов'язаної з оволодінням певним родом занять або професією; сукупність спеціальних знань, умінь навичок, якостей, трудового досвіду та норм поведінки, які забезпечують можливість успішної праці за певною професією [105, с. 223].

Під час проведення наукового пошуку та аналізу сучасної наукової літератури з'ясувано, що термін «підготовка», часто зустрічається у дослідницьких працях у таких словосполученнях «педагогічна підготовка», «професійно-педагогічна підготовка», «професійна підготовка вчителя», «психолого-педагогічна підготовка», «загальнопедагогічна підготовка», які є синонімічними.

Аналіз наукових джерел також показав, що концепт «педагогічна підготовка» визначається як цілісна система формування загальнопедагогічних і спеціальних знань, умінь, навичок і поділяється на 2 основних складники:

- 1) загальнотеоретична підготовка, до якої входять спеціальні та методичні знання, психолого-педагогічні вміння і навички;
- 2) практична підготовка, тобто озброєність педагога, його здатність творчо впроваджувати здобуті знання на практиці.

Вважається, що до змісту підготовки майбутніх педагогів необхідно включати оволодіння знаннями теорії освіти та навчання в процесі навчальної та позакласної роботи (дидактична підготовка), вивчення основ педагогіки, оволодіння теорією та методикою виховання (підготовка до позакласної виховної роботи), підготовку в галузі управління та керівництва народною освітою та школою [20; 21; 113].

Н. Дем'яненко зазначає, що «загальнопедагогічна підготовка» вчителя – об'єктивне соціально-економічне явище, що є складовою професійно-педагогічної освіти, спеціально організованого процесу навчання, під час якого відбувається засвоєння майбутнім педагогом професійних знань; формуються його професійні уміння, навички, позитивні, соціальні та пізнавальні потреби самореалізації [26, с. 17].

Т. Кристопчук описує підготовку вчителів як частину освітньої системи, яка посідає відповідне місце в структурі освіти, пов'язаної зі школами та навчанням майбутніх учителів, і, таким чином, відображає відмінності національних систем освіти [72, с. 124].

Однак, незважаючи на те, що всі науковці вичерпно описують сутність підготовки вчителя або вчителя іноземних мов, офіційного визначення терміна «професійна підготовка викладача іноземних мов» або «професійна підготовка вчителя іноземних мов» сьогодні немає.

У багатьох дослідженнях використовується поняття «професійна підготовка вчителя іноземних мов», але ми вважаємо, що найбільш точним є використання концепту «професійна підготовка викладача іноземних мов».

У табл. 1.2 наведено визначення термінів «вчитель» і «викладач», взятих з декількох словників, де чітко можна простежити, що визначення «викладач» більш відповідає його сутності, бо є похідним від дієслова «викладати» і спільнокореневим з іменником «викладання». Вивчення наукових джерел дало можливість проаналізувати термін «викладання», який характеризується через роль викладача в навчальному процесі та включає діяльність безпосереднього

передавання і викладу знань учням або студентам [19;128;130;131;137;141;142;146].

Що стосується наукової термінології в румунській науковій літературі, то спочатку необхідно навести визначення поняття «педагогіка» румунськими науковцями. Е. Тамулецу визначає педагогіку як науку, що вивчає освітній феномен у всіх аспектах і досліджує сутність та особливості освітнього явища, мету, завдання виховання, надає ґрунтовну педагогічну освіту майбутнім вчителям [334].

Таблиця 1.2

Визначення термінів «вчитель» та «викладач» в українських словниках

№ з/п	Назва словника, автор/укладач	Визначення терміна «викладач»	Визначення терміна «учитель» / «вчитель»
1	Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 / уклад. та голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.	Той, хто читає лекції, веде уроки в навчальних закладах	1) Особа, яка навчає, викладає який-небудь навчальний предмет у школі; 2) людина, яка є авторитетом у якій-небудь галузі, яка впливає на інших, передає свій досвід, знання, слугує для них прикладом
2	Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970–1980	Той, хто читає лекції, веде уроки в навчальних закладах	Особа, яка навчає, викладає який-небудь навчальний предмет у школі
3	Сучасний психолого-педагогічний словник/ авт. кол. за заг. ред. О. І. Шапран	Фахівець із необхідною вищою фаховою і психолого-педагогічною підготовкою, який здійснює педагогічну, навчально-виховну та організаційно-методичну роботу у професійно-технічних навчальних закладах, ВНЗ. Діяльність В. спрямована на повідомлення нових знань учням, студентам, розвиток їх пізнавальної діяльності, організацію лабораторних і практичних занять, керівництво навчальною діяльністю учнів, студентів. Її якість залежить від рівня теоретико-методологічної спеціальності та педагогічної підготовки, педагогічної майстерності, володіння інформаційно-комунікаційними технологіями та інтерактивними методами навчання. (О. М. Сергійчук)	Спеціаліст, який здійснює навчальну й виховну роботу з учнями в загальноосвітніх школах різних типів. Правові, організаційні та фінансові засади педагогічної діяльності В. визначаються Конституцією України, законами України «Про освіту» і «Про загальну середню освіту», Національною доктриною розвитку освіти України у XXI ст., Кодексом законів про працю України та ін. нормативно-правовими актами

4	Тлумачний словник української мови Харків, Івченко А.О.: ФОЛПО, 2002. 543 с.	Визначення відсутнє	1) Особа, яка навчає, викладає який-небудь навчальний предмет у школі; 2) людина, яка є авторитетом у якій-небудь галузі, яка впливає на інших, передає свій досвід, слугує для них прикладом
5	Словник психолого-педагогічних і методичних термінів і понять (На допомогу навчальним закладам міста), Укладач: Н.А. Гмизіна, Методичний кабінет Нова Каховка (ММК), 2014, 268с.	Педагогічний працівник, в завдання якого входить навчання учнів	Педагогічний працівник, в завдання якого входить навчання і виховання учнів з врахуванням специфіки предмета, формування загальної культури особистості, соціалізації, усвідомленого вибору і засвоєння соціальних програм
6	Український педагогічний словник / Семен Гончаренко ; [гол. ред. С. Головка]. – Київ: Либідь, 1997. – 373 с.	У широкому розумінні слова – працівник вищої, середньої спеціальної або загальноосвітньої школи, який викладає якийсь навчальний предмет; у вузькому розумінні слова – штатна посада у вишах і середніх спеціальних навчальних закладах	У широкому суспільному значенні – мислитель, громадський діяч, який формує погляди й переконання людей, допомагає їм знайти свій шлях у житті. Учителем часто називають людину, чия мудрість і життєвий досвід залишили глибокий слід у розвитку окремої особистості та її долі. У педагогічному, більш вузькому й безпосередньому значенні учитель – це спеціаліст, який проводить навчальну й виховну роботу з учнями в загальноосвітніх школах різних типів

К. Кукош (С. Cisoș) стверджує, що «педагогіка» являє собою ряд конкретних або адаптованих методів дослідження та пояснень педагогічних процесів, має відносно автономний інструмент дослідження для того, щоб розпізнавати та пояснювати нові аспекти навчального процесу. Теоретична обґрунтованість педагогіки забезпечується постійним ставленням під сумнів дійсності, емпіричним дослідженням (спостереження, експеримент, розслідування, педагогічне опитування, анкетування, кейс-метод тощо), а також філософсько-теоретичною рефлексією (наприклад, герменевтика) або дедукцією, що приводить до інтерпретації, з точки зору стандартів, цінності конкретних даних, отриманих через пряме зіткнення з досліджуваною реальністю [188].

За результатами дослідження румунських наукових праць виокремлено декілька понять, які визначають термін «педагогічна підготовка», але не надають відповідного визначення. Досить часто вживаються такі дефініції: «Pregătirea

Personalului Didactic», що буквально перекладається українською мовою як «підготовка педагогічного колективу» та «Pregătire pedagogică și culturală» – «підготовка з педагогіки та культури», що передбачають результат – оволодіння науковою теорією і сучасною методикою навчання дітей та молоді.

Стосовно різниці вживання професійних термінів «викладач» та «вчитель» пропонуємо наведений у табл. 1.3 переклад з української мови на румунську назв освітніх професій.

Таблиця 1.3

Назви освітніх професій українською та румунською мовами

Назва освітньої професії українською мовою	Назва освітньої професії румунською мовою
Учитель початкової школи	Profesor de școală primară
Учитель закладу середньої освіти	Profesor de gimnaziu
Учитель старшої школи	Profesor de liceu
Викладач закладу вищої освіти	Profesor de învățământ superior

Необхідно зазначити, що в румунській мові є синоніми до слова Profesor – вчитель Înitutor, Învățător, maestru, але вони не використовуються як офіційна назва професії. У табл. 1.4 наведено значення цих термінів у румунських тлумачних словниках [192; 193; 195; 196; 197; 315; 198; 199; 246; 247; 320].

Таблиця 1.4

Визначення термінів «вчитель» та «викладач» в румунських словниках

№ з/п	Значення термінів «викладач», «вчитель» румунською мовою	Переклад значення термінів «викладач», «вчитель» українською мовою
1	<i>Profesor</i> [pro-fe-sor] Dicționarul limbii române ști și dă următoarea definiție pentru „profesor”: * profesor m. (latina profēssor, -ōris, despre profitēri, a declara [a vorbi] în public. Vezi confesor, faima, fatal, feerie, profet). Acela care predă o știință sau o artă: profesor de chimie, muzică, dans. – Oficial, profesor se zice numai celor universitari și secundari care predau o știință. Celor care predau o artă ori o dexteritate li se zice <i>maestri</i> la școalele secundare ori primare. Celor de la școala primară ...urbană li se zice <i>institutori</i>, celor de la școalele primare rurale — <i>învățători</i>. Lumea le zice tuturor <i>profesor</i> Ț.	Викладач [pro-fe-sor] <u>Словник румунської мови дає таке визначення для викладача:</u> * profesór m. (лат. profēssor, -ōris, про profitēri, оголошувати [виступати] публічно. див. сповідник, слава, фатальний, чарівний, пророк). Той, хто викладає науку чи мистецтво: вчитель хімії, музики, танцю. - Офіційно слово <i>profesor</i> використовується для викладачів університетів та шкіл загальної середньої освіти. Тих, хто навчає мистецтву чи спритності, зазвичай називають <i>maestri</i> (майстрами), <i>profesorî</i> (викладачами) в середніх або початкових школах, неофіційно – <i>institutori</i> ...(вчителями) називають тих, хто навчає в міській початковій школі, <i>învățători</i> (вчителями) називають, тих, хто навчає у сільській початковій школі, називають вчителями. Всі вони є <i>profesorî</i> (викладачі)

2	<u>Dicționarul DEX explicativ al limbii române, ediția a II-a</u> dă următoarea definiție pentru PROFESOR: PROFESOR, -OĂRĂ, profesori, -oare, substantiv masculin și forme Persoană cu o pregătire specială într-un anumit domeniu de activitate și care predă o materie de învățământ (în școală). <i>Învățător</i> - prin generalizare Persoană care îndrumă, educă, învață pe cineva. Din limba franceza professeur, germana Professor.	<u>Тлумачний словник DEX румунської мови, друге видання</u> , дає таке визначення для терміну ВИКЛАДАЧ: ПРОФЕСОР, -OĂRĂ, викладачі (вчителі), -oare, іменник чоловічого роду та форми, Особа зі спеціальною підготовкою у певній сфері діяльності та, яка викладає предмет (у школі). <i>Învățător</i> (вчитель), узагальнено, - Людина, яка когось навчає, виховує, навчає. Від французького professeur, німецького Professor.
3	<u>Dicționarul limbii române literare contemporane</u> dă următoarea definiție pentru PROFESOR: PROFESOR, -OĂRĂ, profesori, -oare, substantiv masculin și forme Persoană care, absolvind o facultate sau un institut de învățământ superior, a căpătat o pregătire specială într-un anumit domeniu de activitate științifică și predă o materie de învățământ.	<u>Словник сучасної румунської літературної мови</u> дає таке визначення для PROFESSOR: ПРОФЕСОР, -OĂRĂ, професори, -oare, іменник та форми чоловічого роду, Особа, яка, закінчивши факультет чи вищий навчальний заклад, пройшла спеціальну підготовку у певній галузі наукової діяльності та викладає предмет.
4	<u>Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită)</u> INSTITUTÓR, -OĂRE, institutori, -oare, s. m. și f. (Întrecut) Învățător (laoraș); (senscurrent) cadru didactic în învățământul primar saupre școlar, careare (și) studii superioare. – Dinfr. instituteur, lat. institutor	<u>Тлумачний словник румунської мови (переглянуте та додане друге видання)</u> INSTITUTÓR, -OĂRE, вчителі, -oare, sm i f. (В минулому) Учитель (в місті); (В сучасному розумінні) вчитель початкової або дошкільної освіти, що має (і) вищу освіту. - Від фр. учитель, лат. учитель.
5	<u>Micul dicționar academic, ediția a II-a</u> Institut, Învățător laoraș. 4 (Înv) Persoană care se ocupă de instruirea unui copil.	<u>Невеликий академічний словник, друге видання</u> Institut - Учитель в місті. Людина, яка займається навчанням дитини.
6	<u>Dicționarul limbii române literare contemporane</u> INSTITUTÓR, -OĂRE, institutori, -oare, s. m. și f. (Învechea organizare a învățământului) Învățător laoraș.	<u>Словник сучасної румунської літературної мови</u> INSTITUTÓR, -OĂRE, вчителі, -oare, sm i f. (У старій організації освіти) Учитель в місті.
7	<u>Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a, revăzută și adăugită)</u> ÎNVĂȚĂTOR, -OĂRE, învățatori, -oare, s. m. și f., adj. I. S. m. și f. 1. Persoană care predă cunoștințe și face educația civică a copiilor în primele clase de școală; institutor.	<u>Тлумачний словник румунської мови (переглянуте та додане друге видання)</u> ÎNVĂȚĂTOR, -OĂRE, вчителі, -oare, sm i f., Adj. I. С. м. I ф. 1. Особа, що навчає знань і займається громадянським вихованням дітей в перших класах школи; учитель. Людина, яка когось вчить або
	Persoană care învață sau instruieste pe cineva; maestru, preceptor, dascăl. 2. Inițiator, autor sau propagator al unei doctrine; îndrumător, sfătuitor, povătuitor. II. Adj. (Înv.) Care învață, care sfătuiește. – Învăța + suf. -ător.	наставляє; майстер, наставник, учитель. 2. Ініціатор, автор або пропагандист доктрини; наставник, радник, гід. II. Дод. (Учень) Хто вчиться, хто радить.
8	<u>Dicționarul limbii române literare contemporane</u> ÎNVĂȚĂTOR, 1. Persoană cu calificare specială, însărcinată cu instruirea și educarea elevilor din primele patru clase elementare. V. institutor.	<u>Словник сучасної румунської літературної мови</u> УЧИТЕЛЬ, 1. Людина з особливою кваліфікацією, відповідальний за навчання і виховання студентів з перших чотирьох початкових класів. V. institutor.
9	<u>Dicționar universal al limbii române, ediția a VI-a</u> învățător m. 1. cel ce învață, maestru; 2. în special, cel ce predă instrucțiunea primară în școlile rurale.	<u>Універсальний словник румунської мови, 6-те видання</u> учитель м. 1. той, хто вчить, майстер; 2. Зокрема той, хто викладає початкову освіту в сільських школах.

Усе вищезазначене зумовило наш вибір стосовно використання терміна «викладач» замість «вчитель» у назві даного дослідження.

Для того, щоб дослідити визначення поняття «професійна підготовка викладача іноземних мов» у Румунії, необхідно взяти до уваги, що система освіти

Румунії побудована відповідно до Болонської декларації, Лісабонської угоди та Рекомендацій Європейського Союзу. Вимоги до сучасного румунського вчителя регламентуються загальноєвропейською рамкою і передбачають наявність у нього перш за все глибоких знань предмета викладання, його здатність до побудови професійної діяльності на рефлексивній основі, а також володіння передовими педагогічними методами. Під час професійної підготовки майбутні викладачі іноземних мов повинні набути таких важливих умінь, як: здатність ефективно викладати в класах з учнями з різного соціального і культурного середовища, різним рівнем здібностей, потреб та різним ставленням до навчальної діяльності; здатність формувати під час навчального процесу універсальні компетенції учнів; здатність до побудови в учнів нових знань та інновацій завдяки участі в наукових дослідженнях та рефлексивній практиці; уміння створювати умови для здобуття певних знань та умінь; здатність до самостійного навчання, поглиблення досвіду шляхом формальної та неформальної освіти; планування власного професійного розвитку; уміння формувати безпечне освітнє середовище; здатність будувати свою професійну діяльність у співпраці з колегами, батьками учнів і соціальним оточенням школи.

Актуальними для румунської освітньої політики, яка відображається у низці наукових праць (Ş. Bumbuc [167], M. Călin [169], I. Cerghit [171; 172], A. Bondrea [165], A. Dragu [201], L. Gliga [219], M. Golu [220], V. Guţu [221], O. Istrate [229], V. Marcu, L. Filimon [244], S. Martinelli, M. Tailor [245], N. Mitrofan [252], D. Popovici [295], D. Potolea [296], I. Radu., M. Ionescu [303]), є рекомендації ЮНЕСКО щодо професійної підготовки викладачів, висвітлені під час Міжнародної Конференції у листопаді 1997 р. Саме тому Міністерство національної освіти Румунії стимулює викладачів щодо досягнення високого професійного рівня викладання, мотивує академічну мобільність, залучаючи їх до участі у загальноєвропейських та міжнародних освітніх проєктах. Педагогічну діяльність у румунських університетах спрямовано на створення психолого-педагогічних умов щодо набуття навичок учіння, формування їх лідерських якостей. Освітні програми підготовки педагогічних працівників забезпечують

усвідомлення майбутніми викладачами іноземних мов того, що сьогодні викладач не є єдиним джерелом знань. Сучасний викладач іноземних мов – це не просто «тренер», «коуч», але й «інженер мовної системи», який модулює, формує, розвиває певні навички та вміння. Він є посередником між культурами, постійно впроваджує елементи соціокультурного та міжкультурного навчання у свою професійну діяльність. У всіх закладах вищої освіти Румунії, де здійснюється підготовка педагогічних кадрів, впроваджуються інноваційні методики з підготовки викладачів, які передбачають навчання кращих практик і методів викладання та ознайомлення з різними стилями навчання.

Таким чином, професійна підготовка майбутніх викладачів іноземних мов Румунії має на меті не лише засвоєння здобувачами освіти сучасних знань із професійних і фахових дисциплін, але й *виховання культурної, толерантної, високоосвіченої особистості, здатної до самовдосконалення, самовиховання та навчання протягом життя.*

Отже, під *професійною підготовкою викладача іноземних мов* як в Україні, так і в Румунії, ми розуміємо здобуття суб'єктом іноземної освіти *кваліфікації в процесі навчання за обраним напрямом, відповідною спеціальністю та освітньою програмою системи соціокультурних, лінгвістичних та психолого-педагогічних знань, умінь і навичок, компетенцій та якостей, які забезпечують можливість успішної професійно-педагогічної діяльності.*

Визначивши сутність поняття «професійна підготовка викладачів іноземних мов», доцільно перейти до аналізу особливостей її реалізації в освітньому просторі Румунії. У межах даного дослідження увага зосереджується на характеристиці ключових компонентів цієї підготовки у закладах вищої освіти Румунії, що, порівняно з українською моделлю, мають як спільні, так і відмітні риси.

Системний підхід до розкриття другого (цілісного) вектора дослідження дозволив визначити такі основні базові компоненти системи професійної підготовки викладачів іноземних мов в Румунії: особливості систем управління закладами вищої освіти; провідні університети, які здійснюють підготовку педагогічних кадрів через спеціалізовані департаменти та їх структурні підрозділи;

певні типи вищих та вищих педагогічних навчальних закладів, структурні підрозділи вишів, які здійснюють підготовку викладачів іноземних мов; основні напрями і документи освітніх реформ; особливості багаторівневої системи вищої педагогічної освіти; типи відбору абітурієнтів та основні вимоги до прийому до вишів; зміст, структура та функції вищої професійно-педагогічної підготовки викладачів іноземних мов Румунії, організація навчального процесу та післядипломного підвищення кваліфікації викладачів іноземних мов; найважливіші сучасні тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в університетах Румунії.

Вивчення та порівняльний аналіз досвіду Румунії в галузі підготовки і перепідготовки викладачів іноземних мов, може бути здійснений тільки у контексті цілісного дослідження систем управління вищою та педагогічною освітою в Україні та Румунії. Відповідно до оцінки Ради Європи існують дві системи управління вищою освітою: централізована та децентралізована. У табл. 1.5 наведено особливості *управління закладами вищої освіти*, які здійснюють підготовку викладачів іноземних мов у Румунії та Україні.

Отже, фінансування ЗВО та управління закладами вищої освіти, які готують викладачів іноземних мов у Румунії та Україні, здійснюються безпосередньо Міністерствами освіти обох країн, їхні системи управління є *централізованими*. Разом з цим вплив загальноєвропейської *тенденції демократизації* вищої освіти мотивує румунський та український уряди визначати траєкторії поступового переходу від централізованої до *децентралізованої системи* управління з наданням більшої частини повноважень департаментам підготовки педагогічних кадрів закладів вищої освіти в Румунії та ЗВО, які здійснюють педагогічну підготовку майбутніх викладачів іноземних мов в Україні (табл.1.5).

Підготовка викладачів іноземних мов в Румунії та Україні відбувається в класичних університетах, педагогічних університетах, педагогічних інститутах, коледжах.

Особливості систем управління закладами вищої освіти, які здійснюють підготовку викладачів іноземних мов у Румунії та Україні

Країна	Румунія	Україна
Особливості систем управління вищими педагогічними навчальними закладами	<i>Централізована система управління вищою педагогічною освітою. Міністерство освіти та досліджень, кожен рік надає квоти на зарахування студентів до державних університетів, а також здійснює диверсифікацію системи стипендій для студентів з особливими потребами і студентів, які відмінно навчаються. Плату за навчання студентів відшкодовує бюджет, затверджений Міністерством.</i>	<i>Централізована система вищої педагогічної освіти України. Управління, фінансування державними закладами вищої освіти, які здійснюють педагогічну підготовку викладачів іноземних мов входить до повноважень Міністерства освіти та науки України. МОН визначає зміст освіти, терміни навчання, проводить ліцензування, акредитацію, здійснює інспекцію за результатами діяльності закладів вищої освіти.</i>

Провідні заклади вищої освіти, які здійснюють підготовку викладачів іноземних мов є потужними освітньо-науково-виробничими комплексами, у яких навчається значна кількість студентів [118, с. 85]. Ці комплекси є об'єднанням навчальних та науково-дослідних інститутів, факультетів, кафедр, департаментів і відділень, експериментальних лабораторій, наукових гуртків, до їх складу також входять коледжі. У табл. 1.6 та 1.7 наведено провідні заклади вищої освіти, які здійснюють професійну підготовку викладачів іноземних мов у Румунії та Україні.

Таблиця 1.6

Провідні заклади вищої освіти, які здійснюють професійну підготовку викладачів іноземних мов у Румунії*

№ з/п	Заклад вищої освіти	Рік, коли виші почали здійснювати підготовку		Кількість НПП на кінець травня 2025 р.		Кількість студентів станом на кінець травня 2025 р.	
		Факультет підг.пед.кадрів (DPPD)	Факультет філології	Факультет підг.пед.кадрів (DPPD)	Факультет філології	Факультет підг.пед.кадрів (DPPD)	Факультет філології
1	Університет «Бабеш-Бойяї» (Клуж-Напока)	1997	1919	140	174	1015	2810

Продовження табл. 1.6

2	Бухарестський Університет	1995	1864	142	165	1025	2780
3	Університет «Александру Іоана Кузу» (Яси)	1878	1860	138	146	2880	2210
4	Нафтогазовий Університет (Плоєшті)	1995	1992	43	61	470	350
5	Християнський Університет «Дмитрія Кантеміра» (Бухарест)	2011	1999	40	31	250	300
6	Бухарестський Університет «СпіруХарет»	2015	-	42	-	270	-

* Усі статистичні дані для Румунії отримано з вебсайтів румунських ЗВО.

Таблиця 1.7

**Провідні заклади вищої освіти, які здійснюють професійну підготовку
викладачів іноземних мов в Україні***

№ з/п	Заклад вищої освіти	Рік початку здійснення підготовки	Кількість НПП на кінець травня 2025 р.	Кількість студентів на кінець травня 2025 р.
1	Київський національний лінгвістичний університет	1948	518	3890
2	Львівський національний університет ім. Івана Франка	1950	343	2308
3	Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова	1997	125	841
4	Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди	1984	92	779
5	Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	1918	102	757
6	Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка	1993	85	736
7	Відокремлений структурний підрозділ Донбаського державного педагогічного університету «Горлівський інститут іноземних мов»	1949	82	677

* Усі статистичні дані для України отримано з ЄДБО та вебсайтів українських ЗВО.

Основні типи закладів вищої освіти Румунії та України, які здійснюють підготовку викладачів іноземних мов, та їхні загальні характеристики наведено у табл. 1.8.

Таблиця 1.8

**Основні типи закладів вищої освіти Румунії та України,
їхні загальні характеристики***

Тип закладу вищої освіти	Загальна характеристика станом на травень 2025 р.
Румунія	
Університети, коледжі при університетах	У країні всього 92 заклади вищої освіти, з них: 85 цивільних університетів, 47 – державних ЗВО, 38 – приватних та 7 військових інститутів. Відповідно до галузей освітньої діяльності, державні заклади вищої освіти можуть бути об'єднані. Понад 30% ЗВО країни знаходяться у Бухаресті (столиці країни). У цих закладах здобувають освіту більше 50% усіх румунських студентів. Сьогодні систему вищої педагогічної освіти країни утворюють 15 державних та 4 приватних заклади вищої освіти.
Україна	
Університети, академії, інститути, коледжі, педагогічні технікуми, педагогічні училища	Сучасну систему вищої освіти України утворюють 504 заклади вищої освіти III–IV рівнів акредитації (389 належать до державної форми власності, 115 – приватної). Систему вищої педагогічної освіти утворюють 111 ЗВО. 146 закладів вищої освіти здійснюють підготовку за спеціальністю «філологія»

* Усі статистичні дані щодо Румунії отримано з вебсайту Міністерства освіти та науки Румунії <https://www.edu.ro/>, щодо України – з вебсайту Міністерства освіти та науки України <https://mon.gov.ua/ua>.

Як видно з табл. 1.8, сьогодні в Румунії та Україні існує пріоритет державних університетів у професійній підготовці викладачів іноземних мов. Однак системи педагогічної освіти в обох країнах не обмежуються підготовкою викладачів лише в педагогічних або лінгвістичних університетах. Підготовка майбутніх фахівців також здійснюється в закладах вищої освіти непедагогічного профілю: коледжах, на факультетах та у відділеннях при університетах (табл. 1.9). Вважаємо, що тенденція зниження пріоритету класичних і педагогічних університетів у Румунії та Україні щодо підготовки педагогічних кадрів зберігатиметься і в майбутньому.

Типи вищих навчальних закладів, які здійснюють професійну підготовку викладачів іноземних мов у Румунії та Україні

Румунія	Україна
– Академічні коледжі або короткотермінові ЗВО з терміном навчання 2-3 роки – Кафедри дошкільної та початкової шкільної підготовки у складі класичних університетів (для підготовки викладачів іноземних мов дошкільної та початкової освіти) – Університетський рівень, який передбачає курси, що забезпечують отримання ступеня магістра мистецтв та магістра наук, а також програми докторантури (для підготовки викладачів іноземних мов середньої та університетської освіти)	– Педагогічні і класичні університети – Педагогічні коледжі, педагогічні училища – Інші ЗВО, якщо вони мають у наявності відповідні ліцензії і дотримуються вимог галузевих стандартів вищої педагогічної освіти

За останні десятиліття всі європейські країни намагалися відповісти на нові виклики та вимоги шляхом реформ освітніх систем у національному масштабі, прагнучи до справедливого балансу між принципами якості, різноманітності, ефективності, справедливості, автономності кожного закладу вищої освіти. Усі ці реформи були зосереджені на кількох конкретних напрямках, які можна узагальнити таким чином: переорієнтація освітніх програм та цілей на очікувані результати в різних навчальних процесах, з точки зору знань, умінь та навичок; рівні можливості щодо доступу до освіти та активного включення в освітню систему; децентралізація та автономія закладів вищої освіти; орієнтація навчальних закладів на вимоги їх конкретного середовища; підвищення якості освіти; розробка методів оцінювання кожного студента чи викладача закладу вищої освіти, а також системи в цілому (у національному масштабі) та перевизначення ролі акредитування; статус та підготовка викладачів, враховуючи, що саме це є основними факторами сприяння реформам; фінансування освіти та навчання у різних її формах. Освітня політика являє собою стратегічні напрями розвитку національної системи вищої освіти та включає закони та нормативні акти, що застосовуються на практиці за допомогою методологій, контролюються та оцінюються за допомогою дослідження впливу. Освітня політика – це послідовні стратегії, базовані на аналізі, синтезі, діагностиці та прогностичних дослідженнях, характерних для освітнього

середовища на всіх рівнях. Велика кількість напрямів освітньої політики щодо професійної підготовки викладачів іноземних мов, прийнятих Міністерством національної освіти Румунії, є частиною європейських або глобальних програм у зв'язку з глобалізаційними процесами, особливо після вступу Румунії до Європейського Союзу. З 2007 р. і до цього часу Міністерство національної освіти впроваджувало декілька видів освітньої політики, таких як: реалізація стратегій навчання впродовж життя, стратегія розвитку довузівської освіти у 2001–2004 рр. з перспективним переплануванням на 2010 р.; стратегія розвитку університетської освіти на період 2002–2010 рр.; стратегія децентралізації освіти та ін. Ці політичні документи обговорювалися на засіданнях уряду, приймалися наказом міністрів, реалізовувалися через стратегічні документи та впроваджувалися у формі середньострокових або довгострокових системних проєктів. Законодавча база необхідна як для прийняття цих напрямків розвитку системи, так і для здійснення та співвіднесення нових проєктів з іншими, що вже реалізуються.

У цілому Міністерство освіти та науки України дотримується практично такої ж політики щодо впровадження реформ вищої освіти в галузі професійної підготовки майбутніх викладачів іноземних мов, як і в Румунії, з метою більш якісної інтеграції в європейський простір вищої освіти (ЄПВО). Аналіз нормативних документів, законодавчої бази Українського уряду в галузі іншомовної освіти показує, що вони напрацьовувалися поступово, з урахуванням вітчизняного і європейського досвіду.

У табл. 1.10 наведено основні напрями реформ вищої освіти щодо професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні.

Таблиця 1.10

Основні напрями реформ вищої освіти щодо професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні

Основні документи	Основні напрями реалізації реформ
Румунія	
1995 р. – Закон про освіту No. 84/1995 1997 р. – Закон № 128/1997 про Статут педагогічного колективу, змінений та доповнений	– Розвиток системи вищої освіти – Перепідготовка викладачів – Покращання якості роботи університетів, що здійснюють підготовку викладачів

2001 р. – Стратегія розвитку системи первинної та постійної підготовки вчителів та менеджерів у довузівській освіті, 2001–2004. 2003 р. – Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти 2004 р. – Закон «Про організацію досліджень в університетах» 2004 р. – Закон про організацію навчання в університеті (зі змінами 2005 р.) 2005 р. – Наказ Міністерства освіти № 3235/2005 щодо організації циклу бакалаврського навчання в університеті 2005 р. – Наказ Міністерства освіти № 4611/2005 про Методику акредитації програм безперервної освіти для працівників довузівської освіти 2005 р. – Наказ Міністерства освіти щодо регламентації процедури визнання завершення освітнього рівня та присудження дидактичних ступенів 2006 р. – Наказ Міністерства освіти про застосування статей 34-37 та 44 Закону № 128/1997 про статус викладацького складу з подальшими змінами та доповненнями 2008 р. – Наказ Міністерства освіти № 4316/2008 про затвердження навчальної програми з метою отримання диплому про закінчення DPPD 2009 р. – Наказ Міністерства про Методику безперервного навчання викладачів у довузівській освіті 2010 р. – Секторні оперативні програми розвитку людських ресурсів (SOP HRD) 2011 р. – Національний закон про освіту 2016 р. – Наказ Міністра національної освіти та наукових досліджень щодо затвердження мінімально необхідних та обов'язкових стандартів для присвоєння дидактичних звань у вищій освіті 2017 р. – Наказ Міністра національної освіти щодо акредитації програм безперервного навчання 2017 р. – Наказ Міністра національної освіти про затвердження індивідуального договору про практичну підготовку в галузі дуальної освіти 2020 р. – Наказ про затвердження Рамкового положення про організацію та функціонування педагогічної освіти в системі довузівської освіти 2020 р. – Наказ щодо затвердження переліку акредитованих вищих навчальних закладів, які можуть організувати програму психолого-педагогічної підготовки з метою атестації компетенцій професії вчителя у 2020–2021 навчальному році 2021 р. – Наказ про затвердження Положення про організацію та функціонування Міністерства освіти 2021 р. – Наказ щодо модифікації Методики відбору румунського персоналу на посади викладача в системі європейської школи, затвердженої наказом Міністра освіти та досліджень № 3,475 / 2018	– Побудова системи педагогічної та філологічної підготовки викладачів іноземних мов відповідно до загальноєвропейських стандартів – Зміни відносин між урядом та університетами, поширення академічних свобод та університетської автономії, децентралізація управління, підвищення морального рівня усіх учасників освітнього процесу, використання порад та рекомендацій академічного товариства – Стимулювання конкурентоспроможності між вищими навчальними закладами – Створення нових неурядових академічних органів, які мають виступати посередниками між Міністерством освіти, вищими навчальними закладами та академічним співтовариством – Підготовка пакета законодавчих актів, які включають найбільш важливі положення, що відображають реалізацію у життя інноваційних ідей та реформ – Створення системи безперервної освіти – Фінансування системи вищої освіти відповідно до ринкових механізмів, враховуючи, що реальне державне фінансування не може перевищувати 2/3 від 1% валового внутрішнього продукту – Уведення в дію системи студентських займів – Створення умов для проходження педагогічної та філологічної практики за кордоном – Поширення зв'язків з міжнародними програмами (Tempus i Erasmus, Erasmus +).

Україна	
1992 р. – Національна програма розвитку освіти («Освіта: Україна XXI століття»)	– Оновлення нормативної бази системи освіти згідно з вимогами часу
1996 р. – Закон України № 2145-VIII «Про освіту»	– Модернізація структури, змісту, технологій навчання та організації освіти на засадах компетентнісного підходу відповідно до вимог інформаційного громадянського полікультурного суспільства
1997 р. – Цільова комплексна програма «Вчитель»	– Розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті, підвищення якості освіти на інноваційній основі
1998 р. – Державний стандарт з іноземної мови	– Забезпечення доступності безперервності та якості освіти протягом усього життя відповідно до світових та європейських стандартів
1999 р. – Концепція педагогічної освіти	– Інформатизація освіти
2001 р. – Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті	– Створення сучасної матеріально-технічної бази системи освіти
2002 р. – Державна програма «Вчитель»	– Забезпечення інноваційного розвитку освітніх установ і закладів вищої освіти всіх рівнів
2003 р. – Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти	– Формування мотивації майбутніх викладачів іноземних мов та створення умов для їх навчання й саморозвитку упродовж професійної діяльності
2004 р. – Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір	– Збереження національної ідентичності, традицій і цінностей
2006 р. – Концепція розвитку освіти в Україні на 2006–2010 рр.	– Формування методологічної культури педагогічних кадрів
2013 р. – Галузева Концепція розвитку неперервної педагогічної освіти	– Забезпечення інтеграції науки і практичної педагогічної діяльності
2013 р. – Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року	– Запровадження європейського досвіду професійно-педагогічної підготовки за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра з правом бути викладачем у ЗВО;
2014 р. – Закон України «Про вищу освіту»	– Впровадження програм Європейського Союзу (Tempus і Erasmus, Erasmus +) у систему підготовки майбутніх викладачів іноземних мов.
2017 р. – Закон України «Про освіту»	
2021 р. – Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки (проект)	
2015 р. – Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності	
2021 р. – Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності (із внесенням змін)	

Таким чином, обидві системи вищої освіти, як румунська, так і українська, постійно змінюються та вдосконалюються за різними напрямками та рівнями відповідно до економічних, соціальних, політичних та культурних змін у суспільстві. В останні роки важливого значення набуває напрям імплементації в освітній простір вищої освіти принципів навчання протягом життя, мобільності, безперервного навчання та працевлаштування, які було включено як пріоритетні в освітні документи обох країн, тому що навчання протягом життя є Національною стратегією і румунського, і українського урядів.

Як уже зазначалося, підготовка викладачів іноземних мов здійснюється закладами освіти різних типів. Уточнимо, що на сьогодні до цього процесу залучені не лише профільні педагогічні училища, коледжі, інститути, академії та університети, а також структурні підрозділи закладів вищої освіти непедагогічного та нефілологічного спрямування в Румунії й Україні (табл. 1.11).

Таблиця 1.11

Структурні підрозділи закладів вищої освіти, які здійснюють професійну підготовку викладачів іноземних мов у Румунії та Україні

Структурні підрозділи закладів вищої освіти, які здійснюють професійну підготовку викладачів іноземних мов	Місце закладів вищої освіти у професійній підготовці викладачів іноземних мов
Румунія	
Департаменти підготовки педагогічних кадрів, факультети психолого-педагогічної підготовки (психолого-педагогічна підготовка викладачів) Факультети словесності, літератури, іноземних мов (філологічна підготовка викладачів)	Психолого-педагогічна підготовка викладачів іноземних мов здійснюється у 15 державних університетах та у 4 приватних. Філологічна підготовка викладачів іноземних мов здійснюється у 15 державних та 3 приватних університетах
Україна	
Педагогічні університети, академії, інститути, філологічні факультети, факультети іноземних мов, педагогічні коледжі, педагогічні училища	Психолого-педагогічна та філологічна підготовка викладачів іноземних мов здійснюється у 16 класичних, 16 педагогічних, гуманітарних і гуманітарно-педагогічних університетах, 1 лінгвістичному університеті, 1 інституті іноземних мов при педагогічному університеті, 3 академіях (А4-середня освіта) та 24 педагогічних коледжах, 3 педагогічних училищах (А2-дошкільна освіта; А3-початкова освіта)

Підписання Болонської декларації міністрами освіти європейських країн стало поштовхом до реорганізації системи вищої освіти у кожній з цих країн. Єдині загальноєвропейські стандарти привели до створення багаторівневої системи педагогічної освіти в Румунії та Україні (табл. 1.12).

Багаторівнева система передбачає три цикли навчання, кожен з яких є відносно автономним, оскільки завершується видачею відповідного документа про освіту та відкриває можливість офіційного працевлаштування. На думку науковців, перевагою такої системи є те, що вона не приводить до однотипного рівня теоретичного і практичного навчання, а спрямована на задоволення потреб системи освіти та особистості самих здобувачів.

Таблиця 1.12

Багаторівнева система професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні

Освітні рівні	Освітньо-кваліфікаційний рівень, спеціальність	Тривалість навчання у закладах вищої освіти та характер професійної підготовки
Румунія		
Первинна вища освіта	Бакалавр	3-4 роки відповідно до Міжнародної стандартної класифікації освіти (МСКО) – 6-й рівень навчання на педагогічному факультеті та факультеті філології. Ступінь бакалавра може бути отриманий здобувачем освіти лише за умови наявності сертифіката про успішне закінчення повної середньої освіти. Здобувачі освіти, які успішно пройшли атестацію за програмою підготовки бакалавра, успішно склали письмовий іспит, захистили бакалаврську дисертаційну роботу отримують диплом бакалавра (Diplomă de licență)
	Магістр	1-2 роки відповідно до Міжнародної стандартної класифікації освіти (МСКО) – 7-й рівень навчання на педагогічному факультеті та факультеті філології. Ступінь магістра може бути отриманий за умови наявності сертифіката про успішне закінчення програми бакалаврату. Здобувачі освіти, які пройшли курс в магістратурі за програмою підготовки магістра та успішно захистили магістерську дисертаційну роботу, отримують диплом магістра (Diplomă de master)

Повна вища освіта	Доктор наук	3 роки відповідно до Міжнародної стандартної класифікації освіти (МСКО) – 8-й рівень навчання на педагогічному факультеті та факультеті філології. Ступінь доктора наук може бути отриманий здобувачами освіти за умови успішного завершення навчання у докторантурі протягом трьох років та захисту дисертації. Здобувачі освіти, які успішно виконали всі вимоги, передбачені програмою наукових досліджень підготовки на ступінь доктора наук, захистили перед комісією докторську дисертаційну роботу, отримують звання та диплом доктора (Diplomă de doctor)
Україна		
Неповна вища	Молодший спеціаліст / Фаховий молодший бакалавр	2-3 роки навчання у педагогічному коледжі або педагогічному училищі. Здобувачі освіти, які успішно пройшли державну атестацію за освітньою програмою підготовки молодшого спеціаліста або фахового молодшого бакалавра у галузі дошкільної або початкової освіти, отримують державний диплом встановленого зразка про здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст» або «Фаховий молодший бакалавр»
Базова вища	Бакалавр	4 роки або 2-3 роки на базі неповної вищої освіти на філологічному факультеті, факультеті (кафедрі) іноземних мов. Професійна підготовка викладачів іноземних мов освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр здійснюється на базі повної загальної середньої освіти. Здобувачі освіти, які успішно пройшли державну атестацію за програмою підготовки бакалавра, отримують державний диплом встановленого зразка про здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» базової вищої освіти. Фахівцям освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра, підготовка яких здійснюється за поєднаними спеціальностями напряму підготовки «Освіта», присвоюється кваліфікація за першою спеціальністю
Повна вища	Спеціаліст	1-1,5 роки спеціалізованого теретично-практичного навчання на філологічному факультеті, факультеті (кафедрі) іноземних мов. Підготовка педагогічних працівників освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст здійснюється на базі повної загальної середньої освіти, освітньо-кваліфікаційних рівнів молодший спеціаліст і бакалавр. Здобувачі освіти, які успішно пройшли державну атестацію за програмою підготовки спеціаліста, отримують державний документ встановленого зразка про здобуття повної вищої освіти та освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст» .

Однією з характерних та доцільних, на нашу думку особливостей сучасної системи професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії є процедура відбору студентів до закладів вищої освіти.

Існує три прийоми відбору абітурієнтів: відкритий, конкурсний та селективний. *Відкритий прийом* є проявом демократичних тенденцій, тому що надає рівні права для всіх громадян під час вступу до закладів вищої освіти та можливість обирати заклади вищої освіти відповідно до особистих інтересів та потреб, а також до рівня підготовленості абітурієнта.

Конкурсний прийом пропонує студентам систему вступних іспитів, співбесід і тестувань. У деяких університетах додатково вимагають характеристику від школи або рекомендацію окремих компетентних осіб в обраній абітурієнтом галузі знань.

Селективний прийом абітурієнтів використовується в університетських коледжах мистецтв та на спеціалізованих факультетах, де існує відбір студентів, які вступають на навчання за програмами підвищеної підготовки у ряді спеціалізованих творчих галузей (архітектура, живопис, дизайн, театральне мистецтво тощо).

З метою конкретизації особливостей доступу до професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні доцільно проаналізувати форми вступу, що застосовуються в цих країнах. У табл. 1.13 наведено порівняльну характеристику прийомів відбору абітурієнтів, яка дає змогу виявити принципові відмінності між конкурсним підходом, що переважає в Румунії, та відкритим, який практикується в Україні.

Таблиця 1.13

Основні вимоги прийому абітурієнтів у закладах вищої освіти Румунії та України, які здійснюють професійну підготовку викладачів іноземних мов

Румунія	Україна
<i>Конкурсна система прийому</i> до закладів вищої освіти, відповідно до якої кількість прийнятих студентів визначається квотою, встановленою державою. Згідно з цією системою доступ до вищої освіти відбувається за наявності дозволу на участь	<i>Відкритий прийом.</i> У державні та приватні заклади вищої освіти на навчання за основними навчальними програмами професійної освіти приймаються громадяни України, співвітчизники за кордоном, а також

у конкурсному екзамені. До закладу вищої освіти зараховуються ті абітурієнти, які успішно склали конкурсний іспит. Іноземні студенти, які бажають навчатися у Румунії, допускаються до закладу вищої освіти без вступного конкурсу, якщо вони планують навчатися на платній основі та зможуть підтвердити свою кваліфікацію, необхідну для доступу до вищої освіти в рідній країні. Перед початком навчання вони повинні пройти курс румунської мови. Кожен заклад вищої освіти має право визначати правила конкурсного прийому до свого закладу, які мають бути розміщені на сайті університету за 6 місяців до початку роботи приймальної комісії. В основному для вступу до департаменту підготовки педагогічних кадрів абітурієнту (випускнику університету з філологічною підготовкою) необхідно відправити онлайн мотиваційне есе на 1 сторінку форматом А4, яке має містити виклад власних причин і аргументів, пов'язаних з вибором педагогічної кар'єри; презентацію переваг, якостей, особистих здібностей вступника, які, на його думку, є важливими для педагогічної кар'єри (Бабес-Бойяї, Клуж-Напока). Під час конкурсного відбору також враховується середній бал сертифіката про закінчення середньої освіти (Бухарест). Для вступу на факультети з філологічною підготовкою необхідно здати усний та письмовий іспити з іноземної мови, яку абітурієнт планує вивчати в університеті, також може враховуватися середній бал сертифіката про закінчення середньої освіти	іноземні громадяни та особи без громадянства. Підготовка іноземців та осіб без громадянства здійснюється згідно із Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» (із змінами). На навчання для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого бакалавра, бакалавра, приймаються особи на базі повної загальної середньої освіти за результатами Національного мультипредметного тесту (НМТ) з української мови та літератури, англійської (німецької, французької, іспанської) мови, історії України <i>українського центру якості освіти</i> для вступу до педагогічного університету (інституту, академії) або на факультет іноземної філології / кафедру іноземної мови університету. Правила НМТ змінюються кожного року і затверджуються наказом Міністерства освіти на початку нового навчального року. Вступ на другий (магістерський) рівень вищої освіти здійснюється на підставі результатів єдиного вступного іспиту (ЄВІ) з іноземної мови та фахового вступного випробування. Кількість конкурсних балів за наявності великого запиту абітурієнтів на одне місце визначає кожний заклад вищої освіти самостійно. Привілеї вступу на бюджетні місця мають абітурієнти із соціально-незахищених категорій (діти-сироти, діти, батьки яких загинули під час бойових дій, діти-інваліди, діти з малозабезпечених сімей)

Отже, проаналізовано та виявлено *особливості професійної підготовки викладачів іноземних мов* в університетах Румунії: *особливості* системи управління вищими навчальними закладами, законодавчої бази та основних напрямів сучасних реформ у галузі вищої освіти, провідних вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку педагогічних кадрів, їх типів, характеристик функціонування структурних підрозділів, контингенту студентів. З'ясовано, що основним з провідних типів вищих навчальних закладів, у яких здійснюється підготовка педагогічних кадрів у Румунії, є університет. Виявлено, що система румунської, як і української вищої педагогічної освіти, перебуває у постійній

реорганізації та реформуванні з метою пошуку більш ефективних форм підготовки майбутніх викладачів іноземних мов.

Висновки до першого розділу

У першому розділі цього дослідження на підставі осмислення науково-педагогічної і методичної літератури, завдяки використанню системного та історичного підходів, здійснено історично-ретроспективний аналіз розвитку та становлення системи вищої освіти Румунії. За результатами аналізу історичного аспекту розвитку і реформування системи вищої освіти Румунії було виявлено певний вплив соціально-політичної ситуації країни на становлення системи підготовки викладачів іноземної мови і встановлено, що важливішою віхою сучасних досягнень у сфері вищої освіти став період кінця XX та початку XXI ст. (революційні події 1989 р., переосмислення старої системи вищої освіти, реформування, євроінтеграція, участь у Болонському процесі тощо).

Під час проведення порівняльного аналізу етапів розвитку педагогічної освіти в Румунії та Україні виокремлено та охарактеризовано 3 основні етапи розвитку, які мають і подібні, і відмітні характерні риси і можуть бути подані таким чином: *I етап (20-ті рр. XIX – 90-ті рр. XX ст.)*. – етап виникнення перших навчальних закладів і централізованої системи освіти; *II етап (90-ті рр. XX ст. – початок XXI ст.)* – етап створення національних систем вищої освіти у пострадянський період; *III етап (2005–2020 рр. XXI ст.)* – етап глобалізаційно-цивілізаційних трансформацій в системі вищої педагогічної освіти.

Констатується, що за період становлення вищої освіти від часів виникнення педагогічної думки до сьогодення вона пройшла ряд значних трансформацій як в Румунії, так і в Україні: відкриття вчительських семінарів, педагогічних курсів, закладів вищої освіти, формування нормативно-правової бази вищої освіти в рамках становлення національної системи освіти та її постійне реформування відповідно до міжнародних освітніх тенденцій. Проведене дослідження показало, що саме історичні події, явища, політичні та соціальні зміни у румунському

суспільстві стали підґрунтям утворення сучасної системи професійної підготовки вчителів іноземних мов в університетах Румунії.

Офіційний термін для професії педагога, який викладає предмети на всіх освітніх рівнях в Румунії, є «profesor», у перекладі з румунської означає «викладач», що і зумовило використання цього терміна в назві нашого дослідження: «Професійна підготовка викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії».

Визначено, що науковці у своїх працях вичерпно описують сутність підготовки викладача іноземних мов, але офіційного визначення терміна «професійна підготовка викладача іноземних мов» або «професійна підготовка вчителя іноземних мов» сьогодні немає. У румунській науковій літературі дефініцій цих понять не було зафіксовано, що потребує подальших розвідок. Однак існують концепти, які визначають термін «педагогічна підготовка». Таким чином, вживаються поняття «Pregătirea Personalului Didactic» «Pregătire pedagogică și culturală», що українською мовою звучать як «підготовка педагогічного колективу» та «підготовка з педагогіки та культури». Ці поняття передбачають опанування майбутніми вчителями наукової теорії і сучасної методики навчання дітей та молоді.

З'ясовано, що освітня система Румунії будується згідно з Великою Болонською Хартією, Лісабонською угодою та відповідно до Рекомендацій Європейського Союзу; вимоги до сучасного румунського викладача регламентуються загальноєвропейською рамкою і передбачають наявність глибоких знань предмета викладання, здатність до моделювання професійної діяльності на рефлексивній основі, володіння передовими педагогічними методами. Також складено перелік важливих умінь, яких мають набути здобувачі освіти під час професійної підготовки. Доведено, що підготовка майбутніх викладачів у Румунії має на меті не лише засвоєння здобувачами освіти сучасних знань з професійних і фахових дисциплін, але й виховання культурної, толерантної, високоосвіченої особистості, здатної до самовдосконалення, самовиховання та навчання протягом життя. Зроблено висновок, що під «*професійною підготовкою*

викладача іноземної мови», як в Україні, так і в Румунії необхідно розуміти здобуття суб'єктом іншомовної освіти кваліфікації в процесі навчання за обраним напрямом, відповідною спеціальністю та освітньою програмою системи соціокультурних, лінгвістичних та психолого-педагогічних знань, умінь і навичок, компетенцій та якостей, що забезпечують можливість успішної професійно-педагогічної діяльності.

На основі аналізу базових компонентів системи професійної підготовки викладачів іноземних мов, зокрема системи управління закладами вищої освіти, законодавчого регулювання, основних напрямів сучасних реформ у сфері вищої освіти, а також типів і особливостей функціонування провідних закладів, охарактеризовано ключові аспекти підготовки майбутніх викладачів іноземних мов у Румунії порівняно з українською моделлю.

Особливу увагу приділено типології вищих навчальних закладів, характеристиці їхніх структурних підрозділів, контингенту студентів. Отримані результати подано у вигляді порівняльних таблиць, що унаочнюють спільні та відмітні риси професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні.

Для всебічного уявлення про особливості професійної підготовки викладачів іноземних мов у румунських ЗВО необхідно розглянути теоретичні аспекти функціонування професійної підготовки викладачів іноземних мов Румунії.

Основний зміст першого розділу дисертації відображено у наукових публікаціях автора [46; 49; 50; 55; 56; 57; 58; 59; 62; 122; 237].

РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ, СТРУКТУРА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ РУМУНІЇ

2.1. Зміст, структура і функції професійної підготовки викладачів іноземних мов як складової вищої педагогічної освіти Румунії

Як було зазначено у розділі 1, одним з найпріоритетніших завдань системи вищої освіти Румунії є реалізація ідей Болонського процесу, які базуються на університетській хартії, прийнятій в Болоньї в 1988 р., тому зміст, структура і функції вищої педагогічної освіти Румунії відповідають загальноєвропейським стандартам.

Зміст підготовки фахівців педагогічного профілю Румунії передбачає насамперед дотримання вимог державних стандартів щодо підготовки педагогічних працівників (оволодіння теоретичними і практичними основами обраної спеціальності), які регламентуються Законом про вищу освіту, нормативними документами та *рамковою методологією* [249; 223; 235; 242; 261–284; 321; 328–332], і здійснюється в університетських коледжах та університетах. Також зміст підготовки майбутніх викладачів визначається вимогами суспільства, особливостями здійснення педагогічної діяльності та рівнем розвитку педагогічної науки. Зміст педагогічної освіти визначається також його метою та принципами. Однак для того, щоб отримати цілісне уявлення про поняття *зміст професійної підготовки викладачів* Румунії, необхідно розглянути як її структуру, так і функції, тому що ці компоненти взаємопересічні та взаємопов'язані. Модель організаційно-педагогічного забезпечення професійної підготовки викладачів іноземних мов Румунії зображено на рис. 2.1.

Основною *метою* вищої педагогічної освіти є підготовка компетентного, конкурентоспроможного на ринку праці фахівця в галузі освіти відповідно до обраного кваліфікаційно-освітнього рівня.

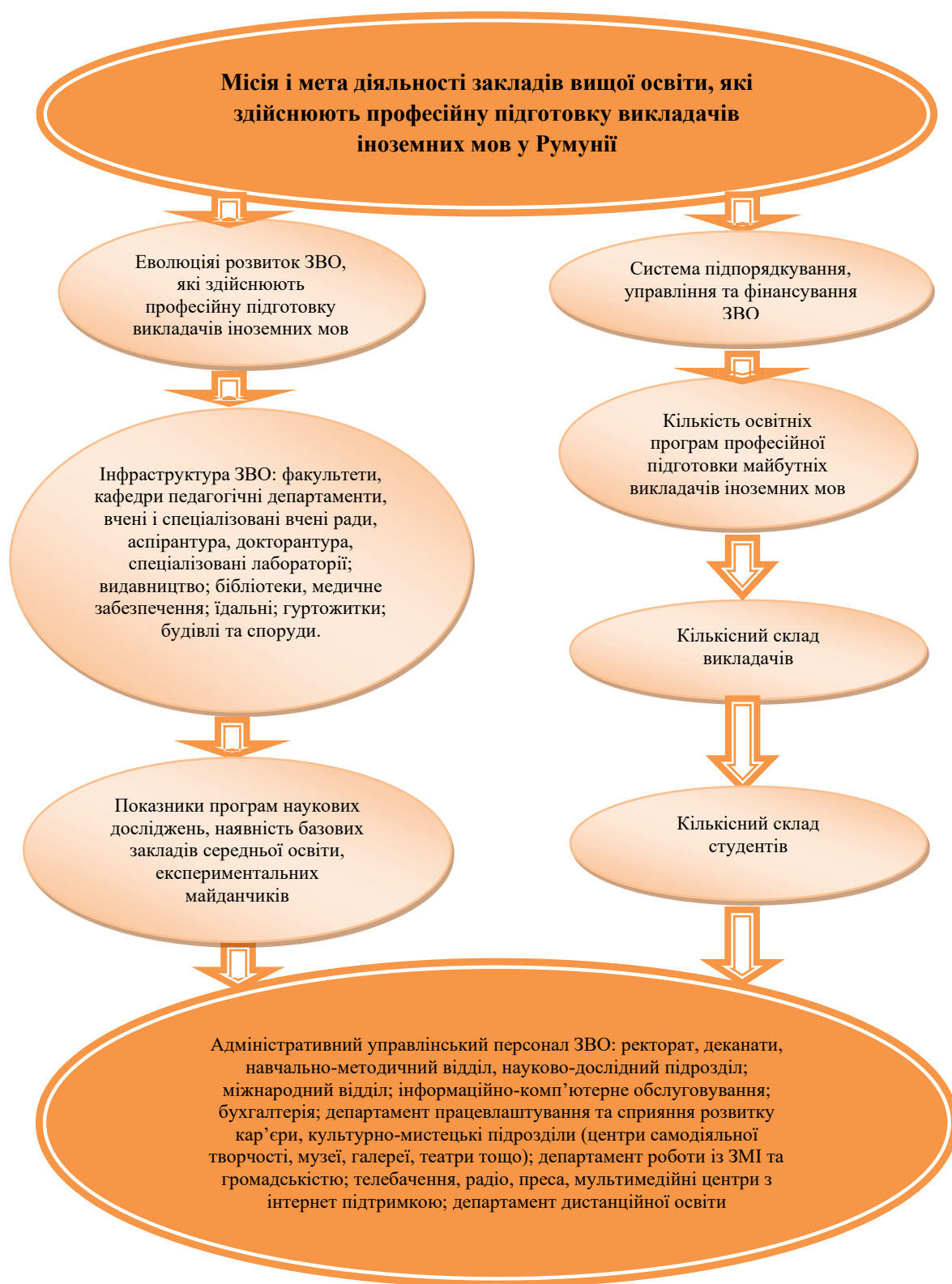

Рис. 2.1. Модель організаційно-педагогічного забезпечення професійної підготовки викладачів іноземних мов Румунії

У контексті дослідження для всебічного аналізу сучасної системи професійної підготовки викладачів іноземних мов у румунських ЗВО вважаємо за

доцільне розглянути структуру національної системи освіти Румунії, яка складається із закладів освіти різних типів, рівнів та форм організації навчально-виховної діяльності (державні, приватні та заклади неформальної освіти). Багаторівневність румунської освіти забезпечує узгодженість та безперервність навчання відповідно до вікових та індивідуальних особливостей.

Сучасна національна система освіти Румунії має таку структуру. Умовно вона складається з двох ланок: *доуніверситетська освіта* (0–5 років – дошкільна освіта; 6–10 років – початкова освіта разом із підготовчим класом; 11–18 років – середня освіта, яка складається з двох послідовних рівнів – нижнього та вищого, де вищий рівень, своєю чергою, поділяється на три ланки варіативної середньої освіти: теоретична середня освіта, технологічна та професійна середня освіта, професійно-технічна середня освіта); *університетська освіта* (вища університетська освіта, яка включає три цикли, або програми на отримання послідовних ступенів: бакалавра, магістра та доктора; до післядипломної освіти входить [269]: навчання у докторантурі з отриманням диплому після захисту дисертації, курси підвищення кваліфікації, безперервна освіта)

Початкова та середня освіта є обов’язковими рівнями національної системи освіти Румунії. Відповідно до Закону про національну освіту (№ 1/2011) тільки випускники середньої школи зі ступенем бакалавра можуть бути прийняті до вищих навчальних закладів.

Вища освіта Румунії здобувається через освітні установи: університети, інститути, академії. Місія університету, яка встановлена відповідно до ст.117 Закону Про освіту, полягає у генеруванні та передаванні знань суспільству через:

а) початкове та безперервне навчання на університетському рівні з метою особистісного розвитку, професійного впровадження особистості та задоволення потреб у компетентності соціально-економічного середовища;

б) дослідження, розробки та інновації за допомогою індивідуальної та колективної творчості, а також капіталізації їх результатів. Номенклатура спеціальностей і груп спеціалізацій встановлюється Міністерством освіти спільно з Міністерством праці, вищими навчальними закладами та іншими зацікавленими

сторонами. Заклади вищої освіти зазвичай включають в себе кілька факультетів, коледжів, кафедр, відділів та науково-дослідних, проєктних і мікровиробничих підрозділів. Показники навчання для всіх рівнів освіти, що фінансуються з державного бюджету і з місцевих бюджетів, щорічно визначаються постановою уряду.

Відповідно до положень Національного закону про освіту [242] університети та інші вищі навчальні заклади Румунії є автономними і мають право визначати і здійснювати свою власну політику розвитку в рамках законодавчої бази, встановленої чинним законодавством. Міністерство національної освіти координує діяльність університетів та інших ЗВО, поважаючи автономію закладів вищої освіти.

Автономія закладів вищої освіти пов'язана з принципом особистої та громадської відповідальності за якість усієї дидактичної і наукової діяльності, що здійснюється у ЗВО. Вона охоплює сфери управління, організації та функціонування закладу вищої освіти, викладання, наукових досліджень, адміністрування та фінансування. З фінансової точки зору, автономія реалізується як право розпоряджатися коштами, виділеними з державного бюджету або отриманими з інших джерел, відповідно до закону та особистої відповідальності. Державна вища освіта фінансується з бюджету Румунії на підставі договорів про фінансування, укладених між Міністерством національної освіти та закладами вищої освіти.

Національна система освіти в Румунії має відкритий характер. На рівні вищої освіти відкритий характер забезпечується Статутом ЗВО. Статут закладу вищої освіти приймається сенатом ЗВО і встановлює набір прав і обов'язків, а також норми, що регулюють діяльність університетської спільноти в кожній сфері.

Заклади вищої освіти визначають методику прийому відповідно до загальних критеріїв, встановлених Міністерством національної освіти. Процедура відбору та прийому до ЗВО може ґрунтуватися на середньому показнику, отриманому майбутніми абітурієнтами на іспиті на ступінь бакалавра з різних дисциплін, що

вивчають в закладі середньої освіти, а також на оцінці, отриманій на вступному іспиті, організованому закладом вищої освіти.

Заклади вищої освіти мають право приймати таку кількість студентів, яка перевищує кількість місць, що фінансуються з державного бюджету, за умови, що студенти погоджуються оплачувати вартість навчання (Закон 441/2001). Студенти отримують безкоштовну медичну та психологічну допомогу в університетських медичних і психологічних кабінетах, поліклініках і державних лікарнях. Студенти також користуються протягом року 50%-ною знижкою на вартість внутрішнього громадського транспорту (за винятком повітряного), а також на квитки в музеї, театри, кіно, на концерти та інші культурні та спортивні заходи, що організовуються державними установами. Студенти-сироти користуються безкоштовним внутрішнім транспортом (крім повітряного). Що стосується інших рівнів освіти, то надаються стипендії та інші форми матеріальної та фінансової підтримки відповідно до визначених критеріїв.

Підготовка педагогічних кадрів у Румунії – це *багаторівнева система*. Починаючи з 2005/2006 навчального року, у всіх закладах вищої освіти, як в державних, так в приватних, впроваджено нову триступеневу структуру: *бакалаврат, магістратура та докторантура*.

У румунській системі вищої освіти встановлено спеціальні норми щодо умов навчання, які можна застосувати до регульованих професій на європейському рівні. Перший цикл, бакалаврат, включає мінімум 180 і максимум 240 перевідних кредитів залежно від галузей спеціалізації. Другий цикл, магістратура, включає мінімум 60 і максимум 120 перевідних навчальних кредитів залежно від тривалості першого циклу, за умови, що загальна кількість кредитів для циклів I і II становить не менше 300.

Чинне законодавство забезпечує загальні рамки, необхідні для створення приватних навчальних закладів будь-якого рівня, включаючи університети та інші вищі навчальні заклади. Щоб бути визнаними частиною національної системи освіти, приватні заклади вищої освіти акредитуються відповідно до процедур, встановлених законом. Вступники, що належать до національних меншин, мають

право навчатися та здобувати підготовку рідною мовою на всіх рівнях, за всіма формами освіти і за умови наявності достатнього попиту.

Професійна підготовка майбутніх викладачів іноземних мов у Румунії здійснюється на базі закладів вищої освіти (університетів) і коледжів при університетах, де готують педагогічних працівників для початкової ланки середньої освіти.

Необхідно зазначити, що підготовка майбутнього викладача іноземних мов у Румунії кардинально відрізняється від підготовки викладачів іноземних мов в Україні. Якщо українському студенту для здобуття професії викладача достатньо вступити до педагогічного вузу і через 4-5 років по закінченні отримати відповідний диплом, то румунському студенту для отримання права викладати іноземну мову необхідно здобути два університетських сертифікати: філологічний та педагогічний. Так, майже всі державні та деякі приватні заклади вищої освіти мають в структурі факультети психології та педагогічних наук (Facultatea de Psihologie și Științele Educației, скорочено FPȘE), як у Бухарестському університеті, або частіше департаменти з підготовки педагогічних кадрів (Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic, скорочено DPPD), як в університеті Бабеш-Бойяї (Клуж-Напока), але не у всіх ЗВО є факультети філології.

Відповідно до нормативно-правової бази Румунії факультет психології та педагогічних наук (ФППН) або департамент з підготовки педагогічних кадрів (далі ДППК, більш розповсюджений термін) є єдиною освітньою структурою, яка уповноважена пропонувати програми психолого-педагогічної підготовки для отримання професійної педагогічної освіти [268] згідно з Рамковою методологією організації програм психолого-педагогічної підготовки з метою підтвердження компетентностей для професії викладача. Таким чином, отримати професію викладача студент може за двома *траєкторіями*: *перша – паралельна*: студент проходить курс навчання з обраної спеціальності та паралельно здобуває освіту на факультеті або у департаменті підготовки педагогічних кадрів; *друга – послідовна*: студент вступає на навчання у ДППК після закінчення університету.

Педагогічна підготовка викладачів іноземних мов у департаментах підготовки педагогічних кадрів у закладах вищої освіти Румунії

У румунській педагогічній традиції для позначення освітнього етапу, що передує будь-якій формі післядипломної спеціалізації, використовується термін «первинне навчання» або «первинна підготовка» (*învățământ inițial / formare inițială*). У межах української академічної термінології його доцільно інтерпретувати як «початкова професійна підготовка викладачів», що відповідає першому (бакалаврському) рівню вищої освіти.

Цей рівень є основним освітнім сегментом, який на рівні національного законодавства забезпечує набуття ключових професійних компетентностей та отримання офіційних сертифікатів, необхідних для допуску до кваліфікованої педагогічної діяльності. Початкова професійна підготовка викладачів охоплює кілька взаємопов'язаних складових:

- спеціалізоване філологічне навчання, що реалізується через університетські освітні програми;
- психолого-педагогічну та дидактичну підготовку;
- теоретичну й практичну професійну підготовку в рамках відповідного рівня освіти.

Саме в межах цього етапу формується фундамент фахової і педагогічної компетентності, що є передумовою подальшої безперервної професійної освіти вчителя.

I рівень початкової професійної підготовки викладачів іноземних мов є основним освітнім сегментом, який забезпечує на рівні законодавчих положень набуття компетенцій та офіційних сертифікатів, необхідних для доступу до кваліфікованої діяльності педагогічної професії. Цей рівень включає: спеціалізоване навчання, яке забезпечується та сертифікується шляхом впровадження університетських навчальних програм, психолого-педагогічної та дидактичної підготовки, а також спеціалізованої, теоретичної та практичної підготовки.

Початкова професійна підготовка викладачів іноземних мов у Румунії здійснюється з 90-х років XX ст. за паралельною системою, після закінчення відповідної кафедри або департаменту підготовки педагогічних кадрів при університетах.

Так, у 1996 р. за розпорядженням міністра освіти були створені перші департаменти підготовки викладачів. Навчальні програми систематично перебудовувались у 1999, 2001 та 2003 рр. з поступовим запровадженням нових дисциплін та навчальних кредитів.

2001 р. став визначальним для галузі підготовки викладачів, тому що було започатковано Стратегію розвитку системи первинної та безперервної підготовки викладачів у довузівській освіті на 2001–2004 рр.

Основними напрямками цієї стратегії, були: зміна інституційної бази; освітня реформа; професійні стандарти; стажування; складання випускового іспиту в освіті у сегменті початкового навчання; сертифікація професії викладача; фінансування.

Для здійснення освітньої реформи в галузі первинної підготовки були запропоновані такі заходи: розробка та впровадження національних стандартів для професії викладача; встановлення національних навчальних стандартів для ДППК закладів вищої освіти на основі теоретичного базису, розробленого експертами з освітніх наук; визначення навчальної взаємозалежності шляхом застосування принципів наступності та трансферу; впровадження системи кредитів у первинній підготовці вчителів; перегляд законодавчої бази щодо розвитку конкретних заходів первинної підготовки в ДППК та університетських педагогічних коледжах; впровадження дидактичної дисципліни «Методологія і дидактика»; створення аспірантури для підготовки та професіоналізації викладачів закладів вищої освіти; продовження первинної підготовки викладачів з подальшим складанням випускового іспиту та проходженням педагогічної практики протягом 1 року під супроводом наставника та методиста; впровадження складної системи оцінювання для отримання диплома викладача: складання професійного портфоліо, «педагогічного журналу», письмового іспиту та дипломної роботи (з психолого-педагогічним та методичним змістом); введення кваліфікаційних рівнів для

первинної підготовки: сертифікат викладача середньої освіти, викладача закладу вищої освіти після закінчення ЗВО та ДППК; отримання диплома викладача після проходження стажування та складання відповідних іспитів; оптимізація системи інституційного фінансування ДППК; введення в систему первинної підготовки функції «наставника» як ресурсної особи для розвитку діяльності педагогічної практики; модифікація методології фінансування педагогічної практики та наставництва; розвиток постійної мережі закладів (шкіл та дитячих садків), що застосовуються як бази педагогічної практики за допомогою довгострокових угод між закладами вищої освіти та закладами середньої освіти.

У 2008 р. Міністерством освіти було видано наказ № 4316/2008 про затвердження програми навчання для отримання сертифіката про закінчення ДППД. Цей нормативний акт включає, крім навчальної програми, що діє на національному рівні, низку норм у галузі первинної підготовки викладачів у Румунії відповідно до положень Закону № 288/2004 про організацію навчання в ЗВО.

Сучасна структура румунської системи підготовки педагогічних кадрів регулюється Законом про національну освіту 2011 р. Відповідно до Наказу Міністерства освіти Румунії № 3850/2017 від 2 травня 2017 р. про затвердження Рамкової методології організації навчальних програм психолого-педагогічної підготовки серед акредитованих закладів вищої освіти з метою засвідчення компетенцій за професією викладача, враховуючи положення Наказу Міністерства освіти № 3841/2012 для затвердження умов щодо організації підготовки педагога (*masterului didactic*), структуру вищої педагогічної освіти було змінено. Якщо до 2017 р. підготовку викладачів здійснювали педагогічні ЗВО або коледжі, то з 2017 р. відповідно до вищезазначених законодавчих положень надавачами психолого-педагогічної підготовки з метою підтвердження обов'язкових дидактичних компетенцій для педагогічної професії у Румунії є: *педагогічні вищі школи* (для вихователів та вчителів, викладачів у дошкільній, початковій освіті та підрозділів неуніверситетської вищої освіти, майстрів-інструкторів, тренерів); *акредитовані вищі навчальні заклади* через спеціалізовані кафедри з психолого-

педагогічним профілем, створені згідно із законодавством (для викладацьких посад у закладах обов'язкової середньої освіти та закладах вищої освіти).

Департаменти з підготовки педагогічних кадрів (Departamentul Pentru Pregătirea Personalului Didactic, скорочено DPPD), які уповноважені пропонувати програми психолого-педагогічної підготовки для отримання професійної педагогічної освіти, працюють на базі майже всіх державних закладів вищої освіти.

Акредитовані заклади вищої освіти розробляють *власну методологію* організації навчальних програм психолого-педагогічної підготовки з метою підтвердження компетенцій професії викладача. відповідно до положень базової, передбаченої законом Рамкової методології (№ 3850/2017 від 2 травня 2017 р.) [284].

Власна методологія затверджується сенатом університету та публікується на веб-сторінці ЗВО. *Навчальні програми психолого-педагогічної підготовки* акредитуються та періодично оцінюються Міністерством освіти через Румунське агентство забезпечення якості вищої освіти або іншими агентствами забезпечення якості, як вітчизняними, так і зарубіжними, зареєстрованими в Європейському реєстрі забезпечення якості вищої освіти (EQAR).

Проаналізувавши Рамкову методологію, ми виявили, що професійна підготовка викладачів іноземних мов диференційована за рівнями двох категорій викладачів: *викладачі початкової та середньої освіти* (випускники бакалаврату, рівень I) та *викладачі закладів середньої та вищої освіти* (випускники магістратури, рівень II). Ця навчальна програма організує програму психолого-педагогічного навчання, запропоновану ДППК (департамент підготовки педагогічних кадрів) на двох рівнях атестації за професією викладача, вказуючи, що завершення студентами програми I бакалаврського рівня є необхідною умовою для їх прийому на програму II магістерського рівня.

За Рамковою методологію *навчальні програми* з підготовки викладачів поділяються на 2 категорії: 1) за *моноспеціалізацією*, для професійної підготовки викладачів з одного предмета, таких як: історія, фізика, біологія, математика тощо;

2) за *біспеціалізацією* (подвійна спеціалізація), для професійної підготовки викладачів іноземних мов у ДППК.

Аналіз навчальних планів ДППК румунських ЗВО [Error! Reference source not found.–292], які здійснюють професійну підготовку викладачів іноземних мов, дозволив зробити висновок, що у програмах більшості вишів Румунії дотримується розподіл кредитів, годин та дисциплін, запропонований Методологічною рамкою, незважаючи на рекомендаційний характер цього документа (Бухарестський університет, Бабеш-Бояйї, Технічний бухарестський університет, Університет Пітешті). Однак існують університети, такі, наприклад, як Університет Александру Іоана Куза, що включають велику кількість додаткових дисциплін у свої навчальні програми. Ретельний аналіз навчальних програм дав нам можливість виокремити 4 *блоки дисциплін професійної педагогічної підготовки для рівня I (бакалаврського): блок дисциплін фундаментальної психолого-педагогічної підготовки; блок дисциплін дидактичної підготовки та спеціалізованої практики; блок розвиваючих факультативних дисциплін (за рішенням ДППК); блок практичної підготовки у закладах середньої освіти.*

Кожен з цих блоків спрямований на розв'язання певних завдань. Так *блок дисциплін фундаментальної психолого-педагогічної підготовки* (Психологія освіти; Педагогіка I: Основи педагогіки, Теорія та методика навчального плану; Педагогіка II: Теорія та методика навчання, Теорія та методика оцінювання; Управління класним колективом); *блок дисциплін дидактичної підготовки та спеціалізованої практики* (за спеціалізаціями А (основна мова) та В (друга мова) у закладах середньої освіти); *блок розвиваючих факультативних дисциплін* (за рішенням ДППК); *блок практичної підготовки у закладах середньої освіти* (Обов'язкова педагогічна практика у закладах середньої освіти за спеціалізацією А (основна мова); Обов'язкова педагогічна практика у закладах середньої освіти за спеціалізацією В (друга мова).

Навчальна програма для *II магістерського рівня* називається розширеною і включає 4 *блоки таких дисциплін:*

– блок обов'язкових фундаментальних дисциплін (*Психологія та педагогіка дорослих, Проєктування та управління освітніми проєктами*);

– блок обов'язкових розширених дисциплін спеціалізованої дидактичної та практичної підготовки (*Розвиток дидактики у закладах середньої освіти, Педагогіко-дидактична практика у закладах середньої та закладах вищої освіти*);

– блок факультативних дисциплін (ФД), які обираються із запропонованих навчальною програмою списків: ФД1 (*Навчальне спілкування, Консультування та керівництво, Методологія навчального дослідження, інтегрована освіта*) та ФД2 (*Соціологія освіти, Управління організацією школи, Освітня політика, Міжкультурна освіта, Сучасні педагогічні вчення*);

– науково-дослідницький блок психолого-педагогічної підготовки.

Основні характеристики змісту навчальних програм ДППК провідних ЗВО Румунії наведено у дод. В.

Програма психолого-педагогічної підготовки завершується випускним іспитом для кожного рівня сертифікації. Іспит складається з опрацювання та підтримки дидактичного портфолію. Це пакет документів, що синтетично відображає рівень та якість навичок, набутих випускниками за програмою психолого-педагогічної підготовки. Структуру та зміст портфолію встановлюють вищі, які здійснюють професійну підготовку викладачів іноземних мов за їх власною методологією. На випускний іспит кожного рівня атестації з дидактичної професії виділяється 5 кредитів, які є додатковими, тому що вони не враховують до 30 отриманих кредитів за дисципліни та дидактичну діяльність навчальної програми психолого-педагогічної підготовки.

Згідно з Наказом Міністерства освіти Румунії № 3617/2005 [266], де обґрунтовується впровадження Європейської системи кредитів – ECTS у системі вищої освіти, ґрунтуючись на розпорядженні кожного вишу, кожній навчальній дисципліні присуджується певна кількість трансферних кредитних балів, які мають бути вписані в навчальні плани з підготовки майбутніх фахівців.

Згідно з європейською системою кредитів кредит – умовна одиниця, кількість таких одиниць встановлювалася відповідно до важливості та ролі кожної

дисципліни у підготовці спеціалістів (базове або додаткове навчання), а також за обсягом роботи (заняття з фізичного відвідування, семінари, лабораторії та індивідуальні години навчання), опрацювання робіт, досліджень тощо), які необхідно проводити, щоб набути компетентностей, необхідних для просування дисципліни. Для того, щоб здобувачу освіти був зарахований рік вищої освіти, він повинен отримати принаймні 35 кредитів, пов'язаних з основними та факультативними предметами.

Кожен семестр у ДППК має у навчальній програмі обов'язкові та факультативні предмети, які складають 30 кредитів. Для того, щоб закінчити ступінь бакалаврського циклу в галузі філології, потрібно 180 кредитів (ECTS), що становить 3 роки навчання на філологічному факультеті за бакалаврською програмою. Кредити, отримані за факультативні заняття або за навчання у ДППК, не можуть бути зараховані до 180 кредитів ECTS, які майбутні викладачі повинні набрати під час філологічної підготовки, але можуть додаватися до них.

Однак, на думку деяких румунських науковців (L. Antonesei [160], D. Crețu [183], S. Cristea [184], R. Iucu [226], N. Mitrofan [252], I. Radu [304], J. Stephanovic [326], H. Stern [327]), кредитна система не є досконалою. Цей проблемний аспект стосується тривалості семестру. Дослідники провели аналіз і розрахунки співвідношення кредитів та навчальних годин і виявили: якщо вважати, що тривалість робочого дня становить 8 годин, то тиждень включатиме 40 годин навчальної діяльності (колективної та індивідуальної), а семестр із 18 тижнями включатиме 720 годин. При стандарті 30 кредитів на семестр вартість кредитної одиниці становить 24 години. Однак, якщо ECTS узгоджує вартість 30 годин на одиницю кредиту, то доведеться погодитися з тим, що протягом семестру з 18 тижнями він має включати 45 годин навчання. У разі повної стандартизації тривалості семестру та тижневої програми розрахунок вартості кредитної одиниці простий. Наприклад, якщо тиждень включає 45 годин навчальної діяльності (колективної та індивідуальної), а семестр – 18 тижнів (включаючи екзаменаційну сесію), то загальний час навчання становить 810 годин ($18 \times 45 = 810$), а вартість кредитної одиниці 27 годин ($810 \text{ годин} / 30 \text{ кредитів} = 27$). У цьому випадку

основою для розрахунку кількості кредитів для дисципліни є кількість годин, які щотижнево виділяються на цю дисципліну. Очевидно, що, якщо тижнева кількість годин менша, то вартість кредитної одиниці зменшується. Якщо, наприклад, щотижнева програма, що зараховується, включає 35 годин, то загальний час навчання становить 630 годин ($18 \times 35 = 630$), а кредитна одиниця оцінюватиметься 21 годиною ($630/30 = 21$). Якщо різниця стосується навчальних програм різних закладів, для сумісності застосовується коефіцієнт еквівалентності 1,33 (кредит з першого прикладу визнається 1,33 кредиту з другого прикладу). Очевидно, однак, що порівняльна вартість кредитних пакетів зменшується, і можуть виникнути проблеми у визнанні періодів навчання за той час, що студенти навчалися в інших закладах вищої освіти. Тому в університетах Румунії для визначення ECTS використовується однакова вартість кредитної одиниці та враховується сумісність не за допомогою коефіцієнтів кредитної еквівалентності, а шляхом узгодження тривалості навчальних програм. А через те, що автономія закладів вищої освіти дозволяє створювати власні навчальні програми, то основне значення при їх складанні приділяється визначенню кредитів, а не годин, що пояснює їх відсутність у деяких навчальних програмах, як, наприклад, у навчальному плані підготовки викладачів ДППК Бухарестського університету (дод. Б).

Таким чином, у межах початкової професійної підготовки вчителів на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти в Румунії обов'язковими дисциплінами є: Педагогічна психологія, Основи педагогіки, Теорія та методологія навчання, Управління класом, Спеціальна дидактика, Педагогічна практика тощо.

Обов'язковими предметами на II рівні є: Психопедагогіка підлітків, молоді та дорослих, Розробка та управління освітніми програмами, Дидактика галузі та розробки в дидактиці спеціальності, Педагогічна практика в середній школі, Освіта після вищої школи та університету.

Окрім обов'язкових, програма також включає факультативні предмети за вибором, такі як: Соціологія освіти, Міжкультурна освіта, Консультування та керівництво, Освітні комунікації тощо.

Існуючі навчальні програми для початкової професійної викладачів іноземних мов поділяють:

- на шкільні програми підготовки вчителів у дошкільній та початковій освіті, які визначаються на рівні кожної кафедри факультетів наук про освіту. Первинне навчання, яке пропонують ці кафедри, включає як загальні курси, так і практичні курси та заходи для педагогічної підготовки;

- навчальні програми для первинної підготовки вчителів у середній та вищій освіті, що розробляються кожною кафедрою підготовки вчителів в університетах на основі положень наказу Міністерства освіти № 4316/2008. Для кожної з навчальних дисциплін заповнюється *дисциплінарний лист*, який описує цілі та компетентності, які передбачається сформулювати відповідною дисципліною, тему курсу, кількість відведених годин, форму іспиту, бібліографічні рекомендації.

На сучасному етапі у наукових дослідженнях (F. Alexandru [160], L. Antonesei[160], M. Celce-Murcia [170], I. Cerghit [172], D. Crețu [183], S. Cristea [184], C. Cuscoș [186; 188], A. Dragu [201], I. Jinga [233], C. Mironov [250], N. Mitrofan [252], V. Negrea [257], C. Baciuc [285], J. Quist [302] та ін.) акцентовано на необхідності наявності у майбутнього викладача нових *компетентностей* в контексті соціальних та економічних змін та реформ у румунській освіті: здатність розробляти та імплементувати шкільні програми; здатність розробляти та реалізовувати міжпредметні заходи; здатність оцінювати та обирати підручники; здатність брати участь у місцевих, національних чи міжнародних проєктах; здатність працювати в міжкультурному навчальному середовищі; здатність до розвитку партнерських відносин між школою та громадою; здатність до самовдосконалення та підвищення кваліфікації протягом життя.

Аналіз деяких дисциплін педагогічного модуля виявляє спрямованість на розвиток різних професійних компетенцій майбутніх учителів, які належать до компетентнісно орієнтованого підходу в освіті. Так дисципліна *Психологія освіти* використовує такі теоретичні основи для розуміння навчального процесу та ролі вчителя в керівництві та сприянні навчанню: розуміння особливостей психічного розвитку та взаємозв'язку розвитку та навчання; типи навчання; теорія

множинного інтелекту; індивідуальна та групова мотивація; знання та творчість студентів; психологічний підхід до стосунків викладач – студент тощо.

Педагогічні дисципліни спрямовані: на здобуття знань та розуміння професійних ролей вчителів і стандартів професії викладача; розробку та оцінювання дидактичних заходів, які відображають узгодженість між стратегічними цілями, оперативними цілями, змістом навчання, дидактичними стратегіями, оцінкою результативності, навчальними стандартами ефективності; використання різноманітних стратегій, підходів, методів навчання та оцінювання (кооперативно-комунікативні методи навчання, проєкти, портфоліо, графічні техніки тощо); впровадження демократичних принципів у викладацьку діяльність та щоденну професійну практику; участь студента у власному професійному розвитку; сприяння інноваціям; прийняття та впровадження принципів інклюзивної освіти; розвиток потенціалу кожної дитини/молодої людини шляхом навчання; співпраця з членами шкільної громади та з родинами учнів.

Педагогічна практика спрямована: на перевірку та закріплення теоретичних знань, які здобувачі вищої освіти отримали під час навчання психолого-педагогічних дисциплін; самостійне проведення студентами уроків з використанням знань про стратегії викладання, методи викладання та оцінювання з урахуванням особливостей учнів тощо; розвиток навичок самоаналізу та самооцінки на основі критеріїв щодо проведення уроку; підбір і виготовлення необхідного навчального матеріалу в навчальній діяльності та сприяння навчанню; спілкування та взаємозв'язок з учнями та батьками.

Вищезазначені компетентності, орієнтовані на навчальну програму первинної підготовки вчителів, виявляють відповідність тим компетентностям, які вважаються необхідними для підходу до викладання з точки зору розвитку ключових компетентностей у студентів. Таким чином, викладач повинен: бути конструктором або фасилітатором навчання; вміти аналізувати та оцінювати взаємовідносини між учнями та батьками; співпрацювати з батьками; активно брати участь у розвитку школи, університету.

На міжнародному рівні особливо підкреслюється необхідність співвіднесення освіти, базованої на компетентностях з підготовкою вчителів шляхом порівняльних досліджень якості освіти, що надається в країнах з перехідною економікою. Увага акцентується на тому, що підготовка майбутніх викладачів базується більше на передаванні інформації, ніж на навчанні та розвитку вмінь та навичок. Традиційні рішення, що надає вища освіта, виявилися застарілими, оскільки вони недостатньо інформативні для сучасних викладачів та вчителів. Аналіз дослідження, проведеного в Румунії у 2009 р. (Country Report, 2009), виявив необхідність впровадження нової лінії викладання, за якої вчитель може самостійно розробляти навчальні програми, але також несе відповідальність за організацію своєї професійної діяльності.

У відповідь на результати вищезазначеного дослідження Міністерство освіти запропонувало запускати в 2011/2012 навчальному році інноваційну програму підготовки викладачів закладів вищої освіти. Ця програма реалізовувала новий підхід у викладанні предмета і, таким чином, сприяла підвищенню привабливості навчання в університетах та залученню студентів до кар'єри викладача. Розробка освітніх послуг, адаптованих до потреб майбутніх викладачів, передбачала, що їх початкова підготовка базуватиметься не лише на передаванні інформації, а й на розвитку компетенцій здобувачів освіти. Вища якість освіти за новою програмою базувалася на особистих знаннях та розвитку та створенні навчальної програми, яка дозволяє розробляти освітні програми, орієнтовані на розвиток дидактичних та методичних компетенцій.

Програма також передбачала створення мережі професіоналів у дидактиці, спільноту фахівців, які можуть стати дієвим засобом залучення студентів до кар'єри викладача через підвищення якості освітніх послуг, що пропонуються у вищій школі, а також шляхом досягнення кращого співвідношення освіти та підготовки викладачів з вимогами роботодавців (закладів освіти). У програмі підкреслювалася безпосередня залежність досягнення основної освітньої мети (сформувати здатність молодих випускників інтегруватися у суспільство на основі

навичок, набутих у школі) від професійних якостей викладачів та ступеня відданості виконанню своїх обов'язків.

У Національному законі Румунії «Про національну освіту» № 1/2011 згадується, що початкова професійна підготовка на посаду викладача включає:

- початкову, теоретичну підготовку за спеціальністю, що здійснюється через заклади вищої освіти в рамках акредитованих програм згідно із законодавством (ступінь бакалавра), тривалістю 3 роки;
- дидактичний ступінь магістра тривалістю 2 роки;
- практичне стажування, яке триває 1 навчальний рік, проводиться в закладі освіти (база практики) за координацією викладача-наставника з подальшим отриманням сертифіката I рівня.

У Законі «Про освіту» також зазначається, що здобувачі освіти, які відвідують магістерські курси, акредитовані Міністерством освіти Румунії в державному закладі, можуть отримувати стипендії, що фінансуються з державного бюджету, на рівні чистої заробітної платні викладача, який тільки розпочав працювати після закінчення ЗВО. Критерії призначення стипендій з державного бюджету встановлюються Міністерством освіти.

Відповідно до Національного закону про освіту важливого значення набуває й *педагогічна практика*, яка проходить на базі закладів середньої освіти для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня протягом 1 року. Практична підготовка здійснюється шляхом створення постійної мережі баз практик із закладів освіти на умовах, встановлених розпорядженням Міністерства освіти Румунії та на основі довгострокових угод, укладених між ЗВО, базами практик та інспекторатами закладів освіти. На підставі цих угод ЗВО, які проводять первинну підготовку викладачів, укладають договори про співпрацю на 1–4 навчальних роки з навчальними підрозділами щодо встановлення умов для організації та проведення педагогічної практики.

Таким чином, тривалість навчання майбутніх викладачів іноземних мов у

департаменті підготовки педагогічних кадрів складає 3 роки +1 рік практичної підготовки для викладачів закладів середньої освіти та 5 років для викладачів закладів вищої освіти.

Національний *випускний іспит* організується Міністерством освіти Румунії і складається у *два етапи*:

I етап здійснюється представниками освітнього наглядового органу під час виробничої (педагогічної) практики тривалістю один навчальний рік і полягає в оцінюванні професійної діяльності здобувача в умовах реального освітнього процесу на рівні навчального закладу. Також оцінюється персональне професійне портфоліо та розглядаються щонайменше два позитивні висновки, отримані в результаті перевірки незалежною освітньою інспекційною структурою.

II етап, заключний, відбувається по завершенні практичного стажування і передбачає складання письмового іспиту за обраною темою та рекомендованою бібліографією, затвердженою Міністерством освіти та науки Румунії для кожної спеціальності.

Здобувачі, які успішно проходять випускний іспит, отримують звання викладача з правом викладати предмет за відповідною спеціальністю в закладах довузівської освіти.

Ті ж, хто не склав випускний іспит, можуть бути тимчасово працевлаштовані в систему довузівської освіти зі статусом викладача-початківця на умовах обмеженого контракту.

Післядипломна освіта викладачів передбачає опанування третього рівня вищої освіти (докторантура – Doctorat) і реалізацію принципу неперервного професійного розвитку. Згідно зі статтею 245 Закону про освіту (2011) педагогічний, адміністративний і наглядовий персонал закладів довузівської освіти зобов'язаний періодично брати участь у програмах безперервної освіти. Протягом кожного наступного п'ятирічного циклу фахівці мають накопичити не менше 90 трансферних професійних кредитів, що підтверджують підвищення їхньої кваліфікації та адаптацію до сучасних освітніх викликів.

Відповідно до Методологічної рамки безперервного навчання кадрів довузівської освіти безперервне навчання здійснюється в основному за рахунок: програми і заходів щодо вдосконалення наукової, психолого-педагогічної та дидактичної підготовки; навчальних програм в галузі управління освітою, керівництва та оцінки; курсів підвищення кваліфікації і складання іспитів для отримання педагогічних ступенів II і I; фахового підвищення кваліфікації за певною спеціалізацією.

Безперервна освіта забезпечує оновлення і розвиток компетенцій вчителів, включаючи опанування нових компетенцій, відповідно до освітніх потреб і освітньої програми, а також відповідно до вимог, що стосуються адаптації компетенцій вчителів до змін у структурі та змісті освітнього процесу.

Основними галузями, в яких визначаються компетенції, відповідні професії викладача, є: сфера спеціалізації і дидактика спеціалізації, відповідна навчальним дисциплінам і займаній викладачем посади; галузь педагогіки та педагогічної психології; сфера управління освітою і шкільне законодавство; галузь інформаційних і комунікаційних технологій, що застосовуються в процесах викладання і навчання, в інституціональному менеджменті та управлінні даними; міждисциплінарні та міжпредметні галузі, спрямовані на альтернативні та додаткові стратегії навчання, дослідження та інновації, спілкування і партнерство із соціальним середовищем і т. ін.

Рівень компетентності, окреслений програмами і заходами безперервного навчання або підвищення кваліфікації, оцінюється відповідно до здатності викладача мобілізувати, комбінувати і автономно використовувати знання, загальні і професійні навички та компетенції відповідно до розвитку національної навчальної програми та освітніх потреб і його здатності справлятися зі змінами, складними ситуаціями, а також кризовими ситуаціями.

Безперервне навчання доуніверситетських педагогічних кадрів досягається через систему установ, організацій та їх структур, між якими встановлюються ієрархічні та функціональні відносини, покликані забезпечити узгодженість,

сумісність і дотримання стандартів якості при розробці, впровадженні та оцінці програм безперервного навчання на національному рівні.

Національна система безперервної підготовки педагогічних кадрів доуніверситетської освіти включає:

- установи та їх структури з функціями регулювання, координації, фінансування, оцінки, акредитації та моніторингу програм безперервного навчання;

- установи, організації та їх структури з функціями організації і реалізації програм і заходів безперервного навчання, які мають статус провайдерів програм безперервного навчання педагогічних кадрів.

Основними формами організації безперервного навчання та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів довузівської освіти є: науково-методична та психолого-педагогічна діяльність, здійснювана на рівні навчального підрозділу або в групах підрозділів, відповідно на кафедрах, у методичних комісіях і педагогічних гуртках; науково-методичні сесії спілкування, симпозіуми, обміни досвідом і освітні партнерства зі спеціалізованих і психолого-педагогічних питань; періодичні стажування в спеціалізованій науковій інформації і в галузі педагогічних наук; курси, організовані науковими товариствами та іншими організаціями професійного викладацького складу; навчальні курси зі спеціалізованої, методичної та психолого-педагогічної підготовки; навчальні курси для придбання нових навичок відповідно до конкретних стандартів навчання; курси підготовки до іспитів для отримання педагогічних ступенів; навчання та підвищення кваліфікації управлінського, керівного і контролюючого персоналу за конкретними програмами; стипендії на навчання та навчально-методичні стажування, що проводяться в країні і за кордоном; післявузівська спеціалізація; магістратура для вчителів, які отримали ступінь бакалавра; аспірантура для отримання звання Doctorat; здобуття нових дидактичних спеціалізацій, відмінних від поточної спеціалізації.

Програми професійної перепідготовки входять до компетенції закладів вищої освіти і реалізуються на основі певних методичних норм.

Філологічна підготовка майбутніх викладачів іноземних мов в закладах вищої освіти Румунії

Розглянемо сутність філологічної підготовки як невід’ємної складової професійної підготовки викладачів іноземних мов в закладах вищої освіти Румунії. Так же, як і педагогічна, професійна філологічна підготовка майбутніх викладачів іноземних мов Румунії відбувається за *трирівневою системою* (бакалаврат, магістратура, докторантура) на факультетах філології (Facultatea de Limbi și Literaturi Străine), кафедрах іноземних мов Departamentul de Limbi Străine (DLS) або на факультетах словесності. З огляду на те, що у більшості закладів вищої освіти Румунії професійна філологічна підготовка майбутніх викладачів іноземних мов здійснюється переважно на факультетах філологічного спрямування, у подальшому дослідженні для зручності узагальнення і термінологічної уніфікації буде вживатися термін «факультети філології». Зазначимо, що термін «словесність» у вітчизняному академічному контексті (Академічний тлумачний словник української мови, 1970–1980 рр.) трактується як сукупність філологічних наук – лінгвістики, стилістики, літературознавства тощо [128], що підтверджує допустимість такого узагальнення.

Факультети філології функціонують у складі майже всіх великих державних університетів Румунії, а також у низці приватних закладів вищої освіти. Це створює для студентів можливість паралельно здобувати педагогічну кваліфікацію в межах департаменту підготовки педагогічних кадрів за умови чіткого професійного самовизначення.

Аналіз офіційних вебсайтів університетів Румунії засвідчив, що залежно від профілю закладу не всі з них мають факультети філології з освітніми програмами вивчення іноземних мов і відповідні департаменти педагогічної підготовки (табл. 2.1).

Вступ на факультети філології відбувається через конкурсний відбір. Випускники закладів середньої освіти, бакалаври (або з еквівалентним ступенем), студенти або випускники різних закладів вищої освіти Румунії подають реєстраційну форму заяви на вступ до факультету філології та складають два іспити

з іноземної мови (усний й письмовий), в якій вони обізнані. Зазвичай іспити відбуваються в очному форматі на факультетах філології у закладах вищої освіти. У 2021 р. вступна компанія проходила виключно у форматі он-лайн у зв'язку з пандемією Covid-19. Громадяни держав – членів Європейського Союзу, держав, що входять до європейського економічного простору та Швейцарської конфедерації, а також іноземні громадяни інших держав або громадяни Республіки Молдова подають заявку на вступ до навчання на тих самих умовах, які передбачені законодавством для громадян Румунії. Визнання досліджень, проведених цією категорією здобувачів освіти за межами Румунії, здійснює спеціалізована дирекція Міністерства національної освіти перед реєстрацією кандидатів на конкурсний прийом. При вступі до університету іноземні громадяни зобов'язані пред'явити сертифікат лінгвістичної компетентності з румунської мови, виданий установами, уповноваженими Міністерством освіти Румунії.

Виходячи з даних табл. 2.1, можна зробити висновок, що в умовах високої сучасної міжвузівської конкуренції в країнах Європи Румунія має достатньо велику кількість вишів, які займаються професійною підготовкою майбутніх викладачів іноземних мов.

Для того, щоб зберегти стабільність контингенту студентів та ефективно реалізовувати програми заохочення абітурієнтів, виші розробляють довгострокові стратегії розвитку закладу на декілька років наперед, впроваджують нові мовні дисципліни, розширюють діапазон іноземних мов для вивчення (табл. 2.2).

Таблиця 2.1

**Наявність ДППК та факультетів філології у закладах
вищої освіти Румунії**

№ з/п	Заклади вищої освіти Румунії	ДППК	Факультети філології (іноземних мов та літератури/ словесності)
Державні заклади вищої освіти			
1	Бухарестський університет UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI	+	+
2	Університет Василя Александру (Бакеу) UNIVERSITATEA „VASILE ALECSANDRI” DIN BACĂU	+	+
3	Університет «Трансильванія» (Брашов) UNIVERSITATEA TRANSILVANIA DIN BRAȘOV	+	+

4	Технічний університет (Клуж-Напока) UNIVERSITATEA TEHNICĂ DIN CLUJ-NAPOCA	+	+
5	Університет «Бабеш-Бойяї» (Клуж-Напока) UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI" DIN CLUJ-NAPOCA	+	+
6	Університет «Овідус» (Констанца) UNIVERSITATEA „OVIDIUS" DIN CONSTANȚA	+	+
7	Університет Крайови UNIVERSITATEA DIN CRAIOVA	+	+
8	Галацький університет UNIVERSITATEA „DUNĂREA DE JOS" DIN GALAȚI	-	+
9	Університет «Александру Іоана Кузу» (Яси) UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA" DIN IAȘI	+	+
10	Орадський університет UNIVERSITATEA DIN ORADEA	+	+
11	Пітештський університет UNIVERSITATEA DIN PITEȘTI	+	+
12	Нафтогазовий університет (Плоєшти) UNIVERSITATEA PETROL-GAZE DIN PLOIEȘTI	+	+
13	Університет «Ефтіміє Мургу» (Ресіта) UNIVERSITATEA „EFTIMIE MURGU” DIN REȘIȚA	+	-
14	Університет медицини, фармакології, науки та технологій (Тиргу Муреш) UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ, FARMACIE, ȘTIINȚE ȘI TEHNOLOGIE DIN TÂRGU MUREȘ	+	+
15	Університет мистецтв (ТиргуМуреш) UNIVERSITATEA DE ARTE DIN TÂRGU MUREȘ	+	-
16	Політехнічний університет (Тімішоари) UNIVERSITATEA POLITEHNICA TIMIȘOARA	+	+
17	Західний університет (Тімішоари) UNIVERSITATEA DE VEST DIN TIMIȘOARA	-	+
Приватні заклади вищої освіти			
1	Християнський університет Дмитрія Кантеміра (Бухарест) UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR" DIN BUCUREȘTI*	+	+
2	Бухарестський університет «Гіперіон» UNIVERSITATEA „HYPERION" DIN BUCUREȘTI	+	+
3	Бухарестський університет «Спіру Харет» UNIVERSITATEA „SPIRU HARET" DIN BUCUREȘTI	+	-
4	Університет Дмитрія Кантеміра (Тиргу Муреш) UNIVERSITATEA „DIMITRIE CANTEMIR" DIN TÂRGU MUREȘ	+	-

* Здійснюють підготовку тільки викладачів початкової школи з правом викладання іноземної мови в початкових класах.

Таблица 2.2

Іноземні мови, які вивчають майбутні викладачі іноземних мов на факультетах філології в закладах вищої освіти Румунії

[illegible]

Приватні заклади вищої освіти

Так у стратегічному плані на 2016–2020 рр. університету «Бабеш-Бойяї» (Клуж-Напока) підкреслюється, що з метою забезпечення переважно

міждисциплінарної освіти, адаптованої до сучасних соціальних викликів, факультет словесності пропонує студентам через подвійний сегмент програм бакалаврату можливість вивчати і практикувати рідну та кілька іноземних мов і надає багатий і різноманітний вибір мов: румунську, угорську, німецьку, англійську, французьку, італійську, іспанську, російську, українську, норвезьку, фінську, японську, китайську, корейську, латинську, давньогрецьку, іврит, а також вибір таких спеціальностей: учитель, сучасні прикладні мови, етнологія, порівняльна література тощо. У стратегії вказується можливість створення нових спеціалізацій, таких як: польська, хінді, португальська, рома і т. ін. за умови найму спеціалізованого персоналу та інших об'єктивних факторів. Також введено *інтернаціоналізацію магістерських програм* з метою компенсації зниження вступу студентів до магістратури.

У табл. 2.2 можна чітко простежити, що найбільшу кількість мов як спеціалізації пропонують майбутнім викладачам іноземних мов тільки три заклади вищої освіти Румунії: Бухарестський університет, університет «Бабеш-Бойяї» (Клуж-Напока), Християнський університет Димитрія Кантеміра (Бухарест). Оскільки в рамках одного дослідження неможливо проаналізувати увесь спектр освітніх програм професійної підготовки викладачів іноземних мов, які пропонуються закладами вищої освіти Румунії, було прийнято рішення розглянути та проаналізувати навчальні плани професійної підготовки викладачів іноземних мов Бухарестського університету, університету «Бабеш-Бойяї» (Клуж-Напока), Християнського університету Димитрія Кантеміра (Бухарест).

Необхідно зазначити, що всі дисципліни навчальних програм за *Методологічною рамкою*, яка є державним стандартом для створення університетських навчальних програм, класифікуються за трьома основними типами: *обов'язкові, вибіркові, факультативні* відповідно до ролі, яку вони відіграють у формуванні компетенцій майбутнього випускника в галузі філологічних наук. Навчальні програми надають студентам можливість, починаючи з другого року навчання, обирати одну з пропонованих факультетом

філології дисциплін. За *категоріями* дисципліни поділяються на: *фундаментальні, спеціалізовані, додаткові*.

Обов'язкові дисципліни в навчальній програмі з філологічної підготовки викладачів іноземних мов рівня I (бакалаврський) забезпечують базову підготовку філолога, отже, є *спеціалізованими дисциплінами* та окреслюють професійний профіль майбутнього викладача іноземних мов. *Вибіркові дисципліни* надають студентам знання в суміжних галузях, доповнюючи та розширюючи їх знання зі спеціальності, завдяки чому вони проходять підготовку за певною *особистісно-професійною траєкторією*. *Факультативні дисципліни* розширюють кругозір, збагачують знання та загальну культуру студентів, доповнюючи спеціалізовані предмети. Спеціалізована практика є базовою складовою навчального процесу. Вона організується з другого курсу.

Навчальний план з філологічної підготовки викладачів іноземних мов рівня II (магістерського) складається лише з *обов'язкових поглиблених та спеціалізованих дисциплін*. Роль цих дисциплін полягає у спеціалізації магістранта в обраній галузі. Навчальні дисципліни, включені до навчальних програм, закінчуються в кінці кожного семестру за формою оцінювання: іспит або перевірочний тест, колоквіум.

Для проведення аналізу навчальних програм рівня I (бакалаврський) вищезазначених закладів навчальні дисципліни було сгруповано за блоками: *професійно-теоретичний, професійно-філологічний, професійно-практичний, блок дисциплін, спрямованих на особистісне зростання*. У контексті нашого дослідження доцільним є розкриття сутності кожного з *чотирьох блоків* дисциплін професійно-педагогічної підготовки викладачів іноземних мов в університетах Румунії.

Блок професійно-теоретичних дисциплін орієнтовано на ознайомлення та засвоєння знань з теорії побудови іноземної мови, її сутності, структури, історії виникнення

Відповідно до структури Румунського національного реєстру кваліфікацій у сфері вищої освіти (Registrul Național al Calificărilor din Învățământul Superior,

RNCIS) майбутні викладачі іноземних мов у процесі навчання мають опанувати такі ключові компетентності: адекватне застосування понять загальної лінгвістики, теорії літератури, універсальної та порівняльної літератури; ефективне усне й письмове спілкування румунською та іноземною мовами; знання фонетичної, граматичної та лексичної систем сучасної мови та вміння використовувати її у вербальній взаємодії; аналітичне, естетичне та культурне осмислення явищ літератури та популярної культури; здатність інтерпретувати літературні тексти у світлі традицій літературного процесу та культурного контексту; застосування лінгвістичних і літературознавчих знань відповідно до норм професійної етики; уміння працювати в команді, ефективно взаємодіяти з колегами, приймати й виконувати різні ролі; здатність до самостійної організації безперервного навчання й саморозвитку; досягнення освітніх цілей через інформаційну діяльність, участь у командних проєктах та інституційних програмах особистісного й професійного зростання.

Формування компетентностей у філологічній галузі (навчання іноземної мови) під час підготовки майбутніх фахівців, враховує чотири аспекти:

- 1) *когнітивний*: знання, розуміння, комунікативні навички;
- 2) *афективний*: ставлення, сприйняття та розуміння цільового культурного середовища;
- 3) *прагматичний*: соціальна компетентність, здатність до взаємодії;
- 4) *рефлексивний*.

Для досягнення загальної мети процесу викладання мови відповідно до стандартів Європейської системи мов необхідно вільно володіти чотирма видами мовленнєвої діяльності: говоріння, слухання, письмо та читання.

Оцінювання знань студентів у румунських університетах відбувається за такими формами: колоквиум (залік) або перевірочний тест наприкінці кожного семестру (останні два тижні семестрових курсів); іспит з дисципліни на екзаменаційній сесії; іспит бакалавра наприкінці бакалаврського циклу; захист дипломної роботи бакалавра наприкінці бакалаврського циклу; захист дисертації наприкінці магістерського циклу.

Для кожної дисципліни в середині семестру може бути організований проміжний іспит для розвантаження дисципліни, мінімальна прохідна оцінка дорівнює 7. Оцінка протягом семестру становитиме 1/3 підсумкової оцінки, якщо оцінка екзаменаційної роботи складає мінімум 5. При обчисленні балів враховуються такі види навчальної діяльності: проміжні тести, відвідування курсів та семінарів, огляди, роботи, тематичні дослідження, практична, проєктна робота, участь у семінарах. Підсумкова оцінка складає 100 балів.

Іспити та колоквиуми можуть мати усну або письмову форму. Викладач дисципліни самостійно визначає форму іспиту. Оцінки, отримані на колоквиумах та іспитах, заносяться до студентської залікової книжки.

Навчальні дисципліни мають чітку структуру, яка складається з теоретичного курсу, практичних занять і семінарських обговорень. У процесі аналізу змісту навчальних дисциплін, що впроваджуються румунськими закладами вищої освіти для підготовки майбутніх учителів іноземних мов, було застосовано метод узагальнення. На його основі подано такі основні характеристики та ключові цілі кожної спеціалізації з урахуванням мовної та культурної специфіки цільової мови.

Сучасна іноземна мова: засвоєння фундаментальних теоретичних знань з мовознавства і граматики на всіх рівнях мови (фонетика/фонологія, морфологія, синтаксис, лексикологія, семантика, прагматика, лінгвістика тексту, аналіз дискурсу); ознайомлення з фаховою термінологією, лінгвістичними моделями та теоретичними підходами; формування комунікативної та міжкультурної компетентності; семінари поглиблюють практичне володіння цільовою мовою.

Література і культура: вивчення історії та теорії літератури, історії цільової культури; формування навичок аналізу літературного тексту, міжкультурного розуміння та критичного мислення; семінари сприяють поглибленню знань про літературні й культурні явища.

Практичний курс: розвиток комунікативної компетентності через опанування чотирьох базових видів мовленнєвої діяльності: читання, аудіювання, письмо та говоріння.

Загальна лінгвістика: діяхронічне осмислення лінгвістичних теорій та інтеграція мовознавства з іншими науками (філософією, логікою, психологією); формування навичок критичного аналізу мовного матеріалу.

Порівняльна лінгвістика: зіставлення граматичних систем споріднених мов; діяхронічний або синхронний аналіз мовних явищ.

Антропологія мови: дослідження мови в соціокультурному контексті; розгляд мови як символічної системи та інструменту культурної комунікації.

Теорія літератури: методологія аналізу художнього тексту, зокрема з позицій гендерної критики, рецепції, стилістики.

Порівняльна література: опанування методів зіставного аналізу літературних текстів, розуміння моделей культурної взаємодії.

Культурні дослідження: опрацювання теорій глобалізації, міжкультурної комунікації, перекладознавства, літературознавства; розвиток навичок академічного письма.

Факультативні дисципліни: розширення літературно-культурного світогляду студентів шляхом вивчення актуальних тем.

Навчальна практика: участь у процесі викладання та вивчення іноземної мови, складання звіту про відвідані заняття; розробка, проведення, аналіз і оцінювання власних дидактичних матеріалів.

Спеціальна практика: проходження стажування в перекладацьких компаніях, видавництвах, бібліотеках, міжнародних установах, культурних центрах, наукових інституціях, туристичних агенціях тощо.

Програма бакалаврського рівня завершується випускним іспитом, що проходить у два етапи: *письмове тестування* та *захист бакалаврської роботи*. Мета іспиту – оцінити здобуті за три роки компетентності, що відповідають професійній галузі підготовки.

Критерії та стандарти оцінювання і сертифікації визначаються відповідно до освітньої місії філологічних факультетів, Національної системи кваліфікацій, а також актуальних вимог ринку праці Румунії та Європейського Союзу. Іспит має

на меті також забезпечити безперервність професійної освіти через магістерські та докторські програми.

Терміни складання письмового іспиту та захисту бакалаврської роботи публікуються згідно з чинним законодавством на офіційній вебсторінці факультету та інформаційній дошці закладу.

Письмовий тест, який триває протягом 200 хвилин, дає можливість оцінити рівень теоретичних знань сучасної іноземної мови і культурології та ступінь їх використання. Тести розробляються відповідно до аналітичних програм фундаментальних та спеціалізованих дисциплін у рамках навчальної програми за рівнями компетенції (Сучасна іноземна мова, Практичний курс, Література та культура), передбачених загальноєвропейською системою мов (A1-A2, B1-B2, C1-C2). Рівень здобутої компетентності відображається у додатку до диплома бакалавра.

Процедура захисту бакалаврської роботи відбувається таким чином. Призначені комісії оцінюють усну презентацію дипломної роботи бакалавра (lucrării de licență) після проходження письмового тесту. Середній бал, присвоєний членами комісії, становить оцінку бакалаврської роботи, яка має бути не меншою за 5 балів. Результати захисту не можуть бути оскаржені. Час, відведений для презентації бакалаврської роботи, становить максимум 10 хвилин. Для відповідей кандидата на запитання членів комісії відводиться 5 хвилин. Після презентації бакалаврська робота, яка подається на факультети в друкованому та електронному форматах, зберігається протягом 1 року в архіві університету.

Остаточну оцінку бакалаврської роботи виставляє комісія, призначена рішенням ради факультету філології та сенату ЗВО, яка враховуватиме і якість написання бакалаврської роботи, і її усну презентацію.

Критеріями оцінки є: складність наукового змісту роботи; презентація (чіткість і послідовність презентації); відповідність структури темі роботи; значення та актуальність вивчених бібліографічних посилань; оригінальний внесок та висвітлення власних результатів; існування методології дослідження та мотивації дослідження; вміння представити роботу членам комісії; можливість

відповідати на всі запитання членів комісії; дотримання положень посібників факультетів філології та вимог, сформульованих кафедрами та викладачами-координаторами.

Деталі щодо періоду реєстрації на письмовий іспит та захист бакалаврської роботи на отримання диплома бакалавра встановлюються кожним румунським університетом окремо залежно від прийнятого рішення колективу викладачів та розміщуються на дошці оголошень і на веб-сайті факультету філології за 6 місяців до іспиту. Протягом періоду реєстрації на письмовий іспит та захист бакалаврської дипломної роботи студент отримує письмову рецензію і подає її разом з реєстраційною картою і бакалаврською роботою в одному примірнику до секретаріату факультету. Для того, щоб забезпечити оригінальність змісту кожної бакалаврської роботи, весь пакет документів і безпосередньо кваліфікаційна робота не подаються в електронному форматі (CD) або електронною поштою і супроводжуються заявою про власну відповідальність за підписом претендента на отримання звання бакалавра. Також подається протокол консультацій. Викладач-керівник додає до файлу звіт, за допомогою якого він оцінює якість звіту від 4 до 10 балів. Здобувачі освіти, які успішно пройшли атестацію за програмою підготовки бакалавра, склали письмовий іспит та захистили бакалаврську роботу, отримують диплом бакалавра (*Diplomă de licență*).

Аналогічною за вимогами та критеріями є процедура складання випускного магістерського іспиту та захист магістерської роботи для студентів, які навчаються на факультетах філології у закладах вищої освіти Румунії. Здобувачі освіти, які пройшли курс в магістратурі за програмою підготовки магістра та успішно захистили магістерську роботу, отримують диплом магістра (*Diplomă de master*).

Поглиблена докторська програма III рівня розрахована мінімум на 3 роки навчання як на філологічному факультеті, так і в департаментах психолого-педагогічної підготовки та орієнтована на подальшу науково-дослідну діяльність. Докторантура, яка є вищим рівнем університетських досліджень, діє на підставі *Кодексу докторантури* 2011 р. (№ 681/2011, оновлено в 2016 р.). У Кодексі зазначено, що мета докторантури полягає у розвитку компетентних людських

ресурсів при проведенні наукових досліджень, «здатних вивести на ринок висококваліфіковану робочу силу». Навчання у докторантурі здійснюється шляхом наукових досліджень та отримання професійного дослідницького досвіду, яке завершується після захисту докторської дисертації з присвоєнням звання доктора і отриманням диплома (Diplomă de doctor). [203].

Результатом ефективної організації навчального процесу у закладах вищої освіти Румунії є сформований в майбутнього викладача іноземних мов комплекс знань, практичних знань та професійних навичок, потрібних для здійснення професійної діяльності. Доцільним та необхідним, на наш погляд, є розгляд і обґрунтування проблеми організації навчального процесу в університетах Румунії.

Отже, структура професійної підготовки викладачів іноземних мов Румунії є *трирівневою (бакалавр, магістр, доктор наук)*, і кожному з цих кваліфікаційних рівнів відповідають певні функції, які визначають напрям підготовки майбутніх фахівців. З метою виявлення відповідних функцій для кожного рівня виконано багато науково-дослідницьких праць як румунських науковців (F. Alexandru [160], G. Bădescu [163], Ș. Bumbuc [167], M. Celce-Murcia [170], I. Cerghit [171], A. Coman [177], D. Crețu [183], A. Curaj [186], A. Dragu [201], C. Evans [214], L. Gliga [219], M. Golu [220], R. Iucu [226], O. Istrate [229], V. Negrea [257], C. Petrovici [287], A. Solcan [324], H. Stern [327], A. Surlea [333], G. Văideanu [339]), так і українських вчених (В. Базова [6], В. Базуріна [7], В. Безлюдна [12; 13], Т. Гарбуза [21], О. Голотюк [23], С. Гринюк [24], Н. Дем'яненко [26], О. Жижко [31], І. Козаченко [40], Т. Кошманова [69], О. Кузнєцова [73], О. Локшина [80], О. Мілютіна [87], О. Місечко [88], Л. Мовчан [91], О. Першукова [106], І. П'янковська [115], О. Русанова [117], С. Сапожников [118; 119], І. Соколова [133], Н. Сура [136], М. Тадеєва [139]). Аналіз наукових праць дозволив відповідно до кожного освітньо-кваліфікаційного рівня згрупувати *функції* за трьома напрямками: *пізнавальна спрямованість, професійна спрямованість, специфічна спрямованість* (табл. 2.3).

До групи *функцій пізнавальної спрямованості* належать функції, які мають когнітивну спрямованість, сприяють набуттю психолого-педагогічних знань для

використання їх у подальшій професійно-педагогічній діяльності та забезпечують формування професійних знань у майбутніх викладачів, умінь навичок, педагогічного досвіду під час навчального процесу, проведення наукових досліджень, проходження педагогічної практики.

Група *професійної спрямованості* сприяє набуттю навичок планування педагогічного процесу, організації самостійної діяльності студентів, що забезпечує прогресивне навчання і створює умови для впровадження передових новітніх досягнень у сфері психолого-педагогічних наук в практику навчання.

Група *специфічної спрямованості* передбачає перетворення надбаних під час навчання знань у практичні дії та стійкі переконання, дає можливість майбутнім викладачам вчасно виявляти недоречності, аналізувати їх причини, вживаючи певних заходів щодо їх профілактики та усунення.

Таким чином, отримавши певний освітньо-кваліфікаційний рівень, випускник ЗВО має бути готовим до виконання відповідних функцій під час своєї професійної діяльності.

Таблиця 2.3

**Функції професійної підготовки викладачів іноземних мов
у Румунії та Україні**

Освітньо-кваліфікаційний рівень	Спрямованість функцій	Румунія	Україна
<i>Бакалавр</i>	<i>Пізнавальна</i>	Освітня Розвиваюча Просвітницька Дидактико-методична Психолого-педагогічна Соціально-виховна Технологічна	Освітня Соціально-педагогічна Розвиваюча Просвітницька Технологічна Психолого-педагогічна
	<i>Професійна</i>	Мультилінгвальна Професійно-особистісного зростання Ціннісно-орієнтаційна	Мультилінгвальна Дидактико-методична Ціннісно-орієнтаційна Координаційна
	<i>Специфічна</i>	Соціоінтеграційна Корекційна Адаптаційна Полікультурна	Превентивна Культурно-виховна Адаптаційна

<i>Магістр</i>	<i>Пізнавальна</i>	Освітня Розвиваюча Гносеологічна Дидактико-методична Управлінська Психолого-педагогічна	Освітня Розвиваюча Гносеологічна Дидактико-методична Управлінська Соціально-педагогічна
	<i>Професійна</i>	Викладацька Контролююча Діагностично-прогностична Мультилінгвальна Професійно-особистісного зростання	Викладацька Контролююча Діагностично-прогностична Мультилінгвальна Професійно-особистісного зростання Організаційно-комунікативна
	<i>Специфічна</i>	Евристична Адаптаційна Корекційна Полікультурна	Евристична Адаптаційна Соціокультурна
<i>Доктор наук</i>	<i>Пізнавальна</i>	Освітня Просвітницька Аналітико-дослідна Науково-дослідна Науково-комунікативна Дидактико-методична Системно-моделююча Управлінська Організаційна	Освітня Просвітницька Аналітико-дослідна Науково-дослідна Науково-комунікативна Дидактико-методична Системно-моделююча Управлінська Організаційна
	<i>Професійна</i>	Науково-предметна Організаційна Мультилінгвальна Викладацька Координаційна Професійно-особистісного зростання Евристична Ціннісно-орієнтаційна	Науково-предметна Організаційна Мультилінгвальна Викладацька Координаційна професійно-Особистісного самовдосконалення Евристична Ціннісно-орієнтаційна
	<i>Специфічна</i>	Консультативна Соціокомунікативна Корекційна Полікультурна	Консультативна Соціокомунікативна Соціокультурна

У результаті порівняльного аналізу функціонального наповнення професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні виявлено як спільні, так і відмітні риси.

Серед спільних характеристик варто виокремити комплексний підхід до функцій професійної підготовки, що передбачає інтеграцію освітньої, дидактичної, дослідницької, соціально-виховної, мультилінгвальної та комунікативної

складових. Така комплексність відображає загальноєвропейські тенденції вищої педагогічної освіти.

Суттєві відмінності спостерігаються у ступені структурованості функцій підготовки залежно від освітнього рівня. У Румунії функції професійної підготовки чітко диференційовано відповідно до рівня вищої освіти (бакалаврат, магістратура, докторантура). Зокрема визначено специфічні функції, серед яких: соціоінтеграційна, координаційна, консультативна, системно-моделююча тощо.

Натомість в Україні функціональне наповнення професійної підготовки має менш деталізований характер. Основна увага зосереджується на загальнодидактичній і виховній функціях, переважно в межах магістерської підготовки, що засвідчує необхідність подальшого розвитку структурної чіткості та рівневої диференціації функцій професійної освіти.

Підсумовуючи, зазначимо, що зміст педагогічної освіти Румунії формується згідно з метою, завданнями та відповідними вимогами до певного освітнього рівня, враховуючи основні принципи вищої педагогічної освіти: гуманізації, демократизації, гуманітаризації, педагогізації, фундаменталізації, інтелектуалізації, інтеграції, універсалізації, індивідуалізації та диференціації, інноваційності та безперервності освіти. Основною особливістю змісту педагогічної освіти є міжпредметні та внутрішньопредметні зв'язки навчальних освітніх програм, які мають освітню, наукову, професійну та культурологічну єдність, орієнтуючи майбутніх викладачів на засвоєння новітніх освітніх та інформаційних технологій, які є базисом для формування в них професійного мислення, майстерності, культури і компетентності.

Для здійснення професійної діяльності потрібні сформовані під час навчального процесу практичні вміння та професійно-особистісні якості, тому доцільно розглянути і проаналізувати організацію навчального процесу та педагогічних технологій в закладах вищої освіти Румунії, які здійснюють підготовку викладачів іноземних мов.

2.2. Організація освітнього процесу професійної підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії

Здійснюючи аналіз Рамкової методології підготовки педагогічних працівників у ДППК в університетах Румунії [247], навчальних планів з підготовки викладачів іноземних мов у ДППК, на основі системного підходу було зроблено висновок, що освітній процес у румунських ЗВО є цілісною науково-освітньою системою, яка характеризується єдністю функціонування, взаємозв'язком і внутрішньої впорядкованістю складових. Цей освітній процес має специфічний зміст, структуру і функції, є синтезом основних положень концепції навчального процесу (*de proces de învățământ*), акцентуючи увагу на тому, що він, за своєю суттю, виконує дію навчання та виховання, румунською *acțiunea de instruire și educare*, через освіту (лат. “*actio*”, факт здійснення чогось, здійснення діяльності, впливу) і у широкому розумінні ілюструє характеристику цієї дії (лат. “*processus*” – ходьба, еволюція, розвиток, трансформація; послідовна, прогресивна трансформація) [319]. Стосовно цілей та завдань освіти ця дія спрямована на об'єкт освіти.

Організація освітнього процесу професійної підготовки викладачів іноземних мов в закладах вищої освіти Румунії:

- передбачає систему інформативних, формувальних та виховних дій;
- аналізує систему впливу, формальної, неформальної освіти та оптимізує її;
- вивчає систему ефективних перетворень здобувачів освіти (становлення студентів дорослими) відповідно до встановлених цілей та завдань з урахуванням індивідуальних особливостей та соціальних очікувань;
- орієнтована на досягнення цілей, завдань навчання та виховання, інформування студентів, набуття ними знань, умінь, навичок, професійних компетенцій;
- відбувається у державних, приватних закладах вищої освіти різного ступеня і типу як вища форма свідомої організації в рамках національного інтересу;

- передає визначений, структурований зміст (освітні, формуючі, інформативні цінності), конкретизовані, вдосконалені згідно з педагогічними критеріями, встановленими цілями та завданнями;

- використовує дидактичні стратегії (методи навчання, засоби, форми та способи діяльності) відповідно до критеріїв ефективності;

- визначає викладача, спеціально підготовленим та вдосконалим, із зазначеним статусом, основним фактором навчального процесу;

- висвітлює межі педагогічних відносин між викладачами та студентами;

- потребує постійного оптимізованого управління діями: організації, проектування, координації, рішення, контролю, оцінки;

- передбачає ефективне використання часу, необхідного для діяльності на різних рівнях та етапах навчального процесу;

- підтримує перехід від навчання до самопідготовки, залучаючи студента до поступового перетворення від об'єкта виховання на суб'єкта, готового виконувати конкретні дії;

- спрямована на спіральний розвиток системи інструктивно-виховних дій відповідно до етапів досягнення цілей з еволюцією особистості студентів, яка має динамічний характер;

- проявляє відкритість до зовнішніх позитивних впливів на систему освіти, співвідноситься з іншими неформальними (позакласними) системами діяльності та постійно вдосконалює і оптимізує її елементи та організацію. [167].

На думку румунських науковців-освітян G. Bădescu, O. Negru-Subțirică, D. Angi., C. Ivan [163], D. Crețu [183], C. Cucuș [188], I. Dumitru [202], R. Iucu [226Error! Reference source not found.], O. Istrate [229], J. Jinga, E. Istrate [233], V. Negrea [257], J. Quist, P. Vergragt [302], очевидна складність освітнього процесу передбачає відповідальність щодо теоретичної та практичної педагогічної професіоналізації вчителів, їх соціальної підтримки; потребує детального аналізу його основних особливостей, які пояснюють процес, механізм запроваджених дій, обрані зміст і стратегії, напрями управління, критерії

та способи оцінки, співвідношення задіяних факторів, структурування в часі, оптимізацію системи.

При аналізі характеристик *освітнього процесу* враховуються такі *критерії*: ефективність та результативність напрямів дії; зміст, функції, перспективи; сучасні підходи до загальнотеоретичних, організаційних принципів освітнього процесу; функціональність навчального процесу: формування здібностей, передавання змісту, організація навчання, здійснення розвитку особистості відповідно до її особливостей, забезпечення оптимальних умов розвитку діяльності; наявність дидактичної літератури, як класичної, так і сучасної, що відповідає вимогам сьогодення і є сукупністю впровадження у навчання психологічного, системного, управлінського, практиологічного підходів тощо.

Румунські науковці також вважають, що *освітній процес* на основних етапах може мати такий *характер*: стосовно *підготовки*, спрямованості, концепції, пояснення процесу: системний, формуючий, нормативний, інформативний, аксіологічний, логічний або раціональний; стосовно розвитку, спрямування, реалізації дій: підготовчий, освітній, управлінський, викладацький, навчальний, інтерактивний, самопідготовчий; стосовно завершення, оцінки та вдосконалення: оціночний, регулюючий та оптимізуючий.

Отже, професійно-педагогічна підготовка майбутніх викладачів іноземних мов в університетах Румунії може розглядатися як поєднання основних структурних компонентів і відповідних їм функцій, які системно, послідовно та циклічно змінюють один одного, тим самим утворюючи певну педагогічну технологію. Технологія ж визначається такими складовими: мета, завдання, планування, організація, комунікація, контроль, корекція і оцінка результатів діяльності суб'єктів навчання, а також проектування нового етапу педагогічного процесу.

Професійна педагогічна освіта в Румунії на різних історичних етапах будувалася на основі певних теоретичних концепцій, досвіду впровадження цих концепцій в освітній процес, аналізу та визначення подальших реформ. Таке явище є нормальним процесом розвитку, становлення дидактики як науки, пояснення

місця та ролі освітнього процесу в соціальній системі та стосовно інших сфер діяльності, пошуку найбільш відповідних рішень для оптимізації навчальної практики. І цей процес можна відслідкувати через розвиток досліджень та наукової літератури, на які безпосередньо впливає освітній процес. Аналізуючи історію освіти Румунії, її теоретичне та практичне обґрунтування, констатуємо очевидне окреслення перспектив таких підходів: філософський, системний, функціональний, операційний, управлінський, структурний, психологічний, соціологічний, кібернетичний, праксіологічний або комбінований.

Кожна з цих перспектив висвітлює аспекти навчального процесу підготовки майбутніх викладачів іноземних мов, і, таким чином, можна виокремити систему основних характеристик, більш різноманітну, ніж традиційне чи сучасне уявлення. Теорія освіти може розвиватися лише через дослідження освіти в той час, як розвиток практики, тобто конкретні дії, потребують глобальності, єдності, моделей та адаптації до фактичних ситуацій.

Наприклад, системний підхід в освітньому процесі в румунських ЗВО, де навчаються майбутні викладачі іноземних мов, використовує структуровану інтерпретаційну методологію [167; 183; 267]. Системний аналіз базується на виокремленні взаємопов'язаних (статично та динамічно) компонентів освітнього процесу як соціальної підсистеми для виявлення причин позитивної та негативної еволюції, функціональних можливості щодо визначених цілей і напрямів розвитку.

Методологія ж системного підходу демонструє, що у дійсності навчальний процес розгортається і проявляє себе так само, як динамічна, відкрита і складна система. І все це враховується при розробці його елементів, процесів, його оцінці, регулюванні та оптимізації.

Румунські науковці (О. Istrate [229], J. Jinga, E. Istrate [233], M. Nicolae [260], I. Radu [304]) вважають, що для майбутнього викладача іноземних мов найважливішим є інтегративне бачення навчального процесу, оскільки наслідки навчання та виховання відображають різні причини, а його ефективність визначається співвідношенням результатів та

способів підготовки компонентів, пошуку найкращих застосувань, уточнення цілей, ресурсів стратегій, організації, оцінки, регулювання.

Отже, для того, щоб стати фахівцем, викладач іноземних мов повинен не тільки досконало володіти мовами, але й: добре знати всі теоретичні та практичні аспекти їх викладання; планувати й організовувати навчальний процес з урахуванням індивідуальних особливостей здобувачів освіти; добре володіти навичками роботи з ІКТ; вміти адаптуватися; оцінювати результати досягнення поставлених навчальних цілей; постійно самовдосконалюватися.

Інші аспекти ефективного проектування також привертають увагу до використання системної інтерпретації навчання. Це: своєчасне виявлення та ефективне вирішення проблемних питань, з'ясованих під час зворотного зв'язку; застосування об'єктивних критеріїв оцінки та самооцінки кожного виду діяльності; застосування на практиці теоретичних знань; навчання навичок збору та швидкої обробки інформації, що надходить від елементів системи та поза нею; прогнозування динаміки системи (навіть у простій навчальній ситуації) щодо рівня власних елементів; усвідомлення ризиків та способів їх уникнення; прогнозування змін, які можуть негативно впливати на навчальний процес.

Приймаючи та використовуючи цю *особливість навчального процесу*, майбутній викладач отримує важливий методологічний інструмент для оптимізації своєї професійної діяльності, незалежно від того, на якому рівні він знаходиться, оскільки має можливість краще розуміти систему, її елементи та взаємовідносини, може постійно аналізувати її динаміку, запобігати та покращувати її функціональність.

Загальна характеристика навчального процесу спрямована:

а) на *взаємодію суб'єкт (викладач) – об'єкт (студент, учень)* для побудови загального змісту, ефективного взаємообміну інформацією з культивуванням педагогічної емпатії за допомогою дидактичного спілкування. Ця взаємодія залежить від мети діяльності, особистості учня, конкретних рамок діяльності, особистості викладача та його виховного стилю;

б) інформаційно-формуєчу одиницю, яка ґрунтується на функціональному зв'язку між змістом дидактичної діяльності та її психологічної ефективності, шляхом дотримання вимог до навчального процесу, педагогічного посередництва наукових знань, а також шляхом адаптації педагогічного дискурсу.

в) саморегуляцію діяльності викладача згідно з відповіддю учня через зворотний зв'язок.

Складові навчального процесу у румунських ЗВО, які здійснюють підготовку викладачів іноземних мов, можна схематично подати таким чином: завдання; суб'єкти навчального процесу: викладачі, студенти, учні, батьки; зміст; технічні засоби; форми організації: уроки, лекції, колоквіуми, екскурсії, відвідування музеїв тощо; комунікативна сфера: викладачі-студенти, студенти-студенти, індивідуальні та групові заняття; результати.

Складові системи навчального процесу перебувають в тісній взаємодії, взаємовідносинах і взаємозалежності, що визначає його характер, а безперервне регулювання процесу відбувається за допомогою результатів, наслідків та зворотного зв'язку. Результатом навчального процесу є циклічний розвиток його суб'єктів.

Сутність навчального процесу підготовки викладачів іноземних мов в університетах Румунії відображають 3 сфери діяльності системного підходу:

1) *функціональна сфера* відображає зв'язок навчального процесу із системою освіти через освітні цілі, їх соціальну значимість, психологічну узгодженість цілей закладу освіти з його конкретною діяльністю, якість функціонування структури системи освіти, взаємозв'язок між вхідними ресурсами системи та отриманими результатами;

2) *структурну сферу* утворюють педагогічні ресурси, задіяні у системі, відносини закладів освіти з іншими освітніми середовищами, матеріальні, людські, фінансові, інформаційні та часові ресурси;

3) *діяльнісна сфера* спрямована на навчальну, дидактичну діяльність викладача з точки зору конкретних видів діяльності під час навчального процесу, а також якісне досягнення цілей за допомогою конкретного змісту та методологій.

У науково-дослідній літературі виділяють дві основні функції навчального процесу – *освітню* та *соціальну*. *Освітня функція* передбачає передавання культурних, наукових цінностей та надбань здобувачам освіти сенсорно-перцептивним, раціональним, теоретичним, практичним шляхами, створюючи відповідні навчально-освітні ситуації. *Соціальна функція* передбачає психологічний, культурний та аксіологічний розвиток здобувачів освіти, їх підготовку до інтеграції у соціальне, професійне життя. [190]

Складовими елементами навчального процесу є: викладачі та студенти як основні агенти, які задіяні у процесі викладання-навчання-оцінювання, самонавчання, самооцінювання; цілі та наміри, які переслідуються учасниками навчального процесу; зміст викладання та навчання, відображений у навчальних планах, програмах та підручниках; методи та засоби, що використовуються для досягнення цілей; організація та планування навчального процесу; педагогічні норми, правила діяльності; результати, отримані студентами.

Ці складові елементи показують, що навчальний процес є педагогічною системою дій, кожна з яких являє собою свій рівень організації, їх функціональний стан, внутрішню організацію, зв'язки між ними (двосторонні, багаторазові, контекстуальні, ієрархічні). Таким чином, *навчальний процес* – це складна, динамічна, еволюційна система, спланована та структурована сукупність дій, що свідомо здійснюються педагогами та спрямована на формування особистості здобувачів освіти відповідно до вимог освітнього ідеалу. Завдяки дії як внутрішній властивості навчального процесу формується особистість; встановлюються співвідносно, які визначаються використанням та застосуванням педагогічних норм.

Системний підхід, взятий для дослідження особливостей навчального процесу у закладах вищої освіти Румунії, є предметом дослідно-наукових пошуків багатьох науковців, як вітчизняних, так і зарубіжних (С. Сапожников [118], С. Churchman [175], М. Jackson, Р. Keys [230], G. Jenkins [232] та ін.). Головна ідея їхніх досліджень полягає у тому, що особистість педагога може формуватися лише у цілісному педагогічному процесі, під час якого в здобувачів освіти розвивається

системне бачення навчально-виховного процесу як цілісного явища. Сутність цілісного навчального процесу з підготовки викладачів іноземних мов у румунських вишах визначається освітніми програмами, навчальними планами, які включають всі види занять, такі як: лекції, практичні заняття, семінари, колоквиуми, навчальна та виробнича практика, самостійна робота студентів. Навчальний процес також організується за різними формами навчання: денною, заочною, дистанційною. Головними цілями організації навчального процесу у закладах вищої освіти, за результатами аналізу наукових праць румунських науковців F. Alexandru [160], G. Bădescu, O. Negru-Subțirică, D. Angi, C. Ivan [163], D. Crețu [183], C. Cuciș [186], I. Dumitru [202], R. Iucu [226; 227], O. Istrate [229], J. Jinga, E. Istrate [233], V. Negrea [257], J. Quist, P. Vergragt [302], є формування готовності майбутніх викладачів до ефективної, компетентної професійної педагогічної діяльності в закладах освіти різних типів (дошкільних, середніх та закладах вищої освіти); розвиток їх творчого, соціального і духовного потенціалу, а також здатність змінювати навколишній світ, конкурувати на ринку праці.

Підсумовуючи вищенаведене, можемо зазначити, що *визначальними факторами навчального процесу підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії є: двосторонність* (взаємодія викладач – студент); *інформаційно-навчальна діяльність* педагога (рівень: володіння предметом; вміння передавати знання, біопсихосоціальний особистісний розвиток); *саморегуляція* як основа режиму функціонування; інтерпретація як процес пізнання і загальна мета процесу. Показником ефективної організації навчального процесу у закладах вищої освіти є сформовані в майбутнього викладача іноземних мов знання, практичні вміння та професійно-особистісні компетентності, необхідні для здійснення професійної діяльності.

2.3. Педагогічні технології підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії

Реалізація головної мети організації навчального процесу у закладах вищої освіти, які здійснюють підготовку викладачів іноземних мов, передбачає

впровадження у навчальний процес новітніх педагогічних технологій. На сьогодні немає єдиного визначення концепту *педагогічна технологія*, яке задовольнило б усіх, але він дуже поширений у наукових працях українських вчених.

За результатами аналізу українських наукових джерел визначено, що *педагогічна технологія* – це науково обґрунтоване, спеціальним чином організоване навчання, спрямоване на досягнення конкретної та реальної мети, яка полягає у підготовці конкурентоспроможного фахівця на ринку праці. Зміст педагогічної технології включає не тільки загальну мету та завдання, а й розробку конкретних науково обґрунтованих цілей етапів навчання. Відповідно до цих цілей здійснюється: формування змісту навчання; добір методів, підходів, форм, прийомів та засобів досягнення поставлених цілей; прогнозування конкретної діяльності викладача.

Необхідно зазначити, що у румунських наукових працях та онлайн джерелах такого терміна немає зовсім, але дуже часто вживається термін *навчальні технології* (tehnologii educaționale), які тісно пов'язані тільки з технічними засобами (використання ІКТ, освітніх платформ, соцмерж, вебінарів, інтерактивної дошки, інтернет ресурсів). Той сенс, що ми вкладаємо у визначення терміна «педагогічні технології», румуни визначають терміном *методи навчання* (metodelor educaționale). *Методи навчання* румунські провідні науковці визначають як «способи дії, за допомогою яких учні самостійно або під керівництвом вчителя набувають знання, формують навички та вміння, відносини, уявлення про світ і життя» [287, с. 126]

Методи навчання, які використовують румунські ЗВО у професійній підготовці викладачів іноземних мов умовно поділяються на *традиційні* (Metodele tradiționale) та *сучасні* (Metodologia moderne). До *традиційних методів* відносять такі форми роботи із здобувачами освіти: виклад дидактичного матеріалу; дидактична бесіда; демонстрація; робота з підручником; виконання тренувальних вправ. *Сучасні методи навчання* включають: алгоритмізацію, моделювання, проблематизацію, програмоване навчання, тематичні дослідження, методи моделювання (ігри, навчання на симуляторах), навчання відкриттю.

Основним методом навчання в традиційній освіті є *презентація викладача*, тобто виклад суто теоретичного матеріалу. Цей метод піддався критиці, румунські науковці стверджують, що він не сприяє зв'язку з практикою, і через відсутність зв'язку з реальністю виникає пасивне ставлення студентів до навчання. Інший традиційний метод – *спілкування з усією групою* передбачає включення у навчальний процес більшої кількості здобувачів освіти [288; 289; 290; 291; 292; 297; 298].

Традиційні методи мають такі характеристики: акцент робиться на засвоєння змісту з опорою в основному на інформативну частину освіти; методи переважно комунікативні; орієнтовані на педагогічну діяльність вчителя, учень розглядається як об'єкт навчання, тому спілкування має односторонній характер; орієнтовані на кінцевий продукт, а оцінка фактично є показником знань; мають формальний характер і стимулюють конкуренцію; мотивація до навчання відбувається ззовні; відносини між викладачем та студентом є автократичними, дисципліна нав'язується.

З розвитком суспільства, технічного прогресу та вивченням зарубіжного досвіду парадигму навчального процесу було переосмислено, і увага все більше стала приділятися новим методам навчання, а саме *методам активного навчання, розвитку критичного мислення, розвитку навичок роботи з використанням ІКТ, інтернет-технологій*.

Сучасні *методи активного навчання* передбачають навчання через співпрацю, де здобувачі освіти не тільки отримують необхідну інформацію, але є активними учасниками навчального процесу, що сприяє усвідомленому ставленню до навчання у закладі вищої освіти. Заохочення до спільної діяльності під час освітнього процесу означає крок від «навчання» до «навчання бути і стати». Основною перевагою використання *методів активної участі* у румунських ЗВО є залучення студентів до навчальної діяльності і формування у них здатності висловлювати власні думки й критично оцінювати досліджувані явища. Результатами застосування таких методів є: розвинене критичне мислення, розвиток когнітивних навичок, розуміння закономірностей навчальних процесів.

Володіння таким набором базових навичок дозволить студентами підходити до завдання, предмета дослідження, певної ситуації з наукової точки зору, використовуючи наукові підходи, тестування і оцінювання можливих рішень, а потім до вибору оптимального рішення на основі аргументів. Взагалі *критично мислити* означає володіти цінними і корисними знаннями, мати раціональні переконання, пропонувати особисту думку, мати можливість обговорювати і оцінювати власні ідеї, будувати достатні аргументи на користь власної думки, брати активну участь і співпрацювати, знаходити власні шляхи розв'язання.

Основними методами розвитку *критичного мислення*, які використовують для навчання викладачів іноземних мов в університетах Румунії є: *метод Банча; метод мозаїки; метод куба; метод туру по галереї; метод 6/3/5; метод лотоса; метод мислячих капелюхів; метод Фріско; метод заміни пар; метод зоряного вибуху; діаграма Венна; причинно-наслідковий метод та ін.*

На думку М. Іонеску та В. Чис, для того, щоб спільне навчання було дійсно успішним, необхідно дотримуватися 2 умов: забезпечення сприятливого клімату в аудиторії; формулювання повних і правильних пояснень завдань, зрозумілих кожному учаснику навчального процесу [287]. Забезпечення сприятливого клімату в аудиторії створює атмосферу успішності. Факторами, які забезпечують атмосферу успішності під час заняття є: формування позитивних очікувань у відношенні до здобувачів освіти; використання ефективних стратегій управління навчальним процесом; визначення чітких цілей і вміння доводити їх до студентів; максимально використовувати навчальний час; говорити втричі менше за студентів; об'єктивно оцінювати.

Характеристиками сучасних методів є: пріоритетна увага, що приділяється розвитку особистості майбутніх викладачів іноземних мов з пріоритетом формуючої сторони навчання; орієнтація на навчальну діяльність студента, яка стає предметом освітнього процесу; зосередження на дії, тобто на навчанні через відкриття; орієнтація на навчальний процес; виявлення гнучкості, заохочування до спільного навчання і самооцінки учнів, при цьому оцінка є формуючою, що стимулює внутрішню мотивацію; демократичні відносини між викладачем та

студентом, що базовані на повазі та співробітництві, при тому, що дисципліна залежить від того, наскільки організовано заняття.

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що *сучасні методи навчання*, які використовуються для підготовки викладачів іноземних мов в університетах Румунії, заохочують здобувачів освіти до активного навчання, прояву ініціативи, розвитку критичного мислення та творчого ставлення до майбутньої професії.

Вплив технологічного прогресу та розвиток інтернет-технологій на сучасне життя й ринок праці привів до зміни профілю традиційного викладача і створив необхідність переосмислення його професійної підготовки у закладах вищої освіти.

Румунський науковець О. Істрате (O. Istrate) після проведення досліджень, стверджував, що на початку 2008 р. кожен п'ятий румунський викладач ніколи не використовував у своїй педагогічній діяльності інноваційні інформаційні технології, а кожен четвертий викладач використовував комп'ютер чи Інтернет лише раз на семестр [229, с. 287]. Але після 2010 р., через партнерство між Міністерством освіти Румунії, Intel, Будинками викладачів та SIVECO (провідна компанія з розробки програмного забезпечення для бізнесу, розташована в Бухаресті), у закладах вищої освіти Румунії з метою якісної підготовки викладачів було поширено навчальну програму Intel Teach, зміст якої і сьогодні використовується для викладання дисципліни «Ком'п'юторне навчання» (Instruire asistată de calculator) у ДППК. Зміст програми IntelTeach полягав у тому, щоб допомогти викладачам стати ефективнішими у своїй професійній діяльності, навчити їх розробляти курси, орієнтовані на інтеграцію технологій у навчальний процес, а також сприяти розвитку критичного мислення, навичок співпраці у команді та вміння вирішувати проблеми разом зі здобувачами освіти. IntelTeach була найпоширенішою у світі навчальною програмою з оволодіння навичками роботи з ІКТ, яку зобов'язані були пройти викладачі більш ніж у 40 країнах. У Румунії навчальна програма курсу Intel Teach “Teaching in the Knowledge Society” («Викладання в суспільстві знань»), акредитована МЕСТ-CNFP як довготривалий

курс з присвоєнням 25 трансферних професійних кредитів після закінчення курсу, включає такі теми [229, с. 289]:

- ефективне використання нових технологій під час проведення навчальних занять, спрямованих на розвиток навичок, необхідних у ХХІ ст.;
- використання комп'ютерних технологій та Інтернету для вдосконалення професійної діяльності викладачів у навчанні студентів проведення самостійних досліджень, спілкування та співпраці через освітні платформи, а також використання стратегій та інструментів, які підвищують продуктивність праці;
- створення навчальних проєктів, нових методик оцінювання відповідно до національних стандартів у галузі освіти та технологій;
- стратегії навчання, які сприяють орієнтації на студентів на формування навичок мислення вищого рівня;
- співпраця з колегами для вдосконалення навчального процесу, вирішення проблем та участь у вдосконаленні планів уроків.

Сучасні методи навчання, які в українській педагогічній спільноті називаються «*педагогічні технології*», не є вичерпними для забезпечення якісної підготовки викладачів іноземних мов. Базисною опорою для викладача у всі часи був і залишається підручник. В університетах Румунії під час занять з іноземної мови використовуються виключно автентичні матеріали. У 2011 р. Рада Європейського Союзу рекомендувала своєю Резолюцією використання «Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment) [178] для валідації рівнів іноземної мови. Це такі рівні: А – користувач-початківець; А1 – початківець; А2 – початкові знання; В – незалежний користувач, В1 – середній рівень, В2 – вище середнього; С – незалежний користувач; С1 – прогресивний; С2 – досвідчений. Кебриджське та Оксфордське видавництва Великої Британії і раніше випускали підручники за зазначеними рівнями через те, що вони пропонували міжнародні екзамени з оцінювання рівня знання англійської мови (FCE, ILET, C, C1, C2) для тих, хто планує навчатися або працювати в Європі. Але після прийняття Резолюції видання автентичних

підручників та їх використання у навчанні іноземних мов стало досить значним у світовому масштабі. Автентичними підручниками таких видатних видавництв, як Hueber, Cornelsen (Німеччина), CLE International, Didier (Франція), Edelsa (Іспанія), CambridgeUniversityPress, MacMillan, Pearson, Express Publishing (Велика Британія), Edilingua (Італія), Prolog Publishing (Польща) [51], ухваленими вітчизняними міністерствами освіти, стали користуватися всі типи закладів освіти багатьох країн Європи, і однією з перших була Румунія. Такі підручники являють собою широкий лексичний спектр у природному контексті та насичений контент, що стимулює розвиток критичного мислення і сприяє формуванню аналітичних навичок, необхідних для повноцінного професійного зростання. Окрім навчальної функції, яку вони виконують, розвиваючи мовленнєві навички, сприйняття на слух та ін., автентичні підручники сприяють формуванню соціокультурної компетенції через ознайомлення з національною специфікою, особливостями культури і традиціями країн, мови яких вивчають студенти.

Пріоритетним напрямом у навчанні викладачів іноземних мов у румунських вишах є розвиток комунікативних навичок, тому для успішної реалізації відповідних завдань під час навчального процесу на факультетах філології широко використовується мережа Інтернет. Отже, треба виокремити декілька видів навчальної діяльності з використанням автентичних матеріалів мережі Інтернет для всіх видів комунікативної діяльності (читання, письмо, говоріння та аудіювання), які використовуються для професійної підготовки майбутніх викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії:

- використання автентичних текстів іноземними мовами: залежно від специфіки заняття викладач чітко визначає предмет, який зацікавлює студентів і пропонує декілька типів документів у форматі PDF: статті в пресі, есе та ін. Студенти індивідуально або в групах виконують завдання, збирають, аналізують та інтерпретують документи та пишуть статті (резюме, аналіз, коментарі тощо) іноземною мовою;

- міжособистісне спілкування, яке здійснюється електронною поштою і прямим спілкуванням (через чат), що сприяє міжособистісному спілкуванню між

студентами, допомагає їм усвідомлювати і поважати мовні, політичні, культурні відмінності країн, мову яких вони вивчають. До даного виду входить також організація зустрічей з фахівцями на віртуальних заняттях, де студенти мають можливість перевіряти свої навички спілкування іноземною мовою;

– використання інтернет-сервісів для впровадження дистанційних форм навчання (Google Classroom, Zoom, Moodle, Edmodo, Kinderpedia, MyKoolio, ClassDojo, Microsoft Teams, Digitized тощо) [224];

– виконання документальних досліджень, перевірка та використання ресурсів іноземної мови для створення бібліографії з певної теми з дотриманням правил електронного цитування документів та авторських прав;

– використання сервісів, базованих на методиці інтервального запам'ятовування (spacedrepetition, а також expandingrehearsal, graduatedintervals, repetitionscheduling, repetitionspaceing, spacedretrieval и expandedretrieval) на таких сайтах: <http://iknow.jp/>, <http://headmagnet.com/>, <http://www.cram.com/>, <http://www.iflipr.com/>, <http://flashcards.engrade.com/>, <http://quizlet.com/>, <http://cueflash.com/>, <http://www.proprofs.com/flashcards/> та ін.) для постійного збільшення словникового запасу та практики відповідного вживання лексичних одиниць;

– створення персональної сторінки (електронне портфоліо), на якій студент представляє себе та описує власні досягнення в інтелектуальній та професійній сфері, висвітлюючи свою роботу в дослідницьких проєктах;

– самостійна освіта через спеціалізовані міжнародні освітні платформи та сайти університетів європейських країн з можливістю отримання додаткових сертифікатів після проходження курсів, тренінгів, семінарів.

Таким чином, використовуючи *сучасні методи навчання*, інструменти ІКТ, автентичні матеріали мережі Інтернет, викладачі розвивають необхідні у XXI ст. навички для професійного зростання: навички критичного мислення; творчого вирішення проблем; співпраці та спілкування; вміння розробляти плани уроків на основі застосування новітніх технологій тощо.

Висновки до другого розділу

Для всебічного уявлення про особливості сучасної системи професійної підготовки викладачів іноземної мови в румунських ЗВО у розділі 2 розглянуто національну систему педагогічної освіти Румунії, яка складається з усіх структурних підрозділів і закладів освіти різних типів, рівнів та форм організації навчально-виховної діяльності (державні, приватні та заклади неформальної освіти). Освіта організована за рівнями, що забезпечує узгодженість та безперервність навчання відповідно до вікових та індивідуальних особливостей студентів.

Під час дослідження змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов у румунських університетах, документальної бази Міністерства освіти та науки Румунії, контенту сайтів державних і приватних університетів виявлено, що відповідно до законодавчих положень Румунії підготовка викладачів іноземних мов відбувається за двома *траєкторіями*: перша – *паралельна*: студент проходить філологічну підготовку та паралельно здобуває освіту на факультеті або у департаменті підготовки педагогічних кадрів; друга – *послідовна*: він вступає на навчання ДППК після закінчення університету.

Огляд психолого-педагогічної та методичної літератури, а також результати аналізу професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії дозволяють стверджувати, що педагогічна і філологічна підготовка майбутніх викладачів іноземних мов у румунських університетах є органічною складовою системи вищої педагогічної освіти досліджуваної країни.

Педагогічна підготовка включає: на *бакалаврському рівні*: 4 блоки дисциплін професійної педагогічної підготовки: дисципліни фундаментальної психолого-педагогічної підготовки; дисципліни дидактичної підготовки та спеціалізованої практики; розвиваючі факультативні дисципліни (за рішенням ДППК); блок практичної підготовки у закладах середньої освіти;

на *магістерському рівні*: 4 блоки дисциплін професійної педагогічної підготовки: обов'язкові фундаментальні дисципліни; обов'язкові розширені

дисципліни спеціалізованої дидактичної та практичної підготовки; факультативні дисципліни; науково-дослідницький блок психолого-педагогічної підготовки.

Філологічна підготовка включає: *на бакалаврському рівні*: 4 блоки дисциплін філологічної підготовки: професійно-теоретичний, професійно-філологічний, професійно-практичний; блок дисциплін, спрямованих на особистісне зростання; *на магістерському рівні*: 2 блоки дисциплін філологічної підготовки: блоки обов'язкових поглиблених та спеціалізованих дисциплін.

Визначено, що *структура* професійної підготовки викладачів іноземних мов (як педагогічна так філологічна) є багаторівневою і складається з трьох кваліфікаційних рівнів (бакалавр, магістр, доктор наук), що відповідає загальноєвропейським стандартам.

Аналіз системи професійної підготовки викладачів іноземних мов дозволяє стверджувати, що вона спрямована на формування базових і спеціальних компетенцій, які сприяють виконанню комплексу завдань у професійній діяльності, стимулюють до постійного розвитку, самовдосконалення, навчання протягом життя.

Основний зміст розділу 2 дисертації відображено у таких публікаціях автора: [41; 42; 43; 45; 48; 51; 52; 53; 54; 61; 123; 314; 235; 236; 237; 238; 239; 240].

РОЗДІЛ 3. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У РУМУНІЇ ТА УКРАЇНІ

3.1. Методика прогнозування основних тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні

Визначення тенденцій розвитку освітніх систем є сьогодні найбільш пріоритетним завданням, яке зумовлене реальними потребами суспільства, можливостями та тісним зв'язком освіти з провідними напрямками його розвитку. Професійна підготовка майбутнього педагога набуває особливого значення у функціонуванні складних систем взаємодії і координації вищої педагогічної освіти у Румунії та Україні з такими складними системами, як наука, техніка, економіка, культура.

С. Сапожников вважає, що «найважливішою частиною функціонування вищої педагогічної освіти в країнах Чорноморського регіону як системи є *прогнозування*, сутність якого полягає у визначенні перспективних цілей і шляхів їх досягнення у недалекому майбутньому» [121, с. 339]. Ми повністю згодні з цією думкою, тому для виявлення гіпотетично передбачуваних результатів розвитку тенденцій професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні було використано основні положення методу *сценарного прогнозування*, запропонованого вищезазначеним дослідником у дещо модифікованому варіанті.

У працях науковців визначаються різні підходи залежно від об'єкта дослідження, які дозволяють виявити тенденції розвитку вищої педагогічної освіти: *порівняльно-педагогічні* (В. Кемінь, О. Огієнко, Л. Пуховська); *історичні* (В. Луговий); *історико-педагогічні* (В. Майборода, Т. Кошманова); *проективно-ціннісні, екстраполяційні та цільові тенденції; мегатенденції та субтенденції* (В. Луговий); *загально-системні та частково системні*. Для визначення тенденцій розвитку системи професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії обрано два основних підходи – *екстраполяційний та зворотний*.

Перший *екстраполяційний підхід* означає оцінку минулих показників діяльності, тенденцій їх розвитку та перенесення цих тенденцій у майбутнє. Цей підхід передбачає, що економічний розвиток відбувається легко та безперервно, тому прогноз може бути простою проєкцією, тобто екстраполяцією минулого в майбутнє.

Другий *зворотний підхід* полягає у цільовому описі системи професійної підготовки викладачів іноземних мов як складової вищої педагогічної освіти Румунії, де дослідження явища відбувається від *прогнозованого* до *сучасного*. Таким чином побудова моделі системи професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та її концептуальних засад є відносно незалежною від тенденцій її розвитку, які склалися у минулому.

У першому та другому розділах дисертаційного дослідження, де охарактеризовано певні аспекти системи професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії, її особливості та здійснено її порівняльний аналіз із системою професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні, було виявлено перспективи їх розвитку, окреслено основні напрями та можливі шляхи вдосконалення цієї системи в обох країнах. Використовуючи у дослідженні системний підхід, *методику сценарного прогнозування*, визначено *три шляхи тенденцій* розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні, які після проведення *експертизи* були оформлені у *три сценарії розвитку* цих тенденцій: *оптимістичний, нейтральний та песимістичний*. У зв'язку з цим вважаємо за доцільне детальніше розглянути використану нами *методику сценарного прогнозування*, яка привела нас до отриманих результатів.

На *підготовчому етапі* (2016–2017 рр.) було визначено основні напрями прогнозування систем професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні:

– *історичний напрям* – дослідження генези, етапів становлення, сутності вищої педагогічної освіти взагалі і професійної підготовки викладачів іноземних мов, зокрема у ретроспективі; аналіз реформ румунської та української

педагогічної освіти; вивчення особливостей сучасного стану професійної підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії та України;

– *напрямок дослідження змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов* – аналіз змісту, методів, форм та педагогічних технологій підготовки майбутніх викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії та України;

– *напрямок дослідження організаційно-управлінського розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов* – розкриття перспектив організаційно-управлінської системи професійної підготовки викладачів іноземних мов в умовах глобалізації;

– *методичний напрямок* – дослідження організації навчального процесу у закладах вищої освіти Румунії, які здійснюють професійну підготовку викладачів іноземних мов, його методичних засад, іміджу сучасного викладача на сучасному етапі розвитку вищої педагогічної освіти та в умовах цифровізації та діджиталізації.

Основою кожного прогнозу, за експертною думкою науковців [121; 173; 182, с. 285–300], є оцінка умов, за якими мають відбуватися прогнозовані процеси та урахуватися ключові фактори майбутнього, що можуть спричинити зміну самого об'єкта прогнозування. Усі наукові прогнози, які використовуються дослідниками сьогодні, можна згрупувати за *трьома основними групами*:

– *Група 1* – прогнози, які надають характеристику тенденціям і перспективам розвитку конкретного процесу від певної дати сьогодення до певної дати у майбутньому. Такі прогнози відповідають на запитання: у якому напрямі відбувається розвиток?

– *Група 2* – прогнози, що характеризують найбільш ймовірний стан явища на якусь певну дату в майбутньому. Прогнози цієї групи відповідають на запитання: що можливо?

– *Група 3* – прогнози, що характеризують бажаний стан явища в майбутньому. Вони відповідають на запитання: що бажано? [121, с. 339–354].

Для розробки ефективної структури прогнозованих процесів, системи професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні розглядалися цілісні та багаторівневі системи підготовки компетентних викладачів

іноземних мов, які здатні конкурувати на сучасному ринку праці. Враховуючи динамічність цих систем, які можуть піддаватися впливу соціальних факторів, суб'єктивних та об'єктивних оцінок, ми спробували спрогнозувати напрями розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов на наступні *десять років* у контексті загальносвітових тенденцій розвитку вищої освіти.

Паралельно було здійснено *контент-аналіз* вітчизняної та зарубіжної філософської, педагогічної, методичної, психолого-педагогічної літератури, провідних ідей фахівців, контенту офіційних сайтів Міністерств освіти і науки Румунії та України, сайтів румунських і українських закладів вищої освіти, а також статистичну обробку отриманих даних.

Контент-аналіз у дослідженні відбувався у 5 етапів:

- 1-й етап – розробка програми контент-аналізу;
- 2-й етап – визначення об'єктів для проведення контент-аналізу;
- 3-й етап – розробка методики проведення контент-аналізу та її апробація;
- 4-й етап – збір інформації та обробка зібраних даних;
- 5-й етап – інтерпретація отриманих результатів та висновки.

Результати проведеного *контент-аналізу*, програма якого включала дослідження основних напрямів розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов (її історичних аспектів, особливостей сучасної професійної підготовки викладачів іноземних мов, змісту, структури і функцій) дозволили визначити масив обговорюваних тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов (дод. В).

Для роботи з фахівцями було обрано *формалізований підхід*. *Формалізація* (англійською „formalization”) – це метод, який використовується у математичній логіці. Формалізація є процесом подання інформації про об'єкт, процес, явище у вигляді формальної системи або обчислення [38]. У контексті дослідження формалізований підхід застосовували як спосіб відображення певної області у вигляді формальної системи, коли форма виділяється як особливий предмет дослідження незалежно від змісту, що полегшує вивчення предмета, дає змогу виявити загальні структури думок, сформулювати на цій основі загальні закони і

правила розмірковування. При такому *формалізованому* підході фахівцям запропоновано структуру тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в університетах Румунії, яка була розроблена з використанням формалізованих прийомів розробки ієрархічних структур. Основною визначено структуру тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов, яка включала чотири групи: *історичні тенденції; тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов Румунії; організаційно-управлінські та методичні.*

За результатами проведених опитувань було розроблено *дві анкети.*

Перша анкета призначена для опитування представників провідних університетів Румунії – експертів в галузі педагогіки вищої педагогічної освіти (склад експертів подано в дод. Г). Анкета включає систематизований набір питань про напрями розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов як складової вищої педагогічної освіти Румунії і ставить за мету отримати інформацію про ступінь впевненості експертів у важливості та перспективності кожного з оцінюваних напрямів (дод. Г). Отримані за анкетуванням результати дозволили: (а) підтвердити або спростувати релевантність виявлених на етапі контент-аналізу тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії; (б) кількісно (в шкалі від 0 до 9) оцінити ступінь *важливості* кожної тенденції в поточному розвитку і *перспективності* кожної тенденції в майбутньому розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов як складової вищої педагогічної освіти Румунії;

Друга анкета призначена для опитування представників провідних університетів України – експертів у галузі компаративної педагогіки вищої школи (склад експертів подано в дод. Г). Анкета має мету і структуру аналогічну анкеті, наведеній в дод. Г. Проведення даного анкетування дозволяє: (а) підтвердити або спростувати істинність висунутої в роботі наукової концептуальної ідеї про можливість проєктування виявлених сучасних тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії на ситуацію, що склалася на даний час у вищій педагогічній освіті України; (б) провести порівняльний аналіз якісного

стану системи професійної підготовки викладачів іноземних мов обох країн на підставі кількісних оцінок ступеня важливості кожної тенденції в поточному розвитку і перспективності кожної тенденції в майбутньому розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні.

Опитування фахівців, яке в умовах світової пандемії проводилося онлайн, виключало особистий контакт дисертантки з експертами. У разі необхідності експерти могли звернутися до наданої інструкції, де були пояснення, які дозволяли виключати завідомо неправдиві відповіді. Набір запитань в анкеті мав сувору логічну структуру. Однак експерти мали можливість доповнити список тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у кожній групі тенденцій, а також оцінити їх *важливість* і *перспективність*. Така організація процедури опитування дозволяла експертам дати виважену, об'єктивну і цілісну оцінку прогнозованих явищ і процесів. Після анкетування постало питання щодо вибору методики для виявлення перспектив розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в обох досліджуваних країнах.

Згідно із судженнями провідних фахівців [182, с. 285–300], до основних прогнозування можна віднести такі чотири методики: *прогнозування, сценарне прогнозування, зворотне прогнозування та зворотне прогнозування з урахуванням думок зацікавлених сторін* (рис. 3.1).

Як було відзначено С. Сапожниковим [121, с. 339–354], відмітною особливістю *першого типу* – *прогнозування* є процес визначення тенденцій, динаміки розвитку об'єкта дослідження на підставі аналізу його стану у минулому та сьогоденні. Результатом прогнозування стає розробка найбільш ймовірної картини майбутнього. Але необхідно зазначити, що дана методика забезпечує релевантні результати тільки за умови відносно стабільної ситуації зовнішнього середовища.

Проведений аналіз дав можливість стверджувати, що сьогодні сучасними науковцями використовуються *три інші типи прогнозування*.

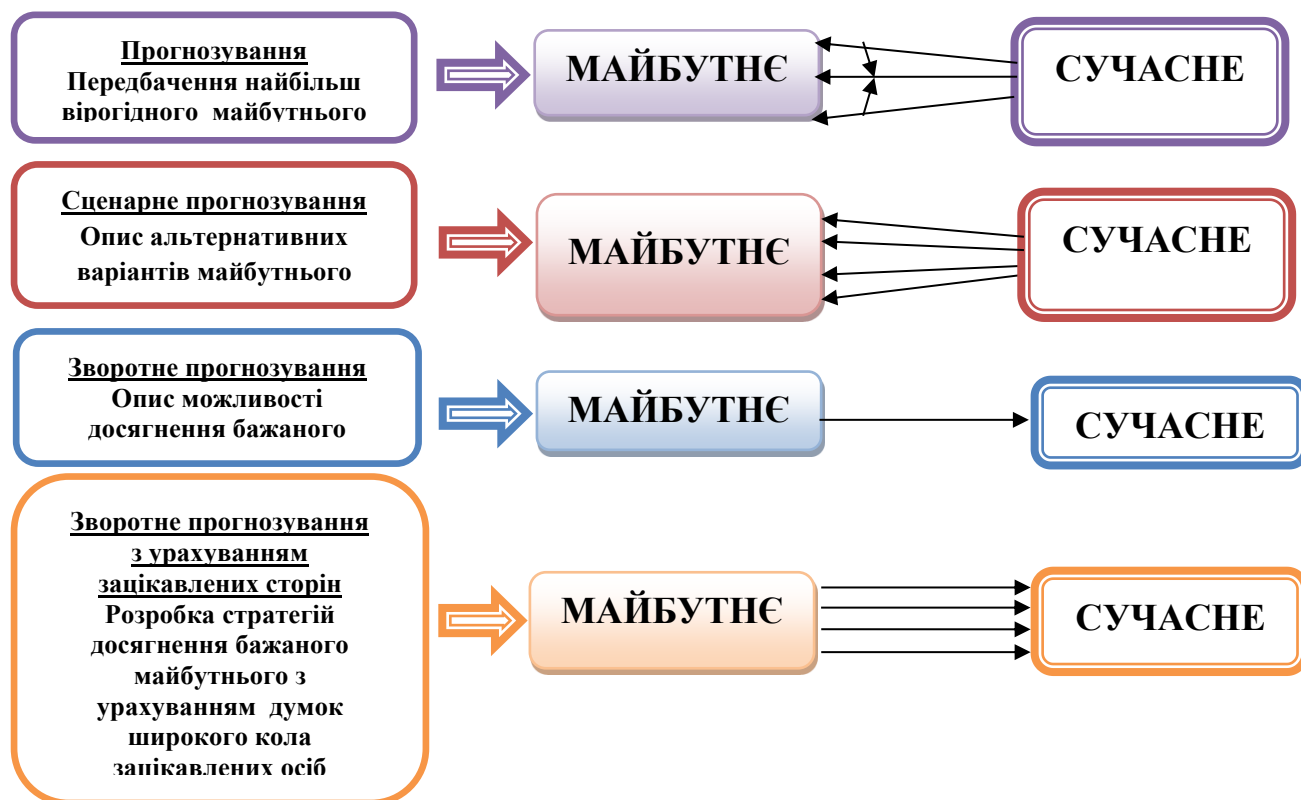

Рис. 3.1. Основні типи сценарного підходу

Методика *сценарного* прогнозування дає можливість визначити кілька ймовірних тенденцій розвитку подій у майбутньому на підставі інформації про поточний стан досліджуваного явища (процесу) з метою вибору найбільш прийнятної альтернативи і стратегії управління ситуацією, що склалася. Методика передбачає участь в розробці та оцінці сценаріїв розвитку аналізованої ситуації кваліфікованих експертів різного профілю, на підставі думок яких можливо дати рекомендації щодо формування стратегії. Він включає прийоми і методи змістового та формалізованого опису проблемної ситуації і конкретні методи, а також алгоритми побудови та дослідження сценаріїв її розвитку з широким застосуванням нових інформаційних технологій.

Сутність методики *зворотного прогнозування* (англ. „backcasting”) полягає у побудові сценаріїв у зворотному порядку. На першій стадії дослідження є певне передбачення майбутнього результату, а під час проведення самого дослідження відтворюється ланцюжок подій, які пов’язані у часі і реалізація яких приведе до прогнозованого результату на початку дослідження. Основним питанням цієї

методики є: «Що ми можемо зробити сьогодні, щоб досягти цього результату?». Це техніка, що часто визначається як протилежність прогнозуванню [182].

Методика зворотного прогнозування з урахуванням думок зацікавлених сторін, на відміну від попереднього типу сценарного підходу („participatory backcasting”), за якого беруть до уваги думки лише експертів, враховує думки широкого кола зацікавлених сторін, наприклад стейкхолдерів, під час моделювання образу майбутнього та розробки стратегій для його досягнення.

Слід відзначити, що всі вищеперелічені типи сценарного підходу взаємопов’язані. Кожна з методик сценарного підходу використовується залежно від *періоду прогнозування*. Методика зворотного прогнозування найкраще підходить для розробки стратегії на тривалий період. Для середньострокового планування дій частіше застосовується сценарний метод прогнозування, тому що пряме прогнозування допомагає визначити план заходів на найближчий час. Методику «наступних кроків» (англ. Next Steps) використовують для короткострокового планування, коли наступна конкретна дія планується з урахуванням оцінки всіх можливих факторів ризику та наслідків.

Таким чином, відповідно до поставлених завдань дослідження було обрано методику *сценарного прогнозування*, яка дозволяє:

1) здійснити прогноз найбільш ймовірних сценаріїв розвитку подій у сфері вищої педагогічної освіти в Румунії та Україні на найближчі роки, кожен з яких реалізується при виконанні певних умов у даний час;

2) класифікувати отримані сценарії на три групи – *песимістичний, нейтральний і оптимістичний*;

3) провести порівняльний аналіз виявлених сценаріїв з метою забезпечення можливості формування стратегії управління розвитком професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії в найближчі роки і з урахуванням виявленої тенденції з метою звести до мінімуму очікувані втрати в тих випадках, коли вони неминучі, а також пошуку інструментів налаштування і коригування сформованої тенденції з урахуванням позитивного досвіду кожної з порівнюваних країн.

У процесі проведення сценарного прогнозування були реалізовані такі етапи:

– *постановний* – проведення емпіричних досліджень і виявлення ключових тенденцій розвитку вищої педагогічної освіти в Румунії, які сформувалися в наш час;

– *апріорний* – проведення структурного аналізу напрямів розвитку вищої педагогічної освіти в досліджуваних країнах шляхом контент-аналізу зарубіжної та вітчизняної філософської, психолого-педагогічної, методичної літератури для підтвердження і розширення висновків, зроблених на постановному етапі сценарного прогнозування;

– *параметризації та ідентифікації* – експертний аналіз виявлених тенденцій професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії з метою ідентифікації типових кластерів, які відображають сучасні стратегії розвитку вищої педагогічної освіти; експертний аналіз присутності аналогічних тенденцій у професійній підготовці викладачів іноземних мов України, виявлення типових для даної країни кластерів сучасної стратегії розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов;

– *інтерпретації* – виявлення і порівняння можливих сценаріїв розвитку ситуації професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні в майбутньому з урахуванням тенденцій і стратегій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов, що склалися за умови дотримання певних умов у наш час.

Відповідно до визначених етапів було розроблено алгоритм сценарного прогнозування для прийняття рішень щодо стратегії розвитку системи професійної підготовки викладачів іноземних мов як складової вищої педагогічної освіти, де кожен елемент включає певну послідовність дій (рис. 3.2).

Зміст методики сценарного прогнозування тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні наведено у табл. 3.1.

Отже, після виявлення підґрунтя та визначення алгоритму прогнозування *стійких тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні*, які були згруповані за такими напрямками: *історичні, тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов, організаційно-*

управлінські, методичні, вважаємо за доцільне здійснити їх класифікацію та подальшу детальну характеристику.

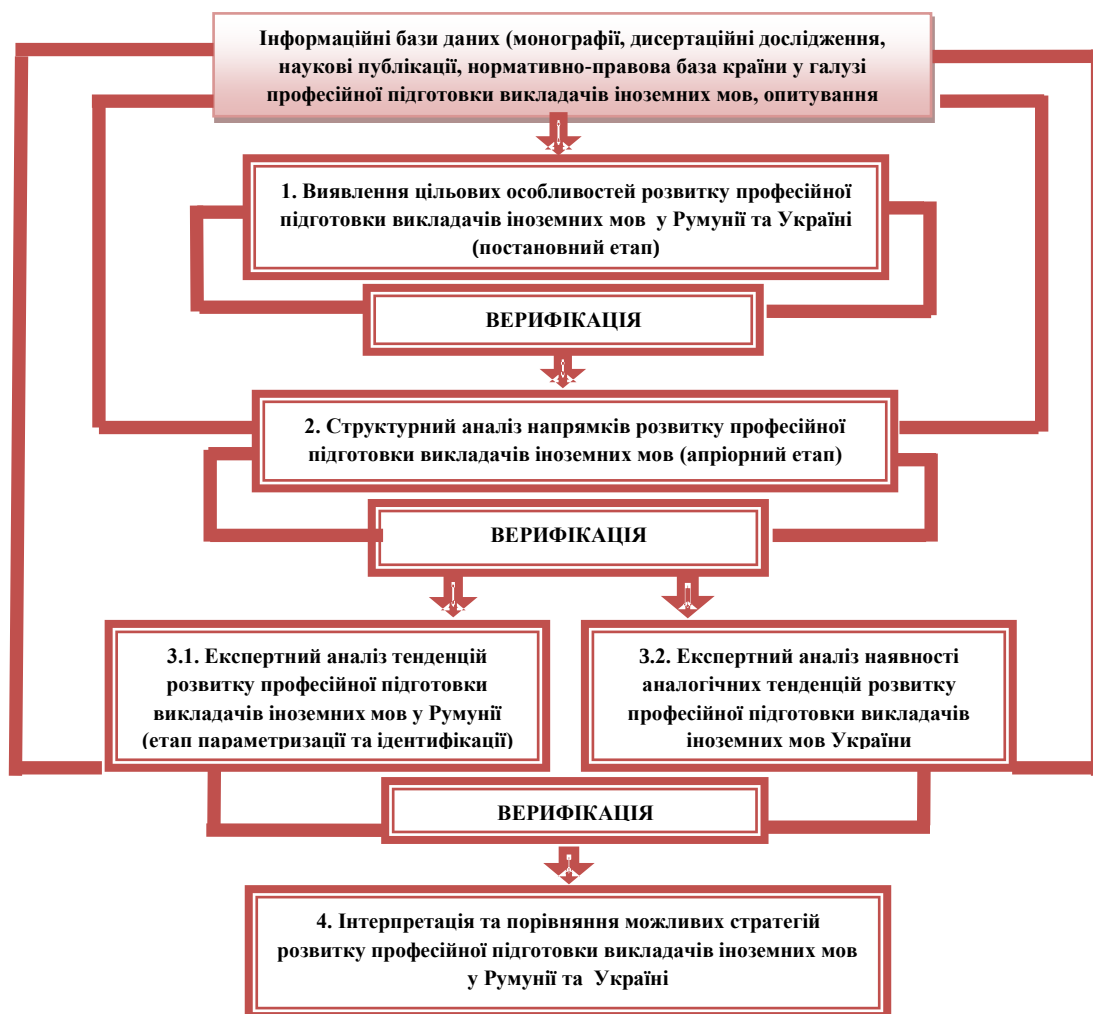

Рис. 3.2. Алгоритм сценарного прогнозування під час ухвалення рішень про стратегію розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні

Порівняльний аналіз становлення та розвитку системи вищої педагогічної освіти в Румунії та Україні, проведений у підрозділі 1.2, створив умови для визначення історичних тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов. У процесі поступових політичних, економічних, технологічних і суспільних трансформацій чітко простежуються інтеграційні процеси, що формують єдиний міжнародний освітній простір із поступовим вибудовуванням спільних професійних стандартів і моделей, зокрема у сфері підготовки викладачів іноземних мов.

Зміст методики сценарного прогнозування тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні

ІНФОРМАЦІЙНІ БАЗИ ДАНИХ	Етап	Зміст	Методи верифікації
	1. Виявлення цільових особливостей розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії (постановчий етап)	- Виявлення особливостей і тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов - Проведення ретроспективного аналізу основних етапів становлення вищої педагогічної освіти в Румунії - Аналіз основних концепцій, стратегій та програм розвитку вищої педагогічної освіти в досліджуваній країні - Побудова організаційної моделі професійної підготовки викладачів іноземних мов у досліджуваній країні	Пряма верифікація (багатократні дослідження на підставі різноманітних джерел та різноманітними методами)
	2. Структурний аналіз напрямів розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов (апріорний етап)	- Відбір факторів та альтернатив (методами експертизи, «мозкової атаки», усне опитування, системний аналіз) - Оцінка впливу об'єктивних факторів довгострокового характеру (вивчення тенденцій та стратегій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов) - Визначення основних проблем обмежень, що стримують розвиток професійної підготовки викладачів іноземних мов (вирішення яких наблизить досягнення поставлених цілей) - Визначення напрямку та сили впливу факторів (позитивний і негативний вплив) - Визначення структури факторів, що впливають на розвиток професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії	Непряма верифікація (зіставлення з результатами, отриманими іншими дослідниками)
	3. Експертний аналіз тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов (етап параметризації та ідентифікації)	- Оцінка сценарних умов (сценарний прогноз впливу сприятливих, найбільш ймовірних, несприятливих для регіону сценарних умов зовнішнього й внутрішнього середовища) - Визначення й обґрунтування альтернатив розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов - Розробка варіантів-сценаріїв і вибір найбільш ймовірного сценарію з урахуванням впливу протидіючих подій - Виявлення типових для України кластерів сучасної стратегії розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов - Формулювання «сценаріїв майбутнього розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні» з урахуванням усіх факторів та подій, що відкриваються - Вибір сценаріїв для Румунії та України експертно-параметричним шляхом - Проведення порівняльного аналізу якісного стану розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов двох країн на підставі кількісних оцінок ступеня важливості кожної тенденції в поточному розвитку і перспективності кожної тенденції в майбутньому розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні	
	4. Формулювання можливих стратегічних пріоритетів розвитку вищої педагогічної освіти в Румунії та Україні	Виявлення і порівняння можливих сценаріїв розвитку ситуації у вищій педагогічній освіті в галузі підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні в майбутньому з урахуванням тенденцій і стратегій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов, що склалися при дотриманні певних умов у наш час.	Верифікація з використанням статистичних методів дослідження та перевірки гіпотез

		<i>Стратегічні пріоритети розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії:</i> мотивація молоді Румунії до здобуття вищої освіти I та II рівнів у галузі викладання іноземних мов; забезпечення рівного доступу до отримання вищої педагогічної та філологічної освіти на всіх її рівнях, яка повинна сприяти розвитку професійних компетенцій громадян, необхідних для їх працевлаштування у закладах середньої та вищої освіти; ефективної праці та навчання протягом всього життя; удосконалення якості освіти і забезпечення її конкурентоспроможності майбутніх викладачів іноземних мов на національному та міжнародному ринках праці; створення гнучкої системи вищої освіти, яка буде постійно реформуватися відповідно до розвитку та постійних змін європейського глобалізованого суспільства та прогресивних технологій. <i>Стратегічні пріоритети розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні:</i> інтеграція вищої освіти країни до глобалізованого європейського освітнього простору; удосконалення чинної законодавчої і нормативно-правової бази країни відповідно до європейських стандартів підготовки викладачів іноземних мов; покращання якості освіти і забезпечення її конкурентоспроможності на локальному та міжнародному ринках праці; удосконалення механізмів управління ЗВО, які забезпечують підготовку викладачів іноземних мов відповідно до вимог сьогодення шляхом розвитку автономії закладів вищої освіти; розвиток та трансформування системи підготовки майбутніх викладачів іноземних мов через реформування системи вищої освіти; модернізація матеріально-технічної бази закладів вищої освіти країни; підтримка мобільності викладачів та студентів	

Поява глобальних дослідних мереж приведе до укладання міжвузівських угод для проведення спільних наукових досліджень, обміну досвідом, вирішенню глобальних проблем. Можливість вступу до зарубіжних ЗВО веде до збільшення мобільності абітурієнтів. З одного боку, цей фактор створює позитивну мотивацію закладів вищої освіти підвищувати рівень конкурентоспроможності, а з іншого боку – недостатня матеріальна база, та недостатня можливість оплачувати запрошених викладачів – носіїв мови стає причиною зменшення контингенту студентів. Вплив інтеграції та глобалізації на систему вищої педагогічної освіти, зумовлений закономірними і об'єктивними факторами розвитку сучасного суспільства у світовому масштабі, сьогодні настільки великий і наскрізний, що було прийнято рішення – *глобалізаційні тенденції* мають відкрити перелік

історичних тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні.

Під час проведення контент-аналізу сайтів міністерств освіти та науки, румунських і українських ЗВО було відзначено наявність майже всієї необхідної інформації для дослідження: документальної бази, переліку всіх закладів вищої освіти, змісту навчальних програм, частково науково-методичного забезпечення (здебільшого на українських сайтах), умов вступу, примірників вступних тестів (Румунія), контингенту викладачів та студентів тощо. Але порівняно з 2016 р., коли було розпочато дисертаційне дослідження, в 2025 р. зміст сайтів є більш повним. В Україні у 2011 р. постановою Кабінету Міністрів було створено Єдину державну електронну базу з питань освіти (ЄДЕБО) для збору та зберігання, реєстрації, обробки, зберігання та захисту даних з питань освіти. У Румунії подібної системи поки ще немає.

За результатами контент-аналізу сайтів зроблено висновок, що освітні системи досліджуваних країн стають більш *прозорими*, а основним висновком після вивчення документальної бази, наукової літератури, навчальних планів обох країн дають підстави вважати, що департаментам підготовки педагогічних кадрів Румунії, педагогічним вишам та іншим закладам вищої освіти України, які здійснюють підготовку викладачів іноземних, все більше надається академічної свободи та самостійності, що і є *тенденціями демократизації та відкритості*.

Одним з важливих факторів реалізації глобалізаційних та інтеграційних процесів у галузі вищої освіти є участь країн Європи у міжнародних та загальноєвропейських освітніх проєктах, основною метою яких є сприяння співпраці між університетами та мобільності студентів в межах Європейського Союзу. У рамках цієї мети у другій половині 80-х років Європейською комісією було затверджено низку програм. У 1990-х роках попередні програми у сфері освіти та навчання були об'єднані у дві великі програми – Сократ (довузівська та університетська освіта) та Леонардо да Вінчі (початкове та безперервне професійне навчання). Програма Сократ (Socrates) здійснювалася у два етапи: Сократ I (1995–1999 рр.) та Сократ II (2000–2006 рр.). Обидва етапи мали на меті реалізацію дій у

трьох сферах, які ґрунтувалися переважно за напрямками програм Еразмус (Erasmus) та Лінгва (Lingua), але нові дії впроваджувалися у сфері навчання протягом усього життя: 1) довузівська освіта та освіта дорослих; 2) вища освіта; 3) наскрізна діяльність, дистанційне навчання, обмін досвідом та інформацією. Кінцевою метою програми Сократ було підвищення якості освіти та навчання, а також створення відкритого європейського простору співробітництва у сфері освіти. Стратегічні цілі включали збільшення мобільності студентів, сприяння широкій та інтенсивній співпраці між навчальними закладами держав – членів ЄС та підтримку професійного розвитку викладацького складу за допомогою мобільності, надання студентам кваліфікацій та дипломів, що визнаються всіма країнами – членами ЄС [82], [155].

Програма Еразмус, яка у 1995 р., ставши складовою програми Сократ, була розроблена для вищої освіти з метою обміну студентами та викладачами і стала найуспішнішою серед освітніх програм ЄС. У березні 2021 р. Європейська комісія офіційно оголосила про відкриття Програми ЄС Еразмус+ на 2021–2027 рр. з бюджетом у 28 млрд євро. На офіційних сайтах Еразмус Румунії та України заявляється інформація, що нова програма Еразмус+ є Програмою міжнародної співпраці Європейського Союзу з іншими країнами світу у сфері освіти, молоді та спорту, має на меті підтримку освітнього, професійного та особистісного розвитку громадян ЄС та за його межами з метою мотивації громадян до стійкого зростання, якості соціального згуртування, надання робочих місць, розвитку інновацій та посилення європейської ідентичності і активного громадянства. Програма підтримує можливості академічної та навчальної мобільності в освіті, проєкти та партнерства і розвиток стратегій та співпраці. Під час аналізу контенту офіційних сайтів Національного Еразмус+ Офісу в Україні та Erasmus+ в Румунії виявлено певну еволюцію участі студентів та викладачів у Європейських програмах мобільності: проєкти програми імені Жана Моне (Jean Monnet Projects for Ukraine 2001–2016); Partners in the Erasmus Mundus projects Action 2; Erasmus Mundus Mobility Grants, Partnership and Promotional Projects 2004–2016; проєкти партнерств та популяризації в рамках програми ЄС Еразмус Мундус 2004–2013; Темпус

(Tempus) I, Темпус II, Темпус III, Темпус IV (1993–2013 рр.); Еразмус+ (2014–2020 рр.). Також визначено чітку динаміку участі та результативності Румунії та України у проєктах та програмах, що спрямовані на підвищення мобільності, яка показує збільшення кількісних показників з кожним роком. Якщо з 1994 р. (Темпус II, Темпус III) тільки деякі українські заклади освіти стали доєднуватися до проєктів і програм ЄС, не отримуючи жодних результатів та фінансування, то, починаючи з 2008 р., з кожним роком збільшується не тільки кількість конкурсантів, але й кількість переможців. У Румунії ситуація з участю в європейських освітніх програмах та проєктах така ж сама, за винятком того факту, що румунські університети майже із самого початку доєдналися до них. Сучасна програма ЄС Еразмус+ на 2021–2027 рр., як стверджують організатори, є не лише міжнародною, але й більш цифровою, інклюзивною та екологічною, що відповідає напряму розвитку суспільства на даний час і підтверджує наші висновки щодо *тенденцій розвитку мобільності викладачів та здобувачів освіти* на ближчі десять років [101; 102].

Тенденції розвитку щодо збільшення контингенту іноземних студентів у закладах вищої освіти Румунії та України, динаміку руху якого проаналізовано у доповідях ректорів закладів вищої освіти Румунії (розміщених на їх сайтах) та ЄДЕБО України [29; 189; 190; 191; 217; 218; 313; 322; 323; 338], на нашу думку, визначаються не тільки глобалізаційними та євроінтеграційними процесами сучасного суспільства, але й більш низькою вартістю навчання за контрактом порівняно з вартістю навчання у вишах передових європейських країн, таких, наприклад, як Німеччина, Великобританія, Швеція, Франція, та світовим визнанням європейської освіти. Збільшення кількості студентів з інших країн, з економічної точки зору, є вигідним для держави, що, своєю чергою, може надати ЗВО можливість запрошувати на посади професорсько-викладацького складу висококваліфікованих фахівців із світовими іменами, отримувати гранти (на наукові дослідження, міжнародне стажування, через участь у міжнародних проєктах і програмах). Збільшення контингенту студентів з інших країн також стимулюватиме заклади вищої освіти до покращання матеріальної бази. Але

тенденція розвитку щодо збільшення контингенту іншомовних студентів у закладах вищої освіти Румунії та України може збільшити кількість конфліктів на міжетнічному ґрунті в обох країнах та призвести до підвищення рівня комерціалізації освіти та до нівелювання самого феномена освіти як найвищої цінності людської цивілізації.

У зв'язку з політичною ситуацією у сучасному світовому суспільстві для розв'язання вищезазначених протиріч було утворено Проєкт Ради Європи – «Мовна політика для полілінгвальної і полікультурної Європи», який започаткував розвиток нових напрямів діяльності у галузі полікультурної освіти, яка стала невід'ємною складовою державної політики досліджуваних країн. Усвідомлення важливості організації навчання у контексті культур з вивченням цінностей рідної та іншомовної культур як застави формування людини XXI ст. знайшло відображення в основних державних документах:

– у Румунії: «Національний навчальний план», «Орієнтири для розробки та оновлення Національної навчальної програми (ISE, 2016), «Стратегія діджеталізації освіти в Румунії на 2021–2027», Національна стратегія сталого розвитку Румунії – Горизонти 2013–2020–2030 [310; 328; 329; 330; 331; 332].

– в Україні: «Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті», «Концепція громадянського виховання», «Концепція 12-річної загальної середньої освіти», «Державні стандарти початкової, базової та повної середньої освіти», «Концепція розвитку неперервної педагогічної освіти», «Національна стратегія навчання протягом усього життя 2015–2020» [92; 93; 94; 109].

У вищезазначених документах підкреслюється необхідність розвитку та виховання демократичного світогляду в людини, яка буде дотримуватися громадянських прав і свобод, з повагою ставитися до культури, віросповідання, традицій та мови спілкування різних народів світу. У документах також акцентується увага на зміні функцій вчителя, його діяльність має бути спрямована на формування і розвиток метакультурних потреб та здібностей всіх учасників навчального процесу та створення умов для саморозвитку здобувачів освіти як етнічно самоідентифікованих особистостей. Виходячи з цих положень,

констатуємо, що реформи вищої освіти на нових законодавчих і методологічних засадах спрямовані на підготовку на якісному рівні майбутніх викладачів, здатних до професійної діяльності у полікультурному просторі. Отже, *тенденції розвитку полікультурності* у галузі педагогічної підготовки викладачів іноземних мов можуть привести до розширення мережі закладів освіти, відкриття нових класів з навчанням мовами національних меншин або двома мовами, враховуючи сучасні потреби та стан етнокультури.

Розвиток полікультурності тісно пов'язаний із знанням інших мов, саме тому в Європейському Союзі у 2001 р. було розроблено «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment, CEFR) [178] з метою захисту мовної та культурної різноманітності, сприяння багатомовної та міжкультурної освіти, зміцнення права на якісну освіту, посилення міжкультурного діалогу та демократії. У листопаді 2001 р. резолюцією Ради ЄС було рекомендовано використання CEFR для створення національних систем оцінки мовної компетенції, тому цей документ є керівним у мовній політиці всіх європейських країн, зокрема Румунії та України. Він являє собою ключові аспекти викладання, навчання, має дескриптори багатокультурної та багатомовної компетентності, а також є базою розробки мовних навчальних програм і методичних посібників.

Зростання ваги мовної політики навіть позначилося на структурі Єврокомісії. Якщо раніше вона перебувала у сфері відповідальності комісара ЄС з освіти, культури та мультимедіа, тренінгів, то 1 січня 2007 р. було створено окрему посаду комісара ЄС з мультимедіа, яку з 2007 по 2010 рр. займав румунський політик та економіст Леонар Орбан. Він очолював генеральний директорат Єврокомісії з усних та письмових перекладів та офіс офіційних публікацій європейських спільнот, а також керував відділом політики мультимедіа в генеральному директораті з освіти та культури. У його підпорядкуванні перебувало 3400 службовців, що складало 15% усього персоналу Європейської комісії.

Наступним кроком Євросоюзу щодо імплементації мовної політики була «Програма навчання протягом усього життя 2007–2013 pp.» (Lifelong Learning Programme), створена рішенням №1720/2006/ЄС Європейського парламенту та Ради від 15 листопада 2006 р. Ця програма включала 6 освітніх проєктів, серед яких важливішими для нашого дослідження були «Еразмус» та «Трансверсальна програма». Програма Еразмус, як зазначалося вище, була спрямовна на підтримку обміну студентами та викладачами у закладах вищої освіти. «Трансверсальна програма» (“Transversal programme”) охоплювала діяльність у чотирьох тематичних галузях у всіх сферах освіти та підготовки: співпраця у сфері політики та інновації у сфері освіти та навчання; навчання іноземної мови (Second-language acquisition (SLA), second-language learning, or language 2 (L2) acquisition); розвиток змісту та послуг, базованих на ІКТ, таких як Euroguidance та Ploteus та поширення результатів програми. Мовні програми та проєкти було завершено, але Рада Європи й до нашого часу продовжує політику *багатомовності* європейського освітнього простору, тому у 2020 р. було оновлено документ «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання». Оновлений документ представляє не тільки ключові аспекти CEFR для викладання та навчання у зручній для користувача формі, описує можливості посередництва, взаємодії в Інтернеті, а й містить дескриптори компетенції мови жестів. Ілюстративні дескриптори було адаптовано для мови жестів, а також всі дескриптори тепер є гендерно-нейтральними [178].

Мультилінгвальна політика Європейського Союзу покликана вмотивовувати та стимулювати кожного громадянина європейського простору до вміння розмовляти не тільки рідною мовою, а ще найменш двома іншими європейськими мовами, тобто спрямована на сприяння мовному різноманіттю та мотивації громадян Європи вивчати рідше використовувані мови та покращувати якість викладання іноземної мови в школах різного рівня і тому докладає всіх зусиль для реалізації цих ідей шляхом реалізації численних програм та проєктів, які вона фінансує [156; 293; 335].

Наукові дослідження європейських проєктів та програм ще раз підтвердили наявність на сучасному етапі розвитку систем професійної підготовки викладачів іноземних мов *тенденції мультилінгвальності*, яка веде до впровадження вивчення іноземної мови з раннього віку. На це вказується у документі Міністерства освіти та науки Румунії про освітню політику «Основні орієнтири раннього навчання та розвитку» [200], де у примітках зазначено, що навички спілкування іноземними мовами безпосередньо не охоплюються навчальною програмою ранньої освіти, але рекомендується, наскільки це дозволяють наявні ресурси, вирішувати їх шляхом здійснення за допомогою технології CLIL, участі у проєктах, налагодженні партнерства з подібними установами в інших країнах, наприклад, партнерства з eTwinning, або через додаткові заходи. У 2021 р. Міністерство освіти та науки Румунії винесло на обговорення новий освітній документ *Стратегія розвитку освіти на 2021–2030 рр. «Освіта-2030»*, де виявляється збільшення інтересу румунського уряду до іншомовної освіти з раннього віку [340]. Такий стійкий інтерес до розвитку багатомовності з боку Європейського Союзу та урядів досліджуваних країн підтримує нашу ідею про *тенденцію розвитку мультилінгвальності*.

Сьогодні викладач відіграє ключову роль у створенні високоякісної системи освіти для всіх здобувачів освіти, і тому його початкова освіта та безперервний професійний розвиток повинні мати високий рівень якості, на що спрямовані всі зусилля Європейського Союзу. Однак, незважаючи на чисельну кількість проєктів і програм, впроваджених ЄС, престижність професії викладача знижується, а контингент магістерських програм зменшується. Цей феномен відзначається на офіційному сайті ЄС, і на цій проблемі акцентують увагу сучасні румунські науковці: L. Șerbănescu [318; 319], C. Novak, M. Constantin [319]. Л. Чербанеску виділяє *дві причини* такого спаду престижності викладацької професії в Румунії. *Перша причина* – це термін навчання протягом 5 років (3 роки – бакалаврат, 2 роки – магістратура) і ще один рік обов’язкової практики з наступним екзаменом для отримання сертифіката, який дозволяє викладати у закладах середньої освіти або у ЗВО за умови, що майбутній викладач навчається за паралельною

траєкторією. Якщо студент обрав послідовну траєкторією навчання, то цей термін зростає майже вдвічі. *Другою причиною* є низький рівень заробітної платні.

Що стосується України, основною причиною зниження престижності професії викладача є низький рівень заробітної плати, особливо цей фактор стосується викладачів закладів вищої освіти. Якщо вчителі закладів середньої освіти мають, окрім надбавок до заробітної платні за перевірку зошитів, догляд за кабінетом, класне керівництво, престижність професії, ще й муніципальну надбавку, то викладачі вишів не тільки отримують чистий оклад, а ще й зобов'язані публікувати свої наукові праці у фахових журналах за власні кошти. *Друга причина* полягає в тому, що випускники факультетів філології мають можливість працювати у закладах середньої освіти, навіть без спеціальної педагогічної підготовки, і все буде залежати від адміністрації школи. Адміністрація вирішує, чи є необхідність у направленні викладача на проходження педагогічних курсів або магістратури, чи немає. Очевидно, саме це є основними причинами того, що в Україні все меншою популярністю користується спеціальність А4 – середня освіта, і все більше майбутніх абітурієнтів обирають спеціальність В11 – філологія (відповідно до статистики ЄДЕБО [30]), яка дає більше можливостей знайти престижну високооплачувану роботу. Існують також інші причини *тенденції до зниження престижності* педагогічної освіти в Україні, такі як: паперовий формалізм, потакання батьківській громаді з боку влади, вільний доступ батьків та учнів до коментування на офіційних сайтах закладів освіти. У зв'язку з цим вважаємо, що необхідно постійно проводити моніторинг організації і термінів навчання, поставити питання про покращання суспільного статусу викладачів, створити сучасну систему заходів щодо підвищення престижності статусу професії викладача.

Ще однією *негативною*, на нашу думку, *тенденцією розвитку систем професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні*, чинниками формування якої стали євроінтеграційні та глобалізаційні процеси, є *відтік абітурієнтів на навчання за кордон*. Прозорість кордонів, можливість широкого вибору вишів, їх сучасна матеріальна база підвищують конкурентність закладів

вищої освіти інших країн і призводять до скорочення контингенту у ЗВО. Цей фактор відображений у статистиці державних та аналітичних документів [116; 145; 162; 179; 180; 181; 194; 204; 205; 206; 209; 210; 211; 212; 213; 215; 216; 254; 255; 256; 299; 300; 305; 306; 307; 308; 309; 310; 311; 312; 328].

Проаналізувавши документи та статистичні дані про динаміку освітньої міграції, ми дійшли висновку, що з кожним роком кількість випускників закладів середньої освіти збільшується, і тому є певні причини, серед яких головною є бажання отримати європейський або міжнародний диплом про освіту, що дозволить знайти високооплачувану роботу і забезпечити гідне життя у суспільстві. Така мотивація має позитивний зміст, якщо б українська талановита, креативна молодь, здобувши знання та досвід, поверталася в Румунію чи Україну для вдосконалення економіки та суспільства своєї Вітчизни. Натомість більша кількість випускників закордонних ЗВО залишаються в тих країнах, де проходили навчання або подорожують до сусідніх. Тільки одиниці отримують результат у досягненні своєї мети, інші або працюють за невелику заробітну плату, як іноземці, або працюють за професіями, які не відповідають їхній спеціальності.

Історичні тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні, їх сутність та основні напрями імплементації наведено у табл 3.2.

Таким чином, визначення *історичних тенденцій* розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні, характеристика їх позитивних та негативних проявів дозволили спрогнозувати основні напрями, спрямовані на розробку збалансованої освітньої політики в галузі професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні.

Дані тенденції є результатом системного історично-педагогічного, порівняльного аналізу етапів розвитку вищої педагогічної освіти, що було наведено у підрозділі 1.2.

Історичні тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні

Тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні	Сутність, основна характеристика	Основні напрями впровадження
Глобалізаційні	Створення єдиних міжнародних професійних стандартів, інтенсифікація міжнародних досліджень	Інтеграція в єдиний міжнародний простір, дотримання єдиних міжнародних стандартів, сприяння міжвузівській конкуренції у боротьбі за майбутнього абітурієнта, укладання міжвузівських угод для проведення міжнародних наукових досліджень
Демократизація та відкритість	Надання більшої академічної свободи та самостійності ДППК закладів вищої освіти Румунії та ЗВО, які здійснюють професійну підготовку викладачів іноземних мов в Україні, відкритість та доступність будь-якої інформації, пов'язаної з процесом професійної підготовки педагогічних кадрів	Підвищення фінансової, адміністративної, наукової та педагогічної автономії, прозорість освітньої системи, надання академічної свободи та самостійності всім учасникам навчального процесу
Мобільність викладачів та здобувачів освіти	Постійний міжнародний міжвузівський обмін викладачами та студентами, з метою взаємообміну інноваційним досвідом професійної підготовки майбутніх викладачів іноземних мов	Укладання міжнародних міжвузівських угод
Збільшення контингенту іноземних студентів	Євроінтеграційні та глобалізаційні процеси, низька оплата за навчання, статус європейської освіти	Підвищення статусу викладацького штату за рахунок міжнародного стажування, участі у міжнародних та загальноєвропейських курсах, конференціях, наукових проєктах; впровадження заходів щодо покращання матеріально-технічної бази
Полікультурність	Поширення полікультурної складової професійної підготовки: врахування освітніх потреб, розвитку етнокультури	Розширення мережі закладів освіти, класів з навчанням мовами національних меншин або двома мовами
Мультилінгвальність	Поширення мультилінгвальної підготовки	Впровадження у навчальний процес з раннього віку окрім вивчення рідної мови 1 або 2 основних загальноєвропейських мов, також 1 мови національних меншин
Зниження престижності педагогічної професії, зменшення контингенту магістерських програм	Відносно тривалий період навчання (6 років), низький дохід викладачів, можливість випускників румунських ДППК та студентів	Постійний моніторинг організації та термінів навчання майбутніх викладачів; розгляд питання про підвищення заробітної платні, надання пільг, створення заходів щодо підвищення

	українських філологічних факультетів працювати як за своєю спеціальністю, так і в освітній галузі	статусу професії викладача
Відтік майбутніх абітурієнтів на навчання за кордон	Євроінтеграційні та глобалізаційні процеси, прозорість кордонів, можливість широкого вибору освітніх програм, конкурентність закладів вищої освіти інших країн	Впровадження заходів щодо підвищення конкурентоспроможності румунських ЗВО, створення комерційних спеціальностей у державних закладах вищої освіти з метою самофінансування і оновлення матеріально-технічної бази, підвищення кваліфікації викладацького складу, запрошення фахівців з інших країн

Історичні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти тісно пов'язані зі змістом професійної підготовки викладачів іноземних мов, оскільки саме зміст відображає трансформації цілей, завдань, ціннісних орієнтирів і функціонального призначення освіти в контексті конкретного соціокультурного середовища. У Румунії та Україні ці зміни є наслідком не лише внутрішніх реформ, а й впливу глобальних інтеграційних процесів та необхідності адаптації до європейських освітніх стандартів.

Змістова трансформація професійної підготовки викладачів іноземних мов стала основою для формування нових підходів, моделей і програм, що враховують виклики часу, це, зокрема, гуманітаризація професійної підготовки, підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів іноземних мов, розвиток неперервної професійної освіти та забезпечення сталого розвитку професійної освіти в ЗВО Румунії та України.

Виявлені у процесі дослідження тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні, їх сутність, характеристика та основні напрями впровадження узагальнено у табл. 3.3.

Виявлення тенденцій *розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов*, їх сутності та основних напрямів впровадження дозволяє оцінити перспективи розвитку організаційно-управлінської системи професійної підготовки майбутніх викладачів через виявлення тенденцій їх розвитку.

**Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів
іноземних мов у Румунії та Україні**

Тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні	Сутність, основна характеристика	Основні напрями впровадження
Гуманітаризація професійної підготовки	Збільшення частки навчальних дисциплін гуманітарного спрямування у змісті підготовки майбутніх викладачів через сукупність психологічних, гносеологічних, філософських, психолого-дидактичних поглядів	Розробка та імплементація особистої траєкторії навчання студента; створення сприятливих умов для розвитку майбутнього викладача як творчої, ерудованої, критично мислячої особистості
Підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів іноземних мов	Єдність теоретико-методичної та практичної підготовки студентів румунських ДППК, студентів українських факультетів філології	Модернізація змісту навчальних дисциплін, науково-методичного забезпечення навчального процесу
Розвиток неперервної професійної освіти	Професійна педагогічна підготовка, підвищення рівня обізнаності викладача протягом життя	Створення умов та надання можливостей викладачу здійснювати підвищення кваліфікації та самовдосконалюватися протягом життя
Забезпечення сталого розвитку професійної підготовки	Наскрізне навчання (економічне, екологічне, стале господарювання)	Включення до навчальних програм обов'язкових тем зі сталого розвитку, реалізація міжнародних та європейських освітніх проєктів зі сталого розвитку

Суспільство XXI ст. є високотехнологічним і цифровим, і це явище невідривно пов'язане із сучасною освітою, що документально підтверджується урядами досліджуваних країн. У документі Міністерства освіти Румунії про освітню політику «Основні орієнтири раннього навчання та розвитку» зазначається, що цифрові компетенції безпосередньо не охоплюються навчальною програмою ранньої освіти, але рекомендується вирішувати їх шляхом здійснення освітньої діяльності в межах наявних ресурсів [206].

У звіті Міністра про діяльність Міністерства освіти і науки України за 2020 р. йдеться про затвердження положення щодо дистанційної форми здобуття повної загальної середньої освіти шляхом використання інтернет-технологій. Новітні технології потребують нових методичних підходів в освітньому середовищі.

Організаційно-управлінські тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні, такі як глобалізаційно-управлінські, державний супровід професійної підготовки, дистанційне управління та децентралізація управління, їх сутність та основні напрями впровадження наведено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Організаційно-управлінські тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні

Тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні	Сутність, основна характеристика	Основні напрями впровадження
Глобалізаційно-управлінські	Централізоване управління професійною підготовкою у світовому масштабі, уніфікація вимог до професійної підготовки викладачів іноземних мов, зведення до загальноосвітніх вимог	Інтеграція у міжнародний освітній простір, дотримання міжнародних стандартів та загальноосвітніх вимог
Державно-організаційний супровід професійної підготовки	Акредитація вишів та здійснення контролю якості підготовки викладачів іноземних мов, часткове фінансування державних закладів вищої освіти, де відбувається підготовка викладачів іноземних мов; ліцензування та стандартизація освітніх вимог	Перегляд законодавчої і нормативно-правової бази щодо фінансування закладів вищої освіти, де відбувається підготовка викладачів іноземних мов в умовах комерціалізації освіти; створення пільгових умов для навчання талановитих та соціально-незахищених категорій населення, можливість отримання безпроцентного кредитування на освіту; посилення уваги до підвищення якості підготовки вчителя
Дистанційне управління професійною підготовкою	Дистанційне керування закладами вищої освіти, які здійснюють підготовку викладачів іноземних мов у Румунії та Україні (онлайн-засідання, зустрічі, використання онлайн-звітності, електронного підпису на документах)	Створення єдиної національної та регіональної мереж, онлайн-платформ закладів вищої освіти, які здійснюють професійну підготовку викладачів іноземних у Румунії та Україні
Децентралізація управління професійною підготовкою	Перенесення основних функцій та повноважень на рівень департаментів підготовки педагогічних кадрів у ЗВО Румунії та факультетів філології в Україні	Посилення автономії ДППК з наданням більшої частини повноважень з питань фінансування, адміністрування, освітньої, наукової та педагогічної діяльності

Виокремлення новітніх *методичних тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні* (інтенсифікація

навчального процесу, цифровізація освітнього процесу, дистанційне навчання, оновлення іміджевих ролей викладача) дозволяє оцінити перспективи та спрогнозувати розвиток методичної системи підготовки майбутніх фахівців у галузі викладання іноземної мови.

Ці тенденції відображають не лише зміни в методах навчання, а й еволюцію ролі викладача в умовах сучасного освітнього середовища. Наприклад, цифровізація освіти потребує від викладачів не лише володіння новітніми технологіями, а й уміння інтегрувати їх у навчальний процес з метою підвищення залученості студентів. Дистанційне навчання, своєю чергою, відкриває нові можливості для доступності освіти, проте ставить перед викладачами завдання адаптації навчальних матеріалів до нових форматів.

Оновлення іміджевих ролей викладача також є ключовим аспектом, оскільки сучасні викладачі повинні стати не лише носіями знань, а й менторами, що підтримують студентів на їхньому навчальному шляху. Це потребує розвитку нових компетенцій, таких як емоційний інтелект, комунікаційні навички та вміння працювати в команді.

Методичні тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні, їх сутність та основні напрями впровадження наведено у табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Методичні тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні

Тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні	Сутність, основна характеристика	Основні напрями впровадження
Інтенсифікація освітнього процесу	Підвищення якості освіти, оптимізація навчання, оновлення форм та методики навчання	Застосування сучасних форм і методів навчальної діяльності в закладах вищої освіти (методики проблемного, активного навчання, case study тощо), користуючись науково-теоретичною базою та узагальненням кращого педагогічного досвіду із застосування новітніх комп'ютерної технологій

Цифровізація освітнього процесу	Трансформація традиційних форм навчання: лекцій, практичних занять, семінарів в інтерактивні та віртуальні форми з повним використанням цифрових технологій (3D, 4D, 5D)	Впровадження у навчальний процес обов'язкового використання новітніх цифрових, інтерактивних форм навчання
Дистанційне навчання	Поступова заміна аудиторної форми навчання на дистанційну, перехід до онлайн обміну інформацією, контролю та оцінювання результатів навчання студентів	Поширення дистанційної форми навчання у навчальному процесі з підготовки викладачів на всіх рівнях вищої освіти (міжнародний, загальноєвропейський, національний)
Оновлення іміджевих ролей викладача	Зміна традиційного іміджу викладача, який виступає єдиним витокм інформації на тьютора, фасілітатора	Впровадження курсів, семінарів, проєктів з роз'ясненням та усвідомленням нового статусу викладача, який буде взаємовідносини з учнями та студентами на демократичних партнерських засадах

Підсумовуючи вищезазначене, стверджуємо, що виокремлені тенденції: історичні, тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов, організаційно-управлінські і методичні визначаються суб'єктивними та об'єктивними зв'язками і є характерними як для України, так і для Румунії, показують прагнення обох країн до осучаснення змісту, функцій, управління та оновлення підходів до організації навчального процесу, методів, форм і технологій навчання майбутніх викладачів іноземної мови.

Визначення тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні дозволило провести експертизу та здійснити сценарне прогнозування напрямів розвитку цієї підготовки. Це, своєю чергою, дало змогу подати ймовірні сценарії розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов як складової вищої педагогічної освіти в обох країнах.

3.2. Результати експертизи та сценарного прогнозування напрямів розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні

Дослідження етапів розвитку вищої педагогічної освіти в Румунії та Україні протягом усього періоду його історії визначають його головні позитивні

характеристики: динамізм і цілеспрямований пошук шляхів удосконалення системи професійно-педагогічної підготовки викладачів іноземних мов. Однак, починаючи з кінця ХХ ст., в системі вищої педагогічної освіти обох країн стали проявлятися і стійкі *негативні тенденції*. Їх сутність полягає у невідповідності між вимогами суспільства та рівнем готовності випускників до професійної викладацької діяльності, у недосконалості навчальних програм і планів, недостатньому матеріально-технічному супроводі навчального процесу, зниженні мотивації до самостійної роботи студентів, формальному проходженні ними практичної підготовки.

Аналіз причин виникнення цих негативних тенденцій наприкінці ХХ ст. зумовив необхідність внесення у професійну підготовку викладачів іноземних мов досліджуваних країн прогресивних змін. Таким чином, було: суттєво оновлено зміст підготовки викладачів іноземних мов з орієнтацією на європейські стандарти, у якому провідне місце належить професійному спеціальному та гуманітарному блокам знань; впровадження нових педагогічних та інформаційних технологій навчання, введення до навчального плану широкого спектра виборчих та факультативних дисциплін; використання новітніх дійових методів і форм організації навчального процесу. Своєю чергою, нові умови розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов привели до появи нових тенденцій, які тісно пов'язані з усіма компонентами навчального процесу (вступ абітурієнтів, навчання, захист дипломних робіт, проходження педагогічної практики стажування у закладах освіти).

Під час дослідження було виявлено такі *змістовно-процесуальні напрями* вдосконалення професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні: удосконалення механізмів управління закладами вищої освіти, які здійснюють професійну підготовку викладачів іноземних мов через реформування системи інновацій та досліджень, розвиток автономії ЗВО, диверсифікацію джерел фінансування; створення розгорнутої теоретико-методологічної бази професійно-педагогічної підготовки викладачів іноземних мов; побудова системи психолого-педагогічного супроводу майбутніх викладачів іноземних мов у процесі навчання

в закладах вищої освіти; розробка, фінансування та впровадження комплексних заходів, спрямованих на підвищення соціального захисту, статусу та престижу педагогічної та науково-педагогічної діяльності; розвиток змістової та технологічної бази науково-дослідних проєктів і практичних розробок.

Відповідно до виокремлених сучасних тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів Румунії та України, завдяки методиці їх прогнозування та за результатами проведеної експертизи, можемо подати *три основних типи сценарного прогнозування* напрямів розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні (*позитивний, нейтральний та негативний*) як складової вищої педагогічної освіти цих країн.

З метою виявлення типових кластерів, які характеризують ситуацію, що склалася у наш час, та віддзеркалюють перспективні стратегії розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в майбутньому, *на етапі параметризації та ідентифікації* дослідження передбачалося проведення експертного аналізу виявлених на апріорному і постановному етапах тенденцій розвитку професійної підготовки у Румунії та Україні.

Відомо, що *параметризація* є елементом системного аналізу об'єкта або процесу, який полягає у виокремленні суттєвих факторів, кількісній оцінці отриманих параметрів зв'язку та їх описі. Після етапу параметризації звичайно здійснюється етап *ідентифікації* для надання вербального опису отриманих зв'язків з метою можливості розпізнавання типових об'єктів під час наступних кроків дослідження. Внаслідок того, що параметризація та ідентифікація, як правило, не можуть бути виконані, спираючись тільки на чітко визначені процедури, вони багато в чому визначаються досвідом та інтуїцією дослідника, що є показником евристичного характеру явища.

З метою осмислення *ситуації, яка склалася сьогодні у світлі майбутніх тенденцій розвитку систем професійної підготовки викладачів іноземних мов*, під час проведення етапу *параметризації та ідентифікації* методики сценарного прогнозування, було обрані два основних критерії виявлення типових сценаріїв

розвитку систем професійної підготовки викладачів іноземних мов досліджуваних країн:

- важливість виділених на постановному та апіорному етапах тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні;
- перспективність виділених на постановному та апіорному етапах тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов.

Критерій «*важливість*» дозволяє диференціювати тенденції розвитку за ступенем їх впливу на професійну підготовку викладачів іноземних мов у наш час, критерій «*перспективність*» дає можливість спрогнозувати ступінь їх впливу та визначальну роль на майбутній розвиток професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії.

Згідно з розробленим алгоритмом імплементації методу сценарного прогнозування тенденцій розвитку вищої педагогічної освіти в Румунії під час етапу *параметризації* та *ідентифікації* необхідне послідовне здійснення двох кроків:

Крок 1. Обробка результатів експертного опитування з використанням методів статистичного аналізу;

Крок 2. Визначення типових кластерів, які склалися на сьогодні, віддзеркалюють перспективу і тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов, використання методу кластерного аналізу.

Обчислення результатів здійснювалося з використанням *R Studio* (“*Statistical Package for the Social Sciences*”) – вільного середовища розробки програмного забезпечення з відкритим вихідним кодом для мови програмування *R*, яке призначене для статистичної обробки даних і роботи з графікою.

Крок 1. Обробка результатів експертного опитування з використанням методів статистичного аналізу.

За результатами опитувань було розроблено дві анкети:

- анкета для *6 експертів* – представників провідних університетів Румунії у галузі педагогіки вищої освіти, що підтвердили релевантність виявлених на апіорному та постановному етапах тенденцій розвитку професійної підготовки

викладачів іноземних мов у Румунії (дод. Г, табл. Г.1). Анкета включає систематизований набір запитань про напрями розвитку вищої педагогічної освіти в галузі професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії, відповіді, які розглядалися як інформація про ступінь важливості (у шкалі від 0 до 9) кожної тенденції в поточному розвитку та її перспективності в майбутньому розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії;

– анкета для 6 експертів – представників провідних університетів України – експертів в галузі педагогіки вищої освіти (склад експертів наведено у дод. Г, табл. Г.2), які підтвердили *істинність висунутого в роботі наукового припущення (гіпотези) про можливість проєктування виявлених сучасних тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії на ситуацію, що склалася на даний час в Україні у галузі професійної підготовки викладачів іноземних мов*. Анкета має структуру, аналогічну анкеті, підготовленій для представників провідних ЗВО Румунії.

Опитування фахівців проводилося в онлайн форматі (шляхом відправлення на електронну пошту Google форми) без особистого контакту дисертанта з експертами. За необхідності експерти могли звернутися до наданої інструкції, в якій були пояснення, що дозволяли виключати завідомо неправдиві відповіді. Експерти мали можливість доповнити список тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та в Україні в кожній групі тенденцій, а також оцінити їх важливість і перспективність.

З метою аналізу обґрунтованості відповідей експертів в анкеті також пропонувалося самотійно оцінити ступінь впливу, на їх думку, різних джерел аргументації. Як джерела аргументації були запропоновано такі: проведений теоретичний аналіз; педагогічний досвід; узагальнення праць вітчизняних авторів; узагальнення робіт закордонних авторів; ознайомлення із системою вищої педагогічної освіти; інтуїція. Ступінь впливу даних джерел на оцінку експертів визначався за трьома рівнями – високим, середнім та низьким. Статистичні дані самооцінки експертами ступеня впливу джерела аргументації на результати їх

відповідей (% експертів, які оцінили ступінь впливу даного джерела аргументації як високу, середню чи низьку) наведено на рис. 3.3.

Аналіз результатів оцінки свідчить про те, що більшість експертів у висновках спираються на всі шість джерел аргументації.

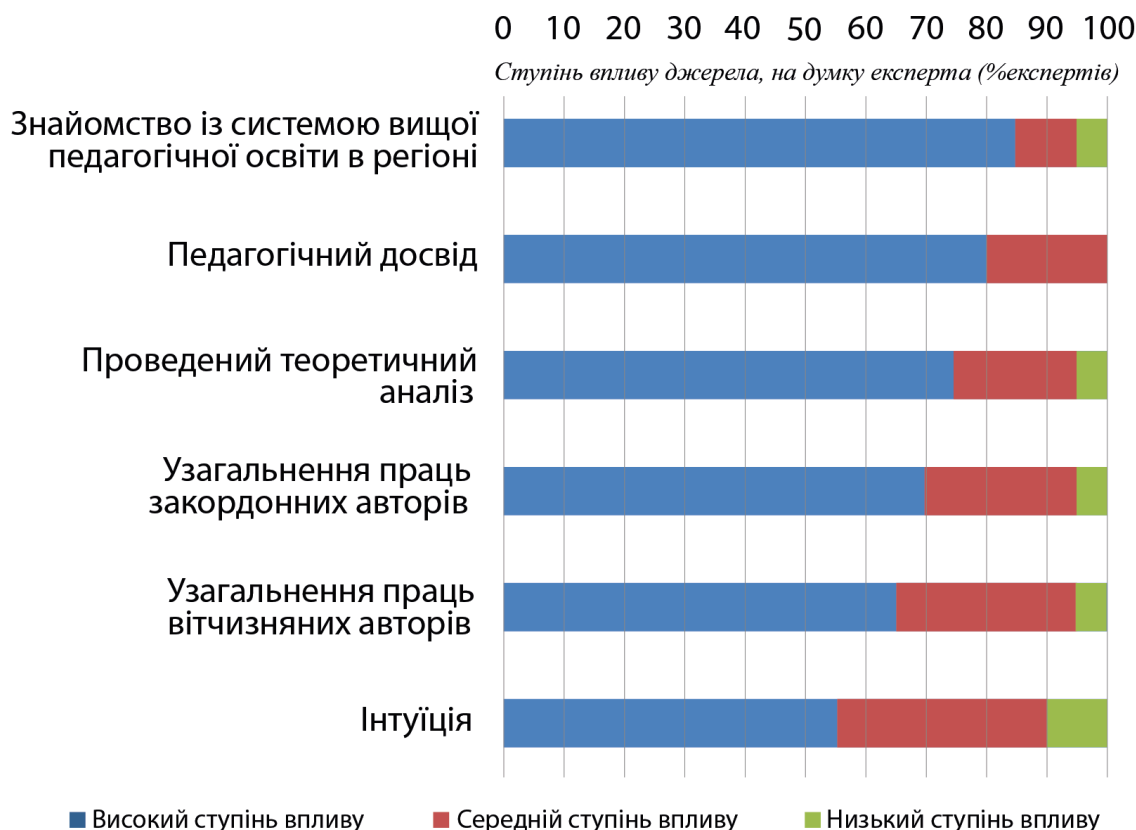

Рис. 3.3. Результати самооцінки експертами ступеня впливу джерела аргументації

Найбільш вагомими джерелами аргументації для обраної групи експертів є: знайомство із системою вищої педагогічної освіти в регіоні, педагогічний досвід та проведення теоретичного аналізу, що свідчить про високий рівень професіоналізму експертів і обґрунтованості їх відповідей.

Після анкетування від експертів було отримано і статистично оброблено інформацію, що *включала* оцінку ступеня погодженості думок експертів, одержання групової оцінки, виявлення причин їх неоднорідності та *передбачала*: характеристику якості експертних оцінок; характеристику компетентності

експертів; оцінку ступеня погодженості відповідей експертів (за кожною ознакою окремо і в цілому); групування ознак; агрегування ознак; виділення груп експертів з «близькою» думкою щодо порядку ознак; виявлення причин розбіжності думок; визначення впливу компетентності та інших якостей експертів на зміст відповідей; формування групової думки про напрями розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти [230, с. 475–486].

Головним способом забезпечення достатнього рівня достовірності результатів дослідження у роботі став *метод узгодження оцінок*. Сутність даного методу полягає в обчисленні середнього значення оцінок, які кожен експерт давав запропонованим в анкеті тенденціям системи розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов. При цьому ступінь важливості і перспективності тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов оцінювався з використанням певних кількісних показників (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Кількісні показники оцінювання ступенів важливості та перспективності тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов як складової педагогічної освіти

Оцінка (бали)	Значення
0	Немає необхідності включати тенденцію в подальші дослідження
1–3	Низький рівень важливості / перспективності
4–6	Середній рівень важливості / перспективності
7–9	Високий рівень важливості / перспективності

У ході опитування і узагальнення експертних оцінок використовувався метод Дельфі, метою якого є складання скоректованої програми послідовних індивідуальних опитувань, спрямованої на зменшення групового впливу, який виникає при спільній роботі фахівців. Результати опитування експертів за критерієм важливості наведено у дод. Д. Опитування проводилося у два тури.

1. Після першого етапу опитування за кожним з оцінюваних напрямів розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов отримано масив експертних оцінок, для якого визначені: медіана (М), значення верхнього та нижнього кватилей (Q1 і Q2). Експертів, чії оцінки не перебували всередині діапазону кватилей (Q1; Q2), просили обґрунтувати причини розбіжності суджень і повідомити свою думку з приводу досконалості постановки питань. З їх анонімними обґрунтуваннями ознайомлювалися інші експерти.

2. Повторний тур опитування дозволяв деяким фахівцям коригувати свою оцінку, завдяки чому результати другого туру дали зменшення розбіжності оцінок. За результатами оцінок другого туру був підготовлений протокол, у якому анонімно вказано причини зміни оцінок, що відбулися в другому турі.

З метою оцінки ступеня узгодженості експертів за результатами фінального туру опитування розраховано коефіцієнт конкордації W (коефіцієнт рангової кореляції для групи, що складається з N експертів). Коефіцієнт конкордації розраховувався за формулою, запропонованою М. Кендаллом:

$$W = \frac{12 \cdot S}{m^2 \cdot (n^3 - n)}.$$

Значення коефіцієнта конкордації Кендалла W можуть варіюватися від 0 до 1. Причому 0 відповідає неузгодженості, а 1 – повній узгодженості думок експертів. Якщо значення коефіцієнта конкордації перевищує 0,40-0,50, то якість оцінки вважається задовільною, якщо $W > 0,70-0,80$ – високою. Значення коефіцієнтів конкордації Кендалла на основі даних, отриманих за результатами проведення двох опитувань, наведено в табл. 3.7 і рис. 3.4.

Подані результати дозволяють зробити такі висновки:

1. Середні значення коефіцієнта конкордації, розраховані для кожної з двох анкет з виділенням оцінки експертами ступеня важливості і перспективності тенденції, свідчать про *достатній* рівень думок (коефіцієнт конкордації вище 0,5).

2. Усі значення коефіцієнтів конкордації *статистично значущі* (їх значення χ^2 вище табличних значень $\chi^2_{\text{табл}}$ для розрахованої кількості ступенів свободи ν)

**Значення коефіцієнтів конкордації Кендалла на основі даних,
отриманих за результатами проведення опитувань румунських та
українських експертів**

Критерій	Тенденції	Коефіцієнт конкордації W	Kendall λ^2	p-value
Румунія				
Важливість	Історичні тенденції	0,5460526	21,842	0,000561
	Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов	0,8580000	17,16	0,004206
	Організаційно-управлінські тенденції	0,6550388	13,101	0,02245
	Методичні тенденції	0,7859848	15,72	0,007692
Середнє значення		0,71126905	$\lambda^2_{\text{табл}}=12,592$ ($v=m-1=6-1=5$)	
Перспективність	Історичні тенденції	0,5169173	20,677	9,32E-04
	Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов	0,8452381	16,905	0,004684
	Організаційно-управлінські тенденції	0,7058824	14,118	0,01488
	Методичні тенденції	0,8106061	16,212	0,006264
Середнє значення		0,71966098	$\lambda^2_{\text{табл}}=11,007$ ($v=m-1=6-1=5$)	
Україна				
Важливість	Історичні тенденції	0,3395722	16,299	0,01223
	Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов	0,738806	17,731	0,00694
	Організаційно-управлінські тенденції	0,6623223	15,896	0,01432
	Методичні тенденції	0,6308962	15,142	0,01918
Середнє значення		0,59289918	$\lambda^2_{\text{табл}}=12,592$ ($v=m-1=7-1=6$)	
Перспективність	Історичні тенденції	0,6448795	30,954	2,59E-05
	Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов	0,5665025	13,596	0,03449
	Організаційно-управлінські тенденції	0,7383721	17,721	0,006969
	Методичні тенденції	0,4872093	11,693	0,06918
Середнє значення		0,60924085	$\lambda^2_{\text{табл}}=12,592$ ($v=m-1=7-1=6$)	

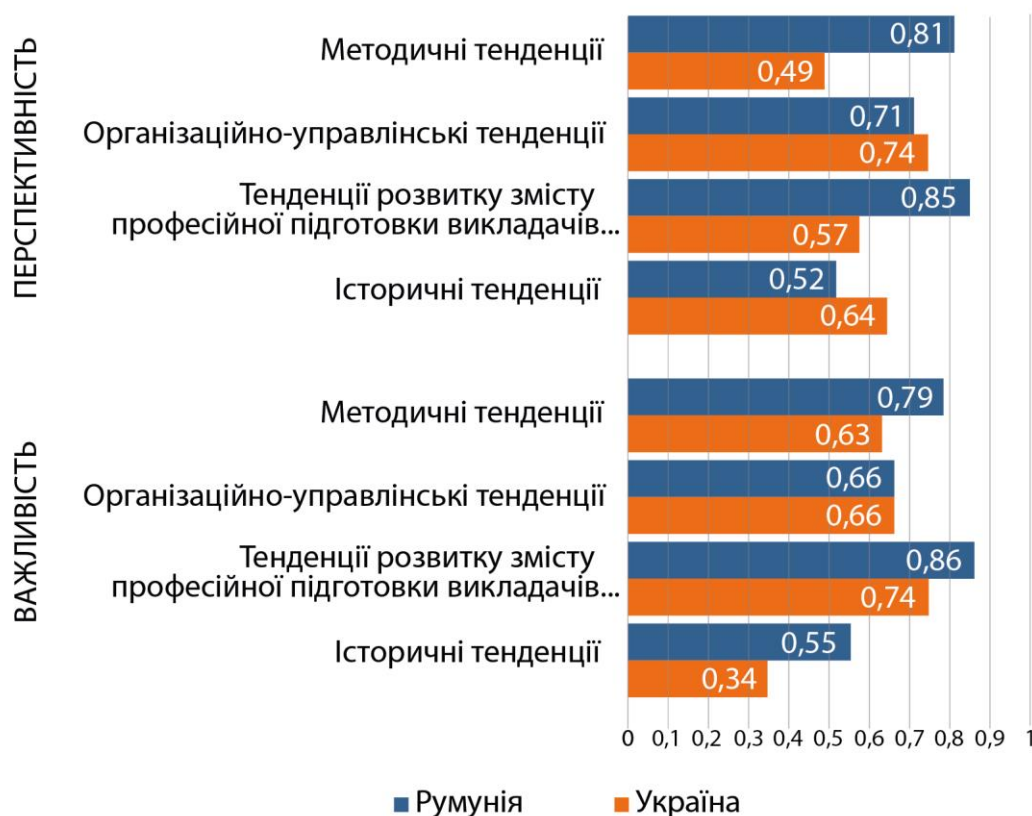

Рис. 3.4. Значення коефіцієнтів конкордації Кендалла на основі даних, отриманих за результатами проведення опитувань румунських та українських експертів.

3. Ступінь узгодженості експертів з *Румунії вище*, ніж ступінь узгодженості експертів з *України*, що може свідчити про більш високий рівень нестабільності і неоднозначності ситуації в освіті України.

4. Ступінь узгодженості експертів при вираженні думки з приводу *перспективності* оцінюваних тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в майбутньому, *вище*, ніж при оцінці їх *важливості* на даний час.

5. Найменший ступінь узгодженості експертів спостерігається при оцінці *важливості історичних тенденцій* і *перспективності методичних тенденцій* професійної підготовки викладачів іноземних мов в *Україні*. Можливою неузгодженістю відповідей експертів щодо важливості історичних тенденцій, скоріш за все, є суб'єктивне ставлення експертів стосовно питання. Розбіжності у ставленні експертів щодо перспективності методичних тенденцій можуть

вказувати не лише на нестабільність в освіті, але й на політичну та економічну нестабільність і неоднозначність в цілому по Україні.

У результаті проведеного експертного аналізу, з точки зору двох виділених сценаріютворюючих критеріїв, було отримано описову статистику результатів опитування експертів щодо основних груп тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов як складової вищої педагогічної освіти в Румунії та Україні, які було виявлено на постановному та апріорному етапах. При цьому використовувалися групи описової статистики, наведені у табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Групи показників описової статистики

Група	Показники
<i>Показники положення на осі</i>	Максимум і мінімум, квартилі, середнє арифметичне (визначення рівномірності розподілу)
<i>Показники розкиду від центру</i>	Стандартне відхилення, ексцес (визначення купчастості розподілу).
<i>Показники асиметрії</i>	Асиметрія

Описову статистику результатів етапу параметризації та ідентифікації із застосуванням критерію *важливості* виділених на постановному та апріорному етапах тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні наведено у дод. Е і табл. 3.9. Отримані статистичні дані оцінки важливості виявлених на постановочному й апріорному етапах напрямів розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та в Україні свідчать про таке:

1. Найбільш важливими напрямками розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у групі сторичних тенденцій є:

– для Румунії – Відтік майбутніх абітурієнтів на навчання за кордон (7,67) та Глобалізаційні тенденції (6,83) й тенденція Демократизації та відкритості (6,83).

– для України – Мобільність викладачів та здобувачів освіти (8,86), Мультилінгвальність (8,14), Демократизація та відкритість (7,86) та Відтік майбутніх абітурієнтів на навчання за кордон (7,86)

2. Найбільш важливими напрямками розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у групі Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов є:

– для Румунії – Підвищення якості освіти та рівня компетентності майбутніх викладачів (7,67), Гуманітаризація професійної підготовки (6,33) та тенденція Забезпечення сталого розвитку професійної підготовки (6,33).

– для України – Розвиток неперервної професійної освіти (7,86) та Гуманітаризація професійної підготовки (7,14).

3. Найважливішими напрямками розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у групі Організаційно-управлінські тенденції є:

– для Румунії – Державно-організаційний супровід професійної підготовки (7,17) та тенденція Децентралізація управління професійною підготовкою (7,17).

– для України – Децентралізація управління професійною підготовкою (7,43) і Дистанційне управління професійною підготовкою (6,43)

4. Найбільш важливими напрямками розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у групі Методичні тенденції є:

– для Румунії – Оновлення іміджевих ролей викладача (8,17) та Дистанційне навчання (7,33).

– для України – Інтенсифікація освітнього процесу (7,86) та Цифровізація освітнього процесу (7,00)

Загалом більша частина напрямів розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов обох країн має загальні тенденції, що є лідируючими за рівнем ваги (крім групи Методичні тенденції). Проте оцінки українських експертів свідчать про більшу, порівняно з Румунією, важливість цих тенденцій з урахуванням сучасного стану професійної підготовки викладачів іноземних мов у країні.

Аналітичні результати експертної оцінки важливості та перспективності напрямів розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні подано в таблицях 3.10, 3.11, 3.13, 3.14.

Описова статистика результатів етапу параметризації та ідентифікації із застосуванням критерію важливості виділених на постановному та апріорному етапах тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні

Історичні тенденції	<table><tr><td>Румунія</td><td>Відтік майбутніх абітурієнтів на ...</td><td>7,67</td></tr><tr><td></td><td>Глобалізаційні</td><td>6,83</td></tr><tr><td></td><td>Демократизація та відкритість</td><td>6,83</td></tr><tr><td>Україна</td><td>Мобільність викладачів та здобувачів ...</td><td>8,86</td></tr><tr><td></td><td>Мультилінгвальність</td><td>8,14</td></tr><tr><td></td><td>Демократизація та відкритість</td><td>7,86</td></tr><tr><td></td><td>Відтік майбутніх абітурієнтів на ...</td><td>7,86</td></tr></table>	Румунія	Відтік майбутніх абітурієнтів на ...	7,67		Глобалізаційні	6,83		Демократизація та відкритість	6,83	Україна	Мобільність викладачів та здобувачів ...	8,86		Мультилінгвальність	8,14		Демократизація та відкритість	7,86		Відтік майбутніх абітурієнтів на ...	7,86
Румунія	Відтік майбутніх абітурієнтів на ...	7,67																				
	Глобалізаційні	6,83																				
	Демократизація та відкритість	6,83																				
Україна	Мобільність викладачів та здобувачів ...	8,86																				
	Мультилінгвальність	8,14																				
	Демократизація та відкритість	7,86																				
	Відтік майбутніх абітурієнтів на ...	7,86																				
Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов	<table><tr><td>Румунія</td><td>Підвищення якості освіти і рівня...</td><td>7,67</td></tr><tr><td></td><td>Гуманітаризація професійної підготовки...</td><td>6,33</td></tr><tr><td></td><td>Забезпечення сталого розвитку...</td><td>6,33</td></tr><tr><td>Україна</td><td>Розвиток неперервної професійної освіти ...</td><td>7,86</td></tr><tr><td></td><td>Гуманітаризація професійної підготовки...</td><td>7,14</td></tr></table>	Румунія	Підвищення якості освіти і рівня...	7,67		Гуманітаризація професійної підготовки...	6,33		Забезпечення сталого розвитку...	6,33	Україна	Розвиток неперервної професійної освіти ...	7,86		Гуманітаризація професійної підготовки...	7,14						
Румунія	Підвищення якості освіти і рівня...	7,67																				
	Гуманітаризація професійної підготовки...	6,33																				
	Забезпечення сталого розвитку...	6,33																				
Україна	Розвиток неперервної професійної освіти ...	7,86																				
	Гуманітаризація професійної підготовки...	7,14																				
Організаційно-управлінські тенденції	<table><tr><td>Румунія</td><td>Державно-організаційний супровід професійної ...</td><td>7,17</td></tr><tr><td></td><td>Децентралізація управління професійною підготовкою</td><td>7,17</td></tr><tr><td>Україна</td><td>Державно-організаційний супровід професійної...</td><td>7,43</td></tr><tr><td></td><td>Дистанційне управління професійною підготовкою</td><td>6,43</td></tr></table>	Румунія	Державно-організаційний супровід професійної ...	7,17		Децентралізація управління професійною підготовкою	7,17	Україна	Державно-організаційний супровід професійної...	7,43		Дистанційне управління професійною підготовкою	6,43									
Румунія	Державно-організаційний супровід професійної ...	7,17																				
	Децентралізація управління професійною підготовкою	7,17																				
Україна	Державно-організаційний супровід професійної...	7,43																				
	Дистанційне управління професійною підготовкою	6,43																				
Методичні тенденції	<table><tr><td>Румунія</td><td>Оновлення іміджевих ролей викладача</td><td>8,17</td></tr><tr><td></td><td>Дистанційне навчання</td><td>7,33</td></tr><tr><td>Україна</td><td>Інтенсифікація освітнього процесу</td><td>7,86</td></tr><tr><td></td><td>Цифровізація освітнього процесу</td><td>7</td></tr></table>	Румунія	Оновлення іміджевих ролей викладача	8,17		Дистанційне навчання	7,33	Україна	Інтенсифікація освітнього процесу	7,86		Цифровізація освітнього процесу	7									
Румунія	Оновлення іміджевих ролей викладача	8,17																				
	Дистанційне навчання	7,33																				
Україна	Інтенсифікація освітнього процесу	7,86																				
	Цифровізація освітнього процесу	7																				

Таблиця 3.10

Результати експертної оцінки важливості напрямів розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії

Групи тенденцій	Тенденції	Важливість	Розподіл значення
Історичні тенденції	Глобалізаційні (Historical_1)	6,83	
	Демократизація та відкритість (Historical_2)	6,83	
	Мобільність викладачів та здобувачів світи (Historical_3)	6,00	
	Збільшення контингенту іноземних студентів (Historical_4)	5,00	
	Полікультурність (Historical_5)	6,00	
	Мультилінгвальність (Historical_6)	5,00	
	Зниження престижності педагогічної професії, зменшення контингенту магістерських програм (Historical_7)	6,50	
	Відтік майбутніх абітурієнтів на навчання за кордон (Historical_8)	7,67	
Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов	Гуманітаризація професійної підготовки (Content_1)	6,33	
	Підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів іноземних мов (Content_2)	7,67	
	Розвиток неперервної професійної освіти (Content_3)	5,33	
	Забезпечення сталого розвитку професійної підготовки (Content_4)	6,33	

Групи тенденцій	Тенденції	Важливість	Розподіл значення
Організаційно-управлінські тенденції	Глобалізаційно-управлінські (Organiz_1)	7,00	
	Державно-організаційний супровід професійної підготовки (Organiz_2)	7,17	
	Дистанційне управління та керівництво професійною підготовкою (Organiz_3)	6,67	
	Децентралізація управління професійною підготовкою (Organiz_4)	7,17	
Методичні тенденції	Інтенсифікація освітнього процесу (Method_1)	6,33	
	Цифровізація освітнього процесу (Method_2)	7,17	
	Дистанційне навчання (Method_3)	7,33	
	Оновлення іміджевих ролей викладача (Method_4)	8,17	

Таблиця 3.11

Результати експертної оцінки важливості напрямів розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні

Групи тенденцій	Тенденції	Важливість	Розподіл значення
Історичні тенденції	Глобалізаційні (Historical_1)	7,57	
	Демократизація та відкритість (Historical_2)	7,86	
	Мобільність викладачів та здобувачів освіти (Historical_3)	8,86	
	Збільшення контингенту іноземних студентів (Historical_4)	7,57	
	Полікультурність (Historical_5)	6,57	
	Мультилінгвальність (Historical_6)	8,14	
	Зниження престижності педагогічної професії, зменшення контингенту магістерських програм (Historical_7)	7,43	
	Відтік майбутніх абітурієнтів на навчання за кордон (Historical_8)	7,86	
Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов	Гуманітаризація професійної підготовки (Content_1)	7,14	
	Підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів іноземних мов (Content_2)	6,86	
	Розвиток неперервної професійної освіти (Content_3)	7,86	
	Забезпечення сталого розвитку професійної підготовки (Content_4)	6,29	

Групи тенденцій	Тенденції	Важливість	Розподіл значення
Організаційно-управлінські тенденції	Глобалізаційно-управлінські (Organiz_1)	5,00	
	Державно-організаційний супровід професійної підготовки (Organiz_2)	5,29	
	Дистанційне управління та керівництво професійною підготовкою (Organiz_3)	6,43	
	Децентралізація управління професійною підготовкою (Organiz_4)	7,43	
Методичні тенденції	Інтенсифікація освітнього процесу (Method_1)	7,86	
	Цифровізація освітнього процесу (Method_2)	7,00	
	Дистанційне навчання (Method_3)	6,00	
	Оновлення іміджевих ролей викладача (Method_4)	6,14	

Отримані статистичні дані оцінки *пріоритетності* виявлених на постановному й апріорному етапах напрямів розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов як складової вищої педагогічної освіти *Румунії* та *України* свідчать про таке:

1. Найбільш *пріоритетними* напрямами розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у групі *Історичних тенденцій* є:

– для *Румунії* – Мобільність викладачів та здобувачів освіти (6,5), Глобалізаційні (6,33), Демократизація та відкритість (6,00);

– для *України* – Мобільність викладачів та здобувачів освіти (8,43), Мультилінгвальність (8,14), Глобалізаційні тенденції (7,29).

2. Найбільш *пріоритетними* напрямами розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у групі *Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов* є:

– для *Румунії* – Розвиток неперервної вищої професійної освіти (7,17), Підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів (7,00);

– для *України* – Розвиток неперервної вищої педагогічної освіти (7,57) та Гуманітаризація професійної підготовки (7,00).

3. Найбільш *пріоритетними* напрямами розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в групі *Організаційно-управлінські тенденції* є:

– для *Румунії* – Державний організаційно-контролюючий супровід вищої педагогічної освіти (6,83), Дистанційне управління професійною підготовкою (6,33) і Децентралізація управління професійною підготовкою (6,33);

– для *України* – Децентралізація управління професійною підготовкою (7,43) і тенденція Дистанційного управління професійною підготовкою (6,71).

4. Найбільш *пріоритетними* напрямами розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у групі *Методичні тенденції* є:

– для *Румунії* – Оновлення іміджевих ролей викладача (7,33) і тенденція Інтенсифікація навчального процесу (7,17);

– для *України* – Інтенсифікація навчального процесу (7,29) та Цифровізація навчального процесу (6,71).

Усі напрями розвитку вищої освіти в галузі підготовки викладачів іноземних мов обох країн мають загальні тенденції, які є провідними за ступенем важливості. Так само, як у випадку з оцінкою ступеня важливості аналізованих тенденцій, оцінки українських експертів свідчать про більшу (за винятком групи методичних тенденцій), порівняно з Румунією, перспективність цих тенденцій з урахуванням сучасного стану вищої педагогічної освіти в країні (табл. 3.12).

Крок 2. Виділені методом кластерного аналізу типові кластери, що склалися у наш час, піддаються інтерпретації та відображають перспективу і тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов.

Таблиця 3.12

Статистичні дані оцінки пріоритетності виявлених на постановному й апріорному етапах напрямів розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні

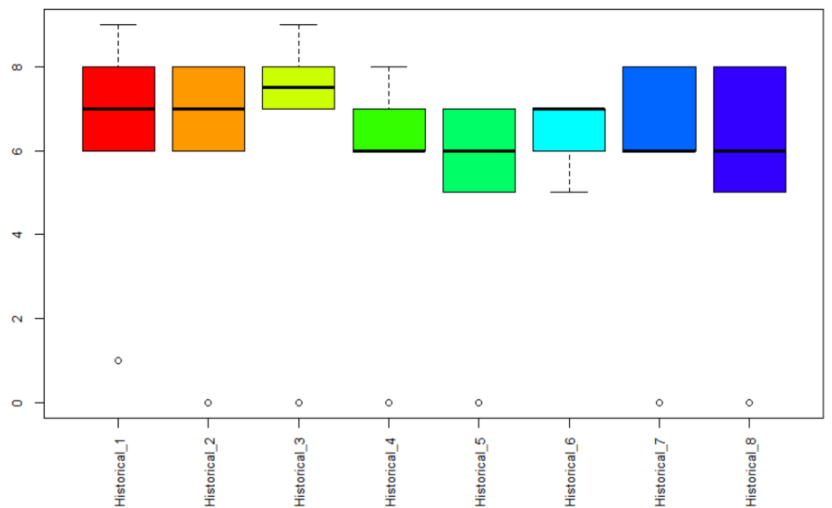
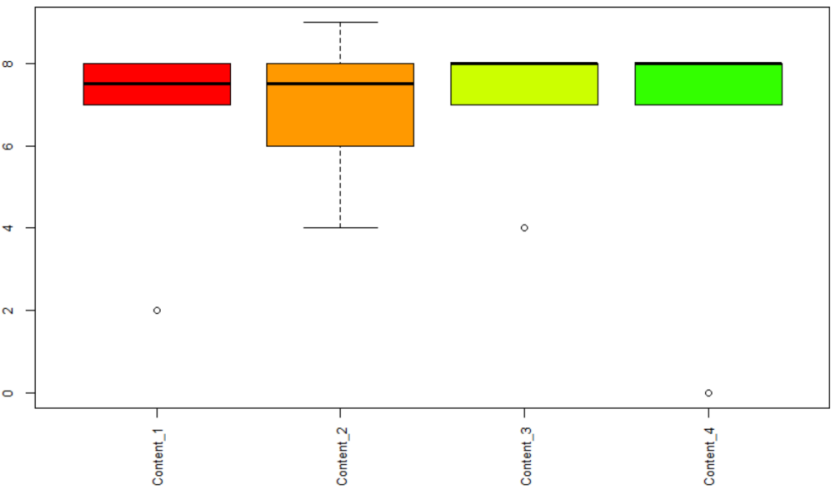
Історичні тенденції	0123456789 Румунія Мобільність викладачів та здобувачів освіти 6,5 Глобалізаційні 6,33 Демократизація та відкритість 6 Україна Мобільність викладачів та здобувачів ... 8,43 Мультилінгвальність 8,14 Глобалізаційні 7,29
Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов	6,76,86,977,17,27,37,47,57,67,7 Румунія Розвиток неперервної професійної освіти 7,17 Підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів 7 Україна Розвиток неперервної професійної освіти 7,57 Гуманітаризація професійної підготовки 7

Продовження табл. 3.12

Організаційно-управлінські тенденції	Румунія Державно-організаційний супровід професійної підготовки 6,83 Дистанційне управління професійною підготовкою 6,33 Децентралізація управління професійною підготовкою 6,33 Україна Децентралізація управління професійною підготовкою 7,43 Дистанційне управління професійною підготовкою 6,71
Методичні тенденції	Румунія Оновлення іміджевих ролей викладача 7,33 Інтенсифікація освітнього процесу 7,17 Україна Інтенсифікація освітнього процесу 7,29 Цифровізація освітнього процесу 6,71

Таблиця 3.13

Результати експертної оцінки перспективності напрямів розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії

Групи тенденцій	Тенденції	Перспективність	Розподіл значення
Історичні тенденції	Глобалізаційні (Historical_1)	6,33	
	Демократизація та відкритість (Historical_2)	6,00	
	Мобільність викладачів та здобувачів освіти (Historical_3)	6,50	
	Збільшення контингенту іноземних студентів (Historical_4)	5,50	
	Полікультурність (Historical_5)	5,17	
	Мультилінгвальність (Historical_6)	6,20	
	Зниження престижності педагогічної професії, зменшення контингенту магістерських програм (Historical_7)	5,67	
	Відтік майбутніх абітурієнтів навчання за кордон (Historical_8)	5,50	
Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов	Гуманітаризація професійної підготовки (Content_1)	6,67	
	Підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів іноземних мов (Content_2)	7,00	
	Розвиток неперервної професійної освіти (Content_3)	7,17	
	Забезпечення сталого розвитку вищої педагогічної освіти (Content_4)	6,50	

Групи тенденцій	Тенденції	Перспективність	Розподіл значення
Організаційно-управлінські тенденції	Глобалізаційно-управлінські (Organiz_1)	6,00	
	Державно-організаційний супровід професійної підготовки (Organiz_2)	6,83	
	Дистанційне управління професійною підготовкою (Organiz_3)	6,33	
	Децентралізація управління професійною підготовкою (Organiz_4)	6,33	
Методичні тенденції	Інтенсифікація освітнього процесу (Method_1)	7,17	
	Цифровізація освітнього процесу (Method_2)	6,50	
	Дистанційне навчання (Method_3)	6,33	
	Оновлення іміджевих ролей викладача (Method_4)	7,33	

Таблиця 3.14

Результати експертної оцінки перспективності напрямів розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні

Групи тенденцій	Тенденції	Перспективність	Розподіл значень
Історичні тенденції	Глобалізаційні (Historical_1)	7,29	
	Демократизація та відкритість (Historical_2)	7,00	
	Мобільність викладачів та здобувачів освіти (Historical_3)	8,43	
	Збільшення контингенту іноземних студентів (Historical_4)	7,14	
	Полікультурність (Historical_5)	6,71	
	Мультилінгвальність (Historical_6)	7,71	
	Зниження престижності педагогічної професії, зменшення контингенту магістерських програм (Historical_7)	5,14	
	Відтік майбутніх абітурієнтів на навчання за кордон (Historical_8)	5,14	
Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов	Гуманітаризація професійної підготовки (Content_1)	7,00	
	Підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів іноземних мов (Content_2)	6,71	
	Розвиток професійної освіти (Content_3)	7,57	
	Забезпечення сталого розвитку професійної підготовки (Content_4)	5,86	

Групи тенденцій	Тенденції	Перспективність	Розподіл значень
Організаційно-управлінські тенденції	Глобалізаційно-управлінські (Organiz_1)	4,86	
	Державно-організаційний супровід професійної підготовки (Organiz_2)	5,43	
	Дистанційне управління професійною підготовкою (Organiz_3)	6,71	
	Децентралізація управління професійною підготовкою (Organiz_4)	7,43	
Методичні тенденції	Інтенсифікація освітнього процесу (Method_1)	7,29	
	Цифровізація освітнього процесу (Method_2)	6,71	
	Дистанційне навчання (Method_3)	6,14	
	Оновлення іміджевих ролей викладача (Method_4)	6,14	

Отримана в результаті здійснення першого кроку етапу параметризації і ідентифікації описова статистика є вихідними даними для завершення процедури параметризації та ідентифікації типів кластерів, які склалися у наш час, піддаються інтерпретації і відображають перспективу й тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов. Як інструмент реалізації даного етапу обрано *метод кластерного аналізу*.

У дослідженні ми використовували метод *K-середніх*. *K* – означає, що кластеризація розглядається як один із найпростіших і найчастіше використовуваних методів кластеризації. Набір даних поділено на *k* кластерів, де *k* – кількість кластерів, попередньо визначених особою, яка проводить аналіз [234]. Класифікуються об'єкти на кілька груп (кластерів), щоб об'єкти в межах одного кластера були максимально схожими (тобто мають високу внутрішньокласову подібність), тоді як об'єкти з різних кластерів були максимально несхожими (мають низьку міжкласову подібність). Неподібність кластерів також називають відстанню. Класичним методом вимірювання відстані є евклідова відстань (1).

$$d_{\text{euc}}(x, y) = \sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - y_i)^2} \quad (1)$$

де *x* та *y* – два вектори довжини *n*.

Кожен кластер поданий його центром (центроїдом), який відповідає середньому значенню точок, призначених кластеру. Основна ідея полягає у визначенні кластерів таким чином, щоб загальна внутрішньокластерна варіація (також відома як «загальна зміна в кластері») була мінімізована.

Широко застосовується кілька алгоритмів *k-середніх* [234]. Стандартним алгоритмом є алгоритм Хартігана-Вонга [222], що визначає загальну варіацію всередині кластера як суму квадратів евклідових відстаней між елементами та відповідним центроїдом (2):

$$W(C_k) = \sum_{x_i \in C_k} (x_i - \mu_k)^2, (2)$$

де

x_i – це точка даних, що належить до кластера C_k ,

μ_k – середнє значення точок, віднесених до кластера C_k .

Кожне спостереження x_i (тобто кожна тенденція) приписується даному кластеру так, що сума квадратів відстані спостереження до призначених ним центрів кластерів μ_k є мінімальною.

Загальна варіація всередині кластера визначається рівнянням (3).

$$\text{tot. withinss} = \sum_{k=1}^k W(C_k) = \sum_{k=1}^k \sum_{x_i \in C_k} (x_i - \mu_k)^2. \quad (3)$$

Загальна внутрішньокластерна сума квадратів вимірює компактність кластеризації і має бути якомога меншою. Кластеризація k -середніх вимагає від особи, яка проводить аналіз, вказати кількість кластерів, які потрібно створити. Для визначення оптимальної кількості кластерів був застосований метод статистики розриву (Gap Statistic Method). Для візуалізації результатів кластеризації застосовано аналіз головних компонентів PCA та графік точок даних відповідно до перших двох основних компонентів, які пояснюють більшість дисперсії. Кластерний аналіз проводили в програмному засобі R^1 . Результати проведення кластерного аналізу ідентифікаторів *важливості*, виділених на постановному та апріорному етапах сценарного прогнозування тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії з погляду сучасності, подано на рис. 3.5.

За результатами виконання кластерного аналізу було виявлено 4 (оптимальна кількість кластерів згідно з методом статистик розриву) типи кластерів за ступенем важливості тенденцій розвитку сучасної професійної підготовки викладачів іноземних мов, що піддаються інтерпретації. (див. табл. 3.15).

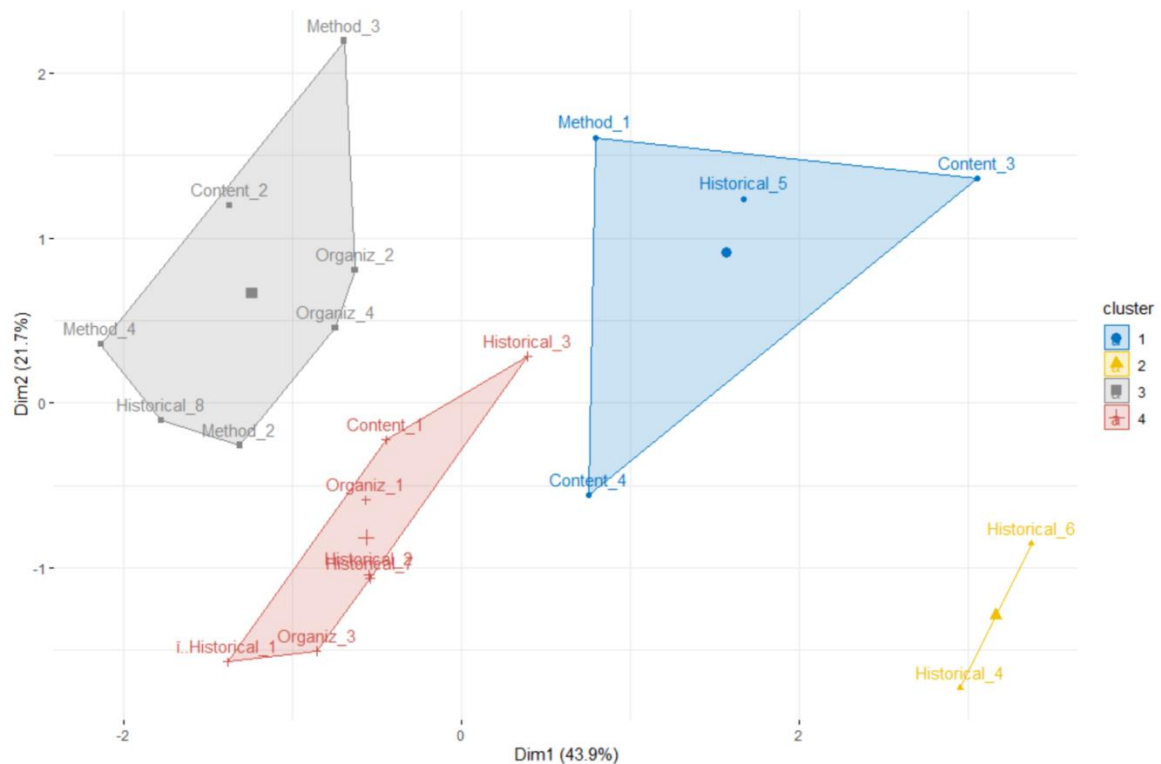

Рис. 3.5. Результати кластеризації ідентифікаторів важливості тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії

Таблиця 3.15

Кластери ступеня важливості тенденцій професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії

Кластер	Середній бал		Опис	Кількість тенденцій розвитку вищої педагогічної освіти	
	Min	Max		Size	%
2	5,00	5,20	Низька значущість	2	10,00
4	5,20	6,00	Середня значущість	7	35,00
1	6,00	7,20	Достатня значущість	4	20,00
3	7,20	8,00	Висока значущість	7	35,00

Структуру отриманих кластерів *ідентифікаторів важливості тенденцій* розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії наведено у табл. 3.16 і на рис. 3.6.

**Структура кластерів ідентифікаторів важливості тенденцій розвитку
професійної підготовки викладачів
іноземних мов у Румунії**

Кластер	Значущість	Тенденції	Групи тенденцій
2	Низька	Збільшення контингенту іноземних студентів (Historical_4)	Історичні тенденції
		Мультилінгвальність (Historical_6)	
1	Достатня	Полікультурність (Historical_5)	Історичні тенденції
		Інтенсифікація освітнього процесу (Method_1)	Методичні тенденції
		Розвиток неперервної професійної освіти (Content_3)	Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов
		Забезпечення сталого розвитку професійної підготовки в ЗВО Румунії та України (Content_4)	
4	Середня	Глобалізаційні (Historical_1)	Історичні тенденції
		Демократизація та відкритість (Historical_2)	
		Мобільність викладачів та здобувачів освіти (Historical_3)	
		Зниження престижності педагогічної професії, зменшення контингенту магістерських програм (Historical_7)	
		Глобалізаційно-управлінські (Organiz_1)	Організаційно-управлінські тенденції
		Дистанційне управління професійною підготовкою (Organiz_3)	
		Гуманітаризація професійної підготовки (Content_1)	Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов
3	Висока	Відтік майбутніх абітурієнтів на навчання за кордон (Historical_8)	Історичні тенденції
		Цифровізація освітнього процесу (Method_2)	Методичні тенденції
		Дистанційне навчання (Method_3)	
		Оновлення іміджевих ролей викладача (Method_4)	
		Державно-організаційний супровід професійної підготовки (Organiz_2)	Організаційно-управлінські тенденції
		Децентралізація вищої освіти (Organiz_4)	
		Підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів (Content_2)	Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов

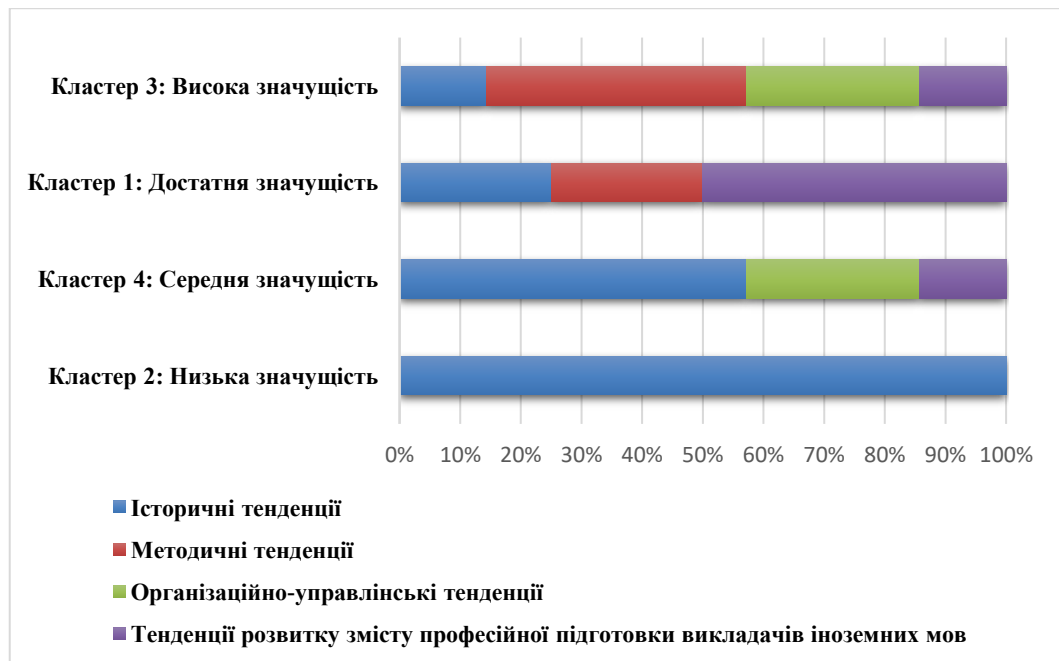

Рис. 3.6. Структура кластерів ідентифікаторів важливості тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії

Аналіз отриманих кластерів за ступенем *важливості* тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії дозволив зробити такі висновки:

- найбільша кількість тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов Румунії має *високий* (35%) або *середній* (35%) ступінь важливості (кластери 3 і 4);

- найменша кількість тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов Румунії (10%) має *низький* ступінь важливості (кластер 2);

- усі тенденції, які становлять кластер з *низьким* ступенем важливості (кластер 2), належать тільки до Історичних тенденцій (20% всіх виявлених в роботі історичних тенденцій);

- найбільший відсоток тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії (57,14%), що мають найбільш *середній* ступінь впливу на сучасний стан професійної підготовки викладачів іноземних мов (кластер 3), також належать до групи Історичного напрямку (50% всіх виявлених в роботі історичних тенденцій);

– група Організаційно-управлінського спрямування характеризується тільки тенденціями *високої* (50% всіх виявлених в роботі Організаційно-управлінських тенденцій) і *середньої* (решту 50%) важливості;

– у групі Методичного напрямку більша частина (75%) належить до кластера тенденцій розвитку *високої* важливості (кластер 3);

– у групі Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії 50% тенденцій виявляють *достатній* вплив на розвиток професійної освіти викладачів іноземних мов.

Результати кластерного аналізу ідентифікаторів *перспективності*, виділених на постановному та апріорному етапах тенденцій розвитку професійної освіти викладачів іноземних мов у *Румунії*, з точки зору сьогодення, наведено на рис. 3.7.

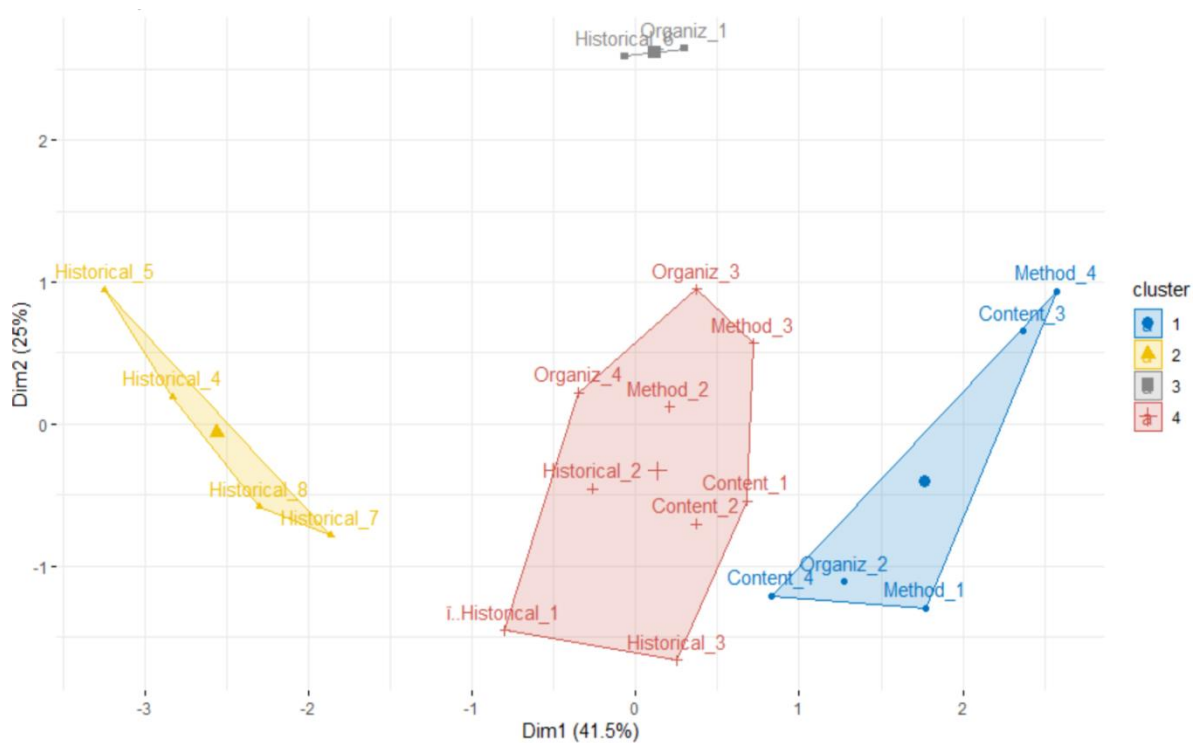

Рис. 3.7. Результати кластеризації ідентифікаторів *перспективності* тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії

Кластерний аналіз ідентифікаторів *перспективності* тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії також дозволив

виявити 4 (оптимальна кількість кластерів відповідно до методу статистик розриву) типи кластерів, що поєднують виділені показники за рівнями їх значущості і піддаються інтерпретації (табл. 3.17).

Таблиця 3.17

Кластери, що поєднують виділені показники за рівнями їх значущості

Кластер	Середній бал		Опис	Кількість тенденцій розвитку вищої педагогічної освіти	
	Min	Max		Size	%
2	5,17	6,00	Низька перспективність	4	20,00
3	6,00	6,50	Середня перспективність	2	10,00
4	6,50	7,00	Достатня перспективність	9	45,00
1	7,00	7,50	Висока перспективність	5	25,00

Структуру отриманих кластерів наведено в табл. 3.18 і на рис. 3.8.

Таблиця 3.18

Структура отриманих кластерів перспективності

Кластер	Перспективність	Тенденції	Групи тенденцій
1	Низька	Збільшення контингенту іноземних студентів (Historical_4)	Історичні тенденції
		Полікультурність (Historical_5)	Історичні тенденції
		Зниження престижності педагогічної професії, зменшення контингенту магістерських програм (Historical_7)	Історичні тенденції
		Відтік майбутніх абітурієнтів на навчання за кордон (Historical_8)	Історичні тенденції
2	Середня	Мультилінгвальність (Historical_6)	Історичні тенденції
		Глобалізаційно-управлінські (Organiz_1)	Організаційно-управлінські тенденції
3	Достатня	Глобалізаційні (Historical_1)	Історичні тенденції
		Демократизація та відкритість (Historical_2)	Історичні тенденції
		Мобільність викладачів та здобувачів освіти (Historical_3)	Історичні тенденції
		Гуманітаризація професійної підготовки (Content_1)	Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов
		Підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів (Content_2)	Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов

Продовження табл. 3.18

Кластер	Перспективність	Тенденції	Групи тенденцій
		Дистанційне управління професійною підготовкою (Organiz_3)	Організаційно-управлінські тенденції
		Децентралізація управління професійною підготовкою (Organiz_4)	Організаційно-управлінські тенденції
		Цифровізація освітнього процесу (Method_2)	Методичні тенденції
		Дистанційне навчання (Method_3)	Методичні тенденції
4	Висока	Розвиток неперервної вищої професійної освіти (Content_3)	Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов
		Забезпечення сталого розвитку професійної підготовки в ЗВО Румунії та України (Content_4)	Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов
		Державно-організаційний супровід професійної підготовки (Organiz_2)	Організаційно-управлінські тенденції
		Інтенсифікація освітнього процесу (Method_1)	Методичні тенденції
		Оновлення іміджевих ролей викладача (Method_4)	Методичні тенденції

Рис. 3.8. Структура кластерів перспективності

Аналіз отриманих кластерів за ступенем *перспективності* тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов дозволив зробити такі висновки:

– найбільшу кількість тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії (45%) має *достатній* ступінь перспективності (кластер 4);

- найменшу кількість тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії (10%) має *середній* ступінь перспективності (кластер 3);
- збільшився розмір кластера, що характеризує тенденції з *низьким* ступенем перспективності (20% від всіх проаналізованих тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії, кластер 2);
- як і раніше, всі тенденції, які становлять кластер з *низьким* ступенем перспективності (кластер 2) належать лише до Історичних тенденцій, однак вони тепер складають 50% від всіх виявлених в роботі історичних тенденцій;
- найбільший відсоток тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов (33,33%), що мають достатній ступінь впливу на майбутній стан професійної підготовки викладачів іноземних мов (кластер 4), належать до групи Історичного напрямку (37,5% всіх виявлених у роботі історичних тенденцій);
- групи Методичного напрямку і Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії характеризуються тільки тенденціями високої (50% всіх виявлених в роботі Методичних тенденцій / Тенденцій розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії) і достатньої (решта 50%) перспективності;
- у групі Організаційно-управлінські тенденції професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії 50% тенденцій виявляють достатній вплив на майбутній розвиток професійної підготовки викладачів іноземних мов.

Результати проведення кластерного аналізу ідентифікаторів важливості тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в *Україні* з погляду сучасності наведено на рис. 3.9.

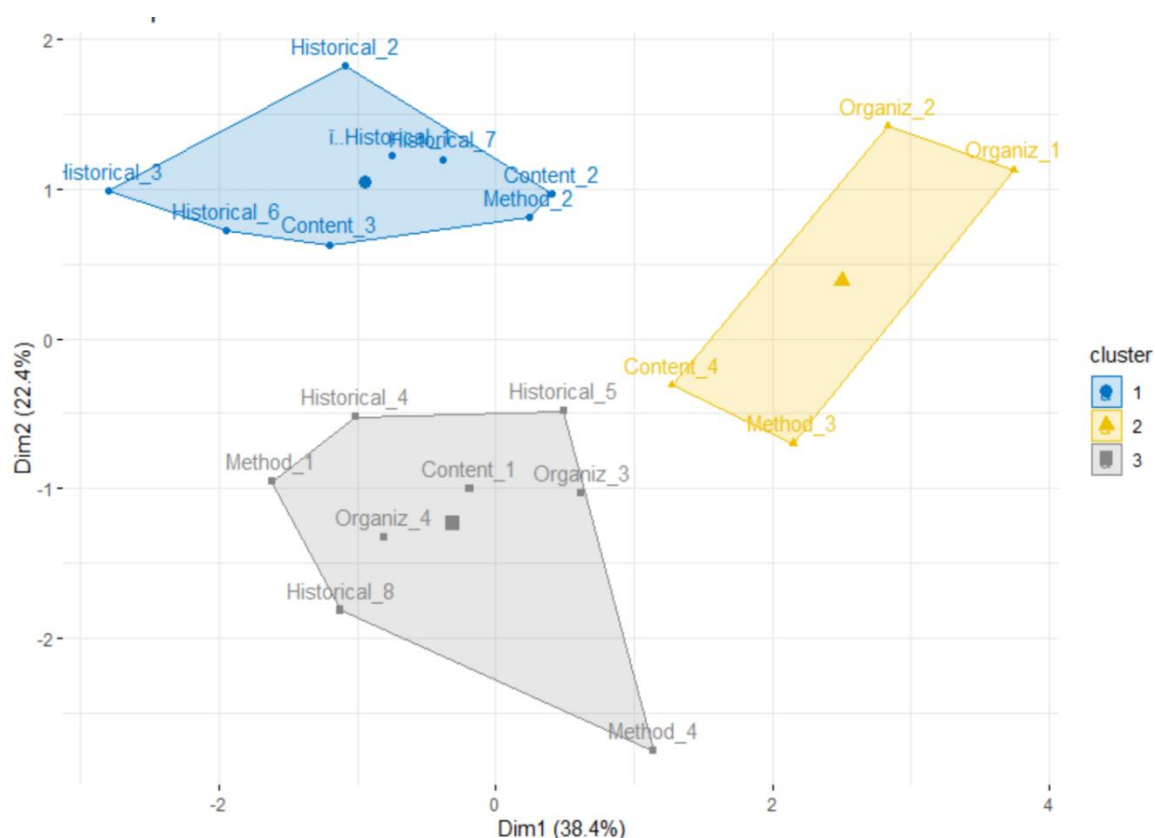

Рис. 3.9. Результати кластеризації ідентифікаторів *важливості* тенденцій професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні

За результатами виконання кластерного аналізу було виявлено 3 типи кластерів (оптимальна кількість кластерів згідно з методом статистик розриву) за *ступенем важливості* тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні, що піддаються такій інтерпретації (див. табл. 3.19).

Таблиця 3.19

Кластери ступеня важливості тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні

Кластер	Середній бал		Опис	Кількість тенденцій розвитку вищої педагогічної освіти	
	Min	Max		Size	%
2	5,00	6,29	Низька значущість	4	20,00
3	6,29	7,20	Середня значущість	8	40,00
1	7,20	8,86	Висока значущість	8	40,00

Структуру кластерів ідентифікаторів важливості тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні наведено у табл. 3.20 і на рис. 3.10.

Таблиця 3.20

Структура кластерів ідентифікаторів важливості тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні

Кластер	Значущість	Тенденції	Групи тенденцій
1	Низька	Забезпечення сталого розвитку професійної підготовки в ЗВО Румунії та України (Content_4)	Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов
		Глобалізаційно-управлінські (Organiz_1)	Організаційно-управлінські тенденції
		Державно-організаційний супровід професійної підготовки (Organiz_2)	
		Дистанційне навчання (Method_3)	Методичні тенденції
2	Середня	Збільшення контингенту іноземних студентів (Historical_4)	Історичні тенденції
		Полікультурність (Historical_5)	
		Відтік майбутніх абітурієнтів на навчання за кордон (Historical_8)	
		Гуманітаризація професійної підготовки (Content_1)	Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов
		Дистанційне управління професійною підготовкою (Organiz_3)	Організаційно-управлінські тенденції
		Децентралізація управління професійною підготовкою (Organiz_4)	
		Інтенсифікація навчального процесу (Method_1)	Методичні тенденції
		Оновлення іміджевих ролей викладача (Method_4)	
3	Висока	Глобалізаційні (Historical_1)	Історичні тенденції
		Демократизація та відкритість (Historical_2)	
		Мобільність викладачів та здобувачів освіти (Historical_3)	
		Мультилінгвальність (Historical_6)	
		Зниження престижності педагогічної професії, зменшення контингенту магістерських програм (Historical_7)	Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов
		Підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів іноземних мов (Content_2)	
		Розвиток неперервної професійної підготовки (Content_3)	
		Цифровізація освітнього процесу (Method_2)	Методичні тенденції

Рис. 3.10. Структура кластерів ідентифікаторів важливості тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні

Аналіз отриманих кластерів за ступенем *важливості* тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов *України* дозволив зробити такі висновки:

— менша кількість кластерів, отриманих внаслідок проектування на ситуацію в Україні сукупності тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії, виявлених на постановному та апріорному етапах з урахуванням ситуації в Румунії, свідчить про наявність: по-перше більшого ступеня *блиькості* між більшою кількістю тенденцій, що формують кластери (1), та, по-друге, рівного ступеня *відмінності* між тенденціями у різних кластерах (2). У результатах кластеризації з урахуванням ситуації розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії спостерігається кластер 2 (низький ступінь важливості), значно віддалений від усіх інших кластерів, що свідчить про наявність явно виражених тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов, які не *задовільняють* сучасні потреби;

– найбільша кількість тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні має *високий* (40%) або *середній* (40%) ступінь важливості (кластери 1 та 3);

– найменша кількість тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні (20%) має *низький* ступінь важливості (кластер 2);

– тенденції, що представляють кластер з *низьким* ступенем важливості (кластер 2), подаються трьома з чотирьох аналізованих груп тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов (за винятком Історичних тенденцій). Слід зазначити факт, що для кластера з *низьким* ступенем важливості в Румунії характерна діаметрально протилежна картина (він представлений лише історичними тенденціями);

– з іншого боку, на відміну від ситуації з Румунією, найбільший відсоток тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов (62.5%), які мають *найвищий* (а не середній) ступінь впливу на сучасний стан професійної підготовки викладачів іноземних мов (кластер 1), також належить до групи Історичного спрямування (37,5% всіх виявлених у роботі Історичних тенденцій);

– група Організаційно-управлінського напрямку характеризується тільки тенденціями *низького* (50% всіх виявлених в роботі Організаційно-управлінських тенденцій) і середнього ступенів (залишкові 50%) важливості (на відміну від ситуації в Румунії, де замість низького ступеня важливості в описі даної групи був кластер *високого* ступеня важливості);

– у групі Методичного спрямування більша частина (75%) належить до кластера тенденцій розвитку *середньої* важливості – кластер 3 (в Румунії існує та сама пропорція, але в кластері з високим ступенем важливості);

– у групі Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов 50% тенденцій виявляють *високий* вплив на розвиток професійної підготовки викладачів іноземних мов (у той час як для сьогоденного стану професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії цей напрям має переважно *достатню* важливість).

Результати проведення кластерного аналізу ідентифікаторів *перспективності*, виділених на постановному та апріорному етапах тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та в *Україні*, з точки зору сьогодення, наведено на рис. 3.11.

Кластерний аналіз ідентифікаторів перспективності тенденцій розвитку системи професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні також дозволив виявити 3 типи кластерів, що поєднують виділені показники за рівнями їх значущості і піддаються інтерпретації (див. табл. 3.21).

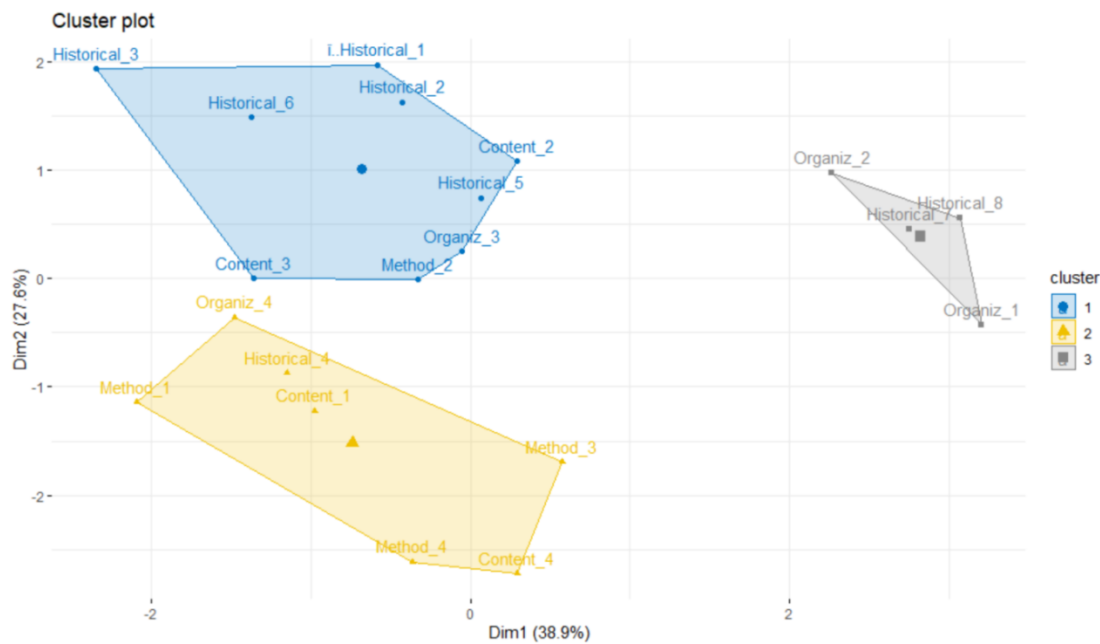

Рис. 3.11. Результати кластеризації ідентифікаторів *перспективності* тенденцій розвитку професійної освіти України

Таблиця 3.21

Кластери, що поєднують виділені показники за рівнями їх значущості

Кластер	Середній бал		Опис	Кількість тенденцій розвитку вищої педагогічної освіти	
	Min	Max		Size	%
1	7,43	8,43	Висока перспективність	9	45,00
2	5,86	7,43	Середня перспективність	7	35,00
3	4,86	5,86	Низька перспективність	4	20,00

Структуру отриманих кластерів ідентифікаторів *перспективності* тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов України наведено в табл. 3.22 і на рис. 3.12.

**Структура кластерів ідентифікаторів перспективності тенденцій
розвитку професійної підготовки викладачів
іноземних мов в Україні**

Кластер	Перспективність	Тенденції	Групи тенденцій
1	Низька	Зниження престижності педагогічної професії, зменшення контингенту магістерських програм (Historical_7)	Історичні тенденції
		Відтік майбутніх абітурієнтів на навчання за кордон (Historical_8)	Історичні тенденції
		Глобалізаційно-управлінські (Organiz_1)	Організаційно-управлінські тенденції
		Державно-організаційний супровід професійної підготовки (Organiz_2)	Організаційно-управлінські тенденції
2	Середня	Збільшення контингенту іноземних студентів (Historical_4)	Історичні тенденції
		Гуманітаризація професійної підготовки (Content_1)	Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов
		Забезпечення сталого розвитку професійної підготовки в ЗВО Румунії та України (Content_4)	Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов
		Децентралізація управління професійною підготовкою (Organiz_4)	Організаційно-управлінські тенденції
		Інтенсифікація освітнього процесу (Method_1)	Методичні тенденції
		Дистанційне навчання (Method_3)	Методичні тенденції
		Оновлення іміджевих ролей викладача (Method_4)	Методичні тенденції
3	Висока	Глобалізаційні (Historical_1)	Історичні тенденції
		Демократизація та відкритість (Historical_2)	Історичні тенденції
		Мобільність викладачів та здобувачів освіти (Historical_3)	Історичні тенденції
		Полікультурність (Historical_5)	Історичні тенденції
		Мультилінгвальність (Historical_6)	Історичні тенденції
		Підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів іноземних мов (Content_2)	Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов
		Розвиток неперервної професійної освіти (Content_3)	Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов
		Дистанційне управління професійною підготовкою (Organiz_3)	Організаційно-управлінські тенденції
		Цифровізація навчального процесу (Method_2)	Методичні тенденції

Рис. 3.12. Структура кластерів ідентифікаторів *перспективності* тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні

Аналіз отриманих кластерів за ступенем *перспективності* тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов дозволив зробити такі **висновки**:

– найбільша кількість тенденцій розвитку системи професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні (кластер 1) тепер належить до високого ступеня перспективності (45%) (на відміну від Румунії, в якій найбільша кількість тенденцій має *достатній* ступінь перспективності);

– найменша кількість тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов України (20%), як і раніше, має *низький* ступінь перспективності (кластер 3);

– як і раніше, кластер з *низьким* ступенем важливості (кластер 2) представлений трьома з чотирьох аналізованих груп тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов (за винятком Історичних тенденцій);

– найбільший відсоток тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов (33,33%), які мають *достатній* ступінь впливу на майбутній стан професійної підготовки викладачів іноземних мов (кластер 4), належить до групи Історичного спрямування (37,5% усіх виявлених у роботі історичних тенденцій);

– група Методичного спрямування на 60% характеризується *середньою* перспективністю для розвитку системи професійної підготовки викладачів іноземних мов України;

– групи Організаційно-управлінських тенденцій та Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов рівномірно подані всіма трьома кластерами ступеня впливу на майбутній розвиток професійної підготовки викладачів іноземних мов освіти України.

Четвертим етапом запропонованого алгоритму сценарного прогнозування є інтерпретації – виявлення можливих *сценаріїв розвитку подій ситуації з урахуванням тенденцій, що склалися у наш час* та стратегій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов при дотриманні певних умов сьогодення.

З метою реалізації даного етапу розроблено евристичний алгоритм виявлення та інтерпретації варіантів сценаріїв розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов, базований на таких евристиках:

Евристика 1. Достатньою і обґрунтованою системоутворюючою ознакою виявлення та інтерпретації варіантів сценаріїв розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов є комбінаторне співвідношення отриманих на етапі параметризації та ідентифікації кластерів важливості *у наш час* та перспективності *в майбутньому* виділених автором тенденцій.

Евристика 2. Сценарій може вважатися *оптимістичним* у тому випадку, якщо висока чи достатня перспективність тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у *Румунії* зумовлена і підкріплюється високим чи достатнім рівнем важливості реалізації цієї тенденції сьогодні. Сценарій може вважатися *оптимістичним* лише в тому випадку, якщо висока перспективність тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних

мов в *Україні* зумовлена та підкріплюється високим рівнем важливості реалізації цієї тенденції. Ці співвідношення можуть свідчити про наявність стратегії поступального розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов, яка гарантує максимально ефективні результати у майбутньому. Для Румунії коливання від високого до достатнього і навпаки рівнів важливості/перспективності тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов вважатимемо допустимими у зв'язку з незначною різницею в середній значущості, яка характеризує ці два кластери (6,6 та 7,6 – середній допустимий та високий ступінь важливості; 6,75) та 7,25 – відповідно середній допустимий та високий ступінь перспективності).

Усі інші співвідношення важливості та перспективності тенденції професійної підготовки викладачів іноземних мов (відмінні від низького) можуть вважатися *нейтральним сценарієм*, що передбачає або стабільну середню значимість тенденції, або наявність певної позитивної динаміки у пріоритетності тенденції від сьогодення до майбутнього, що дозволяє характеризувати ситуацію у розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов як таку, що стабілізується.

Відповідно до запропонованого евристичного алгоритму було виявлено та ідентифіковано *три* принципово відмінні (непересічні) варіанти-сценарії розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в досліджуваних країнах:

1) сценарій *оптимістичного* розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов: група тенденцій, які є *основою* сучасного стану професійної підготовки викладачів іноземних мов і визначає стабільне функціонування та стратегічне наповнення шляхів розвитку цієї системи;

2) сценарій *нейтрального* розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов: група тенденцій, які є *пріоритетними* на сучасному етапі розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов, але свідчать про наявність деяких нестабільних показників її функціонування та відсутність прогресивного розвитку;

3) сценарій *песимістичного* розвитку системи професійної підготовки викладачів іноземних мов: група тенденцій, яка демонструє наявність тенденцій, які поступово втрачають свою перспективність та актуальність і мають негативні напрями розвитку.

Алгоритм формування сценаріїв розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов подано у табл. 3.23 і 3.24.

Таблиця 3.23

Алгоритм формування сценаріїв розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії

Правило	Рівень важливості				Рівень перспективності				Сценарій
	Низький	Середній	Достатній	Високий	Низький	Середній	Достатній	Високий	
1.1	☒				☒				Песимістичний
1.2	☒					☒			Песимістичний
1.3	☒						☒		Песимістичний
1.4	☒							☒	Песимістичний
1.5		☒			☒				Песимістичний
1.6			☒		☒				Песимістичний
1.7				☒	☒				Песимістичний
2.1			☒			☒			Нейтральний
2.2			☒				☒		Нейтральний
2.3		☒				☒			Нейтральний
2.4		☒					☒		Нейтральний
2.5		☒						☒	Нейтральний
2.6				☒		☒			Нейтральний
3.1				☒			☒		Оптимістичний
3.2			☒					☒	Оптимістичний
3.3				☒				☒	Оптимістичний

Алгоритм формування сценаріїв розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні

Правило	Рівень важливості			Рівень перспективності			Сценарій
	Низький	Середній	Високий	Низький	Середній	Високий	
1.1	☒			☒			Песимістичний
1.2		☒		☒			Песимістичний
1.3			☒	☒			Песимістичний
1.4	☒				☒		Песимістичний
1.5	☒					☒	Песимістичний
2.1		☒			☒		Нейтральний
2.2		☒				☒	Нейтральний
2.3			☒		☒		Нейтральний
3			☒			☒	Оптимістичний

У результаті реалізації даного евристичного алгоритму одержано такі розгорнуті варіанти сценаріїв розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні з урахуванням визначальної ролі виділених тенденцій (табл. 3.25, 3.26, 3.27, 3.28 та рис. 3.13 і 3.14). Тенденції, які збігаються в обох країнах, виділено на рисунках однаковим кольором.

Таблиця 3.25

Розгорнуті варіанти сценаріїв розвитку системи професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії з урахуванням визначальної ролі виділених тенденцій розвитку системи професійної підготовки викладачів іноземних мов

Сценарій	Група тенденцій	Тенденції	Значущість	Перспективність
Песимістичний (25%)	Історичні	Збільшення контингенту іноземних студентів (Historical_4)	Низька	Низька
		Мультилінгвальність (Historical_6)	Низька	Середня
		Полікультурність (Historical_5)	Достатня	Низька
		Зниження престижності педагогічної професії, зменшення контингенту магістерських програм (Historical_7)	Середня	Низька

Сценарій	Група тенденцій	Тенденції	Значущість	Перспективність
		Відтік майбутніх абітурієнтів на навчання за кордон (Historical_8)	Висока	Низька
Нейтральний (30%)	Історичні	Глобалізаційні (Historical_1)	Середня	Достатня
		Демократизація та відкритість (Historical_2)	Середня	Достатня
		Мобільність викладачів та здобувачів освіти (Historical_3)	Середня	Достатня
	Організаційно-управлінські	Глобалізаційно-управлінські (Organiz_1)	Середня	Середня
		Дистанційне управління професійною підготовкою (Organiz_3)	Середня	Достатня
	Розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов	Гуманітаризація професійної підготовки (Content_1)	Середня	Достатня
Оптимістичний (45%)	Розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов	Підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів (Content_2)	Висока	Достатня
		Розвиток неперервної професійної освіти (Content_3)	Достатня	Висока
		Забезпечення сталого розвитку професійної підготовки в ЗВО Румунії та України (Content_4)	Достатня	Висока
	Методичні	Інтенсифікація освітнього процесу (Method_1)	Достатня	Висока
		Цифровізація освітнього процесу (Method_2)	Висока	Достатня
		Дистанційне навчання (Method_3)	Висока	Достатня
		Оновлення іміджевих ролей викладача (Method_4)	Висока	Висока
	Організаційно-управлінські	Державно-організаційний супровід професійної підготовки (Organiz_2)	Висока	Висока
		Децентралізація управління професійною підготовкою (Organiz_4)	Висока	Достатня

Рис. 3.13. Розгорнуті варіанти сценаріїв розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії

Як показав аналіз отриманих емпіричних даних, виділені вище сценарії розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії з урахуванням визначальної ролі досліджуваних тенденцій мають різну щільність розподілу з погляду їх насиченості тенденціями розвитку (табл. 3.26).

Таблиця 3.26

Щільність сценаріїв розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії з урахуванням визначальної ролі виділених тенденцій

Визначальні тенденції розвитку	Сценарій		
	Песимістичний	Нейтральний	Оптимістичний
Кількість	5	6	9
%	25	30	45

Розгорнуті варіанти сценаріїв розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні з урахуванням визначальної ролі виділених тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов

Сценарій	Група тенденцій	Тенденції	Значущість	Перспективність
Песимістичний (20%)	Організаційно-управлінські	Глобалізаційно-управлінські (Organiz_1)	Низька	Низька
		Державно-організаційний супровід професійної підготовки (Organiz_2)	Низька	Низька
	Історичні	Відтік майбутніх абітурієнтів на навчання за кордон (Historical_8)	Середня	Низька
		Зниження престижності педагогічної професії, зменшення контингенту магістерських програм (Historical_7)	Висока	Низька
Нейтральний (45%)	Розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов	Забезпечення сталого розвитку професійної підготовки в ЗВО Румунії та України (Content_4)	Низька	Середня
		Гуманітаризація професійної підготовки (Content_1)	Середня	Середня
	Історичні	Збільшення контингенту іноземних студентів (Historical_4)	Середня	Середня
		Полікультурність (Historical_5)	Середня	Висока
	Організаційно-управлінські	Дистанційного управління професійною підготовкою (Organiz_3)	Середня	Висока
		Децентралізація управління професійною підготовкою (Organiz_4)	Середня	Середня
	Методичні	Дистанційне навчання (Method_3)	Низька	Середня
		Інтенсифікація освітнього процесу (Method_1)	Середня	Середня
		Оновлення іміджевих ролей викладача (Method_4)	Середня	Середня

Сценарій	Група тенденцій	Тенденції	Значущість	Перспективність
Оптимістичний (35%)	Історичні	Глобалізаційні (Historical_1)	Висока	Висока
		Демократизація та відкритість (Historical_2)	Висока	Висока
		Мобільність викладачів та здобувачів освіти (Historical_3)	Висока	Висока
		Мультилінгвальність (Historical_6)	Висока	Висока
	Розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов	Підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів (Content_2)	Висока	Висока
		Розвиток неперервної професійної освіти (Content_3)	Висока	Висока
	Методичні	Цифровізація освітнього процесу (Method_2)	Висока	Висока

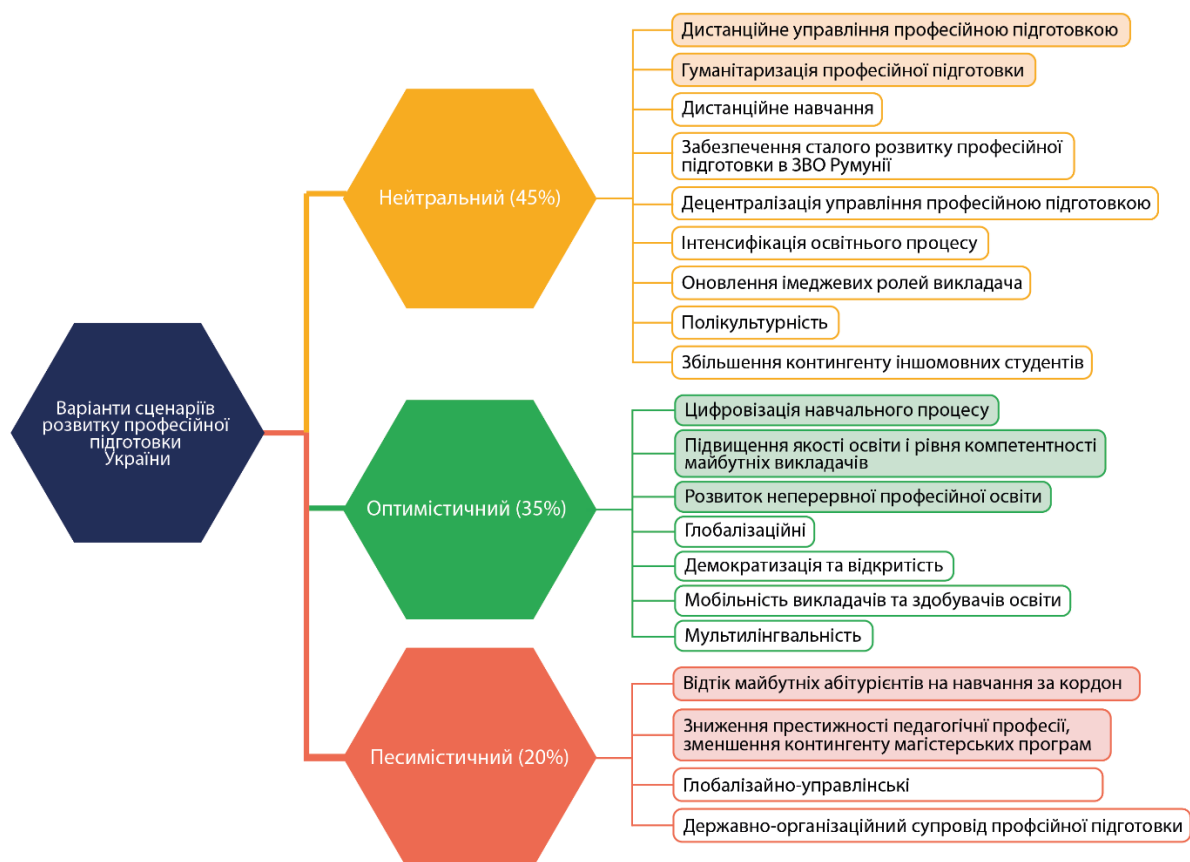

Рис. 3.14. Розгорнуті варіанти сценаріїв розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні

Як показав аналіз отриманих емпіричних даних, описані вище сценарії розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні з урахуванням визначальної ролі виділених тенденцій мають різну щільність розподілу з погляду їх насиченості тенденціями розвитку (табл. 3.28).

Таблиця 3.28

Щільність сценаріїв розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні з урахуванням визначальної ролі виділених тенденцій

Визначальні тенденції розвитку	Сценарій		
	Песимістичний	Нейтральний	Оптимістичний
Кількість	4	9	7
%	20	45	35

Таким чином, відповідно до результатів аналізу опитування румунських та українських експертів отримано найбільш перспективні сценарії реалізації для обох досліджуваних країнах:

Румунія – *оптимістичний* – 45% (див. табл. 3.26);

Україна – *нейтральний* – 45% (див. табл. 3.28).

Аналіз емпіричних даних дозволив виокремити спільні та відмітні тенденції, які подано у зведеній таблиці сценаріїв розвитку систем професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні (табл. 3.29).

Таблиця 3.29

Сценарії розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні з урахуванням визначальної ролі виділених тенденцій

Сценарій, тенденції		Румунія	Україна
Оптимістичний	СПІЛЬНІ	- Цифровізація освітнього процесу - Підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів - Розвиток неперервної професійної освіти	
	ВІДМІТНІ	- Дистанційне навчання - Забезпечення сталого розвитку професійної підготовки в ЗВО Румунії та України - Децентралізація вищої освіти - Інтенсифікація освітнього процесу - Оновлення іміджевих ролей викладача - Державно-організаційний супровід професійної підготовки	- Глобалізаційні - Демократизація та відкритість - Мобільність викладачів та здобувачів освіти

Нейтральний	СПІЛЬНІ	- Дистанційне управління професійною підготовкою - Гуманітаризація професійної підготовки	
	ВІДМІТНІ	- Глобалізаційні - Демократизація та відкритість - Мобільність викладачів та здобувачів освіти - Глобалізаційно-управлінські	- Дистанційне навчання - Забезпечення сталого розвитку професійної підготовки в ЗВО Румунії та України - Децентралізація вищої освіти - Інтенсифікація освітнього процесу - Оновлення іміджевих ролей викладача - Полікультурність - Збільшення контингенту іноземних студентів
Песимістичний	СПІЛЬНІ	- Відтік майбутніх абітурієнтів на навчання за кордон. - Зниження престижності педагогічної професії, зменшення контингенту магістерських програм	
	ВІДМІТНІ	- Збільшення контингенту іноземних студентів - Полікультурність - Мультилінгвальність	- Глобалізаційно-управлінські - Державно-організаційний супровід професійної підготовки

Як ми бачимо з табл. 3.29, група тенденцій розвитку, які належать до сценарію 1 «Оптимістичний», спрямовані насамперед на модернізацію професійної підготовки викладачів іноземних мов, про що свідчать характерні спільні тенденції (цифровізація навчального процесу, підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів, розвитку неперервної професійної освіти), які були обрані як румунськими, так і українськими експертами. Відмінність думки українських експертів полягає у виокремленні вищезазначених тенденцій і тенденцій демократизації, глобалізації і мобільності викладачів та здобувачів освіти у категорію важливих для розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні, але не пріоритетних. На відміну від українських, румунськими експертами були обрані пріоритетними *тенденції, спрямовані на осучаснення професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії* (табл. 3.29). Саме ці напрями розвитку визначають стабільне функціонування, а також стратегічне наповнення шляхів розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов, що підтверджується як валідністю процесу з

формування (виділення на підготовчому та апріорному етапах), так і експертною оцінкою їх значущості.

Група тенденцій *сценарію 2 «Нейтральний»*, як свідчать результати експертної оцінки, має дві тенденції (дистанційне управління професійною підготовкою, гуманітаризація професійної підготовки), спільні для Румунії та України. Привертає увагу той факт, що п'ять тенденцій з цієї групи (дистанційне навчання, забезпечення сталого розвитку професійної підготовки в ЗВО Румунії та України, децентралізація управління професійною підготовкою, інтенсифікація освітнього процесу, оновлення іміджевих ролей викладача), які українські експерти віднесли до «Нейтрального» сценарію румунські експерти, ті ж самі тенденції віднесли до «Оптимістичного» сценарію. Це свідчить про нетиповість розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов за даними напрямками обох досліджуваних країн.

Останню групу тенденцій, що належать до *сценарію 3 «Песимістичний»*, становлять напрями розвитку, які, на думку експертів, мають негативний вплив на розвиток професійної підготовки викладачів іноземних мов. Ця група має також спільні тенденції, характерні для обох країн – відтік майбутніх абітурієнтів на навчання за кордон та зниження престижності педагогічної професії, зменшення контингенту магістерських програм. Саме ці тенденції експерти обох досліджуваних країн вважають найбільш тривожними. З боку румунських експертів, викликають небезпеку ще й такі тенденції, як: полікультурність, мультилінгвальність та збільшення іноземних студентів. Зауважимо, що ці 3 тенденції є головною ознакою прагнення до розвитку системи вищої освіти в Європі з боку Ради Європи. Що стосується українських експертів, то на їхню думку, небезпечними тенденціями для розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов вони також вважають державний організаційно-контролюючий супровід професійної підготовки та глобалізаційно-управлінські тенденції, які румунські експерти відносять до оптимістичного та нейтрального сценаріїв.

Отже, за результатами експериментального дослідження визначені румунськими та українськими експертами тенденції стали основою для сценаріїв

«Оптимістичний» (Румунія) та «Нейтральний» (Україна). Вони мають перспективне значення для розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні, виходячи на перший план у зв'язку з підвищенням їх актуальності та значущості на найближче десятиліття. Саме ці тенденції стануть основою для формування нових концепцій, стратегій, програм розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні.

Необхідно зауважити, що реалізація будь-якого з цих трьох сценаріїв можлива і в Румунії, і в Україні, і це залежить від багатьох факторів, як об'єктивних, так і суб'єктивних (політичні, соціальні, економічні тощо). Але на нашу думку, перспективність реалізації румунського «Оптимістичного» сценарію очевидна, на відміну від українського «Нейтрального» сценарію, який менш стабільний і позитивний. Тому вважаємо доцільним та перспективним взяти до уваги досвід Румунії для модернізації професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні.

3.3. Напрями модернізації професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні на основі врахування позитивного досвіду Румунії

Звернення до проблеми вивчення румунського досвіду професійної підготовки викладачів іноземних мов у нашому дослідженні визначається тим, що сучасна Румунія є країною, яка динамічно розвивається у сфері освіти відповідно до загальноєвропейських стандартів. Одним з пріоритетних завдань Уряду Румунії у напрямі економіко-соціального розвитку румунського суспільства є створення гнучкої системи вищої освіти, яка забезпечує високу якість підготовки викладачів. З цієї причини відбувається постійне реформування системи вищої педагогічної освіти, активно залучаються інвестиції в сектор освіти і науки та спостерігається тісна співпраця з Європейським Союзом, Міжнародними організаціями через участь в європейських, міжнародних освітніх програмах та проєктах. Отримані результати експертизи та сценарного прогнозування напрямів розвитку підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні (див. п. 3.2) зміцнили наше

твердження про те, що румунський досвід професійної підготовки майбутніх викладачів іноземних мов відкриє нові можливості для розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов закладах вищої освіти України.

Результати дослідження теорії та практики організації професійної підготовки викладачів іноземних мов у румунських закладах вищої освіти, а також визначений під час експертного аналізу *«Оптимістичний»* сценарій розвитку відповідних тенденцій у Румунії дали змогу виокремити такі *три* основні *напрями модернізації професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні*:

1. Осучаснення професійної підготовки викладачів іноземних мов.
2. Посилення взаємодії із закладами вищої освіти Європи.
3. Удосконалення професійної підготовки викладачів іноземних мов.

Перший напрям модернізації системи професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні «Осучаснення професійної підготовки викладачів іноземних» мов передбачає комплекс заходів, спрямованих на підвищення якості освіти та формування сучасних компетентностей майбутніх фахівців. Зокрема йдеться про цифровізацію освітнього процесу, розвиток дистанційної та неперервної професійної освіти, оновлення іміджу викладача, забезпечення принципів сталого розвитку, децентралізацію управління професійною підготовкою, інтенсифікацію навчання та підвищення ефективності організаційно-контрольного супроводу професійної підготовки.

Другий напрям модернізації професійної підготовки викладачів іноземних мов «Посилення взаємодії із закладами вищої освіти Європи» потребує як розширення зв'язків, укладання домовленостей із зарубіжними закладами освіти, так і матеріальних інвестицій у здійснення мобільності викладачів та студентів українських ЗВО. Створення державного *Фонду міжнародної мобільності викладачів та студентів* закладів вищої освіти за рахунок благодійних внесків та частково бюджетних коштів може стати вирішенням проблеми матеріального забезпечення мобільності обдарованих, талановитих студентів, підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників.

Третій напрям модернізації професійної підготовки викладачів іноземних мов України потребує окремого й більш детального висвітлення. У румунській моделі чітко простежується така характерна особливість, як відокремлення психолого-педагогічної підготовки від філологічної, що реалізується через спеціалізовані структурні підрозділи (ДППК), які функціонують незалежно від факультетів філології. Саме це, а також той факт, що все менше в Україні майбутніх абітурієнтів за даними ЄДБО вступають на спеціальність «Середня освіта» (А4) через більші можливості працевлаштування з дипломом за спеціальністю «Філологія» (В11) [29], в тому числі викладачем іноземних мов у закладах середньої та вищої освіти, привів нас до ідеї третього напрямку модернізації «Удосконалення професійної підготовки викладачів іноземних мов» в Україні на основі врахування позитивного досвіду Румунії. Як зазначалося раніше, за освітньою програмою філолог має можливість працювати вчителем у закладах середньої освіти або викладачем у закладах вищої освіти, якщо під час навчання він вивчав дисципліну «Методика викладання іноземних мов», але педагогічну освіту не здобув.

Відповідно до ст. 24 Закону «Про повну загальну середню освіту» (від 16.01.2020) особа з будь-якою вищою освітою, незалежно від педагогічного спрямування, має право брати участь у конкурсі на заміщення посади вчителя. Проте на практиці остаточне рішення про прийом на роботу належить директору закладу освіти, який у межах конкурсної процедури оцінює кваліфікацію кандидата і ухвалює рішення щодо його призначення [35].

Таким чином, директор закладу освіти є єдиною особою, яка вирішує, чи приймати на роботу випускника факультету філології без належної педагогічної освіти. І якщо існує дефіцит викладачів іноземних мов, це питання навіть не ставиться. Директор також вирішує, чи є необхідність подальшого підвищення педагогічної майстерності філологу. Такі рішення часто пов'язані з ризиком виникнення конфліктів із здобувачами освіти та їхніми батьками через обмежені знання з педагогіки та психології.

Багатовікові традиції педагогічної діяльності свідчать про те, що викладач не тільки є передавачем знань і досвіду, але й виконує виховну функцію. Навчальна та виховна діяльність тісно переплетені, відображаючи концепції «навчання, що виховує» і «виховання, що навчає» (А. Дестервіг). З розвитком суспільства та зміною ролей викладачів процес навчання стає більш спрямованим на управління діяльністю здобувачів освіти, що потребує спеціальної підготовки, без якої викладач не зможе задовольнити вимоги сучасності.

Ще одним аргументом на користь обов'язкової психолого-педагогічної підготовки майбутніх викладачів іноземних мов є відповідність професійному профілю сучасного викладача. Серед багатьох функцій викладача є такі, які безпосередньо пов'язані з теоретичними та практичними знаннями педагогіки та психології: виховна, розвивальна, культурологічна, організаційна, діагностична, аналітико-оцінна, комунікативно-стимуляційна і т. ін. [21]. Вважаємо, що лише спеціальна психолого-педагогічна підготовка майбутнього викладача іноземних мов зможе дати ефективний стійкий результат не тільки у навчанні здобувачів освіти іноземної мови, але й забезпечити їх сталий розвиток, що у масовому коефіцієнті може дати позитивний вплив на розвиток українського суспільства в цілому. «Від правильного виховання дітей залежить благоустрій всього народу» (Д. Локк).

У межах цього дослідження, спираючись на аналіз досвіду організації професійної підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії, презентуємо розроблений авторський інтегрований курс «Практичні аспекти професійної підготовки вчителів/викладачів іноземних мов».

Курс пропонується для реалізації на факультетах філології або кафедрах іноземних мов у закладах вищої освіти України. Він орієнтований на здобувачів двох освітніх рівнів (бакалаврського та магістерського) і може впроваджуватися як паралельно з навчанням за основною освітньою програмою, так і після його завершення.

Для вступу на курс для бакалаврського рівня необхідно подати заяву до приймальної комісії у період її роботи та *мотиваційне есе* іноземною мовою «Чим мене приваблює професія вчителя (викладача) іноземної мови?».

Основою для зарахування на інтегрований курс на *магістерський рівень* є диплом магістра з філології або довідка про навчання на кафедрі іноземних мов, на факультеті філології в магістратурі, або «*Сертифікат вчителя іноземних (ої) мов (и) закладів початкової та середньої освіти*», який свідчить про успішне проходження інтегрованого курсу бакалаврського рівня. Для вступу на курс для отримання магістерського рівня необхідно подати заяву до приймальної комісії та пройти у зазначений термін *співбесіду іноземною мовою*.

Інтегрований курс «*Практичні аспекти професійної підготовки вчителів/викладачів іноземних мов*» для бакалаврського рівня передбачає залучення 3 фахівців з педагогіки, психології й методики викладання іноземної мови, а також проходження пропедевтичної практики у закладах середньої освіти. Курс включатиме такі модулі: «Педагогічні аспекти підготовки вчителів іноземних мов»; «Психологічні аспекти підготовки вчителів іноземних мов»; «Методичні аспекти підготовки вчителів іноземних мов»; «Практична підготовка у закладах середньої освіти».

Перший модуль «Педагогічні аспекти підготовки вчителів іноземних мов» орієнтований на вивчення професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу середньої освіти», «Вчитель закладу середньої освіти» (затверджено наказом МРЕТСГУ від 23.12.2020, № 27360), Законом про вищу освіту залежно від рівня бакалаврського або магістерського), передбачає теоретичну та практичну підготовку студентів, вивчення вітчизняного та зарубіжного педагогічного досвіду. Перший модуль включає заняття з педагогічної майстерності, вивчення та використання педагогічних прийомів, освітніх технологій під час проведення практичних занять, в тому числі спрямованих на формування мотивації до навчання.

Другий модуль «Психологічні аспекти підготовки вчителів іноземних мов» формується із серії теоретико-практичних занять з вікової та поведінкової психології, особливостей роботи та співпраці з батьками.

Третій модуль «Методичні аспекти підготовки вчителів іноземних мов» передбачає здобуття знань змісту та структури системи навчання іноземних мов, різноманітні прийоми формування й розвитку продуктивних та рецептивних комунікативних навичок мовленнєвої діяльності (говоріння, письмо, читання, аудіювання), кваліфікаційні вимоги до вчителя, викладача іноземних мов. Після проходження методичного модуля студенти повинні набути вмінь: використовувати сучасні новітні технології для навчання іноземних мов; застосовувати на практиці прийоми та методи навчання іноземних мов; організовувати роботу здобувачів освіти за різними формами (групова, у парах, колективна, індивідуальна тощо); керувати навчальним процесом та класним колективом.

Під час проходження пропедевтичної практики, яку передбачає *четвертий модуль* «Практична підготовка у закладах середньої освіти» бакалаврського рівня, студенти здійснюють педагогічну практичну підготовку у закладах початкової та середньої освіти, де вони вчать застосовувати набуті під час проходження інтегрованого курсу «Професійної підготовки вчителів іноземних мов» теоретичні та практичні знання, аналізувати власну педагогічну діяльність та діяльність колег, організовувати самостійно роботу, проводити заняття та позакласні заходи іноземною мовою. Результати проходження пропедевтичної практики студенти презентують керівникові у вигляді доповіді з підтримкою слайд-шоу.

Завершується інтегрований курс для бакалаврського рівня комплексним кваліфікаційним екзаменом, який включатиме теоретичні, практичні та відкриті питання з пройденого курсу. Упішне складання екзамену дає право здобувачу освіти отримати «Сертифікат вчителя іноземних (ої) мов (и) закладів початкової та середньої освіти».

Інтегрований курс «Практичні аспекти професійної підготовки викладача іноземних мов» для магістерського рівня передбачає залучення 3 фахівців з

педагогіки, психології, методики викладання іноземної мови та проходження асистентської практики у закладах вищої освіти. Курс включатиме такі модулі:

1. Психолого-педагогічні аспекти викладача іноземних мов.
2. Науково-дослідні аспекти підготовки викладача іноземних мов
3. Методичні аспекти викладача іноземних мов.
4. Психологічні основи особистісного зростання майбутнього викладача іноземних мов.
5. Практична підготовка у закладах вищої освіти.

Перший модуль «Психолого-педагогічні аспекти викладача іноземних мов» включає заняття з педагогіки вищої школи, психологічні засади управління навчальним процесом у вищій школі, психологічні особливості студентського віку, психологію студентської групи.

Другий модуль «Науково-дослідні аспекти викладача іноземних мов» передбачає навчання: проведення науково-дослідницької діяльності здобувачів освіти та написання науково-дослідних робіт (тези, наукові статті, дипломна робота); презентації та захисту здобутків та результатів своїх досліджень; академічного спілкування українською та іноземною мовою в науковому співтоваристві.

Третій модуль «Психологічні основи особистісного зростання майбутнього викладача іноземних мов» магістерського рівня спрямований на здобуття студентами теоретичних та практичних знань щодо особливостей викладання іноземних мов у закладах вищої освіти, ознайомлення з методичною роботою науково-педагогічного працівника.

Четвертий модуль «Психологічні основи особистісного зростання майбутнього викладача іноземних мов» являє собою комплекс тренінгових занять, спрямований на всебічний розвиток майбутнього викладача іноземних мов на розширення його світогляду, формування мотивації до навчання протягом життя.

П'ятий модуль «Практична підготовка у закладах освіти» магістерського рівня передбачає проходження здобувачами освіти асистентської практики у

зкладах вищої освіти, де вони вчаться застосовувати набуті теоретичні та практичні знання під час навчання на інтегрованому курсі *«Практичні аспекти професійної підготовки викладача іноземних мов»*, аналізувати власну педагогічну діяльність та діяльність колег, організовувати самостійно роботу, проводити заняття іноземною мовою. Результати проходження асистентської практики студенти презентують керівникові практики у вигляді доповіді з підтримкою слайд-шоу.

Завершується інтегрований курс для магістерського рівня захистом кваліфікаційної науково-дослідної роботи, яку студенти пишуть за обраною темою під керівництвом призначеного наукового керівника протягом всього періоду навчання на курсі. Захист сертифікаційної роботи відбувається перед затвердженою наказом комісією. Упішний захист сертифікаційної кваліфікаційної роботи дає право здобувачу освіти отримати *«Сертифікат викладача іноземних (ої) мов (и) закладів вищої освіти»*.

Розроблену навчальну програму авторського інтегрованого курсу *«Практичні аспекти професійної підготовки викладача іноземних мов»* для бакалаврського та магістерського рівнів наведено дод. Є та Ж.

Висновки до третього розділу

У розділі 3 розкрито методику прогнозування основних тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні. Для отримання гіпотетичних результатів розвитку зазначених тенденцій використано метод сценарного прогнозування, основні положення якого адаптовано до контексту порівняльної педагогіки. Із наявних у науковій літературі підходів до аналізу освітніх тенденцій було обрано два ключові: екстраполяційний та зворотний. На основі системного підходу й методології сценарного прогнозування сформовано три потенційні сценарії розвитку: *оптимістичний, нейтральний і песимістичний*.

У межах дослідження виокремлено, класифіковано та проаналізовано провідні тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у зазначених країнах. Визначено основні етапи дослідницької роботи, розроблено відповідний алгоритм дій, здійснено опитування румунських і українських експертів, за результатами якого охарактеризовано найактуальніші напрями розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні. Результати експертного оцінювання та сценарного аналізу засвідчили, що в найближчій перспективі (10 років) розвиток професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії відбуватиметься за оптимістичним сценарієм, тоді як в Україні – за нейтральним.

На основі аналізу одержаних результатів, з урахуванням зарубіжного досвіду та потреб вітчизняної освітньої практики виокремлено такі три стратегічні напрями модернізації професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні:

1. Осучаснення професійної підготовки викладачів іноземних мов.
2. Посилення взаємодії із закладами вищої освіти Європи.
3. Удосконалення професійної підготовки викладачів іноземних мов.

У межах реалізації третього напрямку запропоновано впровадження авторського психолого-педагогічного курсу тривалістю один рік на базі філологічних факультетів та факультетів (кафедр) іноземних мов у закладах вищої освіти України. Курс орієнтований на здобувачів освітніх ступенів бакалавра та магістра, передбачає вивчення модулів психолого-педагогічного циклу, проходження педагогічної практики у закладах середньої та вищої освіти, що забезпечить комплексну підготовку майбутніх викладачів до професійної діяльності. Завершення курсу передбачає складання кваліфікаційного іспиту (на бакалаврському рівні) або захист науково-дослідної роботи (на магістерському рівні) з подальшим отриманням відповідного сертифіката.

Основний зміст третього розділу дисертації відображено у таких публікаціях автора: [44; 45; 47; 60].

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів наукового пошуку, аналіз джерельної бази, історичного розвитку, закономірностей функціонування та сучасного стану професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії дали підстави для нової інтерпретації досліджуваної проблеми, реалізації конструктивних ідей щодо оновлення української системи підготовки педагогічних кадрів філологічного профілю.

Узагальнення результатів проведеного дослідження дало змогу сформулювати такі *висновки*:

1. Обґрунтовано методологічні засади вивчення проблеми професійної підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії, а саме: системний, історичний, порівняльний, амбівалентний, цивілізаційний, та аксіологічний підходи. Поєднання цих підходів забезпечує цілісне вивчення проблеми професійної підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії.

У дисертації визначено сутність поняття *«професійна підготовка викладача іноземних мов»*, яке презентується як складна динамічна система, що має і загальні, і особливі характеристики змісту, структури, функцій професійної підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти кожної досліджуваної країни, сформовані через вплив багатьох факторів: геополітичних, історичних, релігійних, культурних, національних традицій систем освіти обох країн. Доведено, що професійна підготовка викладачів іноземних мов у закладах освіти Румунії забезпечує: фундаментальну й науково-дослідну фахову підготовку; всебічну освіченість; громадянськість; гуманітарну спрямованість особистості; креативність мислення; конкурентоспроможність на світовому ринку праці.

На підставі аналізу історико-педагогічних досліджень, наукової літератури у галузі професійної та порівняльної педагогіки охарактеризовано ключові компоненти професійної підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти України та Румунії, а саме: особливості систем управління закладами вищої

освіти, законодавчого регулювання, основних напрямів сучасних реформ у сфері вищої освіти; типологію навчальних закладів, їх структурних підрозділів, які здійснюють підготовку педагогічних кадрів через спеціалізовані департаменти; ступеневість підготовки майбутніх викладачів іноземних мов й особливості відбору абітурієнтів.

2. Досліджено генезу розвитку системи вищої педагогічної освіти в Україні та Румунії. *Перший етап (20-ті рр. XIX – 90-ті рр. XX ст.)* – виникнення перших навчальних закладів і централізованої системи, відкриття перших закладів вищої освіти (академій, вищих шкіл), що стимулювало появу нових закладів початкової й середньої освіти, училищ, курсів підготовки професійних викладачів, підвищення рівня грамотності серед населення. *Другий етап (90-ті рр. XX ст. – початок XXI ст.)* – створення національних систем вищої освіти у пострадянський період, пов'язаний з освітньою діяльністю закладів вищої освіти під час військових дій Другої світової війни, післявоєнним відновленням систем вищої освіти та інфраструктури, з боротьбою населення Румунії та України з національним гнобленням, революційними перебудовами та відкриттям нових закладів вищої освіти. *Третій етап (2005–2020 рр. XXI ст.)* знаменується функціонуванням закладів вищої освіти в умовах незалежності, демократичних, євроінтеграційних, глобалізаційних процесів перебудови вищої школи. Виявлено, що протягом зазначених етапів обидві країни зазнали значних трансформацій (від відкриття перших вчительських семінарій, педагогічних курсів, перших закладів вищої освіти до створення університетів), які відбувалися під впливом зовнішніх і внутрішніх соціально-політичних та економічних факторів, і саме вони здійснювали основний вплив на тенденції розвитку систем вищої педагогічної освіти як у Румунії, так і в Україні.

3. Здійснено ґрунтовний аналіз змісту, структури, функцій професійної підготовки викладачів іноземних мов та розкрито особливості організації освітнього процесу у закладах вищої освіти Румунії.

На підставі аналізу науково-педагогічних джерел, навчально-методичних матеріалів, документальної бази Міністерства освіти Румунії, контенту сайтів

державних і приватних ЗВО виявлено, що відповідно до законодавства Румунії професійна підготовка викладачів іноземних мов відбувається за двома *траєкторіями*: *перша* – студент проходить філологічну підготовку та паралельно здобуває освіту на факультеті або у департаменті підготовки педагогічних кадрів; *друга* – він вступає на навчання ДППК після закінчення ЗВО.

Визначено, що зміст професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії складається: з *чотирьох блоків педагогічної підготовки* (обов'язкові фундаментальні дисципліни, обов'язкові розширені дисципліни спеціалізованої дидактичної та практичної підготовки, факультативні дисципліни й науково-дослідницька діяльність, психолого-педагогічна підготовка) та *чотирьох блоків філологічної підготовки* (професійно-теоретичний, професійно-філологічний, професійно-практичний, дисципліни, спрямовані на особистісне зростання).

Розкрито структуру професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії за європейським освітнім стандартом включає три кваліфікаційних рівні – бакалавр, магістр, доктор наук. Відповідно до кваліфікаційних рівнів виявлено функції професійної підготовки: *бакалавр* (освітня, розвиваюча, просвітницька, дидактико-методична, психолого-педагогічна, соціально-виховна, технологічна, мультилінгвальна, професійно-особистісного зростання, ціннісно-орієнтаційна, соціоінтеграційна, корекційна, адаптаційна, полікультурна), *магістр* (освітня, розвиваюча, гносеологічна, дидактико-методична, управлінська, психолого-педагогічна, викладацька, контролююча, діагностично-прогностична, мультилінгвальна, професійно-особистісного зростання, евристична, адаптаційна, корекційна, полікультурна), *доктор наук* (освітня, просвітницька, аналітико-дослідна, науково-дослідна, науково-комунікативна, дидактико-методична, системно-моделююча, управлінська, організаційна, науково-предметна, мультилінгвальна, викладацька, координаційна, професійно-особистісного зростання, евристична, ціннісно-орієнтаційна, консультативна, соціокомунікативна, корекційна, полікультурна).

На підставі аналізу організації освітнього процесу у закладах вищої освіти, які здійснюють професійну підготовку викладачів іноземних мов у Румунії,

виявлено, що освітній процес у румунських ЗВО організується відповідно до чинного законодавства у сфері вищої освіти. З'ясовано, що кожний ЗВО Румунії має власні підходи до організації освітнього процесу, створення навчальних планів з педагогічної та філологічної підготовки майбутніх викладачів іноземних мов, що створює певну конкуренцію на ринку надання освітніх послуг у вищій освіті.

Виокремлено педагогічні технології (інформаційно-комунікативні технології, проєктні, проблемного навчання, інтегративно-модульна, кейс-технології, блочна та модульна, сугестивна, розвитку критичного мислення, особистісно орієнтовані тощо), якими послуговуються в освітньому процесі ЗВО Румунії.

Розроблено та презентовано модель організаційно-педагогічного забезпечення професійної підготовки викладачів іноземних мов Румунії, в якій гармонійно поєднуються: місія і мета; етапи еволюції та розвитку; система підпорядкування; управління та фінансування; інфраструктура ЗВО; кількісний склад студентів і викладачів; показники програм наукових досліджень; наявність базових закладів середньої освіти та експериментальних майданчиків; адміністративно-управлінський персонал. Системоутворюючими елементами моделі є місія та мета діяльності закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку викладачів іноземних мов.

4. Виокремлено й класифіковано тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії, а саме: *історичні* (глобалізаційні, демократизації та відкритості, мобільність викладачів та здобувачів освіти, збільшення контингенту іноземних студентів, полікультурність, мультилінгвальність, зниження престижності педагогічної професії, зменшення контингенту магістерських програм, відтік майбутніх абітурієнтів на навчання за кордон); *розвитку змісту* (гуманітаризація професійної підготовки, підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів іноземних мов, розвиток неперервної професійної освіти, забезпечення сталого розвитку професійної підготовки в ЗВО Румунії та України); *організаційно-управлінські* (глобалізаційно-управлінські, державно-організаційний супровід професійної підготовки,

дистанційне управління професійною підготовкою, децентралізація управління професійною підготовкою), *методичні* (інтенсифікація освітнього процесу, цифровізація освітнього процесу, дистанційне навчання, оновлення іміджевих ролей викладача).

Розроблено алгоритм сценарного прогнозування стратегій розвитку професійної підготовки майбутніх викладачів іноземних мов, який дозволив спрогнозувати перетворення в галузі підготовки викладачів іноземних мов та запропонувати передбачений сценарій розвитку освітньої політики у цій галузі.

Результати експериментального дослідження показали, що визначені румунськими та українськими експертами тенденції, стали основою для сценаріїв «Оптимістичний» (Румунія) та «Нейтральний» (Україна), які мають перспективне значення для розвитку системи професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні, виходячи на перший план у зв'язку з підвищенням їх актуальності та значущості на найближче десятиліття. Саме ці тенденції стануть основою для формування нових концепцій, стратегій, програм розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні. Реалізація будь-якого з цих двох сценаріїв можлива як у Румунії, так і в Україні, що обумовлено об'єктивними і суб'єктивними (політичні, соціальні, економічні тощо) факторами. Обґрунтовано позитивну перспективність реалізації румунського «Оптимістичного» сценарію, на відміну від українського «Нейтрального» сценарію, який менш стабільний та позитивний. Тому вважаємо доцільним та перспективним взяти до уваги досвід Румунії для модернізації професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні.

5. Порівняльно-педагогічний аналіз організації професійної підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти Румунії та України дозволив визначити напрями модернізації професійної підготовки викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти України: осучаснення професійної підготовки викладачів іноземних мов; посилення взаємодії із закладами вищої освіти Європи; вдосконалення професійної підготовки викладачів іноземних мов. З метою реалізації третього напрямку модернізації системи професійної підготовки

викладачів іноземних мов розроблено авторський курс *«Професійна підготовка викладачів іноземних мов (практичні аспекти)»* для здобувачів вищої освіти бакалаврського й магістерського рівнів спеціальності

Водночас проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів розглянутого питання й засвідчує необхідність його подальшої розробки за такими напрямками: організація освітнього процесу професійної підготовки викладачів іноземних мов та контролю його якості, методології і методики стандартів підготовки; формування змісту; проведення педагогічної практики; функціонування системи післядипломної педагогічної освіти та реалізації цілісного виховного процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абашкіна Н.В. Розвиток професійної освіти в Німеччині (кінець XIX–XX ст.): автореф. дис. ... д-ра пед. н.; спец.: 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. Київ, 1999. 46 с.
2. Абашкіна Н.В. Рушійні сили розвитку професійної освіти в зарубіжних країнах. *Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету ім. М. Гоголя*. 2002. Вип. 4. С. 45–48.
3. Анісімова А.І., Кошова Л.С. Сучасні аспекти методики викладання англійської мови: теорія і практика. Дніпропетровськ: РВВ ДНУ, 2010. 326 с.
4. Бабій С. Основні напрями модернізації освіти: тенденції та перспективи. *Вища освіта України*. 2014. Вип. 1. С. 28–33.
5. Бабій С. Поняття «модернізації освіти» в контексті сучасного дискурсу про освіту. *Вісник Інституту розвитку дитини*. 2014. Вип. 31. С. 50–54.
6. Базова В.І. Підготовка викладачів іноземних мов в університетах Німеччини: автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.04 / Національний авіаційний університет. Київ, 2012. 20 с.
7. Базуріна В.М. Професійна підготовка вчителів іноземних мов у Великій Британії: автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.01 / Житомирський державний університет імені Івана Франка. Житомир, 2006. 20 с.
8. Базуріна В.М., Бондаренко Л.В. Використання позитивного досвіду Великої Британії у підготовці учителів іноземної мови в Україні. *Актуальні проблеми трансформації соціогуманітарної освіти*. 2004. Вип. 1 (193). С. 105–107.
9. Базуріна В.М. Шкільна практика як складова частина педагогічної освіти у підготовці учителів іноземних мов у Великій Британії. *Соціалізація особистості. Педагогічні науки*. 2001. С. 124–131.
10. Бацуровська І.В., Ручинська Н.С. Перспективні напрями модернізації вищої освіти. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології*. 2014. Вип. 1. С. 46–49.
11. Башкір О.І. Методологія науково-педагогічного дослідження та презентація його результатів: навч.-метод. посіб. [для здобувачів освітньо-

наукового ступеня «доктор філософії»]. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди. 2020. 93 с.

12. Безлюдна В.В. Професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов у Франції та Німеччині. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2016. Вип. 1 (27). С. 91–98.

13. Безлюдна В.В. Основні види інноваційних технологій у процесі вивчення іноземних мов. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін*: матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 26–27 березня 2015 р.) Суми: Сум. держ. пед. ун-т ім. А.С. Макаренка, 2015. С. 23–24.

14. Безлюдна В.В. Професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах України (1948–2016 рр.): теорія і практика: монографія. Умань: ВПЦ «Візаві», 2017. 342 с.

15. Бескорса О.С. Теорія і практика формування цифрової культури майбутніх вчителів англійської мови початкової школи: автореф. дис. ... д-ра пед. н.; спец.: 13.00.04 / Донбаський державний педагогічний університет. Слов'янськ, 2021. 39 с.

16. Біницька К.М. Розвиток вищих педагогічних шкіл у Республіці Польща (друга половина XX – початок XXI ст.): дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.01 / Київський університет ім. Бориса Грінченка. Київ, 2013. 218 с.

17. Биндас О.М. Професійна підготовка вчителів іноземних мов магістерського рівня в університетських коледжах педагогічної освіти Австрії: дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.04 / Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка. Полтава, 2016. 252 с.

18. Вакуленко В.М. Акмеологічний підхід у теорії й практиці вищої педагогічної освіти України, Білорусі, Росії (порівняльний аналіз): дис. ... д-ра пед. н.; спец.: 13.00.01 / Луганський національний університет імені Тараса Шевченка. Луганськ, 2008. 562 с.

19. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та голов. ред. В.Т. Бусел. Київ: Перун, 2005. 1728 с.

20. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підруч. за модульно-рейтинговою системою навчання для студ. магістратури. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.
21. Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. 2-ге вид. Київ: Академвидав, 2007. 622 с.
22. Гарбуза Т.В. Професійна підготовка майбутніх учителів іноземної мови в системі дистанційного навчання університетів Великої Британії: автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.04 / Житомирський державний університет імені Івана Франка. Житомир, 2015. 20 с.
23. Голотюк О.В. Підготовка вчителів іноземних мов в університетах Франції: дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.04 / Херсонський державний ун-іверситет. Херсон, 2007. 249 с.
24. Гринюк С.П. Професійна підготовка майбутніх вчителів іноземних мов в університетах Фінляндії: автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.04 / Національний авіаційний університет. Київ, 2013. 20 с.
25. Грищук Ю.В. Розвиток педагогічної освіти у Республіці Польща в контексті європейських інтеграційних процесів: дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.04 / Київський університет ім. Бориса Грінченка, 2019. 309 с.
26. Дем'яненко Н.М. Загальнопедагогічна підготовка вчителя в історії вищої школи України (XIX – перша чверть XX ст.): автореф. дис. ... д-ра пед. н.; спец.: 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. Київ, 1999. 46 с.
27. Деркач С.П. Професійна підготовка вчителів англійської мови в Польщі: автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.04 / Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань, 2011. 20 с.
28. Дубасенюк О.А. Методологія та методи науково-педагогічного дослідження: навч.-метод. посіб. Житомир: Полісся, 2016. 256 с.
29. Євтух М., Терентьєва Н. Підвищення професіоналізму фахівців освітньої сфери як один із напрямів формування людини з новим типом мислення.

Професійна підготовка фахівців у вимірі нових освітніх реалій: український і зарубіжний досвід: монографія. Івано-Франківськ: НАІР, 2019. 340 с.

30. Єдина державна база з питань освіти. Вступна кампанія 2025. Статистика. URL: <https://vstup.edbo.gov.ua/statistics/> (дата звернення 20.03.2025).

31. Жижко О.А. Професійна підготовка вчителів іноземних мов у вищих навчальних закладах Мексики: автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.04 / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України. Київ, 2008. 21 с.

32. Заболотна О.А. Соціалізація учнівської молоді в загальноосвітніх та альтернативних закладах середньої освіти в США: дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.01 / Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань. 2005, 192 с.

33. Задорожна І. Організаційні форми і засоби реалізації самостійної роботи майбутніх учителів іноземних мов. *Людинознавчі студії*. 2013. № 27. С. 59–72.

34. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 17.02.2022).

35. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 р. № 463-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#n984> (дата звернення 03.02.2021).

36. Іконнікова М.В. Теорія і практика професійної підготовки філологів в університетах США: автореф. дис. ... д-ра пед. н.; спец.: 13.00.04 / Хмельницький національний університет. Хмельницький, 2019. 40 с.

37. Йовенко Л.І. Підготовка студентів філологів вищого педагогічного навчального закладу до родинного виховання: дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.04 / Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань, 2005. 274 с.

38. Йолон П. Філософський енциклопедичний словник / гол. ред. В.І. Шинкарук; наук. ред. Л.В. Озадовська, Н.П. Поліщук; І.О. Покаржевська. Київ: Абрис, 2002. 742 с.

39. Кемінь В.П. Українське шкільництво у країнах Центральної, Східної та Південно-Східної Європи (1918–1996 рр.): автореф. дис. ... д-ра пед. н.; спец.: 13.00.01 / Інститут педагогіки АПН України. Київ, 1997. 56 с.

40. Козаченко І.В. Інноваційні технології в системі підготовки майбутніх учителів іноземних мов у Великій Британії та Україні (порівняльний аналіз): автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.04 / ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький, 2015. 24 с.

41. Корольова Л.В. Європейські інноваційні освітні проекти та навчальні програми у підготовці вчителів іноземної мови у вищих навчальних закладах. *Сучасна освіта: методологія, теорія, практика*: матер. Всеукр. наук.-прак. конф. (м. Дніпро, 12 квітня 2018 р.). Дніпро: МГПІ Бейт-Хана, ДАМ імені М. Глінки, С. 12–17.

42. Корольова Л.В. Використання європейських сучасних інтернет-ресурсів у підготовці вчителів іноземної мови в університетах Румунії. *Актуальні проблеми філологічної науки та педагогічної практики*: матер. VII Всеукр. наук.-прак. конф. (м. Дніпро, 14 грудня 2018 р.). Дніпро: ДНУ ім. Олеся Гончара. С. 86–89.

43. Корольова Л.В. Використання цифрових технологій у підготовці вчителів іноземних мов у вищих навчальних закладах Румунії. *Педагогіка і психологія: напрямки та тенденції розвитку в Україні та світі*: матер. Міжнар. наук.-прак. конф. (м. Одеса, 19–20 квітня 2019 р.) Одеса: ГО Південна фундація педагогіки, 2019. С. 64–66.

44. Корольова Л.В. Використання методики прогнозування для визначення основних тенденцій розвитку систем професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*, 2023. № 1 (25). С. 43–50. DOI: 10.32342/2522-4115-2023-1-25-5

45. Корольова Л.В. Впровадження крос-культурного компоненту у підготовку вчителів іноземної мови в університетах Румунії. *Вісник Педагогіка і*

психологія. Педагогічні науки. 2020. № 1 (19). С. 188–194. DOI: 10.32342/2522-4115-2020-1-19-22

46. Корольова Л.В. Історичні передумови становлення системи підготовки викладачів у Румунії. *Філософія, теорія і практика випереджаючої освіти для сталого розвитку*: матер. III Всеукр. наук.-прак. конф. (м. Дніпро, 14 грудня 2017 р.), Дніпро: СПД «Охотнік». С. 68–70.

47. Корольова Л.В. Модернізація вітчизняної системи професійної підготовки викладачів іноземних мов з урахуванням позитивного досвіду Румунії. *Гуманітарно-педагогічна освіта: здобутки, проблеми, перспективи*: матер. VI Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнарод. участю (м. Дніпро, 25 квітня 2023 р.). Дніпро: МГПІ Бейт-Хана. С. 58–61.

48. Корольова Л.В. Насамперед – підготовка вчителя (сучасні аспекти підготовки вчителя іноземних мов). *Pedagogy in EU countries and Ukraine at the modern stage*: materials of the International Scientific and Practical Conference, (December 21–22). Romania, Baia Mare, 2018. С. 16–19.

49. Корольова Л.В. Підготовка вчителів іноземної мови в університетах Румунії. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2017: освітні трансформації у контексті Європейської інтеграції і глобалізації*: матер. I міжнар. наук.-прак. конф. (м. Київ, 14–15 червня 2017 р.). Київ: НАПН України, С. 113–115.

50. Корольова Л.В. Порівняльний аналіз етапів розвитку вищої педагогічної освіти Румунії та України. *Молодь і ринок*. 2020. Вип. 3 (182). С. 172–177. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.158769>

51. Корольова Л.В. Професійна підготовка вчителів іноземної мови в університетах Румунії: використання автентичних матеріалів. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2019: інтернаціоналізація та інтеграція в освіті в умовах глобалізації*: матер. III Міжнар. наук.-прак. конф. (м. Київ, 30 травня 2019 р.). Київ: НАПН України. С. 194–197.

52. Корольова Л.В. Професійна підготовка вчителів іноземних мов в умовах цифрової трансформації суспільства. *Педагогіка і психологія: актуальні проблеми*

досліджень на сучасному етапі: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 03–04 квітня 2020 р.). Київ, 2020. С. 19–21.

53. Корольова Л.В. Професійна підготовка майбутніх вчителів іноземних мов на основі використання технологій критичного мислення. *Актуальні проблеми філологічної науки та педагогічної практики*: матер. VIII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 26–27 листопада 2020 р.). Дніпро, 2020. С. 131–133

54. Корольова Л.В. Професійний профіль викладача іноземної мови в системі освіти в Румунії. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2020: глобалізований простір інновацій*: матер. IV міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 28 травня 2020 р.). Київ: НАПН України, 2020. С. 361–362.

55. Корольова Л.В. Становлення і розвиток системи підготовки викладачів іноземної мови в Румунській республіці. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2017. Вип. 1 (13). С. 27–31. URL: <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2017/1/5.pdf>

56. Корольова Л.В. Становлення та розвиток сучасної системи підготовки викладачів у Румунській республіці. *Освітні стратегії розвитку духовної та світоглядної культури особистості громадянського суспільства*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 20–21 квітня 2017 р.). Дніпро: СПД «Охотнік», 2017. С. 94–96.

57. Корольова Л.В. Сучасні аспекти підготовки вчителя іноземної мови у Румунії в загальноєвропейському вимірі. *Молодь і ринок*. 2019. № 1 (168). С. 152–155.

58. Корольова Л.В. Сучасні проблеми системи вищої освіти Румунії. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2017. № 2 (14). С. 18–21. DOI: 10.32342/2522-41-5-2017-0-14-18-21

59. Корольова Л.В. Сучасна система вищої педагогічної освіти Румунської республіки: реалії сьогодення. *Роль і місце психології і педагогіки у формуванні сучасної особистості*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 13–14 січня 2017 р.). Харків: Центр педагогічних досліджень, 2017. С. 58–62.

60. Корольова Л.В. Сучасні тенденції розвитку систем професійної підготовки викладачів іноземних мов Румунії та України. *Гуманітарно-педагогічна освіта: здобутки, проблеми, перспективи*: матер. II Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнарод. участю (м. Дніпро, 18 листопада 2021 р.). Дніпро: МГПІ Бейт-Хана. С. 59–65.

61. Корольова Л.В. Сучасні аспекти професійної підготовки викладачів іноземних мов в Румунії. *Актуальні проблеми філологічної науки та педагогічної практики*: матер. IX Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 24–25 листопада 2022 р.). Дніпро: Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, 2022. С. 110–113.

62. Корольова Л.В. Основні засади функціонування системи професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2024: інтеграційні процеси в освіті у науковому дискурсі*: матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 30 травня 2024 р.). Київ: НАПН України. С. 175–178.

63. Короткова Ю.М. Професійна підготовка вчителя початкових класів у сучасній Греції: дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.01 / Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. Харків, 2008. 192 с.

64. Короткова Ю.М. Теорія і практика підготовки філологів в університетах Греції другої половини XX – початку XXI: дис. ... д-ра. пед. н.; спец.: 13.00.01 / Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. Харків, 2018. 572 с.

65. Костікова І.І. Теоретико-методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій: дис. ... д-ра пед. н.; спец.: 13.00.04 / Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. Харків, 2009. 469 с.

66. Коцур С.Г. Підготовка вчителів іноземних мов в університетах Австрії: автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.04 / Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. Чернігів, 2019. 20 с.

67. Кошарна Н.В. Теоретико-методологічні засади в системі педагогічної підготовки вчителів в Швеції. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2014. Вип. 6. С. 99–104.

68. Кошарна Н.В. Педагогічна підготовка вчителя в системі вищої освіти Швеції: дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.01 / Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ, 2012. 230 с.

69. Кошманова Т.С. Розвиток педагогічної освіти у США (1960–2000 рр.): автореф. дис. ... д-ра пед. н.; спец.: 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. Київ, 2002. 40 с.

70. Кочубей Т.Д., Іващенко К.В. Системний підхід у вищій школі: навч. посіб. Умань: ПП Жовтий О.О., 2014. 131 с.

71. Кряжев П.В. Тенденції реформування вищої освіти в країнах Західної Європи: дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.01 / Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя. Київ, 2008. 246 с.

72. Кристопчук Т.Є. Тенденції розвитку педагогічної освіти в країнах Європейського Союзу: дис. ... д-ра пед. н.; спец.: 13.00.04 / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2014. 559 с.

73. Кузнєцова О.Ю. Особливості підготовки вчителів іноземних мов у європейських країнах. *Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки*, 2009. С. 66–71.

74. Кушнір В.А. Системний аналіз педагогічного процесу: методологічний аспект. Кіровоград: КДПУ, 2001. 384 с.

75. Литовченко О.В., Несин Н.Г. Надання освітніх послуг вишами Китаю. *Педагогіка і психологія*. 2015. № 3 (88). С. 75–88.

76. Лобода О.В. Досвід Румунії з підготовки учителя до раннього навчання англійської мови дітей дошкільного і молодшого віку. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2017. Вип. 4. С. 126–131.

77. Локшина О. Європейський освітній простір як інтеграційна перспектива української освіти. *Український педагогічний журнал*. 2024. № 2. С. 6–19. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-2-6-19>

78. Локшина О. Стратегія європейського співробітництва у галузі освіти і навчання у 2021–2030 рр. як євроінтеграційний орієнтир для української освіти. *Український педагогічний журнал*. 2023. № 4. С. 5–17.

79. Локшина О. Забезпечення якості вищої освіти в умовах європеїзації України. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2018. Вип. 3–4. С. 127–132.

80. Локшина О. Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя: оновлене бачення 2018 року. *Український педагогічний журнал*. 2019. Вип. 3. С. 21–30.

81. Локшина О.І. Тенденції розвитку змісту шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: автореф. дис ... д-ра пед. н.; спец.: 13.00.01 / Інститут педагогіки НАПН України. Київ, 2011. 40 с.

82. Локшина О.І. Тенденції розвитку змісту шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: дис. ... д-ра пед. н.; спец.: 13.00.01 / Інститут педагогіки НАПН України. Київ, 2011. 465 с.

83. Локшина О.І. Тенденція як наукова категорія порівняльної педагогіки. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2011. Вип. 2. С. 5–14.

84. Лукашук В.І. Модернізація української вищої освіти в контексті Болонського процесу. *Український соціум*. 2013. Вип. 3 (46). С. 77–85.

85. Маріуц І.О. Розвиток університетської освіти Румунії в умовах євроінтеграції: дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.01. / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2014. 285 с.

86. Майборода В.К. Становлення і розвиток національної вищої педагогічної освіти в Україні (1917–1992 рр.): автореф. дис. ... д-ра пед. н.; спец.: 13.00.01 / Інститут педагогіки АПН України. Київ, 1993. 58 с.

87. Мілютіна О.К., Лавриченко Н.М., Заремська І.М. та ін. Підготовка вчителя іноземної мови (англійської) для Нової української школи: монографія / за заг. ред. Н.М. Лавриченко. Суми: Мрія, 2018. 280 с.

88. Місечко О.Є. Формування системи професійної підготовки вчителя іноземної мови у педагогічних навчальних закладах України (1900–1964 рр.): дис.

... д-ра наук: 13.00.04 / Житомирський державний університет імені Івана Франка. Житомир, 2011. 603 с.

89. Мовчан Л.Г. Використання досвіду Швеції у вітчизняній практиці навчання іноземних мов. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2011. С. 214–220.

90. Мовчан Л.Г. Розвиток змісту шкільної іншомовної освіти в Королівстві Швеція: автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.01 / Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна». Київ, 2012. 20 с.

91. Мовчан Л.Г. Розвиток змісту шкільної іншомовної освіти в Королівстві Швеція: дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.01 / Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна». Київ, 2012. 200 с.

92. Наказ Міністерства освіти і науки України № 1176 від 14.08.13 р. «Про затвердження галузевої Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти». URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36816/ (дата звернення: 23.03.2020)

93. Національна доктрина розвитку освіти у ХХІ столітті. Законодавчі акти України з питань освіти. Верховна Рада України; Комітет з питань науки і освіти. Київ: Парламентське видавництво, 2004. С. 279–296.

94. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Затверджено Указом Президента № 344/2013 від 25.04.2002 р. С. 319–376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text> (дата звернення: 27.04.2017)

95. Ничкало Н.Г. Порівняльна професійна педагогіка як галузь педагогічного знання. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2011. № 1. С. 6–18.

96. Ничкало Н., Лук'янова Л., Хомич Л. Професійна підготовка вчителя: українські реалії, зарубіжний досвід: наук.-аналіт. доп. / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України; За ред. В. Кременя. Київ Вид-во ТОВ «Юрка Любченка». 2021. 54 с.

97. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. Київ: МОН України, 2016. 40 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 27.04.2017)

98. Огієнко О.І. Тенденції розвитку освіти дорослих у скандинавських країнах: монографія / за ред. Н.Г. Ничкало. Суми: Еллада, 2008. 444 с.
99. Олійник М.І. Досвід підготовки педагогів дитячих садків Румунії. *Педагогічний дискурс*. 2012. Вип. 13. С. 262–265.
100. Олексенко В.П. Самостійна робота студента-філолога як складова його професійної підготовки. *Акмеологія-наука XXI століття*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 30 травня 2014 р.). Київ: Міністерство освіти і науки України; Українська академія акмеологічних наук, 2014. С. 301–311.
101. Офіційний сайт національного офісу Erasmus+UA в Україні. URL: <https://erasmusplus.org.ua/erasmus/pro-prohramu.html> (дата звернення: 27.04.2017)
102. Офіційний сайт національного офісу Erasmus+UA в Румунії. URL: <https://www.erasmusplus.ro/rezultate-selectie-2> (дата звернення: 27.04.2017)
103. Папіжук В.О. Реформування змісту загальної середньої освіти у Франції: автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.01 / Житомирський державний університет імені Івана Франка. Житомир, 2011. 20 с.
104. Пінчук І.О. Формування фахової компетентності майбутніх учителів іноземної мови початкових класів: автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.04 / Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ. 2011. 23 с.
105. Педагогічний словник / за ред. М.Д. Ярмаченка. Київ: Педагогічна думка, 2001. С. 514.
106. Першукова О.О. Розвиток багатомовної освіти школярів у країнах Західної Європи: монографія. Київ: ТОВ «СІК ГРУП УКРАЇНА», 2015. 562 с.
107. Пометун О. Запровадження компетентнісного підходу – перспективний напрям розвитку сучасної освіти. *Вісник програм шкільних обмінів*. 2004. № 22. С. 5–7.
108. Поп Й.-А. Історія румунів / пер. з румун., передмов. та приміт. С Лучканина; ред. пер. Ш. Пурче. Київ, 2023. 153 с.
109. Постанова Кабінету Міністрів України № 896 від 3.11.1993 р. «Про Державну національну програму «Освіта (Україна XXI століття)». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896-93-п> (дата звернення: 16.03.2016)

110. Постанова Кабінету Міністрів України № 1183 від 8.09.2004 р. «Про затвердження Державної програми розвитку вищої освіти на 2005–2007 роки». URL: <http://www.kmu.gov.ua> (дата звернення: 19.03. 2016)

111. Проценко О.В. Система післядипломної педагогічної освіти в Греції: дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.04 / Київ, 2009. 270 с.

112. Процько Є.С. Професійна підготовка вчителів англійської мови в Бельгії: автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.04 / Кіровоградський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. Кіровоград, 2016. 20 с.

113. Пуховська Л.П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі в кінці XX століття: дис. ... д-ра пед. н.; спец.: 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. Київ, 1998. 354 с.

114. Пуховська Л.П. Тенденції розвитку систем підготовки вчителів у Європі. *Педагогіка і психологія*. 1994. Вип. 3. С. 144–152.

115. П'янківська І.В. Компетентнісний підхід у фаховій підготовці майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Німеччини: дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.04 / Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. Черкаси, 2013. 335 с.

116. Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2019 рік / за заг. ред. проф. С. Квіта. Київ: Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2020. 244 с. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/02/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82-2020.pdf> (дата звернення: 12.12.2024)

117. Русанова О.О. Система підготовки викладачів іноземних мов в Україні: концептуальні засади. *Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи*. 2012. Ч. 1. С. 267–269.

118. Сапожников С.В. Вища педагогічна освіта в країнах Чорноморського регіону: історія і сучасність: монографія. Дніпропетровськ: Інновація, 2013. 480 с.

119. Сапожников С.В. Науково-практичні підходи до організації навчального процесу в педагогічних університетах і коледжах країн

Чорноморського регіону. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2014. Вип. 2 (8). С. 115–123.

120. Сапожников С.В. Основні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти в країнах Чорноморського регіону. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія*. 2014. Вип. 42. Ч. 2. С. 218–230.

121. Сапожников С.В. Тенденції розвитку вищої педагогічної освіти в країнах Чорноморського регіону: дис. ... д-ра пед. н.; спец.: 13.00.04 / Кримський гуманітарний університет. Ялта, 2014. 630 с.

122. Сапожников С.В., Теплицька А.О., Корольова Л.В. Теоретико-методологічні основи дослідження проблеми вищої педагогічної освіти у світовому і національному контексті. *Моделювання компетентнісної професійної освіти в контексті євроінтеграції*. 2021. С. 56–73. URL: <https://doi.org/10.31812/123456789/4690>

123. Сапожников С.В., Корольова Л.В. Виклики професійної підготовки викладачів іноземних мов Румунії. Теорія і практика професійного становлення фахівця в інноваційному соціокультурному просторі: матеріали III міжнар. наук.-прак. конф. науково-педагогічних працівників і молодих учених (м. Дніпро, 17-18 квітня 2025 р.) Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2025. С. 177-181

124. Сапожников С., Корольова Л. Фундаментальні педагогічні технології в професійній підготовці викладачів іноземних мов. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія», Педагогічна Академія: наукові записки*, 2025 (19). Article ID 1095. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15873873>.

125. Сілютіна І.О. Професійна підготовка вчителів іноземних мов в університетах Швеції: автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.04 / Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди. Переяслав-Хмельницький, 2018. 22 с.

126. Сисоєва С.О., Соколова І.В. Проблеми неперервної професійної освіти: тезаурус наукового дослідження: наук. видання. Київ: ЕКМО, 2010. 362 с.

127. Секрет І.В. Теоретичні та методичні основи формування іншомовної професійної компетентності студентів вищих технічних навчальних закладів в умовах дистанційної освіти: дис. ... д-ра пед. н.; спец.: 13.00.04 / Національна академія педагогічних наук України; Інститут вищої освіти. Київ. 2012. 552 с.

128. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980): в 11 томах. 1978. Т 9. 366 с. URL: <http://sum.in.ua/p/9/366/2> (дата звернення: 15.01.2017)

129. Спільна декларація міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти». Болонья, 19 червня 1999 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_525 (дата звернення: 30.09.2016)

130. Словник психолого-педагогічних термінів і понять (на допомогу працівнику сільської школи) / укл. Ю.В. Буган, В.І. Уруський. Тернопіль: ТОКІППО, 2001. 179 с.

131. Словник української мови: в 11 т. / за ред. І.К. Білодіда. Київ: Наукова думка, С. 1970–1980.

132. Соколова І.В. Професійна підготовка майбутнього вчителя іноземних мов: генеза соціокультурних і освітніх парадигм. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2007. Вип. 7. С. 163–170.

133. Соколова І.В. Кредитно-модульне навчання іноземних мов: умови та досвід упровадження. *Нові концепції викладання іноземної мови в контексті Болонського процесу*: матер. Всеукр. наук.-метод. конф. (м. Київ, 7 листопада 2007 р.). Київ, 2007. С. 112–114.

134. Соколова І.В. Професійна підготовка майбутнього вчителя-філолога за двома спеціальностями: монографія / за ред. С.О. Сисоєвої. МОН України. АПН України. Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. Маріуполь; Дніпропетровськ: АРТ-ПРЕС, 2008. 400 с.

135. Стратегія розвитку вищої освіти на 2021–2031 роки. Київ, 2020. 71 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf> (дата звернення: 22.02.2021)

136. Сура Н.А. Навчання студентів університету професійно орієнтованого спілкування іноземною мовою: автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.04 / Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка. Луганськ, 2005. 20 с.
137. Сучасний психолого-педагогічний словник / за заг. ред. О.І. Шапран. Переяслав-Хмельницький: Домбровська Я.М., 2016. 473 с.
138. Тадеєва М.І. Розвиток сучасної шкільної іншомовної освіти в країнах-членах Ради Європи: монографія. Тернопіль: Навчальна книга; Богдан, 2011. 432 с.
139. Тадеєва М.І. Сучасні тенденції розвитку шкільної іншомовної освіти в країнах-членах Ради Європи (порівняльний аналіз): автореф. дис. ... д-ра пед. н.; спец.: 13.00.01 / Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. Луганськ, 2011. 40 с.
140. Тішкова О.Ф. Підготовка вчителів англійської мови у вищих навчальних закладах Китайської народної республіки: автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.04 / Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2019. 20 с.
141. Тлумачний словник української мови / ред. А.О. Івченко. Харків: ФОЛІО, 2002. С. 543.
142. Тлумачний словник сучасної української мови / уклад. І.М. Забіяка. Київ: Арій, 2007. 512 с.
143. Троценко О.Я. Педагогічне моделювання професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови початкової школи: автореф. дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.04 / Київський університет імені Б. Грінченка. Київ. 2012. 308 с.
144. Трубачова Д.В. Дидактичні умови формування комунікативної діяльності майбутніх учителів іноземної мови в процесі вивчення філологічних дисциплін: дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.09 / Інститут педагогіки НАПН України. Київ, 2016. 244 с.
145. Українські студенти за кордоном: скільки та чому? Аналітичний центр CEDOS. URL: <https://cedos.org.ua/researches/ukrainski-studenty-za-kordonom-skilky-ta-chomu/> (дата звернення: 12.12.2021)

146. Український педагогічний словник / гол. ред. С. Головка. Київ: Либідь, 1997. 373 с.

147. Фальштинська Ю.В. Підготовка майбутніх викладачів іноземних мов до організації дистанційного навчання: дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.04 / Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця. 2019. 302 с.

148. Хомерікі О.А. Модернізація вищої освіти в Україні: соціологічний аналіз: монографія. Київ: Едельвейс і К, 2013. 374 с.

149. Цільова комплексна програма «Вчитель». *Інформаційний збірник* Міністерства освіти України. Київ: Педагогічна преса, 1997. № 24. С. 11–25.

150. Чекаль Г.С., Палій О.А., Потапенко С.І., Андрійко І.Ф. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підруч. [для студ. вищих навч. закладів]. Ніжин: Ніжинський державний університет. 2010. 322 с.

151. Шабанова Ю.О. Системний підхід у вищій школі: підруч. [для студ. магістратури за спец. «Педагогіка вищої школи»]. Дніпро: НГУ, 2014. 119 с.

152. Штепура А.П. Професійна підготовка учителів англійської мови засобами дистанційного навчання в університетах Республіки Польща: дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.04 / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих ім. Івана Зязюна НАПН України. Київ, 2021. 337 с.

153. Янісів Ю.О. Розвиток інноваційних процесів у вищій педагогічній освіті Польщі (кінець XX – початок XXI століття): дис. ... канд. пед. н.; спец.: 13.00.00 / Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, 230 с.

154. Ярова О.Б. Тенденції розвитку початкової освіти в країнах Європейського Союзу (кінець XX – початок XXI ст.): монографія. Київ: Педагогічна думка, 2018. 410 с.

155. Agenția Națională pentru Programe Comunitare în Domeniul Educației și Formării Profesionale; Ministerul Educației și Cercetării Științifice. *Internaționalizarea universităților din România prin programele Uniunii Europene pentru educație și formare: analiză de impact*. 2015. 116 p. URL:

https://www.presidency.ro/files/userfiles/Studiu-impactul_programelor_UE.pdf

(accessed: 17.04.2016).

156. A New Framework Strategy for Multilingualism. Brussels, 22 November 2005, COM (2005) 596 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52005DC0596> (accessed: 17 April 2016)

157. Anisimova A.I. Content and language integrated learning (clil): from theory to practice. *Англїстика та американїстика*. 2017. № 14. С. 64–70.

158. Anisimova A.I. Multilingual Research: Challenges and Perspectives. *International Journal of Multilingual Education*. 2016. Vol. 8. pp. 70–80. URL: <https://womensvoice.tsu.ge/index.php/ijml/article/view/6647/6639>

159. Allport G.W. Structura și dezvoltarea personalității. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1991. 579 p. URL: https://www.academia.edu/46857249/Structura_si_dezvoltarea (accessed: 18.12.2021)

160. Alexandru F. Profesorul de limbi străine – un factor cheie în dezvoltarea unei cariere profesionale transnationale. Sesiunea Internațională de Comunicări Științifice Youth on the Move. Teaching Languages for International Study and Career-Building, București, 13–14 May 2011, 13 p. URL: <https://sic.ase.ro/wp-content/uploads/sic-2011/09-Alexandru-Florentina.pdf> (accessed: 10 November 2016).

161. Antonesei L.O. Introducere în pedagogie. Dimensiunile axiologice și transdisciplinare ale educației. Iași: Editura Polirom, 2002. 216 p.

162. ARACIS. 2018. URL: https://www.aracis.ro/wp-content/uploads/2019/08/08072019_ARACIS_Activity_Report_2018_EN.pdf (accessed: 13.03.2022)

163. Bădescu G., Negru-Subțirică O., Angi D., Ivan C. Profesor în România. Cine, de ce, în ce fel contribuie la educația elevilor în școlile românești? Published by Friedrich-Ebert-Stiftung (FES), 2017. 28 p. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/bukarest/14003.pdf> (accessed: 13 June 2021)

164. Bertalanffy L. General System Theory: Foundations, Development, Applications. New York, NY, USA: George Braziller, Inc., 1968. 278 p. URL:

https://monoskop.org/images/7/77/Von_Bertalanffy_Ludwig_General_System_Theory_1968.pdf

165. Bondrea A. Strategia de dezvoltare și administrare a tehnologiilor educaționale specifice ID și IFR pentru perioada 2021–2027. Universitatea Spiru Haret, 2021. 13 p. URL: <https://www.spiruharet.ro/data/zone/e20fa84aead09e7fc264e9c51fd8ac35.pdf> (accessed: 13 March 2022)

166. Bologna Process Committee. The European Higher Education Area. Joint Declaration of the European Ministers of Education. Bologna, 19 June 1999 (Bologna Declaration). URL: www.ntb.ch/SEFI/bolognadec.html (accessed: 5 May 2016)

167. Blair R. Innovation approaches to language teaching. New York: Newbury House, 2010. 252 p.

168. Bumbuc Ș. Profesionalizarea procesului de formare pentru cariera didactică. *Modele teoretice și aplicative*. 2009. URL: <http://www.unibuc.ro> (accessed: 05.05.2016)

169. Călin M. Teoria educației. Fundamentarea epistemică și metodologică a acțiunii educative. București: Editura All, 1996. 139 p.

170. Celce-Murcia M. Teaching English as a Second or Foreign Language. Boston: MA: Heinle & Heinle, 2001. 584 p.

171. Cerghit I. Sisteme de instruire alternative și complementare. Structuri, stiluri, strategii. 2nd ed. București: Editura Polirom, 2008. 398 p.

172. Cerghit I. Metode de învățământ. 4th ed. Iași: Editura Polirom, 2007. 318 p. URL: <https://fliphtml5.com/vgki/xnqq/basic> (accessed: 14 May 2022)

173. Checkland P. The origins and nature of “hard” systems thinking. *Journal of Applied Systems Analysis*. 1978. Vol. 5. No. 2. pp. 99–110.

174. Chindriș I. Interferențele istoriografice ale trecutului transilvan. In: Cristian Colceriu (ed.). *Elite Clujene Contemporane – Cluj Contemporary Elites*, vol. I. Academia Română, CST. Cluj-Napoca: Editura Clear Vision, 2009. p. 157–192.

175. Churchman C.W. The Systems Approach. New York, NY, USA: Dell Publishing, 1968. 260 p. (accessed: 17 July 2022)

176. Clinciu A.I. Pregătirea inițială psihologică, pedagogică și metodică a profesorilor. In: Niculescu R.M. (ed.). Brașov: Editura Universității Transilvania, 2001. 34 p.

177. Coman A., Bonciu C. Competence-Based Learning in the Romanian Higher Education: Perceptions from the Inside. *European Journal of Language and Literature Studies*. 2016 URL: http://journals.euser.org/files/articles/ejls_may_aug_16/adela.pdf (accessed: 07.08.2017)

178. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Council of Europe, Language Policy Unit, Strasbourg. 273 p. URL: <https://rm.coe.int/16802fc1bf> (accessed: 11 February 2019)

179. Concluziile Consiliului din 26 noiembrie 2009 privind dezvoltarea profesională a cadrelor didactice și a directorilor unităților de învățământ. 2009. p. 302/4. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:302:0006:0009:RO:PDF> (accessed: 14 November 2016)

180. Concluziile Consiliului din 19 noiembrie 2010 privind educația în spiritul dezvoltării durabile. 2010. 327/05. URL: <https://op.europa.eu/es/publication-detail/-/publication/3ec0ac73-79c9-4ad3-88cb-165dc0dc70c2/language-ro> (accessed: 14 November 2016)

181. Consiliului Național de Statistică și Prognoză a Învățământului Superior, 33 p. URL: <https://www.ces.ro/newlib/PDF/proiecte/2021/HG-cifre-scolarizare-2021-2022.pdf> (accessed: 09.01.2022)

182. Collopy F., Adya M., Armstrong J.S. Expert Systems for Forecasting. In: Armstrong J.S. (ed.). *Principles of Forecasting*. New York, NY: Springer, 2001. 850 p. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-0-306-47630-3>

183. Crețu D. Psihopedagogia, elemente de formare a profesorilor. Sibiu: Editura Imago, 1999. 187 p.

184. Cristea S. Dicționar de termeni pedagogici. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1998. 476 p. URL: https://www.academia.edu/36303246/Sorin_Cristea_dictionar_de_termeni_pedagogici (accessed: 10.01.2019)

185. Cristescu S. *Civilizația română modernă*. Ene R. (ed.). București: Editura Fundației România de Măine, 2010. 364 p.
186. Curaj A., Egron-Polak L.D.E., Jamil S. *Higher Education Reforms in Romania Between the Bologna Process and National Challenges*. URL: <http://old.uefiscdi.ro/Upload/7c238ab8-f176-4a3a-9811-768a35803599.pdf> (accessed: 11 February 2018).
187. Cucoș C. *Educația. Dimensiuni culturale și interculturale*. Iași: Editura Polirom, 2000. 288 p.
188. Cucoș C. *Pedagogie* Editia a III revăzută și adăugată. Iasi: Editura Polirom, 2014. 536 p.
189. Datele site-ului web *Analizee conomice*. Care sunt cele mai importante centre universitare din România după numărul de studenți, 2017. URL: <http://www.analizeeconomice.ro/2017/10/care-sunt-cele-mai-importante-centre.html> (accessed: 11.02.2018).
190. Departamentul pentru pregătirea personalului. *Didactic 1 metodologia proprie de organizare a programelor de formare psihopedagogică în vederea certificării competențelor pentru profesia didactică*. URL: https://www.psih.uaic.ro/wp-content/uploads/dppd/doc_comune/Metodologie_2018_DPPD_finala_de_afisat.pdf (accessed: 11.02.2023).
191. Departamentul pentru pregătirea personalului. *Didactic 1 regulament de organizare și funcționare* Departamentului Pentru Pregătirea Personalului Didactic (D.P.P.D.). URL: https://www.psih.uaic.ro/wp-content/uploads/dppd/doc_comune/Regulament_2018_DPPD_final_de_afisat.pdf (accessed: 11.02.2023)
192. *Dicționar Biografic de Istorie a României*. Stoica S., Marculeț V., Ion S., Stefanescu A.V., Vasile V., Bilcea V., Marcu G., Pirotici C. (eds.). Editura Meronia, 2008. 632 p.
193. *Dictionnaire actuel de l'éducation*. R. Legendre (ed.). 2nd ed. Vol. 1. Montréal: Guérin; Paris: ESKA, 1993. 1500 p.
194. *Diagrams. Eurydice Facts and Figures*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 25 p. URL: <http://www.eurydice.si/publikacije/The-Structure-of->

[the-European-Education-Systems-2019-20_Schematic-Diagrams-EN.pdf](#) (accessed: 24.05.2021)

195. Dicționar explicativ al limbii române. Definiție profesor. URL: <https://www.qdictionar.com/definitie-dex/profesor.php> (accessed: 01.12.2016)

196. Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită). Academia Română, Institutul de Lingvistică. Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009. URL: <https://dexonline.ro/sursa/dex09> (accessed: 1 December 2016)

197. Dicționarul limbii române literare contemporane. D. Macrea, E. Petrovici (eds.), Al. Rosetti et al. Editura Academiei Republicii Populare Române, 1955–1957. URL: <https://dexonline.ro/sursa/dlrlc> (accessed: 1 December 2016)

198. Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită) Academia Română, Institutul de Lingvistică Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009. <https://dexonline.ro/sursa/dex09> (Last accessed: 01.12.2016)

199. Didactica modernă. 2nd revised ed. Bocoș M. et al.; Ionescu M., Radu I. (coords.). Cluj-Napoca: Editura Dacia, 2001. 240 p. URL: <https://pdfcoffee.com/1-ionescu-m-radu-i-didactica-modernapdf-3-pdf-free.html> (accessed: 18 December 2016)

200. Documentul de politici educaționale “Reperete fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie” (RFIDT, aprobate prin O.M. nr. 3851/2010). URL: <https://slidetodoc.com/ministerul-educaiei-naionale-curriculum-pentru-educaie-timpurie-copii/> (accessed: 11 November 2016)

201. Dragu A. Structura personalității profesorului. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1996. 286 p.

202. Dumitru I. Dezvoltarea gândirii critice și învățarea eficientă. Timișoara: Editura de Vest, 2000. 291 p.

203. Economic Policy Committee. Efficiency and effectiveness of public expenditure on tertiary education in the EU ANNEX: Country fiche Romania. URL: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasional_paper/pdf/country_fiches/romania.pdf (accessed: 01.12.2016)

204. Education and Training Monitor, 2018.
[URL:http://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/volume-1-2018-education-and-training-monitor-country-analysis.pdf](http://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/volume-1-2018-education-and-training-monitor-country-analysis.pdf) (accessed: 22.12.2019)
205. 2020 EDUCAUSE Horizon Report. Teaching and Learning Edition. Louisville: EDUCAUSE, 2020. 58 p.
206. Elaborarea Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2021–2030 “Educația-2030”. 2021. 165 p. URL: <https://mecc.gov.md/ro/content/elaborarea-strategiei-de-dezvoltarea-educatiei-pentru-anii-2021-2030-educatia-2030> (accessed: 9 September 2021)
207. Enciclopedia civilizației române. D. Tudor (ed.). București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1982. 822 p.
208. Enciclopedia României. D. Gusti (ed.), Vol. I–IV. București, 1938–1943. URL: <http://www.anticariat-unu.ro/enciclopedia-romaniei-d-gusti-volumele-i-iv-bucuresti-1938-1943-p9775> (accessed: 1 December 2016)
209. European Commission. Education and Training MONITOR 2018 Education and Training. URL: <https://sciencebusiness.net/sites/default/files/inline-files/Report%20%28volume%201%20-%20EU%20analysis%29%20-%20Education%20and%20Training%20Monitor%202018.pdf> (accessed: 06.02.2019)
210. Eurodice Brief Report. Modernisation of Higher Education in Europe: Academic Staff. 2017.URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8b5c98e7-c501-11e7-9b01-01aa75ed71a1/language-en> (Last accessed: 01.02.2018)
211. Eurydice Report. The Information Network on Education in Europe: 20 Years Promoting Better Understanding of Education Systems. URL: <https://op.europa.eu/es/publication-detail/-/publication/c492e6b1-5bb7-4ac6-ae73-21ae6e77455b/language-en> (accessed: 17 April 2021)
212. Eurydice Report. The Structure of the European Education Systems 2019/20: Schematic Diagrams. European Commission/EACEA. URL: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/structure-european-education-systems-201920-schematic-diagrams_en (accessed: 17 April 2021)

213. Eurydice Report. Mobility Scoreboard Higher Education Background Report 2018/19. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 112 p. URL: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/default/files/mobility_scoreboard_2018_19.pdf (accessed: 6 February 2020)
214. Evans C., Milton K. Language People: The Experience of Teaching and Learning Modern Languages. Open University Press, 1988. URL: https://www.researchgate.net/publication/228512663_Talking_among_ourselves_A_personal_journey_across_the_silos_of_educational_research (accessed: 5 July 2018)
215. Eurobarometer Report 63.4. URL: http://europa.eu.int/comm/public_opinion/archives/eb/eb63/eb63_en.htm (accessed: 1 December 2016)
216. Eurobarometer 77, Spring 2012. URL: http://ec.europa.eu/commfront_office/publicopinion/archives/eb/eb77/eb77_publ_en.pdf (accessed: 1 December 2016)
217. Facultatea de Litere. URL: <https://www.uaic.ro/studii/facultati-2/facultatea-de-litere/> (accessed: 01.12.2021)
218. Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației. URL: <https://www.uaic.ro/studii/facultati-2/facultatea-de-psihologie-si-stiinte-ale-educatiei/> (accessed: 04.10.2021)
219. Gliga L. Standarde profesionale pentru profesia didactică. București. Golu M. Fundamentele psihologiei. București: Editura Techno Media Sibiu, 2002. 187 p.
220. Golu M. Fundamentele psihologiei, Editura: Fundației România de Măine. București, 2007. 827 p.
221. Guțu V., Dezvoltarea și implementarea curriculumului în învățământul gimnazial: cadru conceptual, Grupul Editorial Litera, Chișinău, 1999.
222. Hartigan J.A., Wong M.A. Algorithm A.S. 136: A k-means clustering algorithm. Journal of the Royal Statistical Society. Series C (Applied Statistics), 1979. vol. 28. no. 1. pp. 100–108.
223. Hotărâre Guvernului Nr. 681 din 29 iunie 2011 privind aprobarea Codului studiilor universitare de doctorat (reactualizată 2016). URL: <https://www.edu.ro/sites/default/files/fisiere%20articole/HG%20681-2011%20%28reactualizat%202016%29.pdf> (accessed: 1 December 2016)

224. Învățarea la distanță. Anchetă cu privire la activitățile educaționale desfășurate în România, în perioada suspendării cursurilor școlare față în față. Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație. Unitatea de Cercetare în Educație, 2020. pp. 100–108. URL: https://www.ise.ro/wp-content/uploads/2020/08/Invatarea-la-distanța_Raport-de-cercetare_august-2020.pdf (accessed: 19 January 2021)
225. Iorga N. Istoria învățământului românesc. București: Editura Casei Școalelor, 1928. 349 p. URL: https://kupdf.net/download/n-iorga-istoria-Invatamantului-romanesc_58b2e6646454a7d17fb1e9a0_pdf (accessed: 02.10.2016)
226. Iucu R. Formarea cadrelor didactice. Sisteme, politici, strategii. Editura Humanitas Educational, 2004. 164 p. URL: <https://www.librarie.net/p/40544/formarea-cadrelor-didactice-sisteme-politici-strategii> (accessed: 2 December 2016)
227. Iucu R., Manolescu M. Elemente de pedagogie. Universitatea din București. București: Editura Credis, 2004. URL: <https://scholar.google.com/citations?user=Tv0JKfkAAAAJ&hl=en> (accessed: 2 December 2016)
228. Iucu R. Formarea cadrelor didactice. Proiect: Patru exerciții de politică educațională în România. București: Editura As, 2005. URL: <https://ru.scribd.com/doc/71658896/Iucu-R-Formarea-Initiala-Si-Continua-a-Cadrelor-ice-Bucuresti-Editura-as-2005> (accessed: 2 December 2016)
229. Istrate O. Formarea cadrelor didactice în utilizarea noilor tehnologii pentru educație. Conferința Națională de Învățământ Virtual, ediția a VI-a, 2008. pp. 283–290. URL: http://www.cniv.ro/2008/disc/cniv/documente/pdf/sectiuneaD/sectiuneaD_lucrarea01.pdf (accessed: 24 November 2016)
230. Jackson M.C., Keys P. Towards a system of systems methodologies. *The Journal of the Operational Research Society*. 1984. vol. 35. no. 6. pp. 473–486.
231. Jackson M. Social systems theory and practice: The need for a critical approach. *International Journal of General Systems*. 1985. vol. 10. pp. 135–151.
232. Jenkins G.M. “The Systems Approach.” In: Beishon J., Peters G. (eds.). *Systems Behavior*, 2nd ed. New York, NY, USA: Harper and Row, 1969.

233. Jinga I., Istrate E. Manual de Pedagogie. București: Editura ALL, 2006. 156 p. URL: <https://pdfcoffee.com/jinga-ioan-amp-elena-istrate-manual-de-pedagogie-bucureti-all-2006-pg-150-156-pdf-free.html> (accessed: 13.12.2016)
234. Kaufman L., Rousseeuw P.J. Finding groups in data: an introduction to cluster analysis. Hoboken: John Wiley & Sons, 2005. vol. 344. 355 p. URL: http://www.ru.ac.bd/stat/wp-content/uploads/sites/25/2019/03/503_09_Kaufman-Finding-Groups-in-Data-An-Introduction-to-Cluster-Analysis.pdf (accessed: 19.10.2021)
235. Koroliova L. Professional training of foreign language teachers: today's global realities. *Англїстика та американїстика*. 2020. no. 17. С. 74–80. URL: <https://doi.org/10.15421/382009>
236. Korolova L. The Challenges of Training Future English Teachers. *Англїстика та американїстика*. 2023. no. 20. pp. 67–71. URL: <https://doi.org/10.15421/382312>
237. Koroliova L. The influence of the European union multilingualism policy on the training of foreign language teachers in Romanian universities. *Англїстика та американїстика*. 2019. no. 16. pp. 75–79. URL: <https://doi.org/10.15421/381909>
238. Korolova L. The specifics of the language barrier in first-year students of philological faculties of higher education institutions: ways to overcome it. *Англїстика та американїстика*. 2022. no. 19. pp. 80–86.
239. Korolova L. The Role of Cross-Cultural Approach and its Implementation in the training of prospective English Teachers Based on Romanian Experience. *Англїстика та американїстика*. 2024. no. 21. pp. 79–83. DOI: <https://doi.org/10.15421/38242101>
240. Koroleva L. The importance of teaching correct English pronunciation to first-year philology students. *Актуальні проблеми філологічної науки та педагогічної практики*: матер. X Міжнар. наук.-прак. конф. (м. Дніпро, 28–29 грудня 2024 р.). Дніпро: ДНУ ім. Олеся Гончара. С. 114–116.

241. Lege nr. 128 din 12 iulie 1997 privind Statutul personalului didactic. Parlamentul României. URL: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocumentAfis/11728> (accessed: 17 April 2021)
242. Legea Educației Naționale Nr. 1/2011, URL: http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_educatiei_nationale_lege_1_2011.php (accessed: 17.04.2021)
243. Mac Gregor-Hastie R.A.N. A History of Education in Romania. *Thesis of Doctor of Philosophy, University of Hull*, United Kingdom, 1977. pp. 123. URL: <https://hydra.hull.ac.uk/assets/hull:11510a/content> (accessed: 15 November 2016)
244. Marcu V., Filimon L., Psihopedagogie pentru formarea profesorilor, *Editura Universității din Oradea*. 2003. URL: <http://biblioteca.spiruharet.ro/catalog/titlu.php?id=359675> (accessed: 13.12.2016)
245. Martinelli S., Tailor M. Intercultural Learning. Stras-bourg: Council of Europe and European Commission, 2000. 106 p.
246. Mică enciclopedie de cultură și civilizație românească / red. D Petre. Editura Litera International, 2005. 447 p.
247. Micul dicționar academic, ediția a II-a Academia Română, Institutul de Lingvistică Editura Univers Enciclopedic, 2010. URL: <https://dexonline.ro/sursa/mda2/> (accessed: 17.12.2017)
248. Mingers J., Rosenhead J. Problem structuring methods in action. *European Journal of Operational Research*, 2004. vol. 152. no. 3. pp. 530–554.
249. Ministerul Educației. Strategia de dezvoltare a sistemului de formare inițială și continuă a personalului didactic și a managerilor din învățământul preuniversitar, 2001–2004. 2001. 13 p. URL: https://gov.ro/fisiere/programe_fisiere/stratform.pdf (accessed: 15 September 2016)
250. Mironov C. National expert. Higher Education for Smart Specialisation (HESS) Project: Universities and Regional Development – the Case of NE Region Romania, 2016. URL: <http://adrnordest.ro/user/file/news/17/Raport%20HESS%20asupra%20rolului%20universitatilor%20in%20dezvoltarea%20Regiunii%20Nord-Est.pdf> (accessed: 17 December 2017)

251. Mitrofan N. Aptitudinea pedagogică și eficiența activității instructiv-educative. *Revista de pedagogie*. 1986. no. 7. pp. 7–10.

252. Mitrofan N. Aptitudinea pedagogică. București: Editura Academiei, 1988. 147 p. URL: <https://ru.scribd.com/doc/43629382/Mitrofan-N-Aptitudinea-Pedagogic-A> (accessed: 21.03.2017)

253. Mocan M., Turi A., Feniser C., Artene A. Analyzing and improving teaching methods in higher education: case study on Romania. *Joint International Conference* (25–27 May 2016), pp. 611–618. URL: <http://www.toknowpress.net/ISBN/978-961-6914-16-1/papers/ML16-115.pdf> (accessed: 25 November 2016)

254. Modern Languages: Learning, Teaching, Assessment: A Common European Framework of Reference: Guide for Learners in Upper Secondary Education: Draft 1. Council of Europe, 1996. 21 p.

255. Monitorul educației și formării 2019. Educație și formare România. URL: <http://www.ise.ro/wp-content/uploads/2018/06/Raport-final-analiza-nevoi.pdf> (accessed: 21 February 2020)

256. Monitorul educației și formării 2019. URL: https://ec.europa.eu/education/sites/default/files/document-library-docs/et-monitor-report-2019-romania_ro.pdf (accessed: 14 January 2020)

257. Negrea V. Reforma învățământului limbor străine în universitățile din România. 2011. URL: <http://euromentor.ucdc.ro/2011/ro/reformainvatamantuluilimbilorstraineinuniversitatiledinromaniavioletanegrea.pdf> (accessed: 25.11.2016)

258. Neacsu I. Instruire și învățare. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1999. Vol. 281. URL: https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=sv&user=ZJB37ZEA-AAAJ&citation_for_view=ZJB37ZEA-AAAJ:u5HHmVD_uO8C (accessed: 25 November 2016)

259. Neacșu I. Metode și tehnici de învățare eficientă, Ed. Militară, București. 1990. pp. 276–277. URL: <https://dokumen.pub/metode-i-tehnici-de-nvaare-eficienta->

fundamente-i-practici-de-succes-9789734651467-9789734652594.html (accessed: 25.11.2016)

260. Nicolae M., Vitelar. Management Dynamics in the Knowledge Economy, Knowledge Transfer in Romanian Higher Education. vol. 1. no. 1. pp. 87–99. URL: <http://www.managementdynamics.ro/index.php/journal/article/viewFile/6/6> (accessed: 25 November 2016)

261. Ordinul Ministrului Educației nr. 4316/2008 privind Aprobarea programului de studii în vederea obținerii certificatului de absolvire a DPPD. URL: http://www.upt.ro/pdf/legi/Anexele_1_2_3_4.pdf (accessed: 27 November 2016)

262. Ordinul Ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului nr. 6.000/2012 privind aprobarea Metodologiei pentru primirea la studii și școlarizarea cetățenilor străini din state terțe UE on onvățământul de stat și particular acreditat din România, cu modificările și completările ulterioare (A se vedea M-01 UCDC). URL: http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm_act?ida=113514 (accessed: 27.11.2016)

263. Ordinul Ministrului Educației nr. 3235/2005 privind Organizarea ciclului de studii universitare de licență. URL: <https://lege5.ro/gratuit/ge3dcmzsg42q/ordinul-nr-3235-2005-privind-organizarea-ciclului-de-studii-universitare-de-licenta> (accessed: 27.11.2016)

264. Ordinul Ministrului Educației nr. 4611/2005 privind Metodologia de acreditare a programelor de formare continuă a personalului din învățământul preuniversitar. URL: http://ccddj.ro/images/reg/metodologie_acreditare.pdf (accessed: 27.11.2016)

265. Ordinul Ministrului Educației nr. 5621/2005 privind Recunoasterea definitivării în învățământ și a gradelor didactice. URL: <https://www.scribd.com/document/396392310/Formareaprofesionalacadrelordidactice-pdf> (accessed: 27.11.2016)

266. Ordin nr. 3617/2005 din 16 martie 2005 privind aplicarea generalizată a Sistemului European de Credite Transferabile. URL: <https://www.edu.ro/sites/default/files/Ordin%203617-2005.pdf> (accessed: 27.11.2016)

267. Ordinul Ministrului Educației nr. 5720/2009 privind Metodologia formării continue a personalului didactic din învățământul preuniversitar. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/113032> (accessed: 28.11.2016)

268. Ordinul 3850/02.05.2017 Pentru aprobarea Metodologiei-cadru de organizare a programelor de formare psihopedagogică prin departamentele de specialitate din cadrul instituțiilor de învățământ superior acreditate în vederea certificării competențelor pentru profesia didactică URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/189278> (accessed: 27.11.2017)

269. Ordinul ministrului Educației Naționale și Cercetării Științifice nr. 6.129/2016 privind aprobarea standardelor minime necesare și obligatorii pentru conferirea titlurilor didactice din învățământul superior. URL: <http://cercetare.bio.uaic.ro/doctorat/abilitare/legislatie/1-ORDIN-nr.6129-din-2016-aprobare-standarde-minime-pentru-conferirea-titlurilor-didactice.pdf> (accessed: 27.11.2017)

270. Ordinul ministrului Educației Naționale și Cercetării Științifice nr. 6.158/22.12.2016 pentru adoptarea Planului de acțiune pentru desegregare școlară și creșterea calității educaționale în unitățile de învățământ preuniversitar din România. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/185483> (accessed: 07.02.2017)

271. Ordinul ministrului Educației Naționale și Cercetării Științifice nr. 6.154/2016 privind adoptarea metodologiei de reglementare a activităților desfășurate pe teritoriul României de agențiile de asigurare a calității din străinătate, înregistrate în EQAR. URL: https://www.aracis.ro/wp-content/uploads/2019/08/ARACIS_Raport_de_activitate_2016.pdf (accessed: 07.02.2017)

272. Ordinul ministrului Educației Naționale nr. 3.124/20.01.2017 privind aprobarea Metodologiei pentru asigurarea suportului necesar elevilor cu tulburări de învățare. URL: https://www.edu.ro/sites/default/files/Anexa%20OMEN%20nr%203124_TSI.pdf (accessed: 24.02.2017)

273. Ordinul ministrului Educației Naționale nr. 5.670/18.12.2017 privind acreditarea programelor de formare continuă. URL: <https://www.edu.ro/sites/default/files/5670.pdf> (accessed: 19.02.2018)

274. Ordinul ministrului Educației Naționale nr. 4.798/2017 privind aprobarea contractului individual de pregătire practică în învățământul dual. URL: <https://www.edu.ro/ordinul-ministrului-educa%C8%9Biei-na%C8%9Bionale-nr-47982017-privind-aprobarea-contractului-individual-de> (accessed: 19.02.2018)

275. Ordin 4.750/2019 (reactualizat 2020) aprobare Metodologie-cadru organizare & înregistrare programe postuniversitare. URL: <https://www.edu.ro/sites/default/files/fisiere%20articole/ordin%204750-2019%20%28reactualizat%202020%29.pdf> (accessed: 29 September 2021)

276. Ordin nr. 4.694 din 2 august 2019 privind aprobarea Curriculumului pentru educația timpurie. Emitent: Ministerul Educației Naționale. Publicat în Monitorul Oficial nr. 686 din 20 august 2019. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/217237> (accessed: 18 September 2019)

277. Ordinul ministrului educatiei și cercetarii nr. 5.447/2020 privind aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a unitatilor de invatamant preuniversitar, cu moditicarlle și completarle ulterioare. URL: https://cnaob.org/docs/legislatie/rofuip_2020_ordin_5447.pdf (accessed: 17.01.2021)

278. Ordin nr. 4.812/30.07.2020 privind aprobarea Regulamentului-cadru pentru organizarea și funcționarea învățământului pedagogic în sistemul de învățământ preuniversitar. Ministrul educației și cercetării. URL: <https://www.edu.ro/> (accessed: 29.09.2020)

279. Ordin nr. 4.811/30.07.2020 privind aprobarea Metodologiei-cadru de înființare, organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar cu statut de unități-pilot, experimentale și de aplicație. URL: <https://www.edu.ro/> (accessed: 29.09.2020)

280. Ordin nr. 5.658/30.09.2020 privind aprobarea listei instituțiilor de învățământ superior acreditate care pot organiza Programul de formare psihopedagogică în vederea certificării competențelor pentru profesia didactică, în anul universitar 2020–2021. URL: <https://www.edu.ro/> (accessed: 12.10.2020)

281. Ordin nr. 4.075/5.07.2021 pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Ministerului Educației + anexa. URL: <https://www.edu.ro/> (accessed: 21.09.2021)

282. Ordin nr. 3.909/14.06.2021 privind modificarea Metodologiei de selecție a personalului din România pentru posturi didactice din cadrul sistemului școlilor europene, aprobată prin Ordinul ministrului educației și cercetării nr. 3.475/2018. URL: <https://www.edu.ro/> (accessed: 04.10.2021)

283. Ordinul Ministrului educației naționale și Ministrului delegat pentru învățământ superior, cercetare științifică și dezvoltare tehnologică nr. 5734/2013 privind cadrul general de organizare și desfășurare a admiterii în ciclurile de studii universitare de licență, de master și de doctorat pentru anul universitar 2015–2016; URL: <https://www.edu.ro/> (accessed: 26.11.2016)

284. Ordinul Ministrului educației și cercetării 3850/02.05.2017 (cu completările ulterioare OM 4129/16.07.2018) privind aprobarea Metodologiei-cadru de organizare a programelor de formare psihopedagogică în vederea certificării competențelor pentru profesia didactică. URL: <https://www.edu.ro/> (accessed: 14.10.2018)

285. Pedagogie. Suporturi pentru formarea profesorilor. Baciuc C. et al. (coords.), Ionescu M., Chis V. Cluj-Napoca: Editura Clujeană, 2001. 366 p. URL: <https://www.worldcat.org/title/pedagogie-suporturi-pentru-formarea-profesorilor/oclc/895723779> (accessed: 18 December 2016)

286. Petrescu I., Anghelache C., Gogu E., Anghel M. C. Geneza și evoluția învățământului superior din România în date statistice. București: Editura Economică, Conține bibliografie. 2018. 599 p. URL: https://www.aracis.ro/wp-content/uploads/2019/08/Geneza_si_evolutia_invatamantului_superior_din_Romania_2018.pdf (accessed: 11.09.2019)

287. Petrovici C. Principii și criterii de evaluare a competențelor profesionale ale învățătorilor debutanți: teză doctor în pedagogie: 13.00.01 / Chișinău university. 2006. 155 p. URL: <http://www.cnaa.md/thesis/5079/> (accessed: 12.12.2016)

288. Planurile de învățământ de licență după care se desfășoară activitatea. URL: https://www.psih.uaic.ro/programe_studii/plan_lic/https://www.psih.uaic.ro/wp-content/uploads/activ/I_licenta/plan/20_23-plan_inv_ped.pdf (accessed: 27.06.2021).

289. Plan de învățământ valabil începând din 2017–2018 rr. Monospecializare Nivel I. URL: <http://dppd.ubbcluj.ro/images/dppd/Plan%20inv.%202017-2018%20Nivel%20I%20monospecializare.pdf> (accessed: 4 September 2020)

290. Plan de învățământ valabil începând din 2017–2018, Universitatea din București, Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic, Nivel II. URL: <http://dppd.ubbcluj.ro/images/dppd/Plan%20inv.%202017-2018%20Nivel%20II.pdf> (accessed: 3 September 2020)

291. Plan de învățământ, Universitatea din București Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic Plan de învățământ. URL: <https://lils.unibuc.ro/planuri-de-invatamant/> (accessed: 03.09.2020)

292. Plan de învățământ valabil începând din anul universitar 2017–2018. Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, 12p. URL: <https://docplayer.ro/155941578-Pag-1-plan-de-%C3%AEnv%C4%83%C5%A3%C4%83m%C3%A2nt-valabil-%C3%Aencep%C3%A2nd-din-anul-universitar-universitatea-babe%C5%9F-bolyai-cluj-napoca-facultatea-de-litere-domeniul-limb%C4%83.html> (accessed: 03.09.2020)

293. Policy Recommendations for the Promotion of Multilingualism in the European Union, 2011. URL: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/languages/information/documents/report-civil-society_en.pdf (accessed: 11.10.2016).

294. Pop I-A, Bolovan I. Istoria României. Cluj-Napoca: Institutul Cultural Român, 2004. 678 p.

295. Popovici D. Pedagogie generală, Interpretare procesual – organică. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1998. 331 p. URL: <https://www.scribd.com/document/491273440/FUNDAMENTE-PEDAGOGIEI-1-pdf> (accessed: 14.10.2016)

296. Potolea D. Stilurile pedagogice eficiente și efectele lor tendențiale – o investigare concretă. *Revista de pedagogie*. 1988. no. 12. 20 p.

297. Practica pedagogică în învățământul standardului național al profesiei de cadru didactic. Universitatea Creștină “Dimitrie Cantemir”. URL: http://fse.ucdc.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=25&Itemid=37 (accessed: 3 September 2020)
298. Programul Național de Reformă 2021. București, 2021. 134 p. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2021-european-semester-national-reform-programme-romania_ro.pdf (accessed: 29 September 2021)
299. Progress towards the Lisbon Objectives in Education and Training. Report 2008. Brussels: European Commission, 2008. 235 p. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ac7b9364-5bdf-41a4-936e-0aae46ec92ac> (accessed: 14 November 2016)
300. Propunerea Consiliului Național de Statistică și Prognoză a Învățământului Superior privind metodologia de alocare a cifrei de școlarizare pe domenii universitare pentru studii universitare de licență, master și doctorat în anul 2018/2019. 33 p. URL: <https://www.edu.ro/sites/default/files/Proiect%20Metodologie%20alocare%20cifra%20scolarizare%20superior%202018-2019.pdf> (accessed: 16 October 2019)
301. Protase D. Fundamentele cercetării istorico-arheologice în Transilvania. In: Colceriu C. (ed.). *Elite Clujene Contemporane – Cluj Contemporary Elites*, vol. I. Academia Română, CST, Cluj-Napoca: Editura Clear Vision, 2009. pp. 867–879.
302. Quist J., Vergragt P. Past and future of backcasting: The shift to stakeholder participation and a proposal for a methodological framework. *Futures*, 2006. Issue 38. pp. 1027–1045.
303. Radu I., Ionescu M. Procesul de învățământ. In: Radu I. (ed.). *Didactica modernă*. Cluj-Napoca: Editura Dacia, 1995. 238 p. URL: <https://pdfcoffee.com/1-ionescu-m-radu-i-didactica-modernapdf-3-pdf-free.html> (accessed: 21.03.2021)
304. Radu I.T. Evaluarea în procesul didactic, București: Editura Didactică și Pedagogică. 1999. 244 p.
305. Rapoarte asupra stării sistemului național de învățământ preuniversitar din România 2012–2021. Ministerul Educației. URL: <https://www.edu.ro/rapoarte-publice-periodice> (accessed: 21.03.2021)

306. Raport privind starea învățământului preuniversitar din România 2020–2021. 114 p. URL: https://www.edu.ro/sites/default/files/fi%C8%99iere/Minister/2022/Transparenta/Starea_invatamantului/Raport-Starea-invatamantului-preuniversitar-2021-2022.pdf (accessed: 07.10.2022)

307. Raport privind starea învățământului superior România 2020–2021, 75 p. URL: https://www.edu.ro/sites/default/files/fi%C8%99iere/Minister/2021/Transparenta/Stare%20invatamant/Raport_stare_invatamant_superior_RO_2020_2021.pdf (accessed: 07.10.2022)

308. Report to the European Commission on Improving the Quality of Teaching and Learning in Europe's Higher Education Institutions. High Level Group on the Modernisation of Higher Education. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2013. 84 p. DOI: 10.2766/42468. URL: https://supporthere.org/sites/default/files/modernisation_en.pdf (accessed: 12 December 2017)

309. Raport privind starea învățământului superior din România 2017–2018, 46 p. URL: https://www.edu.ro/sites/default/files/Raport%20privind%20starea%20%C3%AEnv%C4%83%C8%9B%C4%83m%C3%A2ntului%20superior%20din%20Rom%C3%A2nia_%202017%20-2018.pdf (accessed: 15.10.2016)

310. Raport privind nevoile de formare ale cadrelor didactice din învățământul primar și gimnazial în domeniul abilitării curriculare. URL: https://www.unicef.org/situatia_invata_prescolar_Rom.pdf <http://dppd.ubbcluj.ro/> (accessed: 15.10.2016)

311. Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți (2006/962/EC). URL: <https://eur-lex.europa.eu/RO/legal-content/summary/lifelong-learning-key-competences.html> (accessed: 15.10.2016)

312. Registrul Național al Calificărilor din Învățământul Superior – RNCIS. URL: <http://www.anc.edu.ro/registrul-national-al-calificarilor-din-invatamantul-superior-ncis/> (accessed: 15.10.2016)

313. Romanian Universitatea Crestina “Dimitrie Cantemir” Rețeaua unităților de învățământ universitar – 2020–2021. URL: <https://data.gov.ro/ro/dataset/reteaua-unitatilor-de-invatamant-universitar-2020-2021/resource/1881b064-5c30-468c-8eca-da249e8bd568http://dppd.ubbcluj.ro/> (accessed: 03.09.2020)

314. Rudenko Y., Naboka O., Korolova L., Kozhukhova K., Kazakevych O., Semenikhina O. Online Learning with the Eyes of Teachers and Students in Educational Institutions of Ukraine. *TEM Journal*. 2021. Vol. 10. Issue 2. pp. 922–931.

315. Șăineanu L. Dicționar universal al limbei române, 6th ed. Editura, 1929. URL: <https://dexonline.ro/sursa/dulr6> (accessed: 1 December 2016)

316. Sapozhnikov S., Koroliova L., Sapozhnikova D. The role of ‘psychological defense’ in ensuring the ‘security’ and ‘defenselessness’ of future teachers in daily and professionally pedagogical communication. In: Prokopenko I.F., Trubavina I.M. (eds.). *Theory and Practice of Future Teacher’s Training for Work in New Ukrainian School*: monograph. Prague: OKTAN PRINT s.r.o., 2020. pp. 274–283.

317. Sapozhnykov S.V., Hlushak O.M., Semenyaka S.O., Proshkin V.V., Lytvyn O.S. The usage of digital technologies in the university training of future bachelors (having been based on the data of mathematical subjects). *CEUR Workshop Proceedings*. 2020. vol. 2643. pp. 210–224.

318. Șerbănescu L. Formarea profesională a cadrelor didactice – repere pentru managementul carierei. București: Editura Printech, 2011. 227 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/301823079_Formarea_profesionala_a_cadrelor_didactice_-_repere_pentru_managementul_carierei (accessed: 08.10.2019)

319. Șerbănescu L., Novak C., Constantin M. Analiza sistemului formării cadrelor didactice și a nevoilor de formare a didacticienilor din învățământul superior. L. Șerbănescu (ed.). București: Matrix Rom, 2013. 377 p.

320. Schaub H., Zenko K.G. Dicționar de pedagogie (trad.). Iași: Editura Polirom, 2001. 344 p.

321. Sistemul creditelor de studii. Repere de detaliere a standardelor de creditare în Universitate. Universitatea de Medicină și Farmacie (U.M.F.) Tg. Mureș. URL: https://www.umfst.ro/fileadmin/studenti/sistem_credit.pdf (accessed: 3 September 2020)

322. Site oficial al UE. URL: <https://ec.europa.eu/education/policies/school/teaching-professions> [rohttp://dppd.ubbcluj.ro/](http://dppd.ubbcluj.ro/) (accessed: 03.09.2020)
323. Site-ul Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic. URL: <http://dppd.ubbcluj.ro/> (accessed: 03.09.2020)
324. Solcan A. Problematizarea – strategie didactică de dezvoltare a competențelor comunicative la studenți. Teza de doctor în pedagogie. Chișinău Universitate, 2003. 157 p.
325. Stanciu I.Gh. Școala și pedagogia secolului XX. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1983. 375 p.
326. Stephanovic J. Psihologia tactului pedagogic al profesorului. București: Didactica si Pedagogica, 1979. 407 p.
327. Stern H. Fundamental Concepts of Language Teaching. Oxford: Oxford University Press, 1983. 176 p.
328. Strategia de dezvoltare și administrare a tehnologiilor educaționale specifice ID și IFR pentru perioada 2021–2027. URL: <https://www.spiruharet.ro/data/zone/e20fa84aeed09e7fc264e9c51fd8ac35.pdf> (accessed: 21.03.2021)
329. Strategia națională de învățare pe tot parcursul vieții 2015–2020 (HG nr.418/2015). URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/169025> (accessed: 15.10.2016)
330. Strategia națională pentru dezvoltare durabilă a României – Orizonturi 2013–2020–2030. URL: <http://www.mmediu.ro/beta/domenii/dezvoltare-durabila/strategia-nationala-a-romaniei-2013-2020-2030/> (accessed: 15.10.2016)
331. Strategia Educației și Formării Profesionale din României Pentru Perioada 2016–2020. 100 p. URL: https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Minister/2016/strategii/Strategia_VET%2027%2004%202016.pdf (accessed: 23.04.2021)
332. Strategia de Digitalizare a Educației din România 2021–2027–SMART-Edu, lansată în consultare publică până în data de 15 februarie 2021. URL: <https://www.edu.ro/strategia-de-digitalizare-educa%C8%9Biei-din-rom%C3%A2nia->

[2021-2027-smart-edu-lansat%C4%83-%C3%AEn-consultare-public%C4%83](#)

(accessed: 23.04.2021)

333. Surlea A. Invatarea limbilor straine prin utilizarea noilor tehnologii pentru formare, 2011. URL: <http://www.elearning.ro/invatarea-limbilor-straine-prin-utilizarea-noilor-tehnologii-pentru-formare> (accessed: 23.03.2020)

334. Tomulețiu E-A., Pedagogie I. Fundamentele pedagogie teoria si metodologia curriculum-ului. Note de curs. Târgu-Mureș, 2009. 52 p. URL: <https://www.studocu.com/ro/document/universitatea-babes-bolyai/pedagogy-module-i/p-edagogie-1-introducere-in-pedagogie-si-teoria-si-metodologia-curriculum-ului/7108371> (accessed: 23.04.2021)

335. The European Union Multilingualism Policy [EMP]. URL: http://www.tallinnlc.ee/m_files/editor_files/P.Chaves_EU%20Multilingualism%20Policy_DissMarkII.pdf (accessed: 23.03.2020)

336. The Lifelong Learning Programme 2007–2013 was established by Decision No.1720/2006/EC of the European Parliament and of the Council of 15 November 2006. URL: <http://www.llp.eupa.org.mt/content.php?id=27> (accessed: 14.09.2019)

337. The Lisbon Recognition Convention. URL: <https://rm.coe.int/168007f2c7> (accessed: 17.04.2021)

338. Universitatea “Alexandru Ioan Cuza” din Iași. URL: <https://www.uaic.ro/despre-uaic/cuvantul-rectorului-tudorel-toader/> (accessed: 23.03.2020)

339. Văideanu G. Educația la frontiera dintre milenii. București: Editura Politică, 1998. pp. 109–118. URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/109-118.pdf (accessed: 05.11.2016)

340. Wallace M. J. Training Foreign Language Teachers. Cambridge, 1991. 164 p. URL: [http://www.scirp.org/\(S\(czeh2tfqyw2orz553k1w0r45\)\)/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1974599](http://www.scirp.org/(S(czeh2tfqyw2orz553k1w0r45))/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1974599) (accessed: 17.04.2017)

341. Yurchenko A., Drushlyak M., Sapozhnykov S., Teplytska A., Koroliova L., Semenikhina O. Using Online IT-Industry Courses in Computer Sciences Specialists’

Training. *International Journal of Computer Science and Network Security*. 2021. vol. 21. no. 11. pp. 97–104.

342. Zsigmond J. Paleografie, istoriografie, medievistica transilvana, în: Cristian Colceriu, *Elite Clujene Contemporane – Cluj Contemporary Elites*, vol. I. Academia Romana, CST, Cluj-Napoca: Editura Clear Vison, 2009. pp. 415–432.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Хронологія заснування закладів вищої освіти в Румунії та Україні

Україна		Румунія	
1632 р. (проіснувала до 1817 р.)	Заснування митрополитом Петром Могилою на базі Київської братської школи першого вищого навчального закладу на українських землях Києво-Могилянської академії	1860 р.	Університет ім. Александру Іоан Куза (м. Ясси)
20 січня 1661р.– діє до 1805 р.	Надання статусу академії та титулу університету Львівській єзуїтській колегії, завіреного дипломом, який був підписаний королем Яном Казимиром з правом присвоєння вчених звань	1864 р.	Заснування Бухарестського Університету на основі об'єднання декількох коледжів
17 січня 1805р.	Відкриття Харківського університету, основою якого стали Харківський колегіум (1726 р.) та Головне народне училище	1872 р. 1919 р.	Заснований як угорський (мадярський) університет Клузький університет імені Бабеша-Бойяї (м. Клуж-Напока)
15липня 1834 р.	Відкриття Київського університету Св. Володимира	1961 р.	Університет "Ovidius" (м. Констанца)
1 березня 1865р.	Заснування Новоросійського (Одеського) університету, на базі Рішельєвського ліцею	1962 р.	Університет Плоешті (м. Плоешті)

Навчальний план курсу з підготовки викладачів середньої, позашкільної та університетської освіти Департаменту підготовки педагогічних кадрів Бухарестського університету

B-dul.Iuliu Maniu, Nr. 1-3, Complex Leu, Corp A, etaj V,

tel. 021 318 15 52, www.fpse.ro

**Universitatea din București
Facultatea de Psihologie și Științele Educației
Departamentul de Formare a Profesorilor**

**CURSURI DE CERTIFICARE PENTRU PROFESIA DIDACTICĂ - NIVELUL II
(DE APROFUNDARE)**

– pentru învățământul liceal, postliceal și universitar –

Departamentul de Formare a Profesorilor al Universității din București oferă, conform OM nr. 3850/16.05.2017, cursuri de certificare pentru profesia didactică – Nivelul II (de aprofundare), pe parcursul studiilor universitare de master, începând cu anul I de studii, doar pentru studenții înscriși la un program de master al Universității din București, absolvenți ai Nivelului I (inițial).

PLAN DE ÎNVĂȚĂMÂNT- NIVELUL II (DE APROFUNDARE) - 30 credite

Anul I

1. Psihopedagogia adolescenților, tinerilor și adulților	- sem. II	5 credite
2. Proiectarea și managementul programelor educaționale	- sem. II	5 credite
3. Disciplină opțională (se alege o disciplină dintre cele de mai jos):-	sem. II	5 credite
- Design instrucțional		
- Teoria inteligențelor multiple		
- Comunicare educațională		

Anul II

4. Didactica domeniului și dezvoltării în didactica specializării (învățământ liceal, postliceal, după caz)	- sem. I	5 credite
5. Practică pedagogică (în învățământul liceal, postliceal, după caz)-	sem. I	5 credite
6. Disciplină opțională (se alege o disciplină dintre cele de mai jos):-	sem. I	5 credite
- Sociologia educației		
- Managementul organizației școlare		
- Doctrină pedagogice contemporane		

Examen de absolvire: Nivelul II - 5 credite

Taxa de școlarizare (pentru studenții care sunt pe locuri cu taxă), 1600 de lei, achitabilă în două tranșe, după cum urmează: 800 de lei în anul I și 800 de lei în anul II.

Important !!! Înscrierea se efectuează online, pe platforma dedicată.

Pentru înscrierea la examenul de admitere, candidații, studenți înmatriculați în anul I de studii în urma concursului de admitere, sesiunea iulie-septembrie 2020, vor accesa platforma de pre-înscriere online, în perioada 2-8 noiembrie 2020, folosind linkul:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeHXWRaGG-gl6BXe1kep5Mc9lYU8zgqVJa5WSViacCbJk61Q/viewform?usp=sf_link

EXAMENUL DE ADMITERE se desfășoară pe baza evaluării scrisorii de motivație cu calificativul ADMIS/RESPINS.

Procedura de înscriere poate fi consultată pe site-ul facultății:
<https://fpse.unibuc.ro/>

DOCUMENTE NECESARE:

- a) certificat de naștere;
 - b) certificat de căsătorie (în cazul schimbării numelui), dacă este cazul;
 - c) C.I./Pașaport;
 - d) Diploma/adeverința de licență (pentru promoția 2020);
 - e) atestatul de echivalare sau recunoaștere pentru diplomele de bacalaureat obținute în străinătate de către cetățenii români, ai Uniunii Europene, Spațiului Economic European și din Confederația Elvețiană, în baza cărora se realizează admiterea, emis de Centrul Național de Recunoaștere și Echivalare a Diplomelor;
 - f) scrisoarea de acceptare la studii pentru cetățenii statelor terțe care solicită înscrierea;
 - g) certificatul de competență lingvistică de nivel C1, eliberat de instituțiile de învățământ acreditate care organizează cursul pregătitor pentru învățarea limbii române, în cazul candidaților care nu prezintă acte de studii eliberate de unități/instituții de învățământ din România sau din străinătate cu predare în limba română;
 - h) Certificatul de absolvire/adeverință absolvire (pentru promoția 2020) a Nivelului I de certificare în profesia didactică;
 - i) scrisoare de motivație (motivele pentru care vă doriți să deveniți cadre didactice, descrierea unei experiențe din viața de elev care vă motivează pentru alegerea profesiei didactice, ce vă recomandă pentru a fi profesor – calități personale) – minimum o pagină;
- Documentele de la pct. d, e, f, și g nu sunt obligatorii.

IMPORTANT!

Candidații **admiși pe locurile cu taxă, pentru confirmarea locului ocupat**, vor achita 400 de lei, reprezentând ½ din taxa de școlarizare aferentă anului I de studii (sem. I), în contul Facultății de Psihologie și Științele Educației - **RO51RNCB0076010452620069** - deschis la BCR, sector 5. Pe chitanță trebuie specificate: numele studentului(ei), facultatea de proveniență și mențiunea "Nivel II – anul I".

Copia chitanței de achitare a taxei se transmite electronic conform anunțurilor care vor însoți rezultatele concursului de admitere.

În caz contrar, candidatul nu va fi înmatriculat/va pierde locul obținut în urma concursului de admitere.

Candidații care sunt înmatriculați pe locurile de la buget la facultățile de proveniență vor studia fără taxă în anul universitar 2020-2021.

**Сучасні тенденції розвитку професійної підготовки викладачів
іноземних мов у Румунії та Україні**

Таблиця В.1

**Історичні тенденції розвитку професійної підготовки викладачів
іноземних мов у Румунії та Україні**

Тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні	Сутність, основна характеристика	Основні напрями впровадження
Глобалізаційні	Створення єдиних міжнародних професійних стандартів, інтенсифікація міжнародних досліджень	Інтеграція у єдиний міжнародний простір, дотримання єдиних міжнародних стандартів, сприяння міжвузівській конкуренції у боротьбі за майбутнього абітурієнта, складання міжвузівських угод для проведення міжнародних наукових досліджень
Демократизація та відкритість	Надання більшої академічної свободи та самостійності ДППК закладів вищої освіти Румунії та ЗВО, які здійснюють професійну підготовку викладачів іноземних мов в Україні, відкритість та доступність будь-якої інформації, пов'язаної із процесом професійної підготовки педагогічних кадрів	Підвищення фінансової, адміністративної, наукової та педагогічної автономії, прозорість освітньої системи, надання академічної свободи та самостійності всім учасникам навчального процесу
Мобільність викладачів та здобувачів освіти	Постійний міжнародний міжвузівський обмін викладачами та студентами з метою взаємообміну інноваційним досвідом професійної підготовки майбутніх викладачів іноземних мов	Укладання міжнародних міжвузівських угод
Збільшення контингенту іноземних студентів	Євроінтеграційні та глобалізаційні процеси, низька оплата за навчання, статус європейської освіти	Підвищення статусу викладацького штату за рахунок міжнародного стажування, участі у міжнародних та загальноєвропейських курсах, конференціях, наукових проектах; впровадження заходів щодо покращання матеріально-технічної бази
Полікультурність	Поширення полікультурної складової професійної підготовки: врахування освітніх потреб, розвитку етнокультури	Розширення мережі закладів освіти, класів з навчанням мовами національних меншин або двома мовами
Мультилінгвальність	Поширення мультилінгвальної підготовки	Впровадження у навчальний процес з раннього віку, окрім вивчення рідної мови, 1 або 2 основних загальноєвропейських мов та 1 мови національних меншин

Продовження табл. В.1

Зниження престижності педагогічної професії, зменшення контингенту магістерських програм	Відносно тривалий період навчання (6 років), низький дохід викладачів, можливість випускників румунських ДППК та студентів українських філологічних факультетів працювати як за своєю спеціальністю, так і в освітній галузі	Постійний моніторинг організації та термінів навчання майбутніх викладачів; розгляд питання про підвищення заробітної платні, надання пільг, створення заходів щодо підвищення статусу професії викладача.
Відтік майбутніх абітурієнтів на навчання за кордон	Євроінтеграційні та глобалізаційні процеси, прозорість кордонів, можливість широкого вибору освітніх програм, конкурентність закладів вищої освіти інших країн	Впровадження заходів щодо підвищення конкурентоспроможності румунських ЗВО, створення комерційних спеціальностей у державних закладах освіти з метою самофінансування і оновлення матеріально-технічної бази, підвищення кваліфікації викладацького складу, запрошення фахівців з інших країн

Таблиця В.2

Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні

Тенденції розвитку систем професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні	Сутність, основна характеристика	Основні напрями впровадження
Гуманітаризація професійної підготовки	Збільшення частки навчальних дисциплін гуманітарного спрямування у змісті підготовки майбутніх викладачів через сукупність психологічних, гносеологічних, філософських, психолого-дидактичних поглядів	Розробка та імплементація особистої траєкторії навчання студента; створення сприятливих умов для розвитку майбутнього викладача як творчої, ерудованої, критично мислячої особистості
Підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів іноземних мов	Єдність теоретико-методичної та практичної підготовки студентів румунських ДППК, студентів українських філологічних факультетів	Модернізація змісту навчальних дисциплін, науково-методичного забезпечення навчального процесу
Розвиток неперервної професійної освіти	Професійна педагогічна підготовка, підвищення рівня обізнаності викладача протягом життя	Створення умов та надання можливостей викладачу здійснювати підвищення кваліфікації та самовдосконалюватися протягом життя
Забезпечення сталого розвитку професійної підготовки в ЗВО Румунії та України	Наскрізне навчання (економічне, екологічне, стає господарювання)	Включення до навчальних програм обов'язкових тем зі сталого розвитку, реалізація міжнародних та європейських освітніх проєктів зі сталого розвитку

Організаційно-управлінські тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні

Тенденції розвитку систем професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні	Сутність, основна характеристика	Основні напрями впровадження
Глобалізаційно-управлінські	Централізоване управління професійною підготовкою у світовому масштабі, уніфікація вимог до професійної підготовки викладачів іноземних мов, зведення до загальноосвітніх вимог	Інтеграція у міжнародний освітній простір, дотримання міжнародних стандартів та загальноосвітніх вимог
Державно-організаційний супровід професійної підготовки	Акредитація вишів та здійснення контролю якості підготовки викладачів іноземних мов, часткове фінансування державних закладів вищої освіти, де відбувається підготовка викладачів іноземних мов; ліцензування та стандартизація освітніх вимог	Перегляд законодавчої і нормативно-правової бази щодо фінансування закладів вищої освіти, де відбувається підготовка викладачів іноземних мов в умовах комерціалізації освіти; створення пільгових умов для навчання талановитих та соціально-незахищених категорій населення, можливість отримання безпроцентного кредитування на освіту; посилення уваги до підвищення якості підготовки вчителя
Дистанційне управління професійною підготовкою	Дистанційне керування закладами вищої освіти, які здійснюють підготовку викладачів іноземних мов Румунії та України (онлайн-засідання, зустрічі, використання онлайн-звітності, електронного підпису на документах)	Створення єдиної національної та регіональної мереж, онлайн-платформ закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку педагогічних кадрів Румунії
Децентралізація управління професійною підготовкою	Перенесення основних функцій та повноважень на рівень Департаментів підготовки педагогічних кадрів у ЗВО Румунії та факультетів філології в Україні	Посилення автономії ДППК з наданням більшої частини повноважень у питаннях фінансування, адміністрування, наукової та педагогічної діяльності

**Методичні тенденції розвитку професійної підготовки викладачів
іноземних мов у Румунії та Україні**

Тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні	Сутність, основна характеристика	Основні напрями впровадження
Інтенсифікація освітнього процесу	Підвищення якості освіти, оптимізація навчання, оновлення форм та методики навчання	Застосування сучасних форм і методів навчальної діяльності в закладах вищої освіти (методики проблемного, активного навчання, casestudy тощо) з використанням науково-теоретичної бази та узагальненням кращого педагогічного досвіду із застосування новітніх комп'ютерної технологій
Цифровізація освітнього процесу	Трансформація традиційних форм навчання: лекцій, практичних занять, семінарів в інтерактивні та віртуальні форми з повним використанням цифрових технологій (3D, 4D, 5D)	Впровадження до навчального процесу обов'язкового використання новітніх цифрових, інтерактивних форм навчання
Дистанційне навчання	Поступова заміна аудиторної форми навчання на дистанційну, перехід до онлайн-обміну інформацією, контролю та оцінювання результатів навчання студентів	Поширення дистанційної форми навчання у навчальному процесі з підготовки викладачів на всіх рівнях вищої освіти (міжнародний, загальноєвропейський, національний)
Оновлення іміджевих ролей викладача	Зміна традиційного іміджу викладача, який є єдиним транслятором інформації на тьютора, фасилітатора	Впровадження курсів, семінарів, проєктів з роз'ясненням та усвідомленням нового статусу викладача, який буде взаємовідносини з учнями та студентами на демократичних партнерських засадах

**Список румунських фахівців (експертів), які взяли участь в експертизі
тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у
Румунії**

№ з/п	ПІ	Заклад вищої освіти	Посада. науковий ступінь, вчене звання
1	Мірча А. Діакону (Mircea A. Diaconu)	Сучавський університет ім. Штефана чел Маре (Universitatea Stefan cel Mare Suceava)	Проректор з педагогічної діяльності та якості освіти, професор.
2	Аврора Адіна Коломейски (Aurora-Adina Colomeischi)	Сучавський університет ім. Штефана чел Маре (Universitatea Stefan cel Mare Suceava)	Декан департаменту педагогічних наук, доктор
3	Іон-Овідіу Панішоара (Ion-Ovidiu Pânișoară)	Бухарестський університет (Universitatea din Bucuresti)	Директор департаменту підготовки педагогічних кадрів факультету психології та освітніх наук, професор, доктор філософії
4	Флорентіна Александру (Florentina Alexandru)	Християнський університет Димитрія Кантеміра, м. Бухарест (Christian university Dimitrie Cantemir, București)	Директор департаменту іноземних мов і літератури, доктор
5	Віолета Негреа (Violeta Negrea)	Християнський університет Димитрія Кантеміра, м. Бухарест (Christian university Dimitrie Cantemir, București)	Професор департаменту іноземних мов і літератури, професор
6	Корнел Мунтеан (Cornel Muntean)	Північний університет Бая-Маре (North University of Baia Mare)	Професор департаменту філології, професор

Список українських фахівців (експертів), які взяли участь в експертизі тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні

№ з/п	ПІБ	Заклад вищої освіти	Посада, науковий ступінь, вчене звання
1	Караман Ольга Володимирівна	Київський університет імені Бориса Грінченка	Професор кафедри української мови факультету української філології, культури і мистецтва, кандидат педагогічних наук, професор
2	Спивак Ярослав Олегович	Донбаський державний педагогічний університет	Декан педагогічного факультету, доктор педагогічних наук, професор
3	Павленко Олена Олександрівна	Університет митної справи та фінансів (м. Дніпро)	Завідувачка кафедри іноземної філології, перекладу та професійної мовної підготовки, доктор педагогічних наук, кандидат філологічних наук, професор
4	Аронова Ріма Семенівна	Приватна установа «Заклад вищої освіти «Міжнародний гуманітарно-педагогічний інститут «Бейт-Хана»	Ректорка, кандидат педагогічних наук
5	Зінукова Наталія Вікторівна	Університет імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)	Завідувачка кафедри європейських і східних мов та перекладу, доктор педагогічних наук, доцент
6	Анісімова Алла Ігорівна	Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	Завідувачка кафедри англійської філології факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства, кандидат філологічних наук, доцент

1. Importance of trend 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

2.Perspective of trend ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

ACADEMIC MOBILITY OF TEACHERS AND STUDENTS. Permanent international inter-university exchange of teachers and students, with the aim of exchanging innovative experience in professional training of future foreign language teachers.

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Importance of trend	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.Perspective of trend	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

INCREASING THE CONTINGENT OF FOREIGN LANGUAGE STUDENTS. European integration and globalization processes, low tuition fees, the status of European education

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Importance of trend	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.Perspective of trend	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

MULTICULTURALISM. Dissemination the multicultural component of professional training: taking into account educational needs, development of ethnoculture

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Importance of trend	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.Perspective of trend	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

MULTILINGUALISM. Dissemination of multilingual training

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Importance of trend	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.Perspective of trend	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

REDUCING THE PRESTIGE OF THE TEACHING PROFESSION, REDUCING THE CONTINGENT OF MASTER'S PROGRAMS. Relatively long period of study (6 years), low income of teachers, the inability of the teacher training department (DPPD) graduates to get a job both in their specialty and in the field of education

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Importance of trend	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.Perspective of trend	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

STUDENT MIGRATION FOR STUDYING ABROAD. European integration and globalization processes, transparency of borders, possibility of a wide choice of educational programs, competitiveness of higher education institutions of other countries

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Importance of trend	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.Perspective of trend	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Would you like to suggest any other historical trend of development of higher pedagogical education in Romania? If YES, please, write it down this trend here

2.Perspective of trend ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Section 3. Organizational and Managerial Trends in the Development of Professional Foreign Language Teacher Training in Romania

GLOBALIZATION AND MANAGEMENT. Centralized management of professional training on a global scale, unification of requirements for professional training of foreign language teachers, reduction to general educational requirements.

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Importance of trend	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.Perspective of trend	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

STATE ORGANIZATIONAL AND CONTROL SUPPORT OF PROFESSIONAL TRAINING. Accreditation of universities and quality control of foreign language teacher training, partial financing of state higher education institutions where foreign language teacher training takes place; licensing and standardization of educational requirements.

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Importance of trend	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.Perspective of trend	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

REMOTE MANAGEMENT AND GOVERNANCE OF THE SYSTEM OF PROFESSIONAL TRAINING. Remote control of higher education institutions that train Romanian teachers (online meetings, meetings, use of online reporting, electronic signature on documents)

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Importance of trend	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.Perspective of trend	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

DECENTRALIZATION OF PROFESSIONAL TRAINING MANAGEMENT. Transfer of main functions and powers to the level of Departments of Teacher Training (DPPD) in Romania

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Importance of trend	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.Perspective of trend	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Would you like to suggest any other historical trend of development of higher pedagogical education in Romania? If YES, please, write it down this trend here

Extended answer

If you have given suggested a trend, please, rate it using a 9-point scale

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Importance of trend	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.Perspective of trend	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Section 4. Methodical Tendencies of the Development of Professional Foreign Languages Teacher Training in Romania

МОБІЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧІВ ТА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ. Постійний міжнародний міжвузівський обмін викладачами та студентами, з метою взаємообміну інноваційним досвідом професійної підготовки майбутніх викладачів іноземних мов.

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Важливість	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Перспективність	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

ЗБІЛЬШЕННЯ КОНТИНГЕНТУ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ. Євроінтеграційні та глобалізаційні процеси, низька оплата за навчання, статус європейської освіти

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Важливість	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Перспективність	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

ПОЛІКУЛЬТУРНІСТЬ. Поширення полікультурної складової професійної підготовки: врахування освітніх потреб, розвитку етнокультури

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Важливість	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Перспективність	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

МУЛЬТИЛІНГВАЛЬНІСТЬ. Поширення мультилінгвальної підготовки

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Важливість	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Перспективність	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

ЗНИЖЕННЯ ПРЕСТИЖНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФЕСІЇ, ЗМЕНШЕННЯ КОНТИНГЕНТУ МАГІСТЕРСЬКИХ ПРОГРАМ. Відносно тривалий період навчання (6 років), низькі доходи вчителів, неможливість випускників закладів вищої освіти, які здійснюють педагогічну підготовку, працевлаштуватися як за своєю спеціальністю, так і в галузі освіти

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Важливість	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Перспективність	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

ВІДТІК МАЙБУТНІХ АБІТУРІЄНТІВ НА НАВЧАННЯ ЗА КОРДОН. Євроінтеграційні та глобалізаційні процеси, прозорість кордонів, можливість широкого вибору освітніх програм, конкурентність закладів вищої освіти інших країн

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Важливість	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Перспективність	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Чи хотіли б Ви запропонувати якусь іншу історичну тенденцію розвитку вищої педагогічної освіти в Україні? Якщо ТАК, будь ласка, запишіть тенденцію тут.

Розгорнута відповідь

Якщо ви запропонували тенденцію, будь ласка, оцініть її за 9-бальною шкалою

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9

1. Важливість	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Перспективність	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Розділ 2. Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні.

ГУМАНІТАРИЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ. Збільшення частки навчальних дисциплін гуманітарного спрямування у змісті підготовки майбутніх викладачів через сукупність психологічних, гносеологічних, філософських, психолого-дидактичних поглядів

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Важливість	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Перспективність	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ І РІВНЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ. Єдність теоретико-методичної та практичної підготовки студентів філологічних факультетів.

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Важливість	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Перспективність	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

РОЗВИТОК НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ. Професійна педагогічна підготовка, підвищення рівня обізнаності викладача протягом життя

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Важливість	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Перспективність	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В ЗВО УКРАЇНИ. Наскрізне навчання (економічне, екологічне, стає господарювання)

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Важливість	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Перспективність	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Чи хотіли б Ви запропонувати якусь іншу історичну тенденцію розвитку вищої педагогічної освіти в Україні? Якщо ТАК, будь ласка, запишіть тенденцію тут.

Розгорнута відповідь

Якщо Ви запропонували тенденцію, будь ласка, оцініть її за 9-бальною шкалою

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Важливість	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Перспективність	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Розділ 3. Організаційно-управлінські тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ. Централізоване управління професійною підготовкою у світовому масштабі, уніфікація вимог до професійної підготовки викладачів іноземних мов, зведення до загальноосвітніх вимог.

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Важливість	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Перспективність	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

ДЕРЖАВНО-ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ.

Акредитація вишів та здійснення контролю якості підготовки педагогічних кадрів, часткове фінансування державних закладів вищої освіти, де відбувається підготовка викладачів іноземних мов; ліцензування та стандартизація освітніх вимог

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Важливість	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Перспективність	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

ДИСТАНЦІЙНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНОЮ ПІДГОТОВКОЮ. Дистанційне керування закладами вищої освіти, які здійснюють підготовку педагогічних кадрів в Україні (онлайн-засідання, зустрічі, використання онлайн звітності, електронного підпису на документах)

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Важливість	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Перспективність	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ. Перенесення основних функцій та повноважень на рівень департаментів підготовки педагогічних кадрів у ЗВО Румунії та факультетів філології в Україні.

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Важливість	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Перспективність	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Чи хотіли б Ви запропонувати якусь іншу історичну тенденцію розвитку вищої педагогічної освіти в Україні? Якщо ТАК, будь ласка, запишіть тенденцію тут.

Розгорнута відповідь

Якщо Ви запропонували тенденцію, будь ласка, оцініть її за 9-бальною шкалою

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Важливість	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Перспективність	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Розділ 4. Методичні тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні.

ІНТЕНСИФІКАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ. Підвищення якості освіти, оптимізація навчання, оновлення форм та методики навчання

Описова статистика результатів експертного опитування важливості та пріоритетності напрямів розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні

Таблиця Д.1

Описова статистика результатів експертної оцінки важливості напрямів розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії

Групи тенденцій	Тенденції	Мінімум	1st quartile	Медіана	Середнє	3rd quartile	Максимум	Стд. відхилення	Асиметрія	Експес
Історичні тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов	Глобалізаційні	2	6.5	8	6.83	8	9	2.429	-1.37	1
	Демократизація та відкритість	5	6.25	7	6.83	7.75	8	2.503	-1.37	1
	Мобільність викладачів та здобувачів освіти	1	5.5	7	6.00	7.75	8	2.683	-1.37	1
	Збільшення контингенту іноземних студентів	2	5	5.5	5.00	6	6	1.472	-1.37	1
	Полікультурність	2	6	6	6.00	7.5	8	2.944	-1.37	1
	Мультилінгвальність	2	5	5.5	5.17	6	7	0.753	-1.37	1
	Зниження престижності педагогічної професії, зменшення контингенту магістерських програм	3	6.25	7	6.50	7.75	8	2.51	-1.37	1
	Відтік майбутніх абітурієнтів на навчання за кордон	6	7.25	8	7.67	8	9	2.944	-1.37	1
Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов	Гуманітаризація вищої професійної підготовки	0	7	7.5	6.33	8	8	2.137	-1.37	1
	Підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів іноземних мов	6	8	8	7.67	8	8	1.169	-1.37	1
	Розвиток неперервної професійної підготовки	1	5	5	5.33	7.25	8	3.271	-1.82	1.862
	Забезпечення сталого розвитку професійної підготовки в ЗВО Румунії та України	2	6	6.5	6.33	7.75	9	0.983	-1.18	1.876
Організаційно-управлінські тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов	Глобалізаційно-управлінські	6	7	7	7.00	7	8	2.966	-2.05	2.574
	Державно-організаційний супровід професійної підготовки	6	7	7	7.17	7.75	8	2.639	-1.37	1
	Дистанційне управління професійною підготовкою	2	6.25	7.5	6.67	8	9	1.033	-1.37	1
	Децентралізація управління професійною підготовкою	6	7	7	7.17	7.75	8	1.033	-1.37	1
Методичні тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов	Інтенсифікація освітнього процесу	3	5.5	7	6.33	7.75	8	2.639	-1.37	1
	Цифровізація освітнього процесу	3	7	7.5	7.17	8.75	9	1.033	-1.37	1
	Дистанційне навчання	5	7	7.5	7.33	8	9	2.251	-1.37	1
	Оновлення іміджових ролей викладача	7	7.25	8.5	8.17	9	9	2.229	-1.37	1

Описова статистика результатів експертної оцінки пріоритетності напрямів розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії

Групи тенденцій	Тенденції	Мінімум	1st quartile	Медіана	Середнє	3rd quartile	Максимум	Стд. відхилення	Асиметрія	Експес
Історичні тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов	Глобалізаційні	1	6	7	6.33	8	9	3.266	-1.37	1
	Демократизація та відкритість	0	6.25	7	6.00	7.75	8	3.189	-1.37	1
	Мобільність викладачів та здобувачів освіти	0	7	7.5	6.50	8	9	3.43	-1.37	1
	Збільшення контингенту іноземних студентів	0	6	6	5.50	6.75	8	3.061	-1.37	1
	Полікультурність	0	5.25	6	5.17	6.75	7	3.271	-1.37	1
	Мультилінгвальність	5	6.25	7	6.50	7	7	0.753	-1.37	1
	Зниження престижності педагогічної професії, зменшення контингенту магістерських програм	0	6	6	5.67	7.5	8	1.871	-1.37	1
	Відтік майбутніх абітурієнтів на навчання за кордон	0	5.25	6	5.50	7.5	8	1.169	-1.37	1
Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов	Гуманітаризація професійної підготовки	2	7	7.5	6.67	8	8	2.53	-1.37	1
	Підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів іноземних мов	4	6.25	7.5	7.00	8	9	1.966	-1.37	1
	Розвиток неперервної професійної підготовки	4	7.25	8	7.17	8	8	1.751	-1.37	1
	Забезпечення сталого розвитку професійної підготовки в ЗВО Румунії та України	0	7.25	8	6.50	8	8	3.327	-1.37	1
Організаційно-управлінські тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов	Глобалізаційно-управлінські	4	4.5	6.5	6.00	7	8	2.787	-1.37	1
	Державно-організаційний супровід професійної підготовки	1	7.25	8	6.83	8	9	3.033	-1.37	1
	Дистанційне управління професійною підготовкою	3	6	6.5	6.33	7.75	8	2.137	-1.37	1
	Децентралізація управління професійною підготовкою	3	6	6.5	6.33	7.75	8	2.137	-1.37	1
Методичні тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов	Інтенсифікація освітнього процесу	2	7.25	8	7.17	8.75	9	2.639	-1.37	1
	Цифровізація освітнього процесу	3	6.25	7	6.50	7.75	8	2.137	-1.37	1
	Дистанційне навчання	2	6.25	7	6.33	7.75	8	2.503	NaN	NaN
	Оновлення іміджових ролей викладача	5	7.25	8	7.33	8	8	1.378	NaN	NaN

Описова статистика результатів експертної оцінки важливості напрямків розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні

Групи тенденцій	Тенденції	Мінімум	1st quartile	Медіана	Середнє	3rd quartile	Максимум	Стд. відхилення	Асиметрія	Експес
Історичні тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов	Глобалізаційні	6	6.5	8	7.57	8.5	9	3.266	-1.37	1
	Демократизація та відкритість	5	7	9	7.86	9	9	3.189	-1.37	1
	Мобільність викладачів та здобувачів освіти	8	9	9	8.86	9	9	3.43	-1.37	1
	Збільшення контингенту іноземних студентів	5	7	8	7.57	8.5	9	3.061	-1.37	1
	Полікультурність	3	6.5	7	6.57	7.5	8	3.271	-1.37	1
	Мультилінгвальність	6	8	8	8.14	9	9	0.753	-1.37	1
	Зниження престижності педагогічної професії, зменшення контингенту магістерських програм	4	7	8	7.43	8.5	9	1.871	-1.37	1
	Відтік майбутніх абітурієнтів на навчання за кордон	6	7.5	8	7.86	8.5	9	1.169	-1.37	1
Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов	Гуманітаризація професійної підготовки	5	6	8	7.14	8	9	2.53	-1.37	1
	Підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів іноземних мов	4	5.5	7	6.86	8.5	9	1.966	-1.37	1
	Розвиток неперервної професійної підготовки	4	7.5	9	7.86	9	9	1.751	-1.37	1
	Забезпечення сталого розвитку професійної підготовки в ЗВО Румунії та України	3	5.5	7	6.29	7.5	8	3.327	0.071	1.355
Організаційно-управлінські тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов	Глобалізаційно-управлінські	1	2.5	6	5.00	7	9	2.787	-1.77	1.806
	Державно-організаційний супровід професійної підготовки	1	2.5	7	5.29	7.5	9	3.033	0.845	1.928
	Дистанційне управління професійною підготовкою	2	6	7	6.43	8	8	2.137	-1.62	1.42
	Децентралізація управління професійною підготовкою	6	6.5	8	7.43	8	9	2.137	-1.37	1
Методичні тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов	Інтенсифікація освітнього опроцесу	5	7.5	8	7.86	9	9	2.639	-1.37	1
	Цифровізація освітнього процесу	4	6	7	7.00	8.5	9	2.137	-1.37	1
	Дистанційне навчання	3	4.5	7	6.00	7	9	2.503	-1.37	1
	Оновлення іміджевих ролей викладача	3	5	6	6.14	7.5	9	1.378	-1.37	1

Описова статистика результатів експертної оцінки пріоритетності напрямів розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні

Групи тенденцій	Тенденції	Мінімум	1st quartile	Медіана	Середнє	3rd quartile	Максимум	Стд. відхилення	Асиметрія	Експес
Історичні тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов	Глобалізаційні	4	6.5	8	7.29	8.5	9	3.266	-1.3	1
	Демократизація та відкритість	2	6	8	7.00	9	9	3.189	-1.3	1
	Мобільність викладачів та здобувачів освіти	7	8	9	8.43	9	9	3.43	-1.3	1
	Збільшення контингенту іноземних студентів	6	6	7	7.14	8	9	3.061	-1.3	1
	Полікультурність	3	6.5	7	6.71	7.5	9	3.271	-1.3	1
	Мультилінгвальність	5	7	8	7.71	9	9	0.753	-1.3	1
	Зниження престижності педагогічної професії, зменшення контингенту магістерських програм	1	2.5	6	5.14	7.5	9	1.871	-1.3	1
	Відтік майбутніх абітурієнтів на навчання за кордон	1	3	6	5.14	7	9	1.169	-1.3	1
Тенденції розвитку змісту професійної підготовки викладачів іноземних мов	Гуманітаризація професійної підготовки	5	6.5	7	7.00	8	8	2.53	-1.3	1
	Підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів іноземних мов	4	5.5	7	6.71	8	9	1.966	-1.3	1
	Розвиток неперервної професійної підготовки	4	7	8	7.57	9	9	1.751	-1.3	1
	Забезпечення сталого розвитку професійної підготовки в ЗВО Румунії та України	3	4.5	7	5.86	7	8	3.327	NaN	NaN
Організаційно-управлінські тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов	Глобалізаційно-управлінські	1	2.5	6	4.86	6.5	9	2.787	NaN	NaN
	Державно-організаційний супровід професійної підготовки	1	3	7	5.43	7.5	9	3.033	NaN	NaN
	Дистанційне управління професійною підготовкою	2	6.5	7	6.71	8	9	2.137	-1.3	1
	Децентралізація управління професійною підготовкою	6	6.5	8	7.43	8	9	2.137	-1.3	1
Методичні тенденції розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов	Інтенсифікація освітнього процесу	5	6.5	7	7.29	8.5	9	2.639	NaN	NaN
	Цифровізація освітнього процесу	4	5.5	7	6.71	8	9	2.137	NaN	NaN
	Дистанційне навчання	3	4.5	7	6.14	7.5	9	2.503	NaN	NaN
	Оновлення іміджевих ролей викладача	3	5	6	6.14	7.5	9	1.378	NaN	NaN

**Результати експертної оцінки важливості та пріоритетності напрямів
розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов
у Румунії та Україні**

Таблиця Е.1

**Результати експертної оцінки важливості напрямів розвитку професійної
підготовки викладачів іноземних мов у Румунії**

Тенденції	1	2	3	4	5	6
Глобалізаційні (Historical_1)	8	8	2	8	6	9
Демократизація та відкритість (Historical_2)	7	7	5	8	6	8
Мобільність викладачів та здобувачів освіти (Historical_3)	7	8	1	8	7	5
Збільшення контингенту іноземних студентів (Historical_4)	6	6	2	5	6	5
Полікультурність (Historical_5)	6	6	2	8	8	6
Мультилінгвальність (Historical_6)	6	5	2	5	6	6
Зниження престижності педагогічної професії, зменшення контингенту магістерських програм (Historical_7)	7	8	3	8	6	7
Відтік майбутніх абітурієнтів на навчання за кордон (Historical_8)	8	8	6	8	7	9
Гуманітаризація професійної підготовки (Content_1)	8	8	0	8	7	7
Підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів іноземних мов (Content_2)	8	8	6	8	8	8
Розвиток неперервної професійної підготовки (Content_3)	5	5	1	8	8	5
Забезпечення сталого розвитку професійної підготовки в ЗВО Румунії та України (Content_4)	6	6	2	8	7	9
Глобалізаційно-управлінські (Organiz_1)	7	7	7	8	6	7
Державно-організаційний супровід професійної підготовки (Organiz_2)	8	7	7	8	7	6
Дистанційне управління професійною підготовкою (Organiz_3)	8	7	2	8	6	9
Децентралізація управління професійною підготовкою (Organiz_4)	8	7	6	8	7	7
Інтенсифікація освітнього процесу (Method_1)	7	7	3	8	8	5
Цифровізація освітнього процесу (Method_2)	9	7	3	8	7	9
Дистанційне навчання (Method_3)	9	7	7	8	8	5
Оновлення іміджевих ролей викладача (Method_4)	9	7	9	8	7	9

Результати експертної оцінки пріоритетності напрямів розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії

Тенденції	1	2	3	4	5	6
Глобалізаційні (Historical_1)	6	8	1	8	6	9
Демократизація та відкритість (Historical_2)	6	8	0	8	7	7
Мобільність викладачів та здобувачів освіти (Historical_3)	7	8	0	8	7	9
Збільшення контингенту іноземних студентів (Historical_4)	6	6	0	7	6	8
Полікультурність (Historical_5)	6	5	0	7	6	7
Мультилінгвальність (Historical_6)	7	7	5	7	7	6
Зниження престижності педагогічної професії, зменшення контингенту магістерських програм (Historical_7)	6	6	0	8	6	8
Відтік майбутніх абітурієнтів на навчання за кордон (Historical_8)	6	5	0	8	6	8
Гуманітаризація професійної підготовки (Content_1)	7	8	2	8	7	8
Підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів іноземних мов (Content_2)	7	8	4	8	6	9
Розвиток неперервної професійної підготовки (Content_3)	8	8	4	8	8	7
Забезпечення сталого розвитку професійної підготовки в ЗВО Румунії та України (Content_4)	8	8	0	8	7	8
Глобалізаційно-управлінські (Organiz_1)	7	6	4	8	7	4
Державно-організаційний супровід професійної підготовки (Organiz_2)	8	7	1	8	8	9
Дистанційне управління професійною підготовкою (Organiz_3)	6	8	3	8	7	6
Децентралізація управління професійною підготовкою (Organiz_4)	6	8	3	8	6	7
Інтенсифікація освітнього процесу (Method_1)	9	8	2	8	7	9
Цифровізація освітнього процесу (Method_2)	7	8	3	8	6	7
Дистанційне навчання (Method_3)	7	8	2	8	7	6
Оновлення іміджевих ролей викладача (Method_4)	8	8	5	8	8	7

Результати експертної оцінки важливості напрямів розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні

Тенденції	1	2	3	4	5	6	7
Глобалізаційні (Historical_1)	6	8	6	8	9	7	9
Демократизація та відкритість (Historical_2)	9	8	6	9	9	5	9
Мобільність викладачів та здобувачів освіти (Historical_3)	9	9	8	9	9	9	9
Збільшення контингенту іноземних студентів (Historical_4)	9	7	8	9	8	5	7
Полікультурність (Historical_5)	7	8	3	7	7	6	8
Мультилінгвальність (Historical_6)	9	8	6	9	9	8	8
Зниження престижності педагогічної професії, зменшення контингенту магістерських програм (Historical_7)	9	8	4	8	8	6	9
Відтік майбутніх абітурієнтів на навчання за кордон (Historical_8)	9	8	8	6	7	9	8
Гуманітаризація професійної підготовки (Content_1)	5	8	9	8	7	5	8
Підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів іноземних мов (Content_2)	4	8	4	9	7	7	9
Розвиток неперервної професійної підготовки (Content_3)	7	9	9	9	8	4	9
Забезпечення сталого розвитку професійної підготовки в ЗВО Румунії та України (Content_4)	4	7	7	8	7	3	8
Глобалізаційно-управлінські (Organiz_1)	1	6	2	8	6	3	9
Державно-організаційний супровід професійної підготовки (Organiz_2)	1	7	1	8	7	4	9
Дистанційне управління професійною підготовкою (Organiz_3)	2	8	5	7	7	8	8
Децентралізація управління професійною підготовкою (Organiz_4)	8	9	6	8	6	7	8
Інтенсифікація освітнього процесу (Method_1)	5	9	8	9	7	9	8
Цифровізація освітнього процесу (Method_2)	4	8	5	9	7	7	9
Дистанційне навчання (Method_3)	3	7	7	5	7	4	9
Оновлення іміджевих ролей викладача (Method_4)	3	9	7	6	5	5	8

Результати експертної оцінки пріоритетності напрямів розвитку професійної підготовки викладачів іноземних мов в Україні

Тенденції	1	2	3	4	5	6	7
Глобалізаційні (Historical_1)	6	8	4	8	9	7	9
Демократизація та відкритість (Historical_2)	9	8	2	7	9	5	9
Мобільність викладачів та здобувачів освіти (Historical_3)	9	9	7	8	9	8	9
Збільшення контингенту іноземних студентів (Historical_4)	9	7	6	6	8	6	8
Полікультурність (Historical_5)	7	8	3	7	7	6	9
Мультилінгвальність (Historical_6)	9	8	5	7	9	7	9
Зниження престижності педагогічної професії, зменшення контингенту магістерських програм (Historical_7)	1	7	1	8	6	4	9
Відтік майбутніх абітурієнтів на навчання за кордон (Historical_8)	1	6	1	8	6	5	9
Гуманітаризація професійної підготовки (Content_1)	5	8	8	7	7	6	8
Підвищення якості освіти і рівня компетентності майбутніх викладачів іноземних мов (Content_2)	4	8	4	8	7	7	9
Розвиток неперервної професійної підготовки (Content_3)	7	9	9	7	8	4	9
Забезпечення сталого розвитку професійної підготовки в ЗВО Румунії та України (Content_4)	4	7	7	5	7	3	8
Глобалізаційно-управлінські (Organiz_1)	1	6	2	7	6	3	9
Державно-організаційний супровід професійної підготовки (Organiz_2)	1	7	1	8	7	5	9
Дистанційне управління професійною підготовкою (Organiz_3)	2	8	6	7	7	8	9
Децентралізація управління професійною підготовкою (Organiz_4)	8	9	6	8	6	7	8
Інтенсифікація освітнього процесу (Method_1)	5	9	7	6	7	9	8
Цифровізація освітнього процесу (Method_2)	4	8	5	6	7	8	9
Дистанційне навчання (Method_3)	3	7	8	5	7	4	9
Оновлення іміджевих ролей викладача (Method_4)	3	9	7	6	5	5	8

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНА УСТАНОВА «ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «МІЖНАРОДНИЙ
ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ «БЕЙТ-ХАНА»

Схвалено:

вченою радою Приватної
установи «Заклад вищої освіти
«Міжнародний гуманітарно-
педагогічний інституту «Бейт-Хана»
протокол №_____ від 30.05.2021 р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
авторського інтегрованого курсу
«Професійна підготовка вчителів іноземних мов (практичні аспекти)»

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
Спеціальність: 035 «Філологія»
Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»

Укладач:
асистент кафедри англійської філології
Дніпровського національного університету
кафедри англійської філології
Корольова Л.В.

Дніпро, 2021

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета інтегрованого курсу – забезпечити професійну підготовку майбутніх вчителів іноземних мов, здатних реалізовувати комунікативно-навчальну, освітню, гностичну, розвиваючу, виховну, організаторську функції та на високому рівні здійснювати освітньо-виховний процес у закладах середньої освіти.

Основні завдання інтегрованого курсу:

- формування навчальних умінь та професійних компетентностей майбутніх учителів іноземних мов основної (базової) середньої школи;
- засвоєння системи базових наукових теорій, концепцій, принципів, категорій, методів і понять з педагогіки та психології;
- підготовка студента до постійного пошуку креативних рішень у професійній діяльності;
- формування комунікаційної та емоційно-етичної компетентності майбутнього вчителя іноземних мов;
- розвиток вміння використовувати особистісні якості для розв'язання педагогічних завдань, які виникають під час здійснення навчально-виховного процесу;
- формування навичок навчання протягом життя та навичок професійного саморозвитку.

Предметом вивчення дисципліни є навчання іноземних мов під час навчально-виховного процесу у закладах середньої освіти.

Загальні компетентності:

- здатність до спілкування іноземною мовою у професійній діяльності та вміння опрацьовувати фахову літературу іноземною мовою;
- усвідомлена толерантність та повага до різноманіття культур;
- здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.

Фахові компетентності спеціальності:

- здатність формувати в учнів предметні (мовленнєву, мовну, лінгвосоціокультурну, навчально-стратегічну) компетентності;
- здатність застосовувати у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності сучасні методи й інноваційні методично-освітні технології навчання;
- вміння планувати та реалізовувати різні форми організації навчально-виховного процесу в початковій, основній і старшій школі;
- здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня сформованості всіх складників іншомовної комунікативної компетентності;

- здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії іноземної мови, в закладах середньої освіти, практиці навчання іноземної мови;
- здатність реалізовувати ефективні підходи (особистісно-орієнтований, діяльнісний, компетентнісний) до викладання іноземної мови на підставі передового вітчизняного й міжнародного досвіду.

Програмні результати:

- володіти основними категоріями психолого-педагогічних знань та застосовувати їх під час навчально-виховного процесу у закладах середньої освіти;
- знати державні стандарти загальної середньої освіти, навчальні програми з іноземної мови для закладів середньої освіти, практичні шляхи їх реалізації під час навчально-виховного процесу та у позаурочній діяльності;
- знати сучасні підходи до формування в учнів чотирьох видів іншомовної мовленнєвої компетентності (в читанні, аудіюванні, письмі, говорінні);
- бути здатним до оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності й обдуманого вибору шляхів їх вирішення;
- здатність розв’язувати складні педагогічні та психологічні задачі і проблеми в галузі середньої освіти, які характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі;
- вміння комунікувати з колегами, учнями та їх батьками із дотриманням етичних норм спілкування на принципах толерантності, взаємоповаги та співробітництва.

2. Структура залікових кредитів дисципліни

Таблиця Є.1

Назва розділу (змістовного модулю)	Форма навчання		
	Кількість годин		
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Модуль 1. Педагогічні аспекти підготовки вчителів іноземних мов.	4	8	10
Модуль 2. Психологічні аспекти підготовки вчителів іноземних мов	4	8	10
Модуль 3. Методичні аспекти навчання школярів іноземних мов.	4	8	10
Модуль 4. Практична підготовка у закладах середньої освіти	-	10	12
Комплексний кваліфікаційний екзамен	-	2	-
<i>Загальна кількість годин: 90</i>	12	36	42

3. Зміст дисципліни

3.1. Тематичний план лекційних занять

Таблиця Є.2

№ лекції	Тема заняття та питання до лекції	Кількість годин
Модуль 1. Педагогічні аспекти підготовки вчителів іноземних мов.		
1	<u>Тема 1:</u> Основи педагогіки: предмет і завдання. <i>Основні питання:</i> 1. Предмет, мета і завдання педагогіки. 2. Історія розвитку педагогіки. 3. Складники культури безпеки. 4. Вплив спадковості, середовища, діяльності та спілкування на розвиток особистості. 5. Вікова періодизація.	2
2	<u>Тема 2:</u> Суть та завдання дидактики <i>Основні питання:</i> 1. Суть, завдання, категорії дидактики. Принципи та функції навчання. 2. Суть навчального процесу у закладах середньої освіти. 3. Зміст, завдання, концепція, види освіти в школі. 4. Види та рівні освіти. 5. Навчальний план, навчальна програма, підручники. 6. Система освіти України. Нормативно-правове забезпечення спеціальності «Вчитель іноземних мов».	2
Модуль 2. Психологічні аспекти викладання іноземних мов		
3	<u>Тема 1:</u> Психічні процеси та індивідуально-психологічні властивості дітей і підлітків шкільного віку. <i>Основні питання:</i> 1. Властивості сприймання та відчуттів. 2. Види уваги. Роль спостережливості та уважності у навчальному процесі. Принципи корекції уваги. 3. Мовленнєва діяльність. Види мовлення 4. Почуття та емоції. Воля. Темперамент. Характер. 5. Стрес та основні шляхи його подолання. 6. Індивідуальні здібності та їх різновиди. Обдарованість.	2
4	<u>Тема 2:</u> Міжособистісні відносини у колективі. <i>Основні питання:</i> 1. Міжособистісні взаємовідносини у класному колективі та малих групах. 2. Психологічна сумісність здобувачів освіти. 3. Виникнення конфліктних ситуацій під час навчального процесу та шляхи їх усунення. 4. Інтенсифікація навчання іноземних мов за допомогою схем та знакових моделей навчального матеріалу.	2

Модуль 3. Методичні аспекти викладання іноземних мов		
5	<u>Тема 1:</u> Теоретичні аспекти методики викладання іноземних мов у закладах середньої освіти. <i>Основні питання:</i> 1. Основна концепція навчання іноземних мов в Україні. Документальна база. 2. Історичне підґрунтя методів та підходів у навчанні іноземних мов. 3. Основні теорії мови та навчання мови. 4. Традиційні та новітні методи та форми навчання іноземних мов. 5. Календарно-тематичне планування вчителя іноземних мов.	2
6	<u>Тема 2:</u> Сучасні новітні технології навчання іноземних мов. Роль сучасних новітніх технологій у формуванні продуктивних та рецептивних комунікативних навичок. <i>Основні питання</i> 1. Методика CLIL. 2. Використання Інтернет-технологій у навчанні іноземних мов (програми: Quizlet, Kahoot, Lingualeo, Duolingo, Memrise, Anki App, TED, Puzzle Movies, Rosetta Stone Nemo тощо) 3. Особистісно-орієнтований підхід у навчанні іноземних мов. 4. Інтеграція інфокомунікаційних технологій у процес формування продуктивних та рецептивних комунікативних навичок.	2

3.2. Теми практичних занять

Таблиця Є.3

№ з/п	Тема заняття	Кількість годин
Модуль 1. Педагогічні аспекти підготовки вчителів іноземних мов.		
1	Методи навчання та форми організації навчального процесу	2
2	Зміст національного виховання у закладах середньої освіти	2
3	Методи виховання та форми організації виховної діяльності	2
4	Передовий вітчизняний та зарубіжний педагогічний досвід	2
Модуль 2. Психологічні аспекти викладання іноземних мов		
5	Вікова психологія	2
6	Поведінкова психологія	2
7	Основи психологічної діагностики	2
8	Особливості роботи та співпраці з батьками	2

Модуль 3. Методичні аспекти викладання іноземних мов		
9	Навчання рецептивним комунікативним навичкам (аудіювання, читання). Навчання лексики та вимови.	2
10	Навчання продуктивним комунікативним навичкам (письмо, говоріння). Мовна практика.	2
11	Навчання граматичним аспектам іноземної мови. Система вправ.	2
12	Організація освітнього процесу: види, структура, планування уроків. Управління навчальним процесом в класі: робота у парах, групах, інтерактивна комунікативна взаємодія, проектна робота. Оцінювання.	2
Модуль 4. Практична підготовка у закладах середньої освіти		
13	Проходження пропедевтичної практики у закладах початкової та середньої освіти (2 тижня) <i>1 тиждень:</i> Відвідування уроків вчителів школи, виховних заходів. Виконання методичного аналізу відвіданих уроків та виховних заходів. <i>2 тиждень:</i> Проведення не менш 4 уроків з іноземної мови та 1 позакласного заходу. Вивчення стану виховної роботи у школі, класі.	10
Підсумковий контроль		
14	Комплексний кваліфікаційний екзамен	2

3.3. Зміст самостійної роботи студентів

Таблиця Є.4

№ з/п	Найменування тем і питання, що виносяться на самостійну роботу	Форма	Кількість годин
1	Тема: Основи педагогіки: предмет і завдання. Питання для опрацювання: 1. Зв'язок педагогіки з іншими науками. 2. Народна педагогіка. 3. Інклюзивна педагогіка	Опрацювання лекційного матеріалу. Робота з літературою, складання конспекту. Підготовка до презентаційної доповіді.	5
2	Тема: Суть та завдання дидактики Питання для опрацювання: 1. Актуальні проблеми дидактики. 2. Особливості інклюзивної освіти.	Опрацювання лекційного матеріалу. Робота з літературою, складання конспекту. Підготовка до презентаційної доповіді.	5
3	Тема: Психічні процеси та індивідуально-психологічні властивості дітей і підлітків шкільного віку. Питання для опрацювання: 1. Соціально-психологічні особливості адаптаційного періоду першокласників та п'ятикласників. 2. Молодіжні субкультури та їх вплив на підлітків шкільного віку. 3. Психологічні аспекти інклюзивної освіти.	Опрацювання лекційного матеріалу. Робота з літературою, складання конспекту. Підготовка до презентаційної доповіді.	5

4	Тема: Міжособистісні відносини у колективі. Питання для опрацювання: 1. Роль первинної психолого-педагогічної діагностики в управлінні класним колективом. 2. Педагогічні конфлікти: види та причини виникнення.	Опрацювання лекційного матеріалу. Робота з літературою, складання конспекту. Підготовка до презентаційної доповіді.	5
5	Тема: Теоретичні аспекти методики викладання іноземних мов у закладах середньої освіти. Питання для опрацювання: 1. Концепції навчання іноземних мов 2. Лінгвістичні засади навчання іноземних мов.	Опрацювання лекційного матеріалу. Робота з літературою, складання конспекту. Підготовка до презентаційної доповіді.	5
6	Тема: Сучасні технології навчання іноземних мов. Роль сучасних технологій у формуванні продуктивних та рецептивних комунікативних навичок. Питання для опрацювання: 1. Розвиток соціокультурної компетенції на заняттях з іноземної мови як засіб формування комунікативних навичок. 2. Проектна методика навчання іноземних мов.	Опрацювання лекційного матеріалу. Робота з літературою, складання конспекту. Підготовка до презентаційної доповіді.	5
7	Проходження пропедевтичної практики у закладах початкової та середньої освіти (2 тижня) <u>1 тиждень:</u> 1. Вивчення програм, тематичних планів; навчально-методичних комплексів, які використовують для викладання іноземної мови в закладі середньої освіти; змісту підручників. 2. Написання конспекту опрацьованої навчальної і методичної літератури. 3. Планування розкладу проведення уроків, виховного заходу іноземною мовою. Написання планів-конспектів до проведення уроків та залікового виховного заходу іноземною мовою. <u>2 тиждень:</u> 1. Написання самоаналізу проведених уроків, залікового виховного заходу. 2. Оформлення звітних матеріалів з пропедевтичної практики. 3. Підготовка доповіді та презентації до заліку.	Підготовка до проведення занять. Робота з документами та підручниками, складання конспектів. Підготовка презентації результатів проходження пропедевтичної практики.	12

4. Матеріали, необхідні для оцінки знань, умінь, навичок і (або) досвіду діяльності

4.1. Тематика презентацій (для індивідуальних завдань)

1. Українська народна педагогіка та її вплив на розвиток особистості.
2. Роль сімейної педагогіки у становленні особистості.
3. Психологічні основи самовиховання.
4. Особливості мотивації навчання.
5. Шляхи подолання комунікативних бар'єрів спілкування.
6. Плюси та мінуси Ювінальної поліції.
7. Участь батьків у навчанні та вихованні своїх дітей.
8. Використання інтерактивної дошки для навчання в закладах середньої освіти.
9. Технології дистанційної освіти в закладах середньої освіти.
10. Використання Інтернет-ресурсів під час дистанційного навчання в закладах середньої освіти.
11. LMS (Learning Management System) в роботі учителя.
12. Презентація часових форм на уроках іноземної мови в закладах середньої освіти.
13. Сучасні підходи щодо навчання іноземної мови у закладах середньої освіти.
14. Система середньої освіти в країнах Європейського Союзу.
15. Ігрові технології у професійній діяльності вчителя.
16. Інтерактивні технології навчання школярів і студентів.
17. Роль позакласних заходів у мотивації учнів закладів середньої освіти до вивчення іноземної мови.
18. Якості педагога, які позитивно та негативно позначаються на його професійній діяльності.
19. Теорія множинного інтелекту.
20. Роль психологічних бар'єрів на розвиток навичок іншомовної комунікації.

4.2. Питання до комплексного кваліфікаційного екзамену

1. Педагогіка як наука. Предмет, об'єкт та основні завдання педагогіки.
2. Основні історичні етапи становлення педагогіки як науки.
3. Зміст національного виховання у закладах середньої освіти.
4. Мета, завдання і зміст Української народної педагогіки.
5. Виховний процес та його основні компоненти.
6. Сутність та основні класифікації методів виховання.
7. Форми організації виховного процесу.
8. Основні фактори процесу розвитку особистості: спадкоємність, середовище і виховання.
9. Особливості виховання різноманітних вікових груп у закладах середньої освіти.

10. Особливості педагогічного спілкування.
11. Дидактика як складова педагогіки. Сутність, структура та функції навчання.
12. Категорій дидактики: навчання, викладання, навчання.
13. Методи, прийоми і засоби навчання. Загальна характеристика організаційних форм навчання.
14. Характеристика принципів педагогічного процесу.
15. Види, функції та властивості уваги.
16. Відчуття та його види пізнання через відчуття. Закономірності відчуттів.
17. Властивості та види сприймання.
18. Види, процеси та індивідуальні характеристики пам'яті.
19. Природа та види мислення. Творче мислення.
20. Види і функції уяви. Механізми утворення образів уяви.
21. Види і функції мовлення.
22. Загальні характеристики емоцій та почуттів, їх види.
23. Види волі. Поняття "вольовий акт" та його характеристики.
24. Вольові властивості особистості, здібність до вольової саморегуляції.
25. Методи дослідження.
26. Психогенетика аномальної та девіантної поведінки.
27. Роль темпераменту у процесі навчання і виховання.
28. Характеристика індивідуально-типологічних особливостей особистості.
29. Вплив вікових криз на навчання і виховання дітей та підлітків шкільного віку.
30. Міжособистісна взаємодія суб'єктів навчально-виховного процесу.
31. Міжособистісна взаємодія в класному колективі.
32. Класний колектив як фактор соціалізації особистості школяра.
33. Психологія колективу. Поняття соціальної групи.
34. Види конфліктів та шляхи їх вирішення.
35. Методика навчання іноземних мов як наука.
36. Методи навчання іноземних мов.
37. Формування та розвиток рецептивних комунікативних навичкам (аудіювання, читання). Навчання лексики та вимови.
38. Формування та розвиток продуктивних комунікативних навичок (письмо, говоріння). Мовна практика.
39. Сучасні технології навчання іноземних мов.
40. Організація навчання іноземних мов у закладах середньої освіти.
41. Методичне та матеріально-технічне забезпечення уроків іноземної мови.
42. Підручники. Види підручників. Автентичні посібники.
43. Використання автентичних матеріалів на уроках іноземної мови.
44. Урок. Види і форми уроку. Планування та структура уроку.
45. Інтерактивна робота на уроках іноземної мови.
46. Організація дистанційного навчання.
47. Види, форми та функції контролю.
48. Організація позакласної роботи з іноземних мов у закладах середньої освіти.
49. Функції класного керівника у закладі середньої освіти.
50. Документація класного керівника.

5. Методичні матеріали, що визначають процедури оцінювання знань, умінь, навичок та (або) досвіду діяльності

5.1. Методи поточного та підсумкового контролю успішності навчання

Методи поточного контролю:

- усне опитування;
- письмове опитування;
- індивідуальний/груповий проєкт;
- захист презентаційної роботи;
- оцінка за самостійну роботу;
- дистанційний контроль;

Методи підсумкового контролю: комплексний кваліфікаційний тест/екзамен.

5.2. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Таблиця Є.5

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання									Екзамен	Сума
Змістовий модуль № 1		Змістовий модуль № 2		Змістовий модуль № 3		Змістовий модуль № 4	Інд. завд.	Разом	40	100
T1	T2	T1	T2	T1	T2	T1	3	60		
Поточний контроль									3	60
5	5	5	5	5	5	12	42			
Контроль самостійної роботи										
2	2	2	2	2	2	3	15			

5.3. Оцінювання результатів проходження пропедевтичної практики.

Загальна оцінка складається з окремих оцінок за проходження пропедевтичної практики при наданні всіх форм підсумкової звітності.

Вимоги до звіту результатів проходження пропедевтичної практики

Наприкінці практики студенти повинні подати керівникові звітні документи та матеріали для оцінювання проходження пропедевтичної практики у закладах середньої освіти:

– щоденник практики, де окреслено запланований обсяг роботи, відмітки про виконання (з печатками та підписами) терміну перебування студента на практиці, загальний звіт з трьох видів педагогічної діяльності (навчальної, виховної, організаційної) у вільній формі;

- 2 плани-конспекти залікових уроків з іноземної мови;
- самоаналіз 2-х залікових уроків;
- план-конспект залікового позакласного заходу;

- самоаналіз позакласного заходу;
- аналіз 2 відвіданих студентом уроків учителів іноземної мови бази практики;
- конспект опрацьованої навчальної і методичної літератури (4-5 друкованих аркушів, формат А-4);
- конспект вивчення програм і підручників, які використовують для викладання іноземної мови в закладі середньої освіти (2-3 друковані аркуші, формат А-4)

Критерії оцінювання презентаційної доповіді/проектної роботи:

Під час оцінювання *презентаційної доповіді/проектної роботи* враховуються такі критерії:

- системність і логічність викладу матеріалу;
- повнота і глибина висвітлення матеріалу;
- наочність викладу навчального матеріалу;
- наявність наведених аргументів, фактичного матеріалу та статистичних даних;
- обсяг використаної літератури;
- культура оформлення матеріалу.

Система оцінювання результатів проходження пропедевтичної практики

Таблиця Є.6

Форма оцінювання	Кількість балів
- оцінка керівника від бази практики	3
- оформлення звіту	3
- діяльність під час проходження практики	3
- презентаційна доповідь	3
- відповіді на питання	3
ВСЬОГО:	15

5.4. Шкала оцінювання комплексного кваліфікаційного екзамену: національна та ECTS

Таблиця Є.7

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для комплексного екзамену	Критерії
90–100	A	відмінно	студент ґрунтовно і всебічно відтворює вивчений матеріал інтегрованого курсу; виявляє повне розуміння матеріалу, обґрунтовує свої думки, застосовує знання на практиці, наводить власні необхідні приклади та факти; висловлює своє ставлення, показуючи критичне мислення та високий рівень компетентності; здатний прогнозувати, вміє застосовувати програмний матеріал Курсу для вирішення конкретних професійних завдань.

82–89	B	добре	студент викладає програмний матеріал Курсу правильно, послідовно та логічно, але з деякими недоречностями; обґрунтовує свої думки, застосовує знання на практиці, наводить окремі власні необхідні приклади та факти; висловлює своє ставлення, показуючи критичне мислення та достатній рівень компетентності.
75–81	C		студент твердо знає навчальний матеріал Курсу; оволодів на достатньому рівні практичними навичками; аргументовано викладає матеріал, висловлює свої міркування про ті чи інші психолого-педагогічні, методичні феномени, робота студентом виконана, але він припускається певних помилок.
64–74	D	задовільно	студент виявляє знання основного змісту теми, але відповідає непереконливо, плутається в поняттях; не вміє достатньо глибоко обґрунтовувати свої думки, відчуває труднощі під час добору прикладів, допускає помилки; не вміє встановлювати взаємозв'язок теорії та практики.
60–63	E		студент знає основний навчально-програмний матеріал Курсу в обсязі, необхідному для подальшого використання його у майбутній професії; здатний відповідати правильно, але недостатньо осмислено та обґрунтовано. З допомогою екзаменатора здатний аналізувати та робити висновки; вміє застосовувати набуті знання для розв'язування задач.
0–59	F	незадовільно	студент не може розкрити питання; непослідовно і невпевнено викладає матеріал, виявляє незнання основного навчально-програмного матеріалу Курсу в обсязі, необхідному для подальшого використання його у майбутній професії; виявляє низький рівень навичок пояснення і обґрунтування фахових явищ і ситуацій.

6. Перелік основної та додаткової навчальної літератури, необхідної для освоєння дисципліни (модуля)

Основна

1. Анісімова А.І. Опорний конспект лекцій із курсу «Методика викладання іноземних мов» / А.І. Анісімова, Л.С. Кошова. Дніпропетровськ: РВВ ДНУ, 2003. 52 с.
2. Бігич О.Б. Позакласна робота з іноземної мови в початковій та основній школі: (сценарії позакласних заходів)/О. Б. Бігич, Н. В. Майер. *Бібліотечка журналу "Іноземні мови"*. 2013. № 2. С.4–63.
3. Волкова Н. П. Педагогіка: посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Академія, 2001. 576 с.
4. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: теорія, технологія, практика: монографія. Дніпропетровськ: Вид-во ДНУ, 2005. 304 с.
5. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
6. Державний стандарт початкової освіти базової та повної загальної середньої освіти для 5-х класів за програмою НУШ [Електронний ресурс] URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
7. Державний стандарт початкової освіти базової та повної загальної середньої освіти для 6-11 кл. [Електронний ресурс] URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/28030/
8. Корніяка О.М. Психологія комунікативної культури школяра: монографія. Київ: Міленіум, 2006. 336 с.
9. Ніколаєва С.Ю., Бігич О.Б., Бражник Н.О., Гапонова С.В., Гринюк Г.А., ... Щербак Л.П. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах./ під ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2002. 328 с.
10. Модельна навчальна програма «Друга іноземна мова. 5-9 класи для закладів загальної середньої освіти. [Електронний ресурс] URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Inozemni.movy.5-9-kl/Druha.inoz.mov.5-9-kl.Redko.ta.in.14.07.pdf>
11. Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи для закладів загальної середньої освіти. [Електронний ресурс] URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Inozemni.movy.5-9-kl/Inoz.mov.5-9-kl.Redko.ta.in.14.07.pdf>
12. Навчальні програми для 1-4 класів [Електронний ресурс] URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>
13. Навчальна програма з іноземних мов для 10-11 класів. [Електронний ресурс] URL: <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58921/>
14. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс] URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
15. Савчин М.В. Вікова психологія: навч. посіб. /М.В. Савчин, Л.П.Василенко. 2-е вид., доп. Київ: Академвидав, 2011. 384 с.
16. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року: проєкт. (2019). [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.
17. Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти. [Електронний ресурс] URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/602/fd3/0bc/602fd30bccb01131290234.pdf>
18. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти III ступеня (профільна середня освіта). [Електронний ресурс] URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/typovi-programu-2-11/Typova.osv.prohr.ZZSO-III.stupenya.pdf>

19. Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, assessment. Cambridge: CUP, 2003. 260 p.
20. Insights from the Common European Framework/edited by Keith Morrow. Oxford: OUP, 2004. 143 p.
21. Spratt M., Pulverness A., Williams M. The TKT Course Modules 1, 2 and 3. 2nd edit. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. 260 p.

Додаткова

1. Близнюк О.І., Панова Л.С. Ігри у навчанні іноземних мов. Київ: Освіта, 1997. 64 с.
2. Петрашук О. П. Поточний тестовий контроль у навчанні іноземній мові. *Іноземні мови*. Київ : Ленвіт, 1995. № 3-4. С. 16–19.
3. Пометун О.І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ: АСК, 2004. 192 с.
4. Синиця І.О. Педагогічний такт і майстерність учителя. Київ, Рад. школа, 1981. 319 с.
5. Brinton D. Content-based instruction. In D. Nunan (Ed.), *Practical English Language Teaching*. New York: McGrawHill, 2003. P. 199-224
6. Dave and Jane Willis. *Doing Task-based Teaching*. Oxford: Oxford University Press, 2006. 296 p.
7. Ellis R. The Methodology of Task Based Teaching. *Asian EFL Journal* Asian EFL Journal Br. Vir. Islands: Asian EFL Journal Press. Vol.8, No.3, 2006. P. 19-45 [Електронний ресурс] RL:
https://www.asian-efl-journal.com/September_2006_EBook_editions.pdf
8. Larsen-Freeman D., Anderson M. *Techniques and principles in language teaching*. Oxford: Oxford University Press, 2011. 279 p.

7. Перелік ресурсів інформаційно-телекомунікаційної мережі Інтернет, необхідних для освоєння дисципліни (модуля)

1. Блог методичної комісії вчителів іноземних мов міста Шостка
http://engteachland.blogspot.com/p/blog-page_27.html
2. МОН України <https://mon.gov.ua/ua>
3. ОСВІТА.UA <https://osvita.ua/school/method/psychology/1755/>
4. Плани уроків <https://www.teachingenglish.org.uk/resources>
5. British Council Україна <http://www.britishcouncil.org.ua/>
<https://learnenglishteens.britishcouncil.org/vocabulary/beginner-vocabulary>
<https://www.learnenglishfeelgood.com/esl-english-grammar-exercises.html>
<https://www.teachingenglish.org.uk/professional-development>

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНА УСТАНОВА «ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «МІЖНАРОДНИЙ
ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ «БЕЙТ-ХАНА»

Схвалено:

вченою радою Приватної
установи «Заклад вищої освіти
«Міжнародний гуманітарно-
педагогічний інституту «Бейт-Хана»
протокол №____ від 30.05.2021 р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
авторського інтегрованого курсу
«Професійна підготовка викладачів іноземних мов (практичні аспекти)»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)
Спеціальність: 035 «Філологія»
Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»

Укладач:
асистент кафедри англійської філології
Дніпровського національного університету
кафедри англійської філології
Корольова Л.В.

Дніпро, 2021

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета інтегрованого курсу – забезпечити професійну підготовку викладачів іноземних мов для закладів вищої освіти, здатних: на високому рівні здійснювати початковий процес майбутніх вчителів іноземних мов для закладів загальної середньої освіти; проводити дослідження, здійснювати аналітичну, інноваційну, організаційно-управлінську діяльність в галузях методології наукових досліджень, методики викладання іноземних мов, педагогіки середньої та вищої школи; аналізувати та вирішувати проблеми, які характеризуються невизначеністю умов і вимог у професійній діяльності.

Основні завдання інтегрованого курсу:

- формування професійних компетентностей викладачів іноземних мов вищої школи;
- формування науково-практичних умінь і навичок, які забезпечують здатність здійснювати творчу, інноваційну та педагогічну діяльність у процесі соціальної взаємодії;
- розвиток навичок пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;
- формування критичного мислення, уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- підготовка студента до постійного пошуку креативних рішень у професійній діяльності;
- формування комунікаційної та емоційно-етичної компетентності майбутнього викладача іноземних мов;
- розвиток вміння використовувати особистісні якості для розв’язання педагогічних завдань, які виникають під час здійснення навчально-вихованого процесу;
- формування навичок навчання протягом життя та навичок професійного саморозвитку.

Предметом вивчення дисципліни є навчальний процес у вирішенні завдань професійної підготовки викладачів іноземних мов для закладів вищої освіти.

Загальні компетентності:

- здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях;
- здатність до абстрактного, критичного мислення, аналізу та синтезу;
- уміння планувати та управляти часом;
- здатність працювати у команді та індивідуально;
- здатність до спілкування іноземною мовою у професійній діяльності та вміння опрацьовувати фахову літературу іноземною мовою;
- усвідомлена толерантність та повага до різноманіття культур.

Фахові компетентності спеціальності:

- здатність осмислювати освіту як систему;
- здатність планувати, організовувати, здійснювати та презентувати наукові дослідження в галузі педагогіки і методики навчання іноземних мов;
- здатність формувати в студентів предметні (мовленнєву, мовну, лінгвосоціокультурну, навчально-стратегічну) компетентності;
- здатність застосовувати у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності сучасні методи й інноваційні методично-освітні технології навчання;
- вміння планувати та реалізовувати різні форми організації навчально-виховного процесу у закладі вищої освіти;
- здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювати рівень сформованості всіх складників іншомовної комунікативної компетентності;
- здатність реалізовувати ефективні підходи (особистісно-орієнтований, діяльнісний, компетентнісний) до викладання іноземних мов на підставі передового вітчизняного й міжнародного досвіду.

Програмні результати:

- володіти основними категоріями психолого-педагогічних знань та застосовувати їх під час навчально-виховного процесу у закладах вищої освіти;
- знати принципи складання освітніх, навчальних, робочих програм для організації освітньої діяльності у закладах вищої освіти;
- вміти доступно та аргументовано пояснювати сутність конкретних питань з предметної спеціальності;
- володіти сучасними методиками та інформаційними технологіями для ефективного здійснення професійної діяльності;
- бути здатним до оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності й обдуманого вибору шляхів їх вирішення;
- демонструвати належний рівень володіння державною та іноземною мовами для професійного спілкування в науковому просторі;
- здатність розв'язувати складні психолого-педагогічні завдання та проблеми в галузі вищої освіти, які характеризуються комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації навчального процесу в закладах вищої освіти;
- вміння комунікувати з колегами та студентами з дотриманням етичних норм спілкування на принципах толерантності, взаємоповаги та співробітництва.

2. Структура залікових кредитів дисципліни

Таблиця Ж.1

Назва розділу (змістовного модулю)	Форма навчання		
	Кількість годин		
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Модуль 1. Психолого-педагогічні аспекти підготовки викладача іноземних мов.	4	6	8
Модуль 2. Науково-дослідні аспекти підготовки викладача іноземних мов.	4	6	8
Модуль 3. Методичні аспекти підготовки викладача іноземних мов.	4	6	8
Модуль 4. Психологічні основи особистісного зростання майбутнього викладача іноземних мов	-	6	6
Модуль 5. Практична підготовка у закладах вищої освіти	-	10	12
Комплексний кваліфікаційний екзамен	-	2	-
Загальна кількість годин: 90	12	36	42

3. Зміст дисципліни

3.1. Тематичний план лекційних занять

Таблиця Ж.2

№ лекції	Тема заняття та питання до лекції	Кількість годин
Модуль 1. Психолого-педагогічні аспекти підготовки викладача іноземних мов.		
1	<u>Тема 1:</u> Педагогіка вищої школи. <u>Основні питання:</u> 1. Предмет, мета і завдання педагогіки вищої освіти. 2. Методологія педагогіки вищої школи. 3. Закони, закономірності та принципи дидактики вищої школи. 4. Зміст освіти у вищій школі та моделі освіти. 5. Педагогічні технології. Форми та методи навчання у вищій школі.	2
2	<u>Тема 2:</u> Психологія вищої школи. <u>Основні питання:</u> 1. Предмет, завдання і основні категорії психології вищої школи. 2. Психологічні засади управління навчальним процесом у вищій школі. 3. Психологічні особливості студентського віку. 4. Психологія студентського віку. 5. Психологія педагогічної комунікації та взаємодії викладача зі студентами.	2
Модуль 2. Науково-дослідні аспекти підготовки викладача іноземних мов.		
3	<u>Тема 1:</u> Теоретичні засади науково-дослідної діяльності. <u>Основні питання:</u> 1. Поняття наукового дослідження. 2. Методологія наукового дослідження. 3. Структура наукового дослідження. 4. Організація наукових досліджень. 5. Теоретичні та експериментальні дослідження. 6. Етика наукових досліджень.	2

Продовження табл. Ж.2

4	<u>Тема 2:</u> Презентація та захист результатів наукових досліджень. <i>Основні питання:</i> 1. Етапи підготовки до презентації та захисту результатів наукових досліджень. Структура презентаційної доповіді. 2. Інструменти для створення медіа-підтримки для презентації результатів досліджень. 3. Академічне спілкування українською та іноземною мовою.	2
Модуль 3. Методичні аспекти підготовки викладача іноземних мов.		
5	<u>Тема 1:</u> Особливості викладання іноземних мов у закладах вищої освіти. <i>Основні питання</i> 1. Базові категорії методики (цілі, завдання, зміст, методи, засоби) у вищій школі. 2. Особливості формування продуктивних та рецептивних навичок з іноземної мови у вищій школі. (Психофізичні механізми говоріння та аудіювання. Мовний бар'єр. Академічне письмо. Особливості читання фахової літератури іноземною мовою тощо.) 3. Типи та структури лекційних та практичних занять з іноземних мов. 4. Сучасні вимоги до кваліфікації до викладача іноземних мов.	2
6	<u>Тема 2:</u> Методична робота науково-педагогічного працівника <i>Основні питання:</i> 1. Порядок складання освітніх та робочих програм з іноземних мов. 2. Індивідуальний план науково-педагогічного працівника (НПП). 3. Розробка навчальних посібників, методичних рекомендацій, довідників. 4. Підготовка конспектів лекцій та методичних матеріалів до семінарських, практичних, лабораторних занять, курсового або дипломного проектування, практик і самостійної роботи студентів.	2

3.2. Теми практичних занять

Таблиця Ж.3

№	Тема заняття	Кількість годин
Модуль 1. Психолого-педагогічні аспекти підготовки викладача іноземних мов.		
1	Специфіка професійно-педагогічної діяльності викладача закладу вищої освіти.	2
2	Педагогічний конфлікт. Психологічне підґрунтя педагогічного конфлікту та шляхи його вирішення.	2
3	Мотиваційні компоненти діяльності студентів.	2
Модуль 2. Науково-дослідні аспекти підготовки викладача іноземних мов.		
4	Вибір формату та методів наукового дослідження.	2
5	Складання програми та робочого плану виконання програми дослідження.	2
6	Ресурсне забезпечення наукового дослідження.	2

Продовження табл.Ж.3

Модуль 3. Методичні аспекти підготовки викладача іноземних мов.		
7	Застосування традиційних та інноваційних методів навчання з підтримкою сучасних ІТ технологій (моделювання фрагментів лекційних та практичних занять)	2
8	Види вправ для формування продуктивних та рецептивних навичок спілкування іноземною мовою.	2
9	Створення навчально-методичного комплексу (НКМ) з іноземних мов.	2
Модуль 4. Психологічні основи особистісного зростання майбутнього викладача іноземних мов.		
10	Тренінгове заняття: Самопізнання як шлях до пізнання власного «Я»	2
11	Тренінгове заняття: Професійна самоорганізація викладача.	2
12	Тренінгове заняття: Розвиток творчого потенціалу.	2
Модуль 5. Практична підготовка у закладах вищої освіти		
13	Проходження асистентської практики у закладах вищої освіти (2 тижня) <i>1 тиждень:</i> Відвідування лекцій та практичних занять викладачів закладу вищої освіти. Виконання методичного аналізу відвіданих лекцій та практичних занять. <i>2 тиждень:</i> Проведення не менш 2 лекцій та 3 практичних занять.	10
Підсумковий контроль		
14	Комплексний кваліфікаційний екзаме́н	2

3.3. Зміст самостійної роботи студентів

Таблиця Ж.4

№ з/п	Найменування тем і питання, що виносяться на самостійну роботу	Форма	Кількість годин
1	<u>Тема:</u> Педагогіка вищої школи. <u>Питання для опрацювання:</u> 1. Система вищої освіти України. Структура і принципи діяльності закладів вищої освіти. 2. Дистанційна форма навчання. Організація навчального процесу в умовах дистанційного навчання. 3. Виховна робота куратора академічної групи	Опрацювання лекційного матеріалу. Робота з літературою, складання конспекту. Підготовка до презентаційної доповіді.	4
2	<u>Тема:</u> Психологія вищої школи. <u>Питання для опрацювання:</u> 1. Психічні пізнавальні процеси та умови їх вдосконалення. 2. Психологічні дослідження у вищій школі. 3. Первинна психологічна діагностика як превентивна міра запобігання педагогічного конфлікту.	Опрацювання лекційного матеріалу. Робота з літературою, складання конспекту. Підготовка до презентаційної доповіді.	4

Продовження табл.Ж.4

3	<u>Тема:</u> Теоретичні засади науково-дослідної діяльності. Питання для опрацювання: 1. Узагальнення та аналіз теоретичної бази досліджуваної проблеми. 2. Розробка концептуальних підходів до вирішення досліджуваної проблеми. 3. Формулювання положень наукової новизни.	Опрацювання лекційного матеріалу. Робота з літературою, складання конспекту. Підготовка до презентаційної доповіді.	4
4	<u>Тема:</u> Презентація та захист результатів наукових досліджень. Питання для опрацювання: 1. Оприлюднення результатів наукових досліджень. 2. Види наукових видань та критерії їх вибору. 3. Вимоги до оформлення наукових статей.	Опрацювання лекційного матеріалу. Робота з літературою, складання конспекту. Підготовка до презентаційної доповіді.	4
5	<u>Тема:</u> Особливості викладання іноземної мови у закладах вищої освіти Питання для опрацювання: 1. Викладання іноземних мов у вишах Європи. 2. Характеристики фахової компетентності викладача іноземних мов закладу вищої освіти.	Опрацювання лекційного матеріалу. Робота з літературою, складання конспекту. Підготовка до презентаційної доповіді.	4
6	<u>Тема:</u> Методична робота науково-педагогічного працівника (НПП). Питання для опрацювання: 1. Підготовка комп'ютерного програмного забезпечення до занять з іноземних мов. 2. Сучасні вимоги до створення НКМ з іноземних мов.	Опрацювання лекційного матеріалу. Робота з літературою, складання конспекту. Підготовка до презентаційної доповіді.	4
7	Модуль особистісного зростання: 1. Системне підвищення кваліфікації викладача іноземних мов. 2. Особистісне портфоліо досягнень викладача іноземних мов. 3. «Планер» як інструмент професійної самоорганізації.	Підготовка до презентаційної доповіді.	6
8	Пройходження асистентської практики у закладах вищої освіти (2 тижня) <u>1 тиждень:</u> 1. Вивчення програм, навчальних планів; навчально-методичних комплексів, які використовують для викладання іноземної мови в закладі вищої освіти; змісту підручників, посібників, методичних рекомендацій тощо.	Підготовка до проведення занять. Робота з документами та підручниками, складання конспектів.	12

	2. Написання конспекту опрацьованої навчально-методичної літератури. 3. Планування розкладу проведення лекційних та практичних занять, Написання планів-конспектів до проведення лекційних та практичних занять. <u>2 тиждень:</u> 1. Написання самоаналізу проведених 1 лекційного та 2 практичних занять. 2. Оформлення звітних матеріалів з асистентської практики. 3. Підготовка доповіді та презентації результатів асистентської практики.	Підготовка презентації результатів проходження пропедевтичної практики.	

4. Матеріали, необхідні для оцінки знань, умінь, навичок і (або) досвіду діяльності

4.1. Тематика презентацій (для індивідуальних завдань)

1. Перспективи розвитку закладів вищої освіти: класичних університетів, педагогічних та технічних інститутів.
2. Глобалізація освітнього простору.
3. Особливості організації системи вищої освіти у різних країнах світу.
4. Система післядипломної освіти, її мета, завдання, принципи, функції та структура.
5. Моделювання як метод наукового дослідження та метод навчання.
6. Тенденція розвитку дистанційної освіти в Україні та в інших країнах світу.
7. Роль студентської академічної групи та студентського самоврядування у вихованні студентів.
8. Організація науково-дослідної роботи студентів.
9. Психолого-педагогічні проблеми проведення заліків і екзаменів.
10. Модульно-рейтингова система навчання та контроль успішності студентів.
11. Роль мотивації в навчально-професійній діяльності.
12. Психологічні особливості формування професійних навичок та вмінь.
13. Гендерна соціалізація у закладі вищої освіти.
14. Лідерські процеси в академічних групах.
15. Психологічні основи тренінгових форм навчання.
16. Невербальні засоби спілкування.
17. Психологічні проблеми використання ділових ігор у навчально-виховному процесі.
18. Імітаційно-ігрові методи навчання.
19. Роль дискусії у розвитку навичок діалогічного іншомовного спілкування .

20. Дебатні технології у формуванні продуктивних навичок іншомовного спілкування.
21. Роль проєктних технологій у навчанні іноземних мов.
22. Технології конструювання тестів для об'єктивного контролю знань рівня освітньо-професійної підготовки фахівців.
23. Вплив психологічних бар'єрів на розвиток навичок іншомовної комунікації.

4.2 Питання до комплексного кваліфікаційного екзамену

1. Педагогіка вищої школи як наука.
2. Мета та основні завдання педагогіки вищої школи.
3. Сутність основних функцій педагогіки вищої школи.
4. Основні категорії вищої школи.
5. Основні тенденції розвитку педагогіки вищої школи в сучасних умовах.
6. Типи вищих закладів освіти, мета та завдання їх діяльності.
7. Особливості педагогічних технологій.
8. Об'єкт та предмет дидактики вищої школи.
9. Основні принципи дидактики вищої школи.
10. Основні моделі освіти.
11. Нормативні документи, які забезпечують організацію навчального процесу.
12. Організація та планування навчального процесу у вищій школі.
13. Класифікація форм організації навчального процесу у закладах вищої освіти.
14. Методи навчання та їх класифікація у вищій школі.
15. Характеристики імітаційно-ігрових методів навчання.
16. Розвиток пізнавальної творчої активності студентів під час навчального процесу.
17. Сучасні технології навчання у вищій школі, їх класифікація.
18. Місце і роль традиційних та сучасних інформаційних технологій серед засобів навчання.
19. Тенденції розвитку новітніх технологій навчання.
20. Лекційне заняття та вимоги до нього.
21. Практичні, лабораторні заняття у вищій школі.
22. Семінарські заняття у закладах вищої освіти.
23. Роль навчальних ділових ігор у моделюванні предметного й соціального змісту майбутньої професійної діяльності.
24. Пропедевтична практика студентів у закладах середньої освіти.
25. Методи психологічних досліджень.

26. Виховна робота у вищій школі.
27. Теоретико-методологічні засади сучасної концепції виховання студентів.
28. Особистість педагога як основний фактор виховного впливу на студентів.
29. Види й форми навчально-методичної роботи.
30. Організаційно-методичні, соціально-психологічні та індивідуально-особистісні, передумови функціонування виховної взаємодії викладача зі студентами.
31. Шляхи підвищення педагогічної майстерності, професійного рівня та наукової кваліфікації викладачів.
32. Форми підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти.
33. Самоосвіта й професійне самовдосконалення викладача закладу вищої освіти.
34. Основні вимоги до підготовки курсових та дипломних (магістерських) робіт студентів.
35. Функції контролю та оцінки результатів навчальної діяльності студентів.
36. Критерії оцінки знань студентів.
37. Види й методи обліку успішності студентів.
38. Функції контрольних тестів.
39. Види тестового контролю знань.
40. Види самостійної навчальної роботи студентів.
41. Психологія вищої школи як наука.
42. Принципи та методи психолого-педагогічних досліджень.
43. Особливості розвитку когнітивної сфери та у студентському віці.
44. Особливості розвитку когнітивної сфери у дорослому віці.
45. Роль мотивації в навчально-професійній діяльності.
46. Мотивація навчання студентів.
47. Суперечливості та кризи студентського віку.
48. Особливості процесу соціалізації студентської молоді.
49. Психологічні основи професійного самовизначення людини.
50. Психологія творчості.
51. Міжособистісні конфлікти та шляхи їх вирішення.
52. Міжгрупові конфлікти та засоби вирішення.
53. Психологічні особливості взаємовідносин викладача та студента.
54. Правила організації роботи з науковою літературою.
55. Форми обміну науковою інформацією.
56. Зміст магістерської роботи.
57. Правила оформлення додатків, рисунків, таблиць, ілюстрацій та посилань у магістерському дослідженні.

58. Мова та стиль магістерської роботи.

59. Основні етапи підготовки до захисту магістерської роботи.

60. Сутність поняття «попередня експертиза».

5. Методичні матеріали, що визначають процедури оцінювання знань, умінь, навичок та (або) досвіду діяльності

5.1 Методи поточного та підсумкового контролю успішності навчання

Методи поточного контролю:

- усне опитування;
- письмове опитування;
- індивідуальний/груповий проект;
- захист презентаційної роботи;
- оцінка за самостійну роботу;
- дистанційний контроль.

Методи підсумкового контролю:

комплексний кваліфікаційний тест/екзамен.

5.2. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Таблиця Ж.5

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання										Екзамен	Сума
Змістовий модуль № 1		Змістовий модуль № 2		Змістовий модуль № 3		Змістовий модуль № 4	Змістовий модуль № 5	Інд. завд.	Разом	40	100
T1	T2	T1	T2	T1	T2	T1	T1	2	60		
Поточний контроль											
4	4	4	5	5	5	5	10	42			
Контроль самостійної роботи											
2	2	2	2	2	2	2	2	16			

5.3. Оцінювання результатів проходження асистентської практики.

Загальна оцінка складається з окремих оцінок за проходження асистентської практики при наданні всіх форм підсумкової звітності.

Вимоги до звіту результатів проходження асистентської практики

Наприкінці практики студенти повинні подати керівникові звітні документи та матеріали для оцінювання проходження асистентської практики у закладах вищої освіти:

- щоденник практики, де окреслено запланований обсяг роботи, загальний звіт з трьох видів педагогічної діяльності (навчальної, виховної, організаційної) у вільній формі;
- 1 план-конспект лекційного заняття;
- самоаналіз проведеного лекційного заняття;
- 2 плани-конспекти практичних занять з іноземної мови;
- самоаналіз 2-х проведених практичних занять;
- аналіз 2 відвіданих студентом лекційного та практичного занять з іноземної мови;
- конспект опрацьованої навчально-методичної літератури (4-5 друкованих аркушів, формат А-4);
- конспект вивчення навчальних планів, освітніх та робочих програм, підручників, методичних рекомендацій, посібників тощо, які використовують для викладання іноземної мови в закладі вищої освіти (2-3 друкованих аркушів, формат А-4)

Критерії оцінювання презентаційної доповіді/проектної роботи:

Під час оцінювання *презентаційної доповіді/проектної роботи* враховуються такі критерії:

- системність і логічність викладу матеріалу;
- повнота і глибина висвітлення матеріалу;
- унаочнення викладу навчального матеріалу;
- наявність наведених аргументів, фактичного матеріалу та статистичних даних;
- обсяг використаної літератури;
- культура оформлення матеріалу.

Система оцінювання результатів проходження асистентської практики

Таблиця Ж.6

Форма оцінювання	Кількість балів
– оцінка керівника практики закладу вищої освіти	3
– оформлення звіту	2
– діяльність під час проходження практики	2
– презентаційна доповідь	3
– відповіді на питання	2
ВСЬОГО:	12

5.4. Шкала оцінювання комплексного кваліфікаційного екзамену: національна та ECTS

Таблиця Ж.7

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для комплексного екзамену	Критерії
90–100	A	відмінно	студент ґрунтовно і всебічно відтворює вивчений матеріал інтегрованого курсу; виявляє повне розуміння матеріалу, обґрунтовує свої думки, застосовує знання на практиці, наводить власні необхідні приклади та факти; висловлює своє ставлення, показуючи критичне мислення та високий рівень компетентності; здатний прогнозувати, вміє застосовувати програмний матеріал Курсу для вирішення конкретних професійних завдань.
82–89	B	добре	студент викладає програмний матеріал Курсу правильно, послідовно та логічно, але з деякими недоречностями; обґрунтовує свої думки, застосовує знання на практиці, наводить окремі власні необхідні приклади та факти; висловлює своє ставлення, показуючи критичне мислення та достатній рівень компетентності.
75–81	C		студент твердо знає навчальний матеріал Курсу; оволодів на достатньому рівні практичними навичками; аргументовано викладає матеріал, висловлює свої міркування про ті чи інші психолого-педагогічні, методичні феномени, робота студентом виконана, але він припускається певних помилок.
64–74	D	задовільно	студент виявляє знання основного змісту теми, але відповідає непереконливо, плутається в поняттях; не вміє достатньо глибоко обґрунтовувати свої думки, відчуває труднощі під час добору прикладів, допускає помилки; не вміє встановлювати взаємозв'язок теорії та практики.
60–63	E		студент знає основний навчально-програмний матеріал Курсу в обсязі, необхідному для подальшого використання його у майбутній професії; здатний відповідати правильно, але недостатньо осмислено та обґрунтовано. З допомогою екзаменатора здатний аналізувати та робити висновки; вміє застосовувати набуті знання для розв'язування задач.
0–59	F	незадовільно	студент не може розкрити питання; непослідовно і невпевнено викладає матеріал, виявляє незнання основного навчально-програмного матеріалу Курсу в обсязі, необхідному для подальшого використання його у майбутній професії; виявляє низький рівень навичок пояснення і обґрунтування фахових явищ і ситуацій.

6. Перелік основної та додаткової навчальної літератури, необхідної для освоєння дисципліни (модуля)

Основна

1. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень: навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. 260 с.
2. Волкова Н. П. Педагогіка: посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Академія, 2001. 576 с.
3. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: теорія, технологія, практика: монографія. Дніпропетровськ: Вид-во ДНУ, 2005. 304 с.
4. Корніяка О.М. Психологія комунікативної культури школяра: монографія. Київ: Міленіум, 2006. 336 с.
5. Мельниченко О.А. Методологія організації наукових досліджень: конспект лекцій. Харків: ФО-П Леонов Д.С., 2016. 27 с. [Електронний ресурс] URL: <http://nnvc.nuczu.edu.ua/images/topmenu/kafedry/kafedra-publichnoho-administruvannia-u-sferi-tsyvilnoho-zakhystu/Lekcii/lk11.pdf>
6. Немченко С.Г. Педагогіка вищої школи: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / С. Г. Немченко, О. Б. Голік, О. В. Лебідь. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2014. 534 с.
7. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: Підручник. 4-те вид., випр. і доп. - Київ: Каравела, 2014. 360 с.
8. Тарнопольський О.Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., які навчаються за напрямом «Філологія». Дніпропетровськ, 2005. 439 с.
9. Федорчук В.Г. Тренінг особистісного зростання: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2014. 250 с.
10. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. 2-ге вид., доп. Київ: Академвидав, 2014. 454 с.
11. Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, assessment. Cambridge: CUP, 2003. 260 p.
12. Insights from the Common European Framework/edited by Keith Morrow. Oxford: OUP, 2004. 143 p.
13. Spratt M., Pulverness A., Williams M. The TKT Course Modules 1, 2 and 3. 2nd edit. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. 260 p.

Додаткова

1. Близнюк О.І., Панова Л.С. Ігри у навчанні іноземних мов. Київ: Освіта, 1997. 64 с.
2. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014р. № 1556-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
3. Петрашук О. П. Поточний тестовий контроль у навчанні іноземній мові. *Іноземні мови*. Київ : Ленвіт, 1995. № 3-4. С. 16–19.
4. Пометун О.І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ: АСК, 2004. 192 с.
5. Синиця І.О. Педагогічний такт і майстерність учителя. Київ, Рад. школа, 1981. 319 с.
6. Brinton D. Content-based instruction. In D. Nunan (Ed.), *Practical English Language Teaching*. New York: Mc Graw Hill, 2003. P. 199-224
7. Dave and Jane Willis. *Doing Task-based Teaching*. Oxford: Oxford University Press, 2006. 296 p.
8. Ellis R. The Methodology of Task Based Teaching. *Asian EFL Journal* Asian EFL Journal Br. Vir. Islands: Asian EFL Journal Press. Vol.8, No.3, 2006. P. 19-45 [Електронний ресурс] URL: https://www.asian-efl-journal.com/September_2006_EBook_editions.pdf

9. Larsen-Freeman D., Anderson M. Techniques and principles in language teaching. Oxford: Oxford University Press, 2011. 279 p.

7. Перелік ресурсів інформаційно-телекомунікаційної мережі Інтернет, необхідних для освоєння дисципліни (модуля)

1. МОН України <https://mon.gov.ua/ua>
2. ОСВІТА.UA <https://osvita.ua/school/method/psychology/1755/>
3. British Council Україна <http://www.britishcouncil.org.ua/>
4. Coursera <https://www.coursera.org/>
5. Learn another language <https://www.edx.org/learn/language>

Список опублікованих праць за темою дисертації

1. **Корольова Л. В.** Становлення і розвиток системи підготовки викладачів іноземної мови в Румунській Республіці. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія Педагогіка і психологія*, 2017 № 1 (13). С.27–31. URL: <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2017/1/5.pdf>

2. **Корольова Л. В.** Сучасні проблеми системи вищої освіти Румунії. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля Серія «Педагогіка і психологія»*, 2017. № 2(14), С. 18-21. DOI 10.32342/2522-41-5-2017-0-14-18-21

3. **Корольова Л. В.** Сучасні аспекти підготовки вчителя іноземної мови у Румунії в загальноєвропейському вимірі. *Науково-педагогічний журнал «Молодь і ринок»*, 2019. № 1(168), С. 152-155. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.158769>

4. **Корольова Л. В.** Впровадження крос-культурного компоненту у підготовку вчителів іноземної мови в університетах Румунії. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*, 2020. № 1(19). С. 188-194. DOI: 10.32342/2522-4115-2020-1-19-22

5. **Корольова Л. В.** Порівняльний аналіз етапів розвитку вищої педагогічної освіти Румунії та України. *Науково-педагогічний журнал «Молодь і ринок»*, 2020. № 3 (182), С. 172 – 177. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2020.216811>

6. **Корольова Л. В.** Використання методики прогнозування для визначення основних тенденцій розвитку систем професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії та Україні. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*, 2023. № 1(25), С. 43-50. DOI: 10.32342/2522-4115-2023-1-25-5

7. **Корольова Л. В.** Сучасна система вищої педагогічної освіти Румунської республіки: реалії сьогодення. *Роль і місце психології і педагогіки у формуванні сучасної особистості: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції*

(м. Харків, 13-14 січня 2017 р.). Харків: СУО «Центр педагогічних досліджень», 2017. С. 58-62.

8. **Корольова Л. В.** Становлення та розвиток сучасної системи підготовки викладачів у Румунській республіці. *Освітні стратегії розвитку духовної та світоглядної культури особистості громадянського суспільства*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 20-21 квітня 2017 р.). Дніпро: СПД «Охотнік», 2017. С. 94-96.

9. **Корольова Л. В.** Підготовка вчителів іноземної мови в університетах Румунії. Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2017: *Освітні трансформації у контексті Європейської інтеграції і глобалізації*: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 14-15 червня 2017 р.), Київ: Педагогічна думка, 2017. С. 113-115. URL:

<https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/pedagogichna-komparatyvistyka-2017.pdf>

10. **Корольова Л. В.** Історичні передумови становлення системи підготовки викладачів у Румунії. *Філософія, теорія і практика випереджаючої освіти для сталого розвитку*: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 14 грудня 2017 р.). Дніпро: СПД «Охотнік». 2017. ч. I, С. 68-70.

11. **Корольова Л. В.** Європейські інноваційні освітні проекти та навчальні програми у підготовці вчителів іноземної мови у вищих навчальних закладах. *Сучасна освіта: методологія, теорія, практика*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 12 квітня 2018 р.). Дніпро: Акцентт ПП. 2018. ч. I, С. 12-17. URL:

https://www.bethana.org.ua/files/ugd/e1452f_c447490bccd6495789da42d5c8ea76c2.pdf

12. **Корольова Л. В.** Використання європейських сучасних інтернет-ресурсів у підготовці вчителів іноземної мови в університетах Румунії. *Актуальні проблеми філологічної науки та педагогічної практики*: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 14 грудня 2018 р.).

Дніпро: Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара. 2018.С. 86-89.

13. **Корольова Л. В.** Насамперед – підготовка вчителя (сучасні аспекти підготовки вчителя іноземних мов). *Pedagogy in EU countries and Ukraine at the modern stage: materials of the International Scientific and Practical Conference* (Desember21-22, 2018 p., Baia Mare), Romania: North University Centre of Baia Mare 2018. С. 16-19.

14. **Корольова Л. В.** Використання цифрових технологій у підготовці вчителів іноземних мов у вищих навчальних закладах Румунії. *Педагогіка і психологія: напрямки та тенденції розвитку в Україні та світі*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 19-20 квітня 2019 р.). Одеса: ГО Південна фундація педагогіки, 2019. С. 64-66.

15. **Корольова Л. В.** Професійна підготовка вчителів іноземної мови в університетах Румунії: використання автентичних матеріалів. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2019: інтернаціоналізація та інтеграція в освіті в умовах глобалізації*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м.Київ, 30 травня 2019р.). Київ: ТзОВ «Трек-ЛТД», 2019. С. 194-197.

16. **Корольова Л. В.** (2020) Професійна підготовка вчителів іноземних мов в умовах цифрової трансформації суспільства. *Педагогіка і психологія: актуальні проблеми досліджень на сучасному етапі*: збірник тез наукових робіт учасників Міжнародноїнауково-практичної конференції (м. Київ, 03-04 квітня 2020 р.), С. 19-21. Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології».

17. **Корольова Л. В.** Професійний профіль викладача іноземної мови в системі освіти в Румунії. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2020: глобалізований простір інновацій*: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 28 травня 2020). Біла Церква: Авторитет, 2020. С. 361-362. URL:<https://doi.org/10.32405/978-966-97763-9-6-2020-361-362>

18. **Корольова Л. В.** Професійна підготовка майбутніх вчителів іноземнихмов на основі використання технологій критичного мислення. *Актуальні*

проблеми філологічної науки та педагогічної практики: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро 26-27 листопада, 2020). Дніпро: Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, 2020. С. 131-133.

19. **Корольова Л. В.** Сучасні тенденції розвитку систем професійної підготовки викладачів іноземних мов Румунії та України. *Гуманітарно – педагогічна освіта: здобутки, проблеми, перспективи*, Всеукраїнської науково-практичної конференції (з між народ. уч.) (м. Дніпро, 18 листопада 2021 р.). Дніпро: Акцент ПП, 2021. С. 59-65. URL:

https://www.bethana.org.ua/_files/ugd/de9706_d47a98b828434bbfa46bdd31fa9893e8.pdf

20. **Корольова Л. В.** Сучасні аспекти професійної підготовки викладачів іноземних мов в Румунії. *Актуальні проблеми філологічної науки та педагогічної практики: матеріали IX Всеукраїнської науково-практичної конференції.* (м. Дніпро, 24-25 листопада 2022 р.). Дніпро: Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, 2022 р. С. 110-113.

21. **Корольова Л. В.** Модернізація професійної підготовки викладачів іноземних мов з урахуванням позитивного досвіду Румунії. *Сучасна освіта: методологія, теорія, практика: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (з між народ. уч.).* (м. Дніпро, 25 квітня 2023 р.). Дніпро: Акцент ПП, 2023. С. 58-61.

22. **Корольова Л. В.,** Сапожников С. В., Теплицька А. О., Теоретико-методологічні основи дослідження проблеми вищої педагогічної освіти у світовому і національному контексті. У Н. П. Волкова. (Ред.), *Моделювання компетентнісної професійної освіти в контексті євроінтеграції.* м. Дніпро, 2021. [Електронне видання] <https://doi.org/10.31812/123456789/4690>

23. **Корольова Л. В.** Основні засади функціонування системи професійної підготовки викладачів іноземних мов у Румунії. Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2024: інтеграційні процеси в освіті у науковому дискурсі:

збірник матеріалів VIII Міжнародної наук.-практ. конфер. (Київ, 30.05.2024р.). Київ: НАПН України, 2024. С. 175-178.

DOI: <https://doi.org/10.32405/978-617-7990-72-6-2024-367>

24. Сапожников С.В., **Корольова Л.В.** Виклики професійної підготовки викладачів іноземних мов Румунії. *Теорія і практика професійного становлення фахівця в інноваційному соціокультурному просторі*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. науково-педагогічних працівників і молодих учених (м. Дніпро, 17-18 квітня 2025 р.) Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2025. С. 177-181

25. Сапожников С., **Корольова Л.** Фундаментальні педагогічні технології в професійній підготовці викладачів іноземних мов. *Педагогічна Академія: наукові записки*, 2025. (19). Article ID 1095. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15873873>

26. **Koroliova L.** The influence of the European union multilingualism policy on the training of foreign language teachers in Romanian universities. *Англістика та Американистика*, 2019. № 16, С. 75-79. DOI: <https://doi.org/10.15421/381909>

27. **Korolova L.**, Rudenko Y., Naboka O., Kazakevych O., Kozhukhova K., Semenikhina O. Online Learning with the Eyes of Teachers and Students in Educational Institutions of Ukraine. *TEM Journal*, 202. № 110 (2), С. 922–931 (eng). – **Scopus**

28. **Koroliova L.**, Yurchenko A., Drushlyak M., Sapozhnykov S., Teplytska A., Semenikhina O. Using Online IT-Industry Courses in Computer Sciences Specialists' Training. *International Journal of Computer Science and Network Security*, 2021. Vol. 21 (11), С. 97-104. (eng). – **Scopus**

29. **Koroliova L.** Professional training of foreign language teachers: today's global realities. *Англістика та Американистика*, 2020. № 17 С. 74 – 80. DOI:

<https://doi.org/10.15421/382009>

30. **Koroliova L.**, Sapozhnikov S., Sapozhnikova D. “The role of “psychological defense” in ensuring the “security” and “defenselessness” of future teachers in daily and professionally pedagogical communication”. *Theory and Practice of Future Teacher's Training for Work in New Ukrainian School*. In I. F. Prokopenko, I. M. Trubavina. (Edit.). Prague: OKTAN PRINT s.r.o. <https://doi.org/10.46489/TAPOFT>, 2020. С. 274-283.

31. **Korolova L.** The specifics of the language barrier in first-year students of philological faculties of higher education institutions: ways to overcome it. *Англїстика та Американїстика*, 2022. № 19. С. 80-86. DOI:<https://doi.org/10.15421/382209>

32. **Korolova L.** The Challenges of Training Future English Teachers. *Англїстика та американїстика*, 2023. № 20, С. 67-71. DOI: <https://doi.org/10.15421/382312>

33. **Korolova L.** The Role of Cross-Cultural Approach and its Implementation in the training of prospective English Teachers Based on Romanian Experience. *Англїстика та Американїстика*, 2024. No. 21, P. 79-83. DOI: <https://doi.org/10.15421/38242101>

34. **Koroleva L.** The importance of teaching correct English pronunciation to first-year philology students. *Актуальні проблеми філологічної науки та педагогічної практики*: матеріали X Міжнародної наук.-прак. конф., (Дніпро, 28-29.12.2024р.), Дніпро: ДНУ ім. ОлесьяГончара, 2024 С. 114-116.

N18 Big 10.11.2022p

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи

Корольової Лариси Вікторівни на тему:

«Професійна підготовка викладачів іноземних мов в університетах Румунії»

на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Упродовж 2016-2021 рр. у навчально-виховний процес Приватної установи «Заклад вищої освіти «Міжнародний гуманітарно-педагогічний інститут «Бейт-Хана» впроваджувалися результати дисертаційного дослідження асистента кафедри англійської філології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (м. Дніпро) Корольової Лариси Вікторівни.

Дисертаційна робота Корольової Л.В. «Професійна підготовка викладачів іноземних мов в університетах Румунії» присвячена важливій проблемі підготовки викладачів іноземних мов. У сучасних умовах саме досвід зарубіжних країн може стати взірцем для ефективної організації і функціонування системи вищої педагогічної освіти України. З огляду на це актуальність дослідження не викликає сумнівів. Дослідження Корольової Л.В. дозволило розкрити єдність і розмаїтість тенденцій розвитку підготовки викладачів іноземних мов Румунії та України, виявити основні закономірності та провідні засади даного феномена у соціумі.

Деякі теоретичні та практичні положення дисертації обговорювались на регіональних науково-практичних конференціях «Сучасна освіта: методологія, теорія, практика» (12 квітня 2018 р.) та «Гуманітарно-педагогічна освіта: здобутки, проблеми, перспективи» (18 листопада 2021 р.), які проводилися на базі ПУ ЗВО «Міжнародний гуманітарно-педагогічний інститут «Бейт-Хана», науково-методичній раді закладу вищої освіти. У травні 2019 року з метою впровадження результатів дисертаційного дослідження Корольової Л.В. було проведено науково-практичний семінар для викладачів кафедри гуманітарної та соціально-економічної підготовки, присвячений проблемам підготовки викладачів іноземних мов Румунії та України. Матеріали та висновки дослідження, використовувалися при читанні дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням».

Практичне впровадження результатів дисертаційної роботи Корольовою Ларисою Вікторівною дає підставу зробити висновок щодо її актуальності, а також доцільності впровадження в освітній процес педагогічних закладів фахової передвищої та вищої освіти.

Ректор

Ріма АРОНОВА

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
(ДДПУ)

вул. Г. Батюка, 19, м. Слов'янськ, Донецька область, Україна, 84116

Тел./факс (062) 666-54-54

E-mail: sgpi@slav.dn.ua, www.ddpu.edu.ua, код ЄДРПОУ 38177113

21.09.2024 № 01-10-218/1 на № _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи

Корольової Лариси Вікторівни на тему:

«Професійна підготовка викладачів іноземних мов в університетах Румунії»

на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності

015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями)

В період з вересня 2019 року до травня 2022 року Корольовою Ларисою Вікторівною проводилося впровадження результатів дисертації «Професійна підготовка викладачів іноземних мов в університетах Румунії» у навчальний процес кафедри іноземних мов філологічного факультету ДДПУ.

Корольова Л.В. у своєму науковому дослідженні на основі проведення аналізу теоретико-методологічних основ професійної підготовки викладача іноземних мов визначила і систематизувала теоретичні моделі підготовки майбутніх викладачів як системи, яка забезпечує єдність наукової, психолого-педагогічної, спеціальної, культурологічної, мультилінгвальної, науково-дослідної і практичної педагогічної підготовки фахівців. Дисертантка здійснила системно-змістовний, системно-структурний, та системно-функціональний аналіз організації навчального процесу в університетах Румунії, які здійснюють професійну підготовку викладачів іноземних мов.

Матеріали та результати дисертації використовувалися у початковому процесі підготовки здобувачів філологічного факультету ДДПУ. У грудні 2020 року було проведено науково-практичний семінар для викладачів кафедри іноземних мов філологічного факультету, присвячений проблемам та тенденціям розвитку системи професійної підготовки викладачів іноземних мов в Університетах Румунії та України. На науково-методичній раді університету обговорювалося питання Імплементації авторського курсу «Професійна підготовка викладачів іноземних мов» в закладах вищої освіти України.

Проведене Корольовою Л. В. практичне впровадження результатів дисертаційної роботи дало підстави зробити висновки про актуальність і доцільність використання результатів даного дослідження у навчально-виховному процесі під час підготовки викладачів іноземних мов в закладах вищої освіти України.

Ректор

Світлана Омельченко

Міністерство освіти і науки України
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА
 82100, м. Дрогобич, вул. Івана Франка, 24; тел. (03244) 1-04-74, факс: (03244) 1-04-74
 р/р 35224001000379 у ВДК м. Дрогобича, МФО-825014, код ЄДРПОУ 02125438
 e-mail: dspu@dspu.edu.ua

№ 1371 від 29.11.2022 р.

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи
Корольової Лариси Вікторівни на тему:
«Професійна підготовка викладачів іноземних мов
в університетах Румунії»
 на здобуття наукового ступеня доктора філософії
 зі спеціальності 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями)

В період з вересня 2019 року до травня 2022 року Корольовою Ларисою Вікторівною проводилося впровадження результатів дисертаційного дослідження «Професійна підготовка викладачів іноземних мов в університетах Румунії» в освітній процес кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти.

Корольова Л.В. на основі проведення аналізу теоретико-методологічних основ професійної підготовки викладачів іноземних мов визначила і систематизувала теоретичні моделі підготовки майбутніх викладачів як системи, яка забезпечує єдність наукової, психолого-педагогічної, спеціальної, культурологічної, мультилінгвальної, науково-дослідної і практичної педагогічної підготовки фахівців. Дисертантка здійснила системно-змістовний, системно-структурний, та системно-функціональний аналіз організації навчального процесу в університетах Румунії, які здійснюють професійну підготовку викладачів іноземних мов.

У дослідженні обґрунтовано можливість використання румунського досвіду організації системи підготовки викладачів іноземних мов, який відображено у розробленому авторкою курсі «Професійна підготовка викладачів іноземних мов» з метою його впровадження в систему вищої освіти України.

Матеріали та результати дисертації використовувалися в освітньому процесі Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. У листопаді 2021 року було проведено науково-практичний семінар для викладачів кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, присвячений проблемам та тенденціям розвитку системи професійної підготовки викладачів іноземних мов у порівняльному контексті.

Дисертантка публікувала наукові здобутки у фаховому виданні Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка «Молодь і ринок», що значно популяризувало її науковий доробок.

Проведене Корольовою Л.В. впровадження результатів дисертаційного дослідження дало підстави щодо висновку про актуальність і доцільність використання результатів дослідження в освітньому процесі під час підготовки викладачів іноземних мов в закладах вищої освіти України.

Завідувач кафедри загальної педагогіки
та дошкільної освіти,
доктор педагогічних наук, професор

Тетяна ПАНТЮК

Проректор з наукової роботи,
доктор педагогічних наук, професор

Микола ПАНТЮК

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка**

вул. Гетьмана Полуботка, 53, м. Чернігів, 14013, Тел. 3-36-10
E-mail chnpu@chnpu.edu.ua Код ЄДРПОУ 02125674

25.10.2022 № 9

На № _____ від _____

ДОВІДКА

**про впровадження результатів наукового дослідження
Корольової Лариси Вікторівни
з теми: «Професійна підготовка викладачів іноземних мов
в університетах Румунії»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями)**

Результати дисертаційного дослідження здобувачки наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 – Професійна освіта Корольової Лариси Вікторівни «Професійна підготовка викладачів іноземних мов в університетах Румунії» впроваджено в освітній процес Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка упродовж 2020-2022.

Практична цінність отриманих результатів визначається тим, що вони актуалізують значення особливостей психолого-педагогічної підготовки викладачів в системі вищої освіти Румунії для удосконалення системи вищої освіти через запровадження розробленого авторкою курсу «Професійна підготовка викладачів іноземних мов». З метою впровадження досвіду з професійної підготовки викладачів іноземних мов окремі теоретичні та практичні положення дисертації використовувалися під час освітнього процесу спеціальності 014 Середня освіта «Мова і література» (англійська) під час викладання профільних дисциплін.

Матеріали дисертаційної роботи є актуальними, мають вагомое теоретичне та практичне значення у процесі підготовки майбутніх фахівців.

Перший проректор,
проректор з науково-педагогічної роботи,
доктор історичних наук, професор

Володимир ДЯТЛОВ

Міненок А.О. 063-4120076

Universitatea
Ștefan cel Mare
Suceava

Акт
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Корольової Лариси Вікторівни „Професійна підготовка викладачів
іноземних мов в університетах Румунії”
подане на здобуття наукового ступеня
доктора філософії (PhD)
015 – Професійна освіта

Дисертаційне дослідження *Професійна підготовка викладачів іноземних мов в університетах Румунії* Лариси Вікторівни Корольової спрямоване на виявлення сутності, історичної еволюції, факторів генезису, особливостей сучасного становлення, функціонування та розвитку вищої педагогічної освіти в Румунії. Вища педагогічна освіта країн Румунії та України досліджується в ретроспективі та порівнянні, при вивченні її сучасного стану і перспектив. Дослідження Л. В. Корольової дозволяє розкрити єдність і розмаїтість тенденцій розвитку системи підготовки педагогічних кадрів в Румунії та Україні, виявити основні закономірності, стратегії та методи здійснення процесу формування добре підготовлених фахівців.

На протязі 2016-2021 рр. деякі теоретичні та практичні положення дисертації були презентовані на наукових заходах університету (14-а Міжнародна конференція педагогічних наук – 2016; Міжнародний симпозіум *Соціальна інтеграція, стрес та благоденство сімей з дітьми-інвалідами в Європі / Social inclusion, Stress and Wellbeing of families with Disabled children in Europe* – 2017; Міжнародна конференція *Підготовка викладачів щодо просування благоденства у школі / Teacher Education for Promoting Wellbeing in School* - 2020) та були задіяні у навчально-виховному процесі. З метою глибшого ознайомлення з результатами дисертаційного дослідження Л. В. Корольової в січні 2021 р. було проведено науково-практичний семінар для викладачів кафедри загальної педагогіки, присвячений проблемам вищої педагогічної освіти в країнах Чорноморського регіону.

В рамках вказаних заходів було встановлено, що основні концептуальні положення дослідження відповідають тенденціям розвитку вищої педагогічної освіти в Румунії та Україні і чітко відображують політики двох держав в галузі підготовки педагогічних працівників. Практичне впровадження результатів дисертаційної роботи Лариси Вікторівни Корольової дає підстави зробити висновок щодо її актуальності. Вони рекомендовані для впровадження у навчальний процес закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку педагогічних працівників.

Проректор з педагогічної діяльності та якості освіти,
професор Мірча А. ДІАКОНУ

Translated from Romanian into Ukrainian by the International Relations Service.

Вищий навчальний заклад «Університет імені Альфреда Нобеля» (ВНЗ «УАН»)
вул. Січеславська Набережна, 18, м. Дніпро, Україна, 49000; тел.: +38(095) 7-0000-47, +38(063) 7-0000-47, +38(0562) 31-24-51;
e-mail: info@duan.edu.ua; web: duan.edu.ua; код ЄДРПОУ 20201672

від 13.06.2025 № 356

на № _____ від _____

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Корольової Лариси Вікторівни
за темою «Професійна підготовка викладачів іноземних мов
закладах вищої освіти Румунії»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Упродовж 2023-2025н.р. в Університеті імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро) здійснювалася апробація та впровадження результатів дисертаційного дослідження здобувачки наукового ступеня доктора філософії Л. Корольової.

В освітньому процесі університету використовувалися основні положення дисертації Л. Корольової для здобувачів освіти, які навчаються за спеціальністю 035 Філологія. Це дозволило уточнити теоретичні положення та методичні рекомендації щодо підвищення ефективності процесу професійної підготовки майбутніх філологів.

Л. Корольовою розроблено авторський курс «Професійна підготовка вчителів іноземних мов (практичні аспекти)» для першого (бакалаврського) освітнього рівня та «Професійна підготовка викладачів іноземних мов (практичні аспекти)» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, орієнтований на здобувачів спеціальності «Середня освіта (за предметними спеціальностями)»; підготовлено науково-методичні рекомендації щодо творчої реалізації прогресивних ідей румунського досвіду в контексті української освітньої практики. З даними наробками були ознайомлені науково-педагогічні працівники кафедри психології та педагогіки. Практика показала, що авторські наробки є корисними для розв'язання наукових питань і практичних завдань щодо вдосконалення навчальних планів і освітньо-професійних програм підготовки викладачів іноземних мов України, навчально-методичних комплексів (курсів лекцій, планів семінарських і практичних занять, контрольних завдань, дидактичних матеріалів) з порівняльної педагогіки.

Результати дослідження було представлено на міжнародному науковому рівні у межах участі в науково-практичній конференції науково-педагогічних, педагогічних працівників і молодих учених «Теорія і практика професійного становлення фахівця в інноваційному соціокультурному просторі» (2025 рік).

Т.в.о. проректора із забезпечення якості
освітнього процесу

Анатолій ЗАДОЯ

УНІВЕРСИТЕТ СЕРТИФІКОВАНО ТА АКРЕДИТОВАНО МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

